

הוצעת והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org

בעזרה שית

ע"י חיים תשס"ט

ספר

חת"ם סופר

על המשה חומשי תורה

מאת גאון ישראל בוצינא דנהורא חסידא ופרישא ריש
מתיבתא וריש גלותא מאיר עיני ישראל רבן של
כל בני הגולה

מוסר"ר משה סופר זצוק"ל

בעל המחבר שו"ת חת"ם סופר ששה חלקים

נעתק מעצם כתב יד קדשו משנת תקצ"ה ויצא לאור ע"י

הר"י יושע פלק

בלאאמור הרדה"ג מו"ה אברהם הנוך שליט"א

בן בתו של המחבר ז"ל

שנת תרצ"ט לפ"ק

בדפוס המשובח של מו"ה משה גרינפעלד מיכאלאווע

Druck: von Buchdruckerei Grünfeld, Michalovce.

הקדמת המלבה"ד

ב"ק אלאמור הגה"ל שליט"א נהג כי טובת עין ונתן לי בנתינה גמורה הכתב יד קדשו של זקינו רכזה"ג בעל חת"ס סופר ז"ע, על התורה משנת תקל"ד עד תקל"ה אשר נפל בחלקו בעזבון ספרים של מרן הגה"ק רבינו יודא החסיד ז"ע אצדק"י סאקמער תע"א וכאשר עיינתי בחי' של זקינו הקי ז"ע ראיתי שחי' תורת משה רבינו מסודרים לכל שנה ושנה כסדרן על סדר פרשיות וגם הדרשות שדרש ברבים במשך השנה נכתב הכל על מקומו וחי' על שנה אחת הוא ספר בפני עצמו ועד היום כל מה שנעתק מכ"ק עה"ת לא נעתק כסדרן רק המעתיקי' קפלו מקונטרס לקונטרס, והעתיקו מהבא בידם מה שנמלאו ביד תלמידים וגם חי' אשר לא נאמרו ונכתבו בפנקסו של מרן זקינו ז"ע, והרהבתי עוז בנפשי להדפיס בלי שום שינוי ומגרעת ספר אחד מחי' לכל שנה כמו שנמלאתי בכ"ק, ויהא נח"ר גם להקוראי' לזכות אל ספר מח"ס ז"ע בתמונה זו הגם שאין העת עת להדפיס עלי החוב לגמור מה שהתחלתי כבר וגמרתי ספר הראשון על שנת תקל"ה ויעזור הי' מתוך הרחבת הדעת להדפיס חי' מרן זקני בעה"ס ז"ע גם משנים שהם תחת ידי ונספחו להספר איזה תשובות שנמסרו לידי מכ"ק אדמו"ר חמי רש"י הגה"ל שליט"א שהעתיקו מעלם כתי"ק של בעה"ס ז"ע, ואפריון ננטי' גם לש"ב הרבני החסיד נגיד מפורסם כש"ת מו"ה יודא ליב גאלדשטיין נ"י ראש וראשון לכל דבר שבקדושה פה אשר עסק בקדשים והעתיק הכתי"ק הדק היטב וזכות זקינו בעה"ס ז"ע יגן עליו ועל כל ב"ב שיחי' וזכות ק"ז ז"ל יעמוד לי ולביתי שיחי' לראות בנים וב"ב עוסקים בתורה ומלות מתוך נחת ע"א :

הקי' **יושע פל"ק** בן אמי ה"י **חייטשא** ז"ל
פריעדמאן.

מודעה

בב"ל מקום שזכר שם עכו"ם וכדומה הכוונה על האומות הקדמונים אשר לא האמינו בה' ב"ה לא כן העמים אשר אנחנו שוכנים בללם כידוע ועלינו לדרוש שלומם וטובתם כל הימים :

אזהרה

איסור השגת גבול ידוע ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע ולא ירים איש את ידו להדפיס הספר הזה מבח"ס ז"ל שזכיתי בהם בלתי רשותי ורשות באי כחי' :

ציין לנפש

ש"ב הרבני המופלג בתו"ש כש"ת מו"ה מנחם עהרענפעלד ז"ל בן הרב וכו' מו"ה מנחם עהרענפעלד שליט"א שנפטר פתאום במוזכר שותיו בק"י אילנאק תע"א

ב"ה שאלה א'

אשה בלילה כשהלכה לישן נטלה הילד אללה במטה ובחצי הלילה [מלאה
:אותו מת :

הנה הדבר מבואר במג"א סוף הל' ר"ה אשה שמלאה ילד אללה מת
וכו' ומקורו הוא מהר"ם מרוטנבורג הובא בס' משאת בנימין
ובס' ל"ל הובא בשם מהר"י שזריכה כפרה דהוי שוגג קרוב למזיד ואדם מוטב
לעולם בין ער בין וכו' ח"כ פשוט דלריכה תשובה, אח"י רחיתי דלא פסיקא
מילתא כולי' האי דהנה לילה שלפני אותו לילה שמלאה ילד מת הי' התינוק
מוטל בפני עולמו בעריסה והאשה הלכה לשכב במטתה והיתה סומכת על
בעלה כשיפסקו מלמודו ויכבה הנר יטול את התינוק מעריסתו להשכבו אלל
אשתו לשמרו מן מזיקין ומכשפות ובעלה הלך לישן ולא נטל את התינוק
מעריסתו והוא נשאר שם בעריסה עד אור הבוקר והיתה האשה מתקוטטת
עם בעלה ואומרת לית את בר נש נשפי מה לא ירחת להשכיב תינוק מן
ל"א יום לבדו ולא ירחת מפני מזיקין ומכשפות ומטתי שהיא מסובבת בכתבים
שונים ושמות קדושים אין להם שליטה לחילונים ח"כ היא לפי דעתה וסברתה
סבורה שהוא בכלל שפיכות דמים אם לא שוכב התינוק אללה ואני בעויה לא
ידעתי בנגלה כ"ש בנסתרות ממני אם יש מנוש באותו חשש מזיקין וחילונים
מ"מ יהי' איך שיהי' סבורה היא שזוהרת על כך ח"כ מאי שוגג קרוב
למזיד שי"ך הכא הא חנוסה היא ואין לומר שלא הי' לה לישן פן תתהפך
עליו ותמית אותו הא תינח לילה אחת ומה תעשה לגי' לילות ח"כ בלא שינה
ואין לומר דהוי לה לישן ביום בשעה שאין חשש חלונים ומה תעשה להנוהגים
איסור שינה ביום ח"כ הוי חנוסה ואונס לא בעי כפרה ועובדי דמהר"ם ומהר"י
ומ"ז ולי' הי' התינוק גדול בן שנה או יותר היכא דליכא חשש חילונים
ולשונו שם משמע בן שכי' שהניקה את בנה והי' מושכב אללה עד שנתחזק
בשינה ואח"כ הי' דעתה להחזירו בעריסה ח"כ ראינו שלא היתה יראה מפני
מזיקין אללא כדי שלא יקון משנתו עכבה אותו מעט אללה ומש"ה הוי קרוב
למזיד שלא הי' לה לישן אותו חצי שעה, אולם כאן הוי חנוסה ודמי למ"ש
מהרש"ל בתשובותיו באחד שרץ אחר נער לעגשו כדי להלילו מן הנוים שהי'
מתקוטט עמהם והנער נפל למים והורה שלא לרדך לתשובה מפני שהי'
מכרין לטובתו ובגדון דידן נמי מכרין לטובתו הוא ואף שלא הי' טובתו מ"מ
הוי כעשה בדבר מלוא ולא עשה מלוא איברא דמ"ש בתשו' הנ"ל עוד טעם
אחר שהנער בסיבת עולמו מת שהוי ל"י להתבונן בדרכים אף דאמרו חז"ל
ח"א להתבונן בדרכים ה"מ אם הוא הולך לפי חומו מתוך שאלם הוא בעל (שכל)
ח"א להתבונן בדרכים אבל הכא שברה ואינו הולך לפי חומו הוי ל"י להתבונן
שלא יפיל עולמו למים עכ"ל ועי' קשה לי מדברי רש"י בגיטין דף ו' ע"ב
שפירש על רב יודא ח"ר כל המטיל אימה יתירה וכו' בא לידי גי' עבירות
גי' ושפיכות דמים וח"ש ופירש"י ש"ד כי הכא או פעמים שזרחת מפניו
ונופלת בלחת הפחתים, או מגשר ולדברי מהרש"ל הנ"ל אם היא בזרחת ממנו הוי לה
להתבונן בדרכים ולא ליפול מגשר או לפחתים ומאי שפיכות דמים איכא ואין

(ומר

לומר דמתקוטט עמה כלילה ובורחת ממנה וא"י להתבונן כלילה ובחושך א"כ יוחר הוי ל"י לומר שבא לידי שפיכות דמים של עצמו כיון שהיא לילה אף הוא אינו יכול להתבונן בדרכים ויכול הוא ליפול לתוך הפחתים א"כ משמע מדברי רש"י לכאורה דל"ל אברא הנ"ל צוה מ"מ אברא ראשונה של הנ"ל נאמר דקיימת ואין לנו סתירה בדברי רש"י ז"ל כיון שהוא לטובת עצמו מכיון אינו מחויב בתשובה וה"ל צדקן דידן שהיא נחכוונה לטובת הילד כנ"ל שלא הוי שונג קרוב למזיד אלא חנוסה גמורה הוי :

אח"כ ראיתי אפי' אי הוי חנוסה גמורה אין לה הופס אלא תשובה כי המנ"ח הנ"ל הביא בשם מהר"י בא' ששלה שליה ונאנס ומת בדרך שר"ך השליח לעשות תשובה אף דהוי חנוס גמור וכי נביא הוא שימות בדרך וראייתו מדוד הע"ה שאל הקב"ה עון זה עומן בידך על ידך נהרג נוב עיר הכהנים ע"י נטרד רואג האדומי כו' אע"ג דנהרגו נוב עיר הכהנים בציווי של שאל המלך מ"מ כיון דדוד שאל מאחיתלך פת לחם וחמת והוא נתן לו ומכאן זה חשוב לו לשאל המלך מורד במלכות הוי דוד המע"ה גרמא בנזקין אף דה"י חנוס חשבו לו הקב"ה לעון ועוד הביא מהר"י רא"י מדאיתא בש"ס כל שחזירו נענש על ידו אין נכניסין אותו במחילתו של הקב"ה וה"ל כן הוא חלוס הגאון ל"ל בתשובתו סי' וי"ו השיב על ראיותיו מדהע"ה לית רא"י דהוי ל"י לידע אם יודע לשאל המלך שנתן לו לחם וחמת שיהרגו ומהא כל שחזירו נענש ע"י נמי אינו רא"י דשם מיידי אם הלדיק מק'לו וענשו הוא דאמרינן דגם ללדיק יש עונש כיון שחזירו נענש אבל אם הלדיק לא עשה כלום רק הקב"ה נפרע ממנו ונוקם נקמתו של הלדיק ודאי אין הלדיק נענש ע"י ורא"י לזה מדאיתא בגיטין דף ח' ע"א שלא ל"י מר עוקבא לר"א ב"א העומדים עלי ובידי למוסרם למלכות מהו כו' השכם והערב עליהן לביהמ"ד והן כלין מאליהן הא מסתעף מזה שיהי' לו עונש כיון שחזירו נענש ע"י א"י כיון דהוא לא עשה מעשה אינו כלום ע"ש ואני מוסיף עוד לדעת מהר"י אף דלא עשה הלדיק שום מעשה נענש מתוך שחזירו נענש ע"י אף שלא ה"י שום גרמא בנזקין אפשר לומר מ"מ כיון דאם לא ה"י בעולם לא ה"י מסתעף עונש הל"ל ולא נענש אלא מכחו משו"ה נענש גם הלדיק א"כ כיון דהלדיק נענש ע"י גם לחזירו יש עונש משום שהלדיק נענש ע"י וחוחר כלילה ואין לדבר סוף עוד יש להביא רא"י מעקב אבינו ששלח יוסף לראות את שלום אחיו ואת שלום האלן ואמרו לו ח"י רעה אכלתהו טרף טורף יוסף א"כ נהרג יוסף בשליחתו של יעקב ולשיטת מהר"י לרי"ך יעקב לכפרה א"כ מאי רבותא דיעקב שהעיד עליו הכתוב וימאן להתנחם עד שדרשו רבותינו ז"ל אין מקבלין תנחומין על החי אפי' מי שאינו מוכחר שבאבות נכון לדאוג תמיד על חטא שפיכות דמים וחטאתי נגדי תמיד כהיב ועוד נלענ"ד להביא רא"י מתמר ששלחה ליודא למי אלה חנכי הרה ודרשו רבותינו ז"ל מוטב שיפיל א"ע לכבשן אש ואל ילבין פני חבירו ברבים ולדעת מהר"י דאם ה"י נשרפה ה"י יהודא הגורם אחר דממנו נתעברה והוא אמר הוליהוה ותשרף וחייב יהודה עונש א"כ במסירת נפשה לשריפה כדי שלא לבייש ליהודה גורמת ליהודה חטא דשפיכות דמים א"כ הוי לה לומר דממנו נתעברה כדי שלא להביא אותו לחטא ואף שהיא מביישתו אין הכמה ואין תבונה נגד ה' ואין חולקין כבוד

לרב מכל הנך נראה לעיני' כמו שבי' בל"ל הכ"ל דלא לריך לתשובה אם מת
השליח בדרך ע"כ דברי והרנתי כל הכ"ל לפני אדמו"י הרב הגאון החסיד מו"ה
משה אב"ד דק"ק פ"ב וזה תשובתו ולשונו :

תשובה ואני מוסיף בה עוד ספק ג' אם נאמין לחשש מכשפות דשכיחי התם
בהאי אחרתא חולי ע"י מכת מכשפ"י מת אע"ג דשכבה במטה המסוככת
בקמיעות וכתבים המסוגלים לשמירה מ"מ אחז"ל בשבת סי' ע"ב מולא דהאי
גברא הוא דקא מקבל כתבא משמע דאיכא גופא' דלא מקבל כתבא וגדולה מזו
איתא בפי' המפלת איכא גופא' דלא מקבל סמא' חפ"י בטבעיות מכ"ש בסגולות
וא"כ אפשר מת ע"י מכשפות ואיכא ס"ס לכאורה גרסין בפ"ב דמכות י"א
האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח ב"ד במלקות מ' והדבר
ל"ע כיון דלא מלקין אלא באומד והרופא' אמדוהו למי' שליח ב"ד מאי הוי לי'
למיעבד ומאי לריך קרא למפטרי' מנלות ואמננס הרמב"ם פ"ה מריא' פסק שליח
ב"ד שסירב צו פלוני וכו' וגם זה ל"ע דהרי הרמב"ם פ' ככל כיואל בזה נוגין
אותו עד שתלא נפשו עמ"ש תי"ט פ"ד דחזיר משנה ג' ד"ה תספוג והיותר נכון
פי' הראב"ד בהשגות פ"ה מרולא ה"י וי"ו הכ"ל דמיירי בשליח ב"ד שהכה יותר
מדאי' על מה שאמדוהו ומת תחת ידו ע"ש וז"ל שטעה במספר ואפ"ה פטור
מנלות מפני שנכנס ברשות לדבר מזה מכ"ש אשה זו שנכנסה להליל הילד
מספק סכנה דמכשפ"יא ע"ג דמזה נמשך מכשול שיטה במטה ושכבה על הילד
די"ל דפטורה ואע"ג דאיכא למימר פטור מנלות מי"מ עונש שמים איכא מ"מ
כיון דאיכא ס"ס כ"ל דאע"ג דמ"ב סי' כ"ו החמיר בספק מ"מ בס"ס ובשנכנס
להליל לא שמענו ועיי' עירובי' מ"ב ע"א :

וגדולה מזו כי מהרש"ל בתשו' סי' ל"ו צמי שרדף אחר משרתו לעשו על
שהכה גוי חי והי' כוונתו להלילו מיד גוים אחרים שלא יקחו נקמתם
ממנו וע"י הרדיפה נפל הנדבך באחת הפחתים ומת דפטור הרודף כיון שכוונתו
הי' לטובתו להלילו מנקמת גוים . וכ"ש הכא דפטור לכאורה מיהו המהרש"ל
התם כי עוד טעם דהמשרת פשע בעלמא דה"ל לעיונא ולא ליפול לבור ומעלתו
חייתי מתניתא ביד' פירש"י פ"ק דגיטין המטיל חימה יתירה גורם לשפיכת דמים
פירש"י מחמת חימה תזרח ותפול לגומא ולא אמרי' ה"ל לעיונא, וי"ל התם
בחימה יתירה יותר על הראוי' והצורה מתירא שאם יעבד לי נגידא
דקשה ממיתה וע"כ בה"ל טובא ואין לבו עמו ונזכר בגומא, אבל הכא לא הי'
לו למשרת לירא כל כך מהבע"ב שלו כי לא הטיל עליו חימה יתירה מעולם
רק יעשנו בדבר מועט להשקיט כעס הגוים הי' לו להחזקון דעתו וסדרת
המהרש"ל נכונה וא"כ י"ל עיקר סמיכות מהרש"ל אהך סברא דהנער פשע בעלמא
אבל משום נכנס להליל אפשר יש קצת לחייבו כיון שהי' גורם :

והנה בתשו' מהר"י סי' החמיר מאוד מטעם כל שחברו נענש אין מכניסין
אותו במחילתו של הקב"ה ומדהע"ה שנענש ע"י שנהרגו נזב עיר הכהנים
ע"י דמה ל"ל דהע"ה גרס שהי' לו לידע שידע לשאול ששאל מאחימנך לחם וחרצ ויפה
כי, והא דכל שחברו נענש היינו שמעשנו ומקללו אבל בל"ה לא כדמלינו פ"ק
דגיטין השכם והערב עליהם וראי' גדולה היא דהתם הי' גניבא ת"ח גדול
ולדיק רק פלגא הי' בדאי' ס"ס הניזקי' ומאי דמיתו התם בגיטין ח' בעוד
רשע לנגדי לא חיז שכינה גניבא בשם רשע אלא מקי' אחי' עלה אחי' אם

רשע לנגדי אשים מחסוס לפי כ"ש גברא רבה אלא השכס והערב ולכסוק נתנוהו
לגניבא בקולר ש"מ חין חדרו נענש על ידו ויפה כי ז"ל — אלא דנ"ל עפימ"ש
רש"י בשבועות ל"ט ע"ב חלה על שניהן ששניהן נענשי' שלא דקדק לנסור ממנו
ביר נאמן ובאו לידי ח"ה עכ"ל ה"ל כל שחזרו נענש גם הוא נענש על
שה"י לי עסק עם אנשים כאלו ואה"ל הנרנח י"ש לו קלת עונש על שנתחד עם
אדם העלול להיות רוצח, וזה ל"ל פ"י הפסוק ולנערה לא תעשה דבר חין לנערה
חטא מות כי כאשר יקום איש על רעהו ורנחו נפש כן הדבר הזה הנה נבואר
דיש לנערה חטא אך לא חטא מות וכפירש"י כי בשדה מלאה פרנה קוראה לגנב
גם היא גרמה ומ"מ חין לה חטא מות, והמשיל הפסוק לנרנח שיש
להנרנח ג"כ קלת עונש על שהתחבר עם איש בלעי' ומשוי"ה קורא לו "רעהו"
שה"י מתחבר עמו בתהלה אבל רוצח דעלמא הפוגע באדם שאין לו עסק עמו
לא ס"ד שיהי' [להנרנח ג"כ קלת עונש] ויעיי' ס' זו בדרוש שבסוף ס' לוחות
העדות, ומשוי"ה לא הי' עונש ליעקב על יוסף וכן תמר ויהודי שהרגיש מעלתו
ואמרתי במתני' אף הוא ראה גלגולת אי' שפכה עי"פ המים וכו' יש ללמוד
מדברי הלל ג' דברים אי' כמ"ש רמב"ן על קו' רמב"ם מה חטא פרעה הלא
נגזר עינוי על חטא ידוע ותי' רמב"ן פ' בא אלו הי' כוונת פרעה לקיים גזירי
הבורא הי' נשכר עי"ן כסנהדרין שהורגין החייבי' אך כוונתו הי' להריע ולהרשיע
ונהי שמי"מ עי"ן סבלו ישראל עונש הראוי מ"מ כוונתו הי' להריע וענש וס"ג
אע"פ שנתחייבת להטיף על דאטפת מ"מ סוף מטיפיך יפזפזן שלא היתה כוונתם
אלא להרשיע וזה חדא ב' זה שהמית חזרו במים אלו היו עדים והתראה והביאור
לכ"ד וידון בסיף ונתכפר לו במיתתו וסנהדרין קיימו מ"ע וביערת הרע ושוב
יש לו זכות שעל ידו זכו סנהדרין, ועכשיו התאונן הלל על העני הזה שלא זכה
ליהרג עי" מלוא כ"א עי' רולחים אחרים סבל עונשו וסוף שהם יהרגו ויהי'
לו עוד עונש שחזרו יענש על ידו וזה השני עוד זה שלישי במש"כ מטיפיך
לשון רבים היינו ב' זה האחרון שהטביעו המים וגם זה הראשון שנטבע על
ידו הוא גורם טביעתו של גלגולת זה והוא יענש למעלה בענין טביעה על
שגם לו טביעה נמלא ב' מטיפיך יפזפזן — ועי' הרמב"ם דלא מיימי האיבעי' דר"ח
בחילין ק"מ ע"א כבר הרגיש פר"ח עי' ואני חוסף נופך על תירולו' דבחולין פ' כיסוי
הדם אמרי' אפי' למ"ד שחיטה שאינה ראוי לא שמה שחיטה מ"מ מטהרה
מידי נבלה ח"כ י"ל איבעי' דר"ח הוא חליבא דאותו מ"ד חולי הכא מיגרע
גרע משאר שחיטה כי רחמנא קרי' הריגה אהתינן חד דרגא ואינו מטהרו
מידי נבילה ונשאר בתיקו, אבל למאי דקיי"ל בעלמא שמה שחיטה ח"כ פשיטא
דהכא מטהרה מידי נבילה עכ"פ דתרי דרגא לא מחתינן ומש"ה לא מיימי
רמב"ם וסתמא פשוט ומטהרו אלו דבריו בתוספת נופך משלי —
והנה באוס' חולין ק"מ ע"א מבואר דבעלי חיים דעיר הנדחת אחר שנהרגו
כדינם נשרפת כשאר שללה ולא מלאתי זה מבואר ברמב"ם והי' סברא לומר
אפי' בהנאה מותר אחר הריגה דאין לך דבר שנעשית מלואו ומועלי' בו חון
מתה"ד ועי' ובגדי כהונה ומשוי"ה מותר אפר הנשרפים עי' סוף תמורה
ומ"מ יליף ל' לאסור הנאה משור הנסקל אחר ששחטו :

אמנם מ"מ מלינו דהע"ה אעפ"י שאחז"ל אדמוני עם יפה עינים ששפר
דמים ברשות סנהדרין עיני העדה מ"מ נאמר לו אחת לא

תכנה בית דמים הרבה שפכת ונ"ל לזה אמר מרע"ה תפול עליהם אימתה ופחד וגוי עד יעבור וגוי תביאמו וגוי מקדש ה' וגויפי' אלו זכו אותו הדור לכבוש ה' בלי חרב רק שעי' אימה פינו כמו הגרגשי אז ה' זוכי' הם בעלמם לבנוי ביהמ"ק והיינו תפול עליהם וכו' ויפנו לפינוי בלי חרב אז תביאמו וגוי מקדש ה' וגוי אך לא זכו לכך וישפכו דמי' הרבה ולא נכנה ביהמ"ק ת' שנים אח"כ הרי אפי' השופך דמים למחייבי מ"מ יחוש לנפשו ע"ד מנגללי זכות ע"י זכאי. והרא"ע כי דעם דמביאי' עגלה ערופה העיר הקרובה אפי' יהי' הרולה והנרלה שניהם מננקומי' רחוקי' מ"מ כיון שנחגלגלו סמוך לעירם מסתמא יש שום עון בידם ובהי' תורה שלי אמרתי פי' כי תכנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמי' כי יפול הנופל ממנו וקי' אמאי תלי בבית חדש והלא אשר ירשו מכנעני' ג"כ לריך מעקה והי' נלע"ד דודאי כל הכנעני' הי' להם מעקה מחשש נפילה אך ישראל לדיק וחסיד הכונה בית חדש אמר לנפשו עשיית מעקה הוא חסרון אמונה ביה כיון שכל מעשיו ועליותיו וירידותיו הכל עבודת ה' לא יכשל ולא ימוטו רגליו כי רגלי חסידיו ישמור וא"ל הקב"ה אם תכנה אחת בית חדש ועשית מעקה כי אחת לא תפיל אך יפול הנופל המהויב ליפול כפירש"י ויהא כך חטא שנחגלגל חובתו של זה בביתך שאם תעשה מעקה מ"מ זה יכשל במקום אחר כי חייב הוא חבל עכ"פ בביתך לא יארע מכשול :

מכ"ל זה נראה שעכ"פ טוב לאשה שתקבל על עצמה שנה שלימה בכל שבוע יום ב' ויום ה' וער"ה שלא תאכל בשר ולא תשתה יין אם לא בשעת וסתה ועיבורה אם לריכה לכך ובכל יום תתורה על מכשול הלזה ואם אפשר ויכולת ביד הבעל לזון עני' אי' בימים הנ"ל שהי' ראוי שתתענה היא מה טוב ומהי הטוב יכפר בעדו ולא יאונה כל און ובמקום שבע"ת עומדים אין לדיקים גמורים יכולים לעמוד ואחתום בצרכה מרובה :

הכ"ד אי' **משה"ה סופר** נפ"פ דמ"ן.

זה התשובה הוא להנה"ג בעהמ"ח סה"י בליר אליעזר ז"ע שהי' אב"ד דק"י ס"ה ונעתק ע"י כ"ק אדמו"ר חמי נ"י שהי' השאלה והתשובה ביד נכדו של המהמר בליר אליעזר :

ב"ה תשובה ב'

שי"ר"ת נהי' ליום ב' ער"ה כסלו תקל"ו לפ"ק שוכ"ע לירדי הרב המה"ג המופלג בתורה כש"ת מו"ה **מאיר צבי** נ"י אבדק"ק שוראני יע"א.

ג"ה הגיעני והנה לשעבר בשנים קדמוניות מדדתי ומלאתי כי מדה קטלה הנקרא במעשרין הוואטקי שמודדין בה יין שרף שהוא רביעית זי"ל של אוסטרריך הוא מה שמפילים בילה ומחלה והוא הי' מוחזק בעיני לרביעית של תורה והזי"ל הנ"ל הוא לוג של תורה ומתק"ס ממנו הוא שיעור מקוה, ולנסוף כשכתנתי תשובה הכרפסת והסכמתי לכפול השיעורים להחמיר לשיעור

לשיעור קידוש רביעית ולזכר על הפרשת חלה ככפל א"י ה"ה לע"ד יש לחוש
לכחלה גם בשיעור מ' סאה ככפל מהכ"ל א"כ יש לחוש ולהחמיר במדה
מי מקוה י"ט מאות ועשרים לוגין הכ"ל, אבל מעולם לא מדדנו מקוה בשיעור
מ"ס אלא חמה על חמה ברום ג' אגנה בתשבורת והנה האמה של בנאים
שבמדינתנו היא ממנח חמה של תורה היינו הנאל הוא רוחב שש גרעיני
שעורים ברחבן וברוחב ד' באורך, וד' לא"ל הוא טפח וי"ב לא"ל נקרא
בלשונם שוך וד' שוך הוא כ"ד לא"ל היא חמה של תורה ממנח, וחמה על
חמה היינו כ"ד לא"ל על כ"ד לא"ל עולה תקע"ו ברום ג' אמות שהוא ע"ב
לא"ל ע"ב פעמים תקע"ו עולה כמ"ש ש"כ ס"י ר"א סק"ו באמה שוחקות
וזו המוליח מכל ספק וה"י זה שלום כנפשו ונפש א"י

משה"ק סופר מפפ"ד.

תשובה ג' שיל"ת ב"ה נגהי ליום ג' ד' ניסן תקל"ו לפ"ק

שלום וכ"ט ושמחת י"ט לרב טב המה"ג המופלג מו"ה מאיר
צבי נ"י אבדק"ק שוראני.

ג"ה עם לדקת פזרונו של אנשי קהלתו ס"ך כ"כ זהובים וחצי ויו ללורך
עניים הידועים יברכם ה' וימלא ידיהם מזכרותיו, אשר נפשו היפה
בשאלתו נידון כפל שמת תוך ה' ונקבר בלי שחתכו ערלתו אם מותר לפתוח
קברו למולו משום תיקון פושעים, יעיין מג"א סוס"י תקכ"ב והנאון מו"ה
יונזן בס' בני אהובה פ"ב מהלי יו"ט ה"י כ"ג חלק עלי' וקיים דברי המרדכי
ופסק רמ"א דאין מלוה לקבור נפלים ומשליכים במקום שחולדה וברדלס
מלויים ורק משום אל תטוש תורת אמוך שוהגין לקברו ולא שייך לא בזיוני
ולא כפרה וב"ה פלפלתי בזה במקום אחר והשתא אם מ"ש מעלתו חוץ ה'
חדשים א"כ טוב להסיר ערלתו משום תיקון פושעים ובדידי לא שייך לא קבורה
ולא חרדה ולא בזיוני, ואי תוך ה' שכי מעלתו חוץ ה' ימים ללידתו א"כ
לדינא הוא כחתן שלם ורוב בני קיימא יולדות אלא מחומרא אלו מחזיקין
אותו כנפל כמ"כ חוס' בחולין י"ב ובדוכתא טובא א"כ קבורתו דאורייתא
ומשום הך דתקנת פושעים דלאו מר בר רב אשי חתים עלה לא פתחין
קברה ה"כ המופלג מוכ"ז שאלני מ"ט לא מבדכין על מ"ע של כתיבת ס"ת
בבר נשאלתי ע"ז זה יותר מעשרים שנה דהרי מבואר פ' התכלת דהר"א
לזכר על עשיית תפילין אם ה"י בעשייתן גמר מלותו וא"כ בס"ת שעשייתו
וכתיבתו גמר מלותו עי"ד ס"י ר"ע ומ"ט לא מבדכין, נ"ל משום דאמרו חכז"ל
פ' הקומץ אפשר ס"ת חסר אות אחת ומשה אמר ליקח ס"ת הזה ש"מ אי
חסר אות א' לא מקיים ואחז"ל פ"ק דקידושין דלא בקיאונו בפסוקים וחסרות
ויתרות כמה פלוגתות במסורות ובמס' נדה ל"ג ע"א והנשא כתיב חסר וי"ו
וקיי"ל לדינא כהאי פסקא דש"ס ובס"ת שלנו כתיב מלא עפ"י המסורה ועפ"י
הש"ס פסול וכיוצא בזה טובא עיין אור תורה ומנחת ש"י ע"כ אין לזכר
כלענ"ד ואחתום בדרכה אה"י משה"ק סופר מפפ"ד דמ"י.

ספר חת"ם סופר

מה שחנני היית לראש השנה תקציה לפ"ק

דבאך צימי הזקנה שחדס דב וזב מזקנה
יהי בחזק ואומן כימי הזקנה, וכן
יש לבדך שזכו הנערי לידע את ה'
כמו הזקנים וכדכתיב כי כולם ידעו
את ה' מקטנם ועד גדולם, והיינו
והשיב לב אבות על בנים בעבודת ה'
ושכל ובינה, ולב בנים על אבות בחזק
ואומן ובריאות, והיינו נמי למען ירבו
ימיכם וימי בניכם ע"ד וכימין דבאך
כימי השמים על הארץ שאין חולשא
להם בזקנתם ולא חסרון דעה בשעת
תחלת בריאותם :

כימי השמים על הארץ אין יחוס
ימי לנולאכי מרום שהם למעלה
מגלגלי הון מהשטן שאין לו שום שימוש
בשמים, כ"א על הארץ, והוא יורד
ריקס מן השמים לשוט בארץ ולטעון
עלמו עונוי בני אדם ועולה ומסטיין
וחוזר ויורד עם כלי חפלו לענוש,
משו"ה כתיב ויהי היום ויבאו בני אלקי
להתיב על ה' ויבא גם השטן בחוסם,
ואמנם כשעושי רלונו של מקו או
ששבי מעבירות אזי נתרוקן הוא והולך
ריק בארץ כמו בשמים והיינו שהי כימי
שמים כן יהי על הארץ :

ר"ט של ר"ה זכרון תרועה בשבת,
ובאמת הוא רק משום שמא יעבירו
וא"כ למה כתי' זכרון תרועה, הנה
רמזין כי משו"ה כתי' ביו"ט של שבועי
וביה"כ לדורותיכם בכל מושבותיכם אע"ג
שהוא מלות הגוף ופשיטא שנהג בכל
מקום ובכל זמן אלא כיון שאין טעם
מפורש בתורה בשבועי מה יום מיוחד
והוא סד"א שהקדחת הקרבן שתי לחם
והכבשי

למען ירבו ימיכם וימי בניכם ע"ד
והשיב לב אבות על בנים ולב
בנים על אבותם, אמרנו זכרנו להי"ם
וכו' וכתבנו בספר החיים ובסוף אמרנו
בספר חיים מזכר ונכתב לפיך, כי ב'
מיני חיים הם בלב שהוא מקור החיים
א' כל לרכי העה"ז והקצ"ה הפך גם
בזה לא תהו בראה לשבת יראה וזהו
הכל הכלים שאין בו נומש ואינו בבהינת
בתיבה וספר כי אין בו נומש כמ"ש
במקום אחר על ביה ה' לור עולמי
והשני חיי עבודת ה' ולרכי העוה"ז
למען ה' והוא דבר קיום נלחי ונקרא
כתיבה בספר, וע"כ מתפללי זכרנו
לחיי חיי העוה"ז בחי' זכרון כי הוא נולך
חפץ בחיים לא תהו בראה ושוב כתבנו
בספר חיי עד למעקף אלקי חיים —
אך עוב מזה ומזה חס זוכה לעבוד ה'
בכל לבדך בשני לבבות שגם כל לרכי
העוה"ז הם לכבודו ית"ש אוכל ושותה
ישן ומטייל שוחק וזוכה והכל בזמנו
ובמקומו לרלונו וע"ז התפלל דהע"ה
שכתי בבית ה' כל ימי חיי אפי' ימי
חיי ההכלי יהי לחזות בנועם ה'
ולבקר בהיכלו, ע"כ בסוף התפלה
אנו מנבקשי יותר בספר חיים שהוא
דבר קיום מזכר וגם נכתב שהי'
בעוה"ז שהוא בחי' זכרון והעוה"ז שהיא
בהינת כתיבה הכל משולבי זה בזה,
והנה דרך הנערים שיותר חיי העוה"ז
בלבם וחזק ואומן מהזקנים, ולעומת
זה הזקנים לבם נוטה לתבונה ודעת
את ה' ומרע"ה אמר וכימין דבאך,
פירש"י כימין צימי נערות כן יהי

והכנשי"ם הם גורמים הי"ט וכן יה"כ
סד"ח הכנסת הכהן לפני ולפנים וקרבנותיו
הם גורמיו היו"ט ובהעדר זה אין
שכינה ומקרא קודש קמ"ל לדורותיכם
ובכל מושבותיכם, כי יומא קא גרים בכל
מקום ובכל זמן והקרבנות טפלים ליום
ע"ש והוספתי נוסף :

הנה כי כן גם דר"ה אין מבוחר בקרא
מה יום מיומים כי לא נעשה
בו שום נס, אלא כתיב בו מלות עשה
יום תרועה והוא סד"ח ביום תקיעת
שופר עושי יו"ט ואם אין שופר נמלא
ומכ"ש השתא דחקינו רבנן שלא לתקוע
בשבת ממילא אין כאן יו"ט של ר"ה
כלל אלא הרי המה כשאר שבתות השנה,
ואולי אי הי' כן לא הי' כח ביד חז"ל
לצטל היו"ט והקרבנות לגמרי, ולהשמר
מזה כתי' יהי לכם שבתון זכרון תרועה
שהיום יקרא זכרון תרועה ולא יום
תרועה נמלא חפ"י אין ונוקע"י בו הוא
יו"ט זכרון תרועה, ושוב נלטינו מלות
שכיום זכרון תרועה יהי לנו יום תרועה
והוא טפל אגב היום, וממילא חפ"י
שביטלו חז"ל תקיעה בשבת מ"מ
קדושת היום לא בטל ועיין בסמוך ח"ה
ואמנם להבין מה ענין זכרון תרועה,
וליישב משחז"ל אמר הקב"ה דר"ה
המליכוני עליכם כדי שיעלה זכרוניכם
לפני לטובה וזמה בשופר, ולריך ביאור
לשון זמה בשופר מאי קושי' ומאי
תירון, כתיב בחזונות וקול שופר
הריעו לפני המלך ה' וזמה הקרא
למדנו שצדהמ"ק הי' תוקע"י ר"ה גם
בחזונות, ויל"ד מ"ט בחזונות הזכיר
עלם הכלי, ובשופר הזכיר רק קול
שופר ולא אמר בחזונות ושופר או
בקול חזונות וקול שופר, כפי בתרא
דר"ה ס"ל לרי' יוסי דפסקו ה' חלקיו
עמו ותרועת מלך בו יולדק לפסוקי
מלכיות ולפסוקי שופרת ורי' יהודי פליג
דלא שיך אלא למלכיו והטור פסק

כרי' יוסי—ומ"מ ל"ע הא ותרועת מלך
משנע ריע מלך ומש"ה יולדק למלכיות
ואיך יאמרנו בשופרות שהוא לשון
גנוחי גנח וילולי יליל, אבל להבין כל
הכ"ל בעה"י הנה חזינן ר"ה הוא יום
תרועה גנוחי גנח חפ"י אם כל ישראל
עושי' רלנו ויושבי' על אדמתם חפ"י
בימי דוד ושלמה, ומלינו עזרא אמר
חדות ה' היא מעוזכם ואיה חדוה וז'
אמר גנוחי גנחי. אך דר"ה הוא יום
חדותו של הקב"ה עם ישראל כביכול
רעיו ואוהביו ובניו וממש איהו והם
חדוה בראשית בשביל ישראל שיצאו
עלה היום במחשבתו לבדור העולם,
ויען לחננו משמע כמלכות עלמו ע"כ
עלינו להטער לגנוח מלב על שאנו
רואים שבע"י חו"ה אינם מכירים כבודו
וגדלו ובזמן המבול כתי' בהקב"ה עלמו
ויתעלב אל לבו, אך עתה הקב"ה אינו
מתעלב אלא שמה בעמו ישראל ונחת
רוח לפניו שאמר ועושי' רלנו ואהבתי
אתכם אמר ה', אבל עלינו לתבוע
עלבוננו של חזינו מלכיו ואי לאו
שאנחנו היום ריעי המלך ושותפי,
במלכות הוה יוהרא לתבוע ע"ד חשיב
את לאיחבולי על ירושלי' חשיב את
לגנוח ולייליל על מלכות שמים, אך
הקב"ה אמר היום הוא שבתון זכרון
תרועה של תרועת המלך עם ישראל
ע"כ יום תרועה יהי לכם דייקא ולא
לי כי חזי חדות ה' היא בישראל,
אבל ישראל תובעי' עלבוננו של חזיהם
שצמחים והיינו יום תרועה וגנוח,
וע"כ תרועת מלך יש לו שייכות עם
מלכיות ועם שופרות, והנה המנגן לפני
המלך מנגן שירי' ותשבחיו בחזונות
כסף וזהב, והמנגן ומייליל בחלילי
הספד או כמ"ש רמב"ם שהשופר הוא
כרזא קרא עורו ישינים מתרדמתכם
לזה לוקחים חלילי' או שופר של קרן
בעלמא, אך היום ביום הקדוש ובמקום
קדוש

היעולה לתקוע פעמיים אי מיושב לעורר בתשובה כדי שיקבלו עול מלכות כבתהלה ויהי רישי המלך כבראשונה ושוב יתקעו מעומד בתפלת מוסף לתבוע עלבון אבינו שבשמים מאו"ה כי על זה נתקן כל סדר התפלה מלך על כל העולם כלו וכו', ואמנם לפי שהתקיעה היא לעורר תשובה היא בשופר של קרן ולא בחלוצרות של כסף, והיינו דקאמר המליכוני עליכם פי' אחר שבטו"ה פרקו אנשי עולי מעליהם, ע"כ תחזרו ותמליכוני עליכם כדי שיעי' אח"כ יעלה זכרוניכם לפני לטובה בזכרון תרועה כריעי המלך, ובמה בשופר לא בחלוצרות כיון שפיקרו בל לעורר תשובה.

קדוש בבהמ"ק שאנו עומדי כריעי המלך ותובעי עלבוננו והגנוה והייליל הוא על כבודו של מלך המחולל ע"כ תוקעי בחלוצרות של כסף מפני כבודו של מלך וריעיו אך הקול הולא ממנו איננו שיר חמה, אלא קול שופר תרועה גנוחי ויילי היינו בחלוצרות שמהם יל קול שופר שהוא תרועה ולא זמר כזה תריעו לפני המלך ה' :

אמנם כל זה הי' כשישראל עושי רצונו של מקום כל השנה, אך בטו"ה אם כל השנה פורקי עול מלכות שמים אין לנו לתבוע כבודו מאו"ה כי אדרבא השטן עומד ותובע שהישראלים מתחברים עם או"ה ופורקי עול מלכות שמים ואתו בטו"ה, ע"כ עלה

בעזריה מה שחנני הית **לפ' האזינו שבת שובה** תקצ"ה דפ"ק

דהיינו משאחז"ל במס' שבת פר"ע שאמר להם כלום למאריס ירדתם וכו' ולריך להבין הלא גם מעיקרא ידעו מלאכי השרת מה כתיב בתורה אי"כ מעיקרא מאי קסברי לדחותה אכל הענין התורה כולה שמותיו של הקב"ה ואע"פ שהיא כתובה לפנינו במעשה מאריס ומרגלים ודינים ומשפטים גשמיים מ"מ טמון בתוכי מה למעלה ומה למטה מה לפנינו ומה לאחור מעשה מרכבה ומעשי בראשית, ועל זה נתקנאו מלאכי השרת ורצו לדחותה אמנם משרע"ה בתחבולה עשה מלחמה ועשה עצמו כלל יודע ומבין תוכיות התורה אלא חלוניות ואמר להם כלום למאריס ירדתם, וכיון שראו מלאכי השרת שלא נמסר לו אלא החלוניות שאין להם בו שום תועלת הניחוהו, והיינו מ"ש במשל שבמדרש שאמר הסוחר בשביל שני זוזי וכו' היינו דבר מועט שאינו שווה לכם, ושוב כשכא לעיר היינו למחנה ישראל פתח אורותיו אכנים טובים ומרגליות

האזינו השמים וגו' כי שם הי' אקרא הבו גדול לאלקינו, מכאן למדו חז"ל ברכת התורה וגם למדו מכאן שטוין ברוך שם כ"מ אחר ברכה במקדש, וכבר הקשיתי במקום אחר וכי כל מי שנה במדבר לא ברכו ברכת התורה עד היום ומה היום מיומים — גם להבין מ"ש מג"א ה"י יה"כ דברוך שכ"מ מרע"ה נכדו ממלאכי משר"ה אומרי אותו בששאי מה לשון גניבה וחשאי בענין זה, אקדים מדרש פי' זה משל לסוחר אי הלך במדבר ופגעוהו לסטים, אמר להם מפני כי זחיס אתם רואים להרגני שצוקהו ונתלו עמו בצואם העירה הולא אכנים טובים וסחרוהו בני העיר וקנו ממנו, אי"ל לסטים הלא אמרת שאין לך אלא כי זח"י וכו' והי' כשעלה משה למרום רצו מלאכי השרת לדחותו אי"ל מפני שני דברים שאני לומד פה רואים אתם לדוחפני הניחוהו ולמד כל התורה ע"ש ולא אחר"ך בדקדוקי — אכל נ"ל

ומרגליות היינו סתרי התורה, ולכזה אל המכוון בעזה"י אומר כי אכחנו מזכרי ברכת התורה על הפשטיות נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו כי הלבוש התורה גשמיות חיי עולם, אבל מי שזוכה להפשט הגשמיות וללמוד לרופי השמות רגילין העוסקי בסתרי תורה לומר על כל ענין ברוך ה' לעולם אמן ואמן וכן הוא בזוהר כמה פעמים ולפ"ד נראה דברכתן של מלאכי השרת על עסק השמות נוסח ברוך שם כבוד נולכותו ל"ו שזה יולדק על גילוי שמות הקדושים, ע"כ כ"ל אעפ"י שישראל ה' מזכרים ברכת התורה כשעסקו בכל יום בהלכי התורה, מ"מ היום אחר שאמר להם שירת האזינו בפשטו שעל זה אמר יערוף כמטר לקח ועל זה כבר ברכו בשחרית ברכת התורה — חזר ופירש להם סודי השירה וכל העומן בתוכה וכ"כ מ"ו בהפלא"ה לקמן סוף הסדרה, ע"כ אמר מרע"ה כי שם ה' אקרא פי" כשאגלה לכם שמות הקדושי הנסתרים בשירה זו אזי הכו גודל לאלקינו לומר בשכמל"ו וכנ"ל והיינו דגנבו מרע"ה ממלאכי השרת ע"י תחבולה הנ"ל הקלרתי וק"ל :

יערף כמטר לקחי תול כטל אמרתי וכתב בהפטר, אה"י כטל לישראל ואחז"ל כנסת ישראל בקשה שלא כהוגן ויבא כגשם לנו אמר הקב"ה צתי את מבקשת כגשם שלפעמים מתבקש ולפעמים אינו מתבקש, אזי אה"י כטל לישראל שמתבקש לעולם, ולע"ד דאמרו במדרש בשעה שחכם יושב ודורש והעם שומעים הקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל, והעם כי העובר עבירה ומתבייש בה מוחלי לו עונותיו, אין הכונה שאדם אחר מביישה אלא שהוא מתבייש בינו לבין עצמו לאמר מה עשיתי כי פעלתי און, כמו שלמדנו זה

כ"י גוי אובד עלות המה פליגי ר"י ור"ג חד דורש כלפי אר"ה וקאי אלולי כעס אויב אגור, וחד דורש כלפי ישראל וקאי לאמרתי אפליהם מ"ט כי גוי אובד עלות המה ישראל וכפירש"י מספרי, ובדאי אלו ואלו דא"ח וע"ד דרושתינו דרש"י פירש בפי קדושים והבדלתי

והבדלתי אתכם מן העמי להיות לי
 אם אתם מובדלי מן העמי אתם שלי
 ואם לאו אתם של כ"כ וחבריה וי"ל
 שזהו מעיקר הדין דהנה הקב"ה הוא
 רועה ושומר של ישראל כאלו נמסרו
 לידו ית"ש לשומרם כדכתי' בהפטרות יוס
 ב' דר"ה מזרה ישראל יקבלנו ושמרנו
 כרועה עדנו והוא ית"ש מסר הנאן
 לשומרי' אחר' כדכתיב כרם ה' לשלמה
 בצל המון נתן את הכרם לוטריס
 עפירש"י שם, נמלא שומר שמר לשומר
 חייב השומר הראשון על כל מה שאירע
 להנאן בבית השומר השני — נמלא
 חייב הקב"ה להחזיר ישראל לקדמותם
 ולהסיר מהם יד השומר השני אר"ה.
 אך כל זה אי לאו כל יומא מפקד
 גבי' אך אי הכעלים בעצמם כל יומא
 מפיקדי גבי' דהשומר השני ומהימן אללו
 אין על השומר הראשון כלום, והיינו
 דקאמר אם אי אתם מובדלים מן העמים
 ואתם האמנתם אותם עליכם ולמדתם
 אותם עליכם אלופי' לראש אזי אין על
 השומר הראשון שום חיוב ודבר אין
 אתם שלי אללא של כ"כ וחבריו שהעמדותיו
 שומר בחריקאי כביכול ואומר כי פה
 במקראות הקב"ה דורש זכות לישראל
 ומחייב עצמו להשגיח ביד השומר השני
 אע"ג שישראל אינם מובדלי מן העמים
 דכל האמור לעיל היינו כשנסמרו לשומר
 בן דעת דהכי אמרי' בפ' המפקד
 דהא מסרו לבן דעת אך יען כי גוי
 אובד עצות המה, ואין בהם בזה
 תבונה הרי לא מסרו לבן דעת — מה
 תאמר הרי כולי יומא גם ישראל
 עצמם מוסרי' ביד אר"ה — מ"מ גם
 אותן ישראל אובד עצות המה ושגוען
 היא ואין ראוי לשומר לעשות כשגוענים
 של בעלי, ודין זה מבואר במס' ביב
 פ"ז ע"ב גבי גלוהי וע"ש ד"ל ר' יהודה
 דפסרי ה"ל לשיטתו במתני' החם ע"ש
 ואין להאריך כאן, נמלא האוי אובד

עצות קאי אר"ה וגם לישראל:
שימך לבדכם לכל הדברים וגו' אשר
 תלוו את בניכם לשמור לעשות
 וגו' כי לא דבר ריק הוא מכס ופירש"י
 עפ"י ספרי כגון ותמנע היתה פלגש,
 ואומר אני כי לא דבר ריק היא
 שהביאו חז"ל ותמנע היתה פלגש לראי'
 לכאן כי יש ללמוד ק"ו דאיתא במדרש
 תמנע רתה לדבך במשפחת אלע"ה
 ביעקב ובניו ולא ראו לקבלה הואיל
 והיא משפחת שער החורי, וע"כ י"א
 נמנעה עמלק המלך לישראל, ועתה לא
 ולמד ק"ו השתא אלו שמנעו בשב ואל
 תעשה שלא לקבל הגירות ונענשו לדורי
 דורות ע"י לר"ת עמלק והמן ק"ו המלמד
 בניו חורה בקום ועשה והרי מדה
 מרובה כמה טובה כפולה ומוכפלת
 יגרום לו ולזרעו עד סוף כל הדורות,
 וקאי אלעיל למען תלוו את בניכם
 לשמור לעשות דייקא בקום ועשה כי
 לא דבר ריק היא הציזי את בניו אחריו
 כי חייכם כי לא דבר ריק היא שחובל
 ללמוד ק"ו מתמנע היתה פלגש —
 והנה ק"ו כזה איתא בת"כ מית' לי'
 רש"י ס"פ ויקרא ק"ו מאד"ר שער
 על ציווי ח' גרם מית' לדורו היושב לו
 מפיגולי' ומאכילת יוה"כ עאכ"ו שיגרום
 חיים לדורו שהרי מדה טובה מרובה,
 ויש להקשות איך לומד ק"ו שב ואל
 תעשה יושב לו מאכילת יוה"כ מקום
 ועשה אכילת עץ הדעת, י"ל ממקומו
 מוכרע דמדה טוב' דשב ואל תעשה
 מרובה מקום ועשה דרעה וכן כתיב
 גבי עמ"ז בפועל סוקד עון אבות על
 שלשי' ורבעי' ובמדה טובה ועשה חסד
 לאלפי' לאוהבי' ולשומרי מצותי לא כתיב
 לעושי מצותי בשועל אללא לשומרי בשב
 ואל תעשה ש"מ מדה טובה דשב ואל
 תעשה מרובה ח' מחמם מצות על מדה
 רעה בקום ועשה, אמור מעתה מדה
 טובה בקום ועשה ללמוד הכניס לעשות

של עניים מרודי' ע"י חסד — ועיין
בסמוך ח"ה בדרוש לעיוה"כ:

ביר'הו"ט לקדוש ה' מכוזד זה יה"ה,
וכבדתו זה יוס ראשון שנ

סכות מעשות דרכיך זה חש"מ וז"ע
מה ענין ליט"א וחש"מ של סוכות טפי
משאר יו"ט, וי"ל דלריך להבין מה ענין
חג הסוכות לזכר ענני הכבוד בימים
ובזמן הלז דוקא הגא' הי' בכל השנה
מי' שנים, ועוד קשי' מ"ט לא נעשה
זכר למן. ולבאר ומ"ש ענני כבוד, אבל
ללע"ד עיקר שמחת החג הוא על יוס
סליחה של יוסכ"פ וכמו שאמרו במדרש
שתופשי' די' מינים בידם כמו שחזר
ממלחמה ונלח שתופש כידון לאות גילוח
והנה הרא"י הברורה שזכינו ביה"כ
ליוס סליחה נלענ"ד כי החוטא"י בעגל
פלטוס ענני הכבוד וכשנכלח ביה"כ
וירד משה ממחרת יה"כ וזוה על נדבת
המשכן לכפר על העגל והם הביחו
חליו נדבה בבקר בבקר עד ליל שבת
שהעבירו קול במחנה והיא היתה ליל
ח' של סוכות לפמ"ש תוס' בב"ק שירד
משה ביום ב' מחרת יה"כ, ואז כשנגמרה
נדבת המשכן נגמרה סליחת יו"כ וקלט
הענין אותן שכבר פלג, וע"כ יושב"י
בסוכו' זכר לענני כבוד שקלטם ושהוא
סי' על סליחת יה"כ והיינו לקדוש ה'
מכוזד זה יה"ה וכבדתו ליה"כ הלז ע"י
י"ט ח' של סוכות כנ"ל ושלא תאמר
עיקר י"ט הוא הלולב ולא הסוכה קמ"ל
מעשות דרכיך זה חש"מ שפטור מגולב
וחייב בסוכה וק"ל ועיין לקמן ב"ט של
סוכו' ח"ה:

למה יהי' מרובה משב ואל תעשה,
ותמנע היתה פלגש—ע"כ תדעו ותבינו
כי הוא חייכם ואורך ימיכם:

בהפטרות יה"כ הלא פרוש לרעב
לחמך ועניים מרודים

תביא בית לשון הלא פרוש ק' להלום
מה לא ועוד עניים מרודי' הם חו"ה
כמאחז"ל — וי"ל הפ' הנה מה שנותני'
לאח"ה נחשב בחורה כעט"ו מעשי ידי
אדם עץ ואבן כפירש"י בתוכחה כיון
שאתם נותני' להם מסי' וארנוני' כאלו
נתתם לע"ז שלהם — אמנם בקרא כת"י
ונוגשיך לדקה ואחז"ל פ"ק דב"ב מה
שנותני' לנוגשי' חו"ה מתחשב לנדקה
וי"ל לחלק אם נותני' לדקה לעניי ישראל
אז מה שנותני' לנוגשי' חו"ה מתחשב
ג"כ לנדקה, אך מי שאינו נותן לעניי
ישראל ובהו חו"ה ונוטלי' אותו מתחשב
כמותן חוץ לקדושה לקליפות ר"ל והנה
ישראל בהו בקובלנא למה נמנו וגא'
ראית עיניו כפשינו ולא נדע והיינו
שהי' אז מעומסים מעול סבלו של חיילותיו
של מלך אשור, ואמר הנביא הלא בידך
להושיע לך, הלא פרוש לרעב עניי
ישראל לחמך אז כל מה שכבר נתת
לעניי מרודי' של חו"ה אותו תביא
בית אל הקדושה ותביאם מן החוץ
מקום הטומאה אל תוך הבית אל הקדושה
ואמר פרוש אותי' שופר כי תקיעה
לפניו היא חסד פשוט רומז אל העשיר
היושב רענן בביתו וחסד ה' עליו,
ותרועה גנוחי' גנה ילולי' יליל הוא
העני הנבא לשאול, ותקיעה של אחריו
מה שמתחמד ונותן פרוטה לעני ויואל
ממנו בשמחה בחסדו, ואז נסתם פיות

תקציה דפ"ק

עיה"כ

בעה"ת מה שחנני ה"ת

מעבירות שבין אדם לחברה, ה"כ אין
הקב"ה משלם שכר טוב בעה"ז על מלות
שבין אדם לחברו אלא"כ קיים גם מלות
שבינו

את זו דרש רחב"ע וכו' יש להתבונן
בשם שאין הקב"ה מוחל עבירות
שבין אדם לבין המקום עד שישוב גם

שבינו למקום ית"ש והיינו דכתי' חסד
ה' מעולם על יראיו ולדקתו לבני בניס
ודרשו חז"ל דקאי על גמ"ח ולדקה
ואמרו גמ"ח לעולם ולדקה רק לבני
בניס, מה תנאי התנה שם לשומרי
בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם היינו
כל התורה שבין אדם למקום אז חסד
ה' על יראיו ולדקתו לבני בניס :

שוב אר"ע אשריכם ישראל לפני מי
אתם מטהרים, פ"י אם ה' **י**
דעת לבנוני ישראל לטהר עצמם ללורך
עצמם מימי אלול ואילך ולמה נה" **י**
כמוס"י לאבינו ית"ש ולמה לא נשוב
אליו כי טוב אז מעתה וה' הקב"ה
מסייענו לתשובה ה"י זה חסד גדול
ממנו ית"ש — אך יותר כי בעו"ה רוח
עיוטים בקרבנו ועברו כל ימי אלול
ור"ה וימי תשובה ולא שמנו אל לבנו
לשוב אליו לטובתינו וללורך עצמנו כי
היא חיינו כל זאת לא שמנו אל לבנו
אך עתה דרגע אחרונה עת צוא אבינו
שצשמים ית"ש לחירותינו סמוך לכניסת
יה"כ אזו בוש"י ונכלמ"י כי צוא יצוא
אבינו מלכנו ית"ש להיכל בית מקדש
מעט וימצא כעמא כלנו וכבגד עידי'
כל לדקותינו ואזו בוש"י ונכלמ"י ומתחרטי'

ומתודי' עתה לא ללורך עצמנו כי קשה
עורך אנהנו אלא לפני אבינו שצשמים
כי צוא יצוא פתאום השוכן אתם בחוך
טומאתם ואפ"ה רבו רחמיו ומסייע ידי
בעלי תשובה, והיינו לפני מי אתם
מטהרי' לא לפני וללורך עצמכם אלא
לפני אבינו שצשמים ואפ"ה מי מטהר
אתכם אביכם שצשמים ומסייע לנו
לעורר לבנו ואמר עוד — ואומר מקוה
ישראל ה' מה מקוה וכו' רמז לנו
שאבינו כמציין הנובע וכנהר שאינו פוסק
אלא התעוררות הלו הוא כמקוה מים
מכונסי' שאם ימשכו לו מים מגשמי'
או ממקומי' אחרים הרי טוב ואם לאו
יחרב ויבש ה"נ הקב"ה שולח עזרו
מקודש ברו הרגע אם יזלו מים
מעפעפינו הרי טוב ואם לאו ח"ו יחרב
ויבש, ורמז עוד מקוה ישראל לאפוקי
למלשינים אל תהי תקוה ואינם בכלל
מקוה ישראל מושיעו בעת לרה ואם
לא יקבלו עתה בהסכמה לתקן אשר
עיותו במלשינתם, ושלא לעשות עוד לא
יהי בכלל תפלתנו ותשובתנו כלל כי
דוקא מקוה ישראל לאפוקי אותן שאין
להם תקוה והארכתי בזה ללורך שעה:

בעזה-ית מה שחנני היית סוכות תכציה דפ"ק

בני כיבוש כינהו — אך לר"א דס"ל ענני
כבוד ה"י, הא אף הנשים היו באותו
הגם של ענני הכבוד ומי"ט פטורי'
וע"כ כמ"ש במקו' אחר דענין ענני
הכבוד שפלט החוטאי' בעגל וכשמחל
להם הקב"ה ביה"כ חזר וקלטם הענן
ע"כ עושי' אז סוכו' וגש"י לא פלטן
הענן מעולם ע"כ פטורו' מסוכו' וא"כ
ס"ל לר"א נשי' לא חטאו ואין כאן
דין עיר הנדחת א"כ הדרי' ק' לדוכתא
מפני מה אין מיתתן שוה, אלא לכאורה
י"ל לעולם נשי' חטאו ומי"מ לא פלטן
הענן

שאלה אשה חכמה את ר"א מפני
מה בעגל חטאן שוה ואין
מיתתן שוה, א"ל אין חכמה לאשה
אלא בפלג, י"ל דוקא אשה חכמה
ודוקא ר"א ויפה השיב לה — הנה כבר
ידוע אחז"ל עדים והתראה בסי"ף וכי
מהרש"א שהי' להם דין עיר הנדחת
בסי"ף וכי מי' בהפלאה היינו אם
נשי' חטאו הוה רוב ומיתתם בסי"ף,
והנה הא דנשים פטורו' מסוכה לר"ע
דאמר סוכות ממש הוה היינו בשעת
מלחמת סיחן ועוג, א"ש דנשי' לאו

הענין, דוקא חש"י שקראם הקצ"ה עם קשה עורף אבל נש"י דעתן קלות ונוחו' להתפתות אין חטאם גדול כל כך שיפלט אותן הענין, אך ידוע כי ברור"י דביתו דר"מ בעטה בזהו תלמיד ששנה נש"י דעת' קלות וה"כ הך חשה חכמה חשבה לפי חכמתה אין דעתן קלות ואפ"ה לר"א לשיטתו לא פלטן הענין וע"כ שלא הטאו כלל ח"כ מ"ט אין מיתתן שזה והשיב לה אפי' חשה חכמה ביותר אין חכמתה חלה בפלך ולעולם דעתן קלות וה"ש:

בהפטרות יום ז' בירח האיתנים בחג הוא החדש השביעי האריך כל כך לאפוקי טעותו וחטאו של ירבעם שהחטיא ישראל וזדה מלכו ירח בול הוא החדש השביעי, והענין בזה וליישב ג"כ ק' אחאז הרי כתי' ועל השמים והרי העמיד ע"ז על כל חלם ולא נעלרו השמים, גם מה עלה על דעת ישראל מפני שרבעם הכבד עולם מאסו בזהמ"ק ובעבודת ה' ומ"ט לירבעם להעמיד עגל הלא יכול כל זה בעבודת ה' — אבל כתי' חרות על הלוואות ואין מפרשין העוסק בחורה נעשה חירו', וירבעם הטעה לפרש בהיפוך חס הוא חירות מהוי"ב לקיים התורה אבל לא לסבול עול מלכות אפי' מלך ישראל, ע"כ מיד זנחו בזהמ"ק ואמרו ראה ביתך דוד-והנה הקצ"ה רמז לנו כך היא דרכה של תורה ללמוד מתוך הדחק ועוני ולחס לר שחרי פסק המן ביום ט"ז ניסן דאקרוז עומר והדר חכול, והנה לא ה"י להם אז לאכול חלה לחם שעורי' דחטים אינם חביב חלה בימי סיון ומ"ט פסק המן לאכול לחם שעורי' והוא מאכל בזהמה חע"כ לרמז שיסתפקו אפי' בלחם שעורי' ולעבוד ה' ודלא כירבעם, אך אי אמרינן חדש החביב שבתורה אינו חביב שעורי'

דלא גמרי' ג"ש מהשעורה חביב חלה כינח חביב חטים והוא חדש אייר ככור ויהי אייר חדש הראשון ופסקה באייר ויחללו מעבור הארץ באייר נחטי' ליתא להג"ל, ע"כ בדה ירבעם מלכו כל הג"ל ויהי אייר החדש הראשון וירח בול החדש השביעי לא ירח האיתנים, אך לכאורה התורה אמרה באספקד והיינו ע"כ בירח האיתנים דבינה בול כבר ירדו גשמי' במרחשו' ע"כ להשמר מזאת העמיד ע"ז ז' עגלים וסבור שיתקיים ועל השמים ונח יח"י היכר בגשמי' ומש"ה לא קיים הקצ"ה ועל חלה המטיר בזמנו לפרסם קלונו וחטאו של ירבעם ע"כ שם אין בארון רק ז' לוחות האבני' חסר הניח שם משה בחורב — נ"ל ע"ד שחז"ל ראוי' ה"י לקבוע עשרת הדברות בק"ש חלה מפני הדרוקי' שלא יאמרו לא נתנו מן השמים חלה עשרת הדברות בלבד וזוהי נ"ל מה דפליגו ר"מ ור"י פ"ק דב"ב ובירושלמי דשקלי' אי הס"ת ה"י מונח בתוך הארון או בלד הארון דאלו ואלו דא"ח בשעה שה"י לחוש למערערים שיאמרו אין מן השמים חלה המונח בארון הונתו להניח גם הס"ת בתוך הארון גם הלוחות ואמר כאן בימי שהע"ה ה"י לבדם שלם אין בארון רק ז' לוחות והס"ת ה"י מונח בחוץ בלד הארון ולא ה"י לחוש, ועד"ז יתפרש מאי דכתי' ויעשו כל הקהל הבאי משבי וכו' כי לאעשו כסוכת הזה מימי יהושע בן נון דהם עשו סוכי' מדי' מינים כמבואר בקרא לאו ההר והביאו וגו' והוא ק"ו דר' יהודה דאין סוכה חלה מדי' מיני' ולא קי"ל כוותי' ומ"מ י"ל מזה מן המוכרח לעשותו מדי' מינים, חלה כיון דרמז דסוכה להתלוקן בלל שדי תחת ככבי השמי' ולא בלל ביתו, ויען כי ד' מינים מרמזי' על התאחדות ישראל

ישראל זע"ו הרשע"י והבינונים והלדיקי' כמבואר בפייט ובש"ס פ' הקומץ, והמעשרתי' חומרי' אין חפץ בעבודת ה' אלא באלהות ושליו בין איש למבדו ולהטיצ' זע"ו כדרכם של אפיקורסי' ע"כ אם יסככו ד' מינים יתכוונו לזה שיתלונן אדם בכל החברותא והאחדות זע"ו ויסירו אלק"י מלכם ע"כ לא הנהיגו לסכך ד' מינים אך בימי עזרא ונחמ"י ששבו תשובה שלימה כמבואר בקרא' א"כ לא חשו ועשו סוכה מד' מינים כי אז סילקו והרגו ילד"ר של ע"ז וכוחלא לעינא דילד"ר דעריות ולא ה' שום חשש ולא נעשה כן מימי יהושע בן נון. **וייערב** נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות ע"כ קרא שם המקום סוכי' והקשו מ"ט קרא שם המקו' על שם מקנהו ולא על שם עזמו שעשה לו בית, הנה פליגי רבנן ורבי יהודה אי סוכה דירת ארעי' או קבע, ואלו ואלו דל"ה כי יול"ה מהבית נדוד דדירת ארעי' להורות כי כל גורן ויקב דעוה"ז הוא רק ארעי' וכלא נחשב בעיניו וכל מגמתו לעולם שכלו ארוך שהוא עיקר דירתו ויען כי יושב"י בסוכה רק ז' ימים בשנה ואח"כ שוכחי' כל הרמז הלז ע"כ סוכה דירת קבע שאלו הארעי' יהי' קבוע אללו ובלבד כל ימיו והנה יעקב אע"ה נסע סכותה פ"י שהי' בעיניו הכל כארעי' ויבן אותו הארעי' לו בית לקבוע ותקוע בלבו בלי ז' ממנו—אך למקנהו היינו הנפש אשר עשה בחרן כאחע"ה שהכניס אחרים תחת כנפי השכינה היינו מקנה קנינו להם די שעשה סוכי' ולא עלו כל כך למדרגת שיהיו הסוכי' בית כי די להם בזה ויען כי חבב הקב"ה לימד דעת לרבי' כדכתי' כי ידעתיו יען אשר ילד את ביתו ואת בניו אחריו ע"כ קרא שם המקו' סוכי' על שם

מקנהו ולא בית שם עזמו : **עורר** אמרתי גם בהפוך סוכי' דירת קבע שיקבע בלבו הנ"ל ושז' יהי' ארעי' כי למחר יעלה למדרגה יותר גדולה עד שסוכה של היום לא נחשב למאומה עד אשר קבע בלבו היום יהי' ארעי' למחר ילכו מחיל אל חיל עד"ז כל האזרח בישראל ישבו בסוכות ואחז"ל כל ישראל יול"ה בסוכה אי בזח"ז היינו באופן זה יול"ה ממדרגתו למדרגה אחרת וככנס אחר תחתיו ובניו אחריו ואח"כ גם אלו יול"ה ובניהם אחריהם נכסי' וזה כל האזרח בישראל ישבו בסוכות : **בבית** קהלת למלוא דברי חזן פ"י להחזיק הבחירה והחפץ וכתוב יושר דברי אמת המבואר כי הכל ביד ה' וממנו הכל ואין ביד אדם שום כח וזה סותר את זה כמ"ש חובת הלבבות וסיים בזה הבחירה לאדם ולגמור המעשה הוא צירי שמים ודין שמים הוא על טוב או רע בחירתו אפי' לא יגמר לו הדבר והיינו סוף דבר הכל נשמע את האלקי' ירא בלב ואת מלכותו שמור כי זה כל האדם פ"י עד כאן כח האדם ולא יותר והמעשה לחלקי' וסיים כי את כל מעשה האלקי' דייקא יבוא במשפט על כל נעלם היינו מחשבותיו אם טוב אם רע :

ובזה יובן בהפרכת שמיני עשרת אל יעזבנו ואל יעשנו להטות לבבנו אליו ושז' אמר והי' לבדם שלם חלה הדבר בהם עזמם ולבסוף ויכל שלמה וגו' ואת כל חשק שלמה אשר חפץ לעשות, כי הרמז"ם הקשה כיון דהבחירה ביד אדם א"כ מה זה שהתפלל דהע"ה בתמני' אפי' וכל הלדיקים שיהי' לבדם שלם, ותי' שלא יגרסו חקאם שישלח ממעלה מווע שלא יכלו לבחור הטוב כמו בפרעה וסיהון ע"ש בהלכי' תשובה והיינו שהתפלל שהע"ה אל יעזבו ואל יעשנו **להטות**

להטות להטוב לבצנו חליו שלא ימנענו ח"ה ושבו הזהיר את ישראל במה שצידם ויהי לבצכם שלם עם ה' וסיים ויכל שלמה, ואת כל חשק שלמה אשר חפץ לעשות כי כל כליו הצנין לא ממנו הי' כ"א מאת ה"ת אך החשק אשר חפץ לעשות זה הי' ממנו.

ידו שם הי' מבורך מעתה ועד עולם ממזרח שמש עד מבואו לא לנו הי' לא לנו כי לשמך תן כבוד, וי"ל כלפי י"ט ז' של גליות ועל זה כאמר דיום טובה הי' בטוב וציוסרעה ראה, כי יום טובה לשון נקבה מרמז על י"ט שני אבל י"ט ראשון נקרא יום טוב לשון זכר, והנה אנחנו בקיאי בקביע דירחא ויודעי שהוא חול ואנו שמחים בו ואומרים הלל מטעם שמה יגזור

מלכות גזירת שנה וישחכח סדר העיבור ויחזור לקלולו ע"כ מנהג חבתינו בדינו, נמנא דיום טובה היינו דיום ז' הי' בטוב, יתעם דיום רעה ראה שמה יחזור לקלולו, נמנא לפי' אנו מוכנים לקבל עול מלכיות ושמדות וגזירות ואנו שמחים בו ועושי י"ט ואחז"ל השמחים ב"סורי עליה נאמר ואחז"ל כאלה השמש בגבורתו והיינו יהי שם הי' מבורך מעתה ועד עולם אפי' בשעת גזירה ממזרח שמש עד מבואו, כי אנחנו השמחי' כה"ל כאלה השמש בגבורתו ויפה אנו אומרי' לא לנו כי אין אנו חוששי' ליסורי' וגזירות ושמדו' אך לשמך תן כבוד שלא יתחלל ח"ו :

בעודיות מה שחנני ה"ת **סיום התורה** תקציה דפי'ק

ורא קם נביא עוד בישראל וגו' ואחז"ל נביאי' לא קם אבל במלכים קם ומנו שלמה, בישראל לא קם אבל בלוי' קם ומנו בלעם, יהי הכוונה איך שיהי עכ"פ וי"ל מקרא השני שאחריו סובב על הראשון אומרו לכל האותות והמופתים היינו לעקור נטוע אומה ומלכ' להכותם בכל מכות במצרי' כזה קם בלעם בלוי' שהי' בכחו לארר ולקלל וכן קילל עמון ומואב ונלחם סיוחן שוב רזה לקלל ישראל לולי הי' היפך הקללה לברכה, ונמנא קם כמשה להכות, אבל לא מלינו שהמשיך חכמה וקדושה ויראת הי' על שום אדם ואח"כ אמר שלא קם כמשה לכל המורא הגדול וגילוי שכינה שטעה משה לעיני כל ישראל זה לא קם בלוי' אבל קם במלכ' ומנו שלמה בחכמתו קהלת בפילוספי' משלי במוסר השכל שיר השירי בסתרי תורה, לימד דעת את העם וקם קרוב למרע"ה בענין

זה אבל לא לכל האותות והמופתים כי לא הי' לו שום חרב ומלחמה עם שום אומה ולא הרע לשום מלכו' א"כ אפי' שבאו"ה ובמלכ' קם, מימ' לא קם כמשה שחברו שניהם יחדיו כאיש אחד לכל האותות ולכל המורא הגדול : **סיום** התורה אשר עשה משה לעיני כל ישראל בראשית, הנה בראשית מקרא קצר דה"ל לכתוב בראשית כל ברא' חלקי' כפירש"י ונריך טעם מ"ט התחיל התורה בחסרון תיבה, אבל כבר כתבתי במקום אחר משי"ה לא התחילה תורה חלקי' ברא' בראשית כי אין רשות להתחיל ולהזכיר השם עד אחר ג' תיבו' במלאכי השרת קק"ק הי' לבאות, ואחר ז' תיבות בישראל שמע ישראל הי' וע"כ מתחיל התורה ז' תיבות קודם שמוזכר הי' בראשית ברא' חלקי' ואמנם מלאכי השרת אינם ראויין להזכיר אחר ז' תיבות הם לריכי' להוסיף תיבה א' ולומר בראשית כל ברא'

ברא חלקי ומשוייה קלרה תיבה הלז, והנה דורשי רשומות, אומרי ישראל ר"ת יש ששים רבוא אותיו לתורה, והנה למלאכי השרת יש יותר, ע"כ לעיני כל מספר סי' רבוא מכון.

בעזרת מה שחנני היית לפ' בראשית

לעמות כי לא ימלא קטן וגדול כי כולם יודעי' את ה' מקטנס ועד גדול—והלכנה היא קטנה באמת ולא תפארת יהי' לה אך עתה שאין העולם כדאי ויש גדולי' וקטנים והלדיקי' הגדולי' לענוה יתירה מכי' עמם קטן הרי זה כבוד ותפארת לאור הלכנה ואין להאריך :

ועי' הדעת טוב ורע לפי דעת רז"ל ה' עץ הדעת מותר לו ביום שבת אלא שהאכילתו בוסר פי' קודם זמנו וכן הסבירא נותה כי לא לחוהו בראו פי' לא לחם נטע הקב"ה אילני' הללו בתוך הגן אם הפירות אסורי' לעולם אע"כ ה' מותר בזמן מן הזמני' וקבלו חז"ל שאלו המתין עד שבת ה' מותר בו—וכ"ל להסביר בעז"ה עסי' מ"ש רמב"ן עץ הדעת טו"ר ר"ל שעי' אכילתו נולד לאדם הבחירה והחפץ וקודם לכן ה' עובד ה' בטבע מזנו ולח ה' לו חפץ כלל ע"ש והנה מובן כי זה כל האדם להיות בעל בחירה ויבחר בטוב ובחרת בחיים—אבל אם אין לו חפץ אין מקום לשכר ועונש—אך אם שרש האדם מנערותו בנוי על יסודות רעועים עפר מן האדמה נותה לבחירות אם יהי' לו בחירה קרוב להפסד שיבחר ברע לו וימאס בטוב לו הוי' אומרי' לטוב רע ולרע טוב וקרוב להפסד

מן

את שני המאורות הגדולים וגו' ואמרו חז"ל שאמר הקב"ה לפייס הלכני עתידי' לדיקי' שיקראו בשמך יעקב נקרא קטן והוד הוא הקטן, נ"ל לפרש לפי מה שראיתי ואוסיף נוסף דבתחלה לא נבראו ב' מלכי' בכתר א' אך החמה ה' שבעתיים כמו לע"ל והלכנה ה' כאור החמה של עכשיו והיתה קטנה בערך החמה ולדעתה וללציונה נבראה כמו כל הבריות וכשם שאין ביני כניס מתרעס על שלח נעשה פיל כי ללציונו נברא כן לא התרעמה הלכנה על שנבראת כאור החמה של עכשיו אך כשראה השי"ת שאין העה"ז כדי לשמש כאור הזה וגז' אור החמה עד לע"ל לעולם התיקון בב"א אז נחמטטה החמה והיתה כלכנה הראשונה ונעשו ב' מלכי' בכתר א' והי' לה להחמה להתרעס כי מפני רוע מעללי מלעדי חגשים שאינם ראוי' לאורה תתמעט אורה ועוד שיהי' ב' מלכי' היא והלכנה בכתר א' מי' לא התרעמה ושמחה בייסורי' לכבוד ה' והיינו דלחז"ל השמחה בייסורי' עליהם הכתוב אומר ואזהביכ לאת השמש בנבורהו ואמנם הלכנה שקטרגה נענשה למעט ענמה אך עי' יקראו לדיקי' בשמה כי אלו ה' העול' ראוי לשמש כאור הראשון כמו שיהי' לע"ל אז לא נקראו הדיקי' בשם קטן

ומתלבש לורה יותר חשובה שהיא מיתה
בהעדר לורה ראשונה ומיות יותר טוב
בהלכשות לורה שני הטובה ממנה
ע"ש — והנה חסור לאדה"ר אכילת
פרי עץ הדעת והזהירו במות תמות
כי פוגם למעלה ולמטה וגורם מיתה
לדורות, אך אדה"ר הוסיף סייג
מדרכנן ולא נגע בו ואלו הי' חומר
רק לא תאכל פן מות תמות ואני
אומר גם בנגיעה מדרכנן פן תמות
כי העובר על דברי חכמי חייב מיתה
הי' עושה כדון אך הוא כלל לזאתו
עם לזאת הקב"ה דיבור אי' לא
תאכלו ממנו ולא תגעו בו ולא הוסיף
מות תמותין בכפל כי הנוגע איננו
במיתה כפולה ע"כ מכה אותו תוספת
דנגיעה גרע לומר מיתה כפולה ואמר
רק פן תמותין. — וכששמע הנחש כן
אמר לא מות תמותון בתמי' וכי
העובר על מצות ה' לא ימות בכפל
אע"כ אין כוונת חלקי' מיתה עונשית
אלא מיתה בצורה לנבוא לורה אחרת
טובה להיות כחלקי' יודעי' טוב ורע
וחלקי' אומר לכם אמת פן תמותין
אך הוא לישראל דנושחמט לתרי' אפי'
ועיקר הכוונה שתלכש לורה טובה.
ותקן מפירו' ותאכל ותתן גם לאישה
ויאכל — יל"ד טרם שאכלה במה
ידעה כי טוב להשכיל ובמה נאמנו דברי
הנחש עוד יל"ד בשאלת הנחש אף כי אמר
חלקי' לא תאכלו מכל עץ הגן לא זכר
פרי חלל עץ והאשה השיבה ומפרי' העץ
אשר בתוך הגן לא תאכלו ועוד הוסיפה
הנגיעה אשר לא נשאלה עליו
הנה בירושלמי רפ"ו דתרומו' דכל
איסורי הנאה מודי' כולי' עלמא דחלי
שיעור חסור מן התורה והתוס' כי
פי' כל שעה גיד הנשה יין הוא והתורי'
חייבה עליו כיון שהוא עץ בעלמא
ממילא איסור אכילה שלו היא איסור
הנאה ע"ש ואומר כי הנחש רחמ' **להשיח**

מן השכר ע"כ ראה הקב"ה שלא יאכל
מן העץ בעש"ק עד כניסת שבת אז
הי' זוכה לנשמה יתירה הקדושה ביתר
שאת וזהו חס' יאכל ויכנס בו כח
החפץ והבחירה יהי' יסודו בנוי עליו על
יסוד קודש ושז' לא יסור ממנו בחירה
הטובה אפי' אחר שבת כי הכל הולך
ונמשך אחר היסוד שהבנין בנוי אך
הנחש השיא לכול קודש שבת בעוד
שעפרוריו' גשניות גבר עלי' ע"כ
תחלת יסוד בנין בחירתו לא טוב והרי
הוא קרוב להפסד מן השכר. **בי יודע**
חלקים ביום אכלכם ממנו ונפקחו
עיניכם — אין להאריך אך יל"ד הקב"ה
אמר לאדה"ר ביום אכלכם ממנו מות
תמות בכפל והאשה אמרה לא תגעו
בו פן תמותון ולא כפלי' מות תמותון
והנחש חזרה ואמרה לא מות תמותון
בכפל הלא דבר הוא — גם ז"ע אין
העץ פני' להמר להאשה שחלקי' כרוב
לאמור מות תמותון ושקר הוא כי לא
מות תמותון וזהו כפתי' יאמין לכל
דבר האמירה להכזיב את החלקי'
אעפ"י שאחז"ל טרפהס ידה ואמרה כש
שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה
באכילה וע"ז מאשימי' את אדה"ר
שהוסיף וגרע ולא ידעתי אין גרע
הרי גם חס' לא נגעה ואכלה לא מתה
לאלתר ברגע הנגיעה ולא ברגע האכילה
אלא בני חיובי מיתה הם והי"ב במה
רחתה שאין מיתה בנגיעה דלמא
עדיין תמות אחר שעה. — והלע"ד
בהקדס כי מות תמותין ה' מיתה
מוחלטת בשני עולמי' כי פוגם גם
נשמתו — אמנם העובר ע"ד חכמים
חייב מיתה בעה"ז ולא מיתה כפולה
עוד חקדים יש מיתה שהוא חיים
טובים כמו שהשריש במאמר יונת
חלם הציאו של"ה דריש שער האותי'
בעיקר אין לו דמות הגוף ע"ש והוא
שהחומר קיים ומתפשט הלאורה ממנו

והי לעולם — ולכשינרד אה"כ לנקביו ויאל לחון ויסגור צפדו יהי צעוה"ז חיי נלחי וזה לא טוב כי יטעה בריות אחריו כפירש"י — צ"כ אמר לו כמלווה לו שיאל לעבוד האדמה אשר לוקח משם ולא בתורת גירוש"י אלא וישלחו ה' בשליחותו לעבוד האדמה ע"מ לחזור אחר כך — ושוב אחר ששלה ויאל חון ויגרש ה' הא כינר וישכן מקדס לגן עדן את הכרובי" ואל יכול לחזור - **בהפטרות** תהר חדש - מה שקנף שאלו על שנשאל מעם יהונתן לזבח משפחה — כל כי מלכות ישראל הוא כירח יכון עולם והוא מלכות בית דוד באמת שאומרי בקידוש הלכנה דוד מלך ישראל חי וקיים ששלח ר"ח סימנא לרבי במס' סנהדרין — וע"כ ה"י המלך פושה יו"ט חיומן שריו ועבדיו ציוס החדש וחשב שאלו שהוא המלך אשר מלכותו תכון כירח יכון עולם — ודוד לא די שלא בא אל המשתה שהיא לקיום מלכותו של מלך אלא הוא עשה זבח משפחה כאלו אך לו המלוכה והודדר גדול — ולהשמר מזה אמר יהונתן והוא לזה לי אחי שאחיו לא תאריהו בתואר מלך אלא בתואר אחי ש"מ שאין הזבח לסי' מלכות אלא זבח משפחה בעלמא ועוד הארכתי בזה :

להשיא האשה שתאכל חלי שיעור ותטעום טעם חמדת העץ ואז ממילא תאכל כשיעור ע"כ כנסה עמה בדבר"י אף כי אמר אלקי" לא תאכלו מכל עץ הגן ואז כיון שאמר העץ א"כ אסור בהנאה וממילא אסור גם חלי שיעור ואמרה האשה לא אסר העץ רק מפרי הגן לא תאכל ומותר בהנאה וממילא ה"י מותר בחלי שיעור אך מי"מ א"א שהרי אמר ולא תעשו בו וכיון שא"א ליגע א"א לאכול ח"ש אז דחפה ידה ליגע ואמרה אין מיתה בנגיעה ממילא אכלה חלי שיעור ועי"ז ותרא האשה כי טוב העץ וכי נחמד הוא אח"כ ותקח מפריו ותאכל כשיעור :

ועתה פן ישלח ידו וגו' משמע לולי שנתיירא שישלח ידו וגו' לא גורש מגן עדן — והללע"ד שלא נתחייב לגרוש מן הגן אלא לכשיאל פ"א שוב לא ייחזקו לכנס ולפמ"ש רמב"ן שקודם הכניא ה"י פירוי גן עדן נכלעים באברים כמו המן — מתואר אח"כ התחיל לנקביו וע"כ יאל מגן לעשות לרכיו דלא גרע ממהנה דכתיב וילאת שמה חון — ואז לכשיאל ללרכיו ישכנו להט ההרב ולא יכנס עוד — אלא החשב הוא בין כך ובין כך ישלח ידו ויאכל מעץ החיים

בעה"ת סה שחנני ד"ת **לפ' נח**

שלום חיים תורה — אחז"ל פי הרואה — שרואה באר בחלום ילפה לשלום לחיים לתורה והוא באר שחת בצרכה ונקדושה: **איש** לדיק תמים ה"י ולקמן כתי' חותך ראיתי לדיק לפני לכאורה י"ל לפמ"ש רמב"ן דסתם לדיק היינו שיאל לדיק בדינו אבל לדיק תמים היינו בכל דרכיו ולא נמלא עולתה זו — והנה חז"ל האשימו לנה על ששמו מפי הקב"ה קן כל בשר וגו' והגני משחיתם וכו' ולא נתעורר כלל להתפלל כאשר התפלל

ונח מלא חן בעיני ה' — נח אבותיו חן אלא חן נ"ן פשוטה שנמטרי" שבעה מאות נמלא חן יתר על מספר נח שש מאות וחמישי' כמספר שנותיו של נח עד שנשכר ונתגל בחוך אהלו כי מי"ט שנה אחר המבול נטע הכרם גמטרי' אדמ"ה אי"ש האדמה ובשנת חמשים שחה ונשחכר ועד אז מלא חן בעיני ה' נמלא נח ושש מאות וחמשי' עולה גמטרי' חן ונה מלא חן וכבר כתבתי כי חן עולה תשי"ה שח"ת כי בני דורו ותשח"ת הארץ אמנם שחת בקדושה ר"ת

ע"כ אמר תקונו הוא שיהי כנען ארור ומקולל לעד נמכר לפני שם שהוא ברוך לה' ואפי' כשיפת ליפת מ"מ שם הוא ברוך כי ישכון ה' בקרב בני שם לעולי ויהי כנען עבד למו ויתחייב במלות כנשי והכשרים שבהם יהי כנשי עבדו של ר"ג והמשוחרר יהי ישראלי גרים גמוריי וזהו תקונו וק"ל :

בהפטרה כי מי נח זאת לי וגוי כי ההרים ימושו וגוי כי יש לחקור מה היה לו לקב"ה לכפות ההר כגי' במתן תורה ולכופס על כרחם שלא בראונם אלא הקב"ה התנה במעשי בראשית חס לא יקבלו התורה יחזיר העולם לתוהו ובוהו ושוב נשבע לנח שלא יחזיר העולם ע"כ היה נריך להכריחם בכפיית ההר לקבל התורה והיינו דכתיב כי מי נח זאת לי וגוי ע"י שנשבעתי שלא יעברו מי נח עוד על הארץ וכלל בשבועה זה מקלוק עליך ומגעור בך ע"כ אפי' אם ההרי ימושו ע"י כפי' כגי' ברית שלומו לא תמוט בדכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי— ועד"ז יש לפרש לדקתך כהררי אל לכוף הר כגי' משום משפטיך תהום רבה בדור המבול— וע"י משפטיך תהום רבה במבול ע"י אדם ובהמה תושע ה' פי' כי בתחלת היצירה קדמה יתוש לאדם ומשוי' הקדמו בני גד ובני ראובן גדרת לאן לערים לטף כי במעשי בראשית בהמה קדמה אך מרע"ה אל לא כן אלא ממבול ואילך שנילוו בזכות האדם מאז אדם קודם לבהמה ע"כ בנו לכס ערים לטפכם וגדרות ללאנכם וי"ל בזה נתעורר ר' שמלאי ב"פ חזריע כשם שניירתו של אדם אחר כל בהמה כך תורתו מתפרשת אחר תורת בעלי חיים כיניירתו שבהמה קדמה ולא כמו שראוי להיות ממבול ואילך להקדים האדם— וזה ראי' ורמז כי קדמה תורי לעולם

התפלל אהע"ה בעבור סדום — וגמלא מן אז והלאה לא היה תמים ע"כ בתחלה כתיב לדיק תמים ואח"כ אמר לו אותך ראיתי לדיק לפני— עוד י"ל ליישב ג"כ הכא כתי' את האלקי פירש"י לריך סעד לתומכו ולהלן לא כתי' כן אדרבא לדיק לפני בדור הזה משמע שלא היה לריך סעד לתומכו הנה פירש"י בדורותיו יש דורשי' לשבה ויש דורשי' וכו' וי"ל אז ואלו דא"ח -- הנה נח היה לדיק תמי' ויש לומר עד שיעור היותו לדיק לא היה לריך סעד לתומכו וזהו אמרי' השתא בדור רשעי' היה כך כ"ש ה' היה בדורו של אהע"ה היה לדיק יותר ולזה אמר לו הקב"ה אותך ראיתי לדיק לפני בני סעד ואפי' בדור הזה כ"ש בדור לדיקי'— אך נח היה גם תמים ולזה השיעור היה לריך סעד לתומכו ואלו היה בדורו של אהע"ה לא היה נחשב לתמימי' כי אהע"ה היה תמים בני סעד וזיינו לדיק תמים היה רק בדורותיו ולא בדורו של אהע"ה והטעם כי את האלקי התהלך נח והיה לריך סעד משא"כ אהע"ה וק"ל :

ברוך ה' אלקי שם — יליד מ"ט הקדים ארורתו של כנען קודם ברכתו של שם ולעולם פותחין בברכה ובזכות תחלה ותו יליד מה ענין ברכת שם כלל בכלל— הנה כתיב ויקן מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן— כבר כתבתי במקום אחר כי נח מלא עלמו לדיק תמים וראוי לשחות יין ע"ד כל המתיישב ביינו יש בו מדעת קונו אך כשנכשל בו נשכר ונתגל הבין כי יש בו חטא אחד מזכיו כמו יהושע בן יהואדק שהי' בגדיו נואים על חטא בניו שנשאו נשים נכריות הי' ויחגל בתוך אהלו שנתגלו בגדיו על חטא בנו ויקן מיינו וידע אשר עשה לו בנו הקטן רוצה לומר בחטאיו של חס חירע לו זה— והנה רצה לתקנו

עדי עד זהו שלא ידע ולא יבין הצער והכסיל איך אפשר שי"ל כזאת מהמטיב ית"ש ואמר ואתה מרום לעולם ה' כי אייבך יאבדו יתפרדו כל פועלי און זה אינו קושי כי אינו בפועל ממך ית"ש כי רק אתה מרום ומסיר השגחתך וממילא יתפרדו כל פועלי און—אך להפריחם כדי להשמדם זהו קשה— ותי' על זה כי הקב"ה עושה גם זה לטובת הנדיק' כי הנדיק' מתייסרי' עי"ז בראותם טובתן של רשעי' וגדולתן ועי"ז הייסור אין הנדיקים לריכים ייסורי' בגופם כי די להם הייסור הלו וסופו של נדיק כהמר יפרה וזהו המשך הפסוקים דלהלן וחכם משכיל ויבין מדעתו ועי"ז מסיים להגיד כי ישר ה' לורי ולא עולתה זו :

לעולם וכבר ה' כך סדורה מימות עולם בהמה קודם ומשנה לא וזה ממקומה: **איש** צער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת וגו' י"ל דיש להפליא הקב"ה הטוב והמטיב איך מטיב לרשעי' להאבדי' ומאחר לא תלך הרעו' בשלמא מה שמייסר הנדיק' בהשגחה נפלאה מאחר ית"ש כאשר ייסר איש את בנו והוא הטוב גמורה ומה שמייסר הרשעי' אינו בהשגחה מאחר אלא שמסיר השגחתו ממנו וממילא הוא כעלה נדף אך מה שמטיב לרשעי' וכל טובה ממנו ית' היא ואתה הטובה רעה היא ק' ואיך תלך ממנו ית"ש רעה— חס איש צער לא ידע וכסיל לא יבין לתוך צפרו רשעי' כמו עשב וייליו פועלי און ואתה הפרחה היא להשמד'

בפ' השנייה מה שחנני דית' לפ' לך לך

בלא"ה נמי נאמר אין אנו לסטים הקב"ה גרש לאלו והושיבנו במקומם, אבל הנלפע"ד הנה נח חלק העולם לבניו והחזיקו שם ובניו בא"י וכל ארץ אסייא וכן אירופ"א ליפת ואפריקא לחם אך בשעת הפלגה הי' שפה אי' ודברים אחדי' לעוזב ארצם וחלקם והפקירו והניחו חלקם ונסעו אל הבקעה כל אי' ואי' ואח"כ כשהפינס ה' זכה כל אי' מההפקר וכו' כנעני בא"י שהי' לפניו חלקו של שם ועתה מן ההפקר והחזר וכובש מהם הוא לסטים כי דדין זכו, אך לפי מה שפירש"י לקמן מש"ס פ"ק דשבת דהפיכת סדום הי' נ"ב שנה אחר הפלגה נמלא הי' אברהם אז בן מ"ו שנים והוא לא הסכים לעלתם ולא מחל חלקו שנפלו לו בנעימי' לבני שם והכנעני שכבש ע"ד לזכות מההפקר גזל את אברהם ע"כ אמר הקב"ה עתיד אני להחזיר לבניך כי מכל בני

והבנעני אז בארץ פירש"י כובש והולך מבני שם ואמר הקב"ה עתיד אני להחזירה לבניך ומקשי' אי"כ מאי קאמר רש"י צ"ל בראשית שלא יאמרו לסטים אחס שכבשתם ארץ זו עממים אדרבא הם לסטים שכבשו מזרעו של שם כפירש"י הכא וגם להבין מה אמר הקב"ה עתיד אני להחזיר לבניך וכי אברהם לבדו הי' מזרעו וכי ממנו וממשפחתו כבשהו הכנעני הלא ממשפחה שכבש לה יוחזר ומה ענין אברהם לכאן, גם להבין תשובת התורה לאומה"ע כח מעשיו הגיד לעמו הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו וכו' אי"כ לא שבקת חייל לכל צריה כל גבר אלים, יאמר ה' ברא העולם ונתנה לאשר ישר בעיניו וכל דאלים וגבר על חזרו יאמר ברזונו של הקב"ה נעל מזה ונתן לזה ואעפ"י שיש להשיב שאני ישראל שלא בזרועם ירשו הארץ אלא ע"י יסי שמים אי"כ

אך כשיאל ממאמרים חזר ונתעלה למדרגתו הראשונה וילך למסעיו הראשונות עולה מעלות בקודש עד שהגיע למדרגה שהיא תלוי' זו והוא תלוי' בני שאמר והי' העולם, אל המקום אשר הי' שם אהלה בתחלה חזר כשכנה שם מוצה וקרא בשם הי' והי' אז אהלה בהי' לפי שהיא תלוי' זו לאותה מדרגה חזר עתה וא"ש וק"ל :

במה אדע פירש"י ביקש אות ונענש בידוע תדע כידוע, עוד פירש"י לא ביקש אות אלא מה זכות יש לו להוריש את הארץ, ויש להקשות כיון שאפשר לפרש לטובה מהיכי תיתי לפרש לרעה ולעונשו בידוע תדע, וי"ל הנה הקב"ה ח"ל אל תירא שכרך הרבה מאוד וא"ל מה תתן לי ואנכי הולך עירי דברים אלו לריכים ביאור, גם מה דכתיב והאמין בהי' ויחשבה לו לו נדקה כי רמזין אברהם חשב זאת לנדקה מלח הי' לא שהוא ראוי בזכותו, הנה בני לאו בזכותא תליא מילתא אלא בזולא וכי התוס' ע"י זכות גדול משתני המזל, הנה שאמר לו הקב"ה שכרך הרבה מאוד נתירא אברהם כיון שבזכות ב"ה הקב"ה עליו ח"כ לא יחיי' לו בני כי בני לאו בזכותא תלי' ע"כ אמר ואנכי הולך עירי אז הוליאו הקב"ה מן המזל ואלו חשב אברהם שע"י זכותו הגדול משתנה מזלו ח"כ כבר אכל שכרו הרבה מאוד שא"ל הקב"ה שהרי ע"י אותו שכר הרבה שיד מזלו וצ"כ שוב כשהבטיח לו על הארץ הי' לו לשאול במה אדע חזיה זכות שהרי שכר כבר אכל כ"ל אכל לא כן הוא אלא והאמין בהי' ויחשבה לו נדקה שהקב"ה עשה כן בנדקתו במתנת חנם ולא בזכותו ונמצא נשאר לו שכרו משלם וכשהבטיחו על הארץ לא הי' לשאול בחייה זכות שהרי אמר לו שכרך הרבה מאוד ואע"כ במה אדע ששאל אות

שם לא זכו מהם אלא אתה המאמין בהי' ולא הסכים עם דור הפלגה שהי' בתיורדי חור וא"כ כשהאמין לו לסטים אתם שכבתם ארץ ז' עממים שזכו מהפקר אזי התורה משיבה כה מעשיו הגיד לעמו מי שמאמין ביוצר בראשית לו נשארה הארץ מהלוקת נח וכ"ל וז' עממי' לסטים הי' בה וצדק ניטול את שלכו מהם ולע"ד הו"ל דבר נכון בעיני' :

א"ל המקום אשר הי' שם אהלה בתחלה ויבן מוצה, להי' ויקרא בשם ה, פירש"י מקום אשר הי' שם אהלה בתחלה ואשר בנה אז שם מוצה להי' וקרא בשם הי' לשם חזר עתה והאריכות נראה למותר כי די באומרו למקום אשר הי' שם אהלה בתחלה ותו לא ובס' צנן הריאל הקשה מ"ט כתיב כאן אהלה בה"א, דלעיל פירש"י שנטה אהל שרה תחלה אצל הכ"ה מה לורך שהזר למקום שנטה אהל אשתו תחלה גם יל"ד לעיני מה רמז לנו שנטה אהל אשתו תחלה ונלע"ד ר"פ ריסורי הדם לעולם יאכל וישתה פחות מיכולתו ויכבד אשתו ובניו יותר מיכולתו שהם תלויים בו והוא תלוי' בני שאמר והי' העולם ע"כ רמז כהן אעפ"י ששרה הי' נדיקת ואברהם טפל לה בכבואה מ"מ זכותו רב ממנה בכנאו מוצה וקורא בשם הי' ברכים והיא נוזנת בזכותו על כן נטה אהלה של שרה תחלה כי היא תלוי' זו והוא תלוי' בני שאמר והי' העולם אמנם אח"כ בדרתו למאמרים ויאל מארץ לה"ל וגם ביקש ממנה שתאמר אחותי היא והיא לא קבלה עלי' עמ"ש רמזין, בזה נפל ממדרגה קלת וגיוון הוא בזכותה למען ייעז לי בעבורך וחיתה נפשי בגלגל ואז אי הי' נוקה אהל לכל שאר לרכיו הי' הוא קודם לה כי הוא תלוי' בה והיא תלוי' בני שאמר והי' העולם

והנה י"ל הגר עלמנה הי' מסופקת אם זה הוא מענין נבואה או מלאך השגחה ופשיטא לה שהוא רק מלאך השגחה דאחכז"ל מי שלא ניבא כבר בא"י אי אפשר שתהיי תחלת נבואתו בח"ל ע"כ אמרה אתה אל ראי מלאך השגחה דאי מלאך נבואה וכי גם הלום ראיתי אחרי רואי כבר בא"י והלא עדיין לא ראיתי בא"י והמקום הלו חו"ל היא, והודיע לנו הפסוק הלא היא בין קדש ובין ברד ומתרגם בין רקס וחגרא ומבואר ריש מס' גיטין שהוא חו"ל עיי' תוס' שם :

אות ע"כ נענש בידוע חדע וק"ל :
אתה אל ראי כי אמרה הגם הלום ראיתי אחרי רואי על כן שם הבאר באר לחי רואי הנה בין קדש ובין ברד, ומפרש"י אל ראי ומשגיח ורואה כל לחי רואי תרגום דמלאך קיימא איתחזא עלוהי עיין רמב"ן פרי וירא משיג על הרמב"ם דק"ל נבואת הנביא"י הי' עיי' מלואים והשיג דלאו כל המשיג ראית מלאך יהי' נביא דא"כ תהי' הגר מהנביאות, וידוע מלואים כינא באלו המה ממלאכי ההשגחה משוט בארץ והתהלך בה, כמ"ש רמב"ן גבי מלאכי אלקי עולים ויורדי בו ע"ש—

בעבודת-מה שחנני הית' **לפ' וירא** וקצת חי' מדרוש הספידא.

הקצ"ה בכל יו"כ שער המשתלח לדורון להשתיקו לגמרי ולהחיות חכמי ישראל והנה טעם שמיתתו נרמז בשלשה פלא משום שחיותו וקיומו הוא ג' אל"ף שלשה מיני לימודים תורה נביאים וכתובים או מקרא משנה ותלמוד ככתוב בתוס' פ"ק דמגילה דכנגד זה לותה אסתר להתענות ג' ימים ע"ש וכן בסילוקן של חכמים נתהפכו ג' אלף לג' פלא רחמנא לילן, ואם תכתוב אלף או פלא גימטריי שלו קי"ח ג' פעמים קי"ח גימטריי אותיות של"ג ע"כ בהתלבן לשון של זהורית ידעו שכיפר ע"י שער המשתלח ונילוו חכמים מליד פלאי ר"ל ע"כ מייתי קרא כשנג ילבינו :

המכסה לחי מאברהם את אשר חי עושה לא אחריך בדקדוקי צפרשה הלו, ואומר כי אחע"ה הגם כי עיקר זכותו הרב למען י"זה את ביתו ובניו אחריו ושמו דרך הי' והעמיד עדרי' עדרי' יודעי הי' ועובדי ה', אך לעומת זה חטא כשהחזיר למלך סדום הנפשות והעמיד עדרי' עדרי' רעיי ומעא"י להי' מאוה, וע"כ הי' מדה"ך

מחוח

היפלא מהי דבר למועד אשכז חליך כעת חי' ולשמה בן, רמז לה כי אם תמות בלא בן אזי מדת הנבואה תהיי צחינת פלא כמו שאמרו חז"ל אפסוק הנני אוסיף להפליא העם הזה הפלא ופלא ואצדה חכמת חכמיו אבל כשמינה בן כמותו ה"ל כאלו הנדיק חי כפרש"י לקמן בפסוק למען הביא הי' על אברהם ע"ש והיינו היפלא מהי דבר שיהי חי' מיתת שרה צחינת פלא חלל כעת חיה ולשמה בן ואחז"ל מיין שקושרין לשון של זהורית בראש שער המשתלח שנאמר אם יהי חטאיכם כשנים כשלג ילבינו וי"ע דעיקר הרמז בספיח דהאי קרא ואם יאדימו כתולע כלמר יהיו דהרי לשון של זהורית של נמר הי' ואמאי מייתי רישא דקרא אך רמז לו כי אם חי' רבו וגברו עון הדור ומדה"ר משתדל להליל את ישראל אזי לריך ליתן לתוך פיו של מקטרג, ומוסר לו נדיק הנתפס בעון הדור ואפי' בימי מרדכי הי' לריך ליתן לס"מ חלקו להשתיקו ונהרג הת"ך זה דניאל ולהנלל גם מזה נתן לו

מתוח עליו וא"ל הקב"ה אל חירא אברהם
אנכי מגן לך וע"ז השיב מה תתן לי
פ"י אם ה"י לו זרע יולא חלליו עובדי
ה' ה"י זכות רב על החטא כי עבדי
ה' הם יולאי חלליו משא"כ אנשי סדום
אבל השתחא שהוא ערירי ורק בן משק
ציתי הוא דמשק אליעזר ולעומת זה
גם בסדום יש ע"ז כיוולא בו בעבודת
ה' א"כ מה תתן לי, וע"ז הבטיחו ה'
לא יירשך זה—והנה עתה כשנתמלאה
סאתה של סדום ה"י זה טובה לאברהם
שיאבדו מהעולם וישארו לו זכיותיו
בשלימות וע"כ אמר הקב"ה המכסה
אני מאברהם את אשר אני עושה לו
טובה גדולה ע"ד הכותן מתנה להבירו
לריך להודיעו ואמר כי ידעתיו וגו'
למען אשר יואה את ביתו ואת בניו
אחריו, ואנשי סדום מתנגדי' לזכות הלז
ע"כ הודיע לו כי הגיע זמנם להאבד
מהעולם והנה אאע"ה ידע חסדי ה'
ורחמיו על כל מעשיו אם ימלאו אפילו
עשרה לדיקי' ינללו כלם בזכות הלדיקי'
אך הכא חשש אאע"ה שמא לטובהו
חכותו לא יוכלו הלדיקי' ההמה להגן
כי יאמרו נא למעלה א"ך יגינו אלה
על הרשעים למעט זכותו של אאע"ה
נמלא ע"י אברהם לא יגינו, ואפשר
ימותו גם הלדיקים ע"י רובם ויהי
חילול ה' בעולם כי יאמרו השופט כל
הארץ לא יעשה משפט, והם לא ידעו
כי נעשה זה במשקל ובמשפט ע"י זכות
אברהם נמלא יתחלל שם ה' ע"כ ניגש
אברהם לתפלה בכה ואמר חלילה לך
לעשות זה יאבדו אברהם ואלף כיוולא
בו ושם שמים לא יתחלל,
ובזה נתיישבו כמה קושיות צפ"י ולבסוף
הראה לו הקב"ה כי לא ה"י בסדום
עושה טוב כי כל העם מקלה נסבו על
הבית רק לוט וציתו ולא הגיע לעשרה
ואפ"ה נייל — ולבסוף הראה הקב"ה
לכל צאי עולם כי זה הלדיק הנמלט

מסדום אחרי ראותו מה הגיע על
סדום שוב נכשל בצנותיו ואפ"ה נייל
מזה יוכן עד היכן הגיע רשעת האובדי
אם זה ה"י לדיקם של אלו וה"י מעשה
לוט וצנותיו קידוש שם שמים
כ"י ידעתיו אשר יואה וגו', י"ל אי ה"י
אברהם מגיע במדרגת נבואתו
להודיעו אשר יעשה במשפט אומה או
עיר פלוני לא "ה"י נמנע ממנו הדיעה
כמו שנאמר לישיעי' וירמי' ויחזקאל על
כמה אומות מה שאינו נוגע לישראל
כלל וכדכתיב בריש ירמי' נביא לגוים
נתתיך אבל לא הגיע מדרגת נבואת
אברהם לידי כך, אמנם לא מפני שלא
ה"י ראוי אלא שלא ה"י לו פנאי ליחד
מחשבתו ולהתבונן בעניינים גבוהים
כאלו מפני שה"י מתעסק עם בניו
ועם ביתו אחריו ללמדם דרך ה' ואותם
לא הגיעו בתחלת לימודם אלא במדרגה
פחותה לעבור ע"מ לקבל פרס למען
הביא ה' על אברהם את אשר דיבר
עליו וכיון שהשפיל דעתו ושכלו לכבוד
הש"י ללמדם דעת ה' והפסיד לעצמו
מדרגת נבואתו לכן אמר הקב"ה המכסה
אני וכי בשביל זה יפסיד הלא ידעתי
שכל עצמו מה שלא הגיע, הוא למען
יואה בניו וציתו אחריו וגו' וק"ל :

לעשות

משפט ולדקה למען הביא
ה' על אברהם וגו' י"ל
ע"ד מ"ש רש"י סוף פ' ויקרא מדרש
אם אדה"ר בחטא א' גרם מיתה לו
ולכל העולם היושב לו מן הפיגול והנותר
וכו' כי מדה טובה מרובה יגרום חיים
לו ולדורותיו ע"ש וה"נ ישפטו בניו
וציתו ק"ו אם רשעת סדום גרם
להמטיר אש וגפירת מאלת ה' מן
השמים — ק"ו בן בנו של ק"ו שיביא
על אברהם את אשר דיבר עליו כי מדה
טובה מרובה :

למען

הביא ה' על אברהם פירש"י
המניח בן לדיק כאלו לא מת
לשון

לשון זה קשה כאלו לא מת אבל לא
 חי ממש ובמס' ברכות אמרי' על כל
 הצדיקי' אפילו אינו מייח בן לדיק
 במיתתו נקרא חי ודרש בן מקרא בן
 איש חי רב פעלי' מקבליאל גם יש
 להבין הכתיב והקרי בן איש חיל —
 ולא אחריו ואבאר אנכי מאמרים ופסוקי'
 והארכתי במשל ופה אקלר ואומר כי
 הרשע בחייו קרוי מת אך במיתתו הוא
 חי דאיהו לא חזי והלך בתאות לבו
 הרע מ"מ מזלי' ופנימיותו חזי ודואג
 ומנטער כל ימי חייו כי מה יחי' סופו
 הרי הוא הולך בשכרותו ותאות לבו
 יום יום אחר בלעו ולבסוף יעשה
 אפיקורס ומהמורדי' ולא מעלין ומאלו
 שאין להם חלק לעוה"ב ע"כ חייו של
 סנימיותו היא מיתה ולער ודאגה
 וכשזכה במ ותבטור טרם יגיע לשיעור
 הנ"ל ויוסר בניהם יב"ה ואח"כ מלפנך
 ועולה מנוקה ומלוכזר זהו חיותו נמלא
 בחייו קרוי מת ובמיתתו נקרא חי —
 אמנם בצדיק יש ב' מדריגות לדיק אשר
 לא קבלו ממנו אנשי ביתו ובני דורו
 ודר בין רשעים הנה זה בחייו קרוי
 חי וגם במותו כי שמה שנפטר מאהלי
 הרשעים האלה אך מי שהייה בנים
 ותלמידים הרבה כמותו ובשיבתו הגיע
 זמנו לפטור מן העולם הע"פ שהולך
 לאור העולם הוכה לחי עד מ"מ יפה
 שעה אחת בחורה ומע"ט בעוה"ז מכל
 חיי עוה"ב וכשרואה בניו ותלמידיו
 אחריו עובדי ה' הוא מתקנה ומנטער
 כי אלו הי' חי הי' הוא עושה כן וזה
 הצדיק אינו חי במיתתו כי יותר הי'
 חי בחיים חיותו אך מ"מ כיון שצדיקים
 האלו הנה בניו ותלמידיו הנה
 כאלו לא מת לא חי ממש וגם לא מת
 וזהו הקרי והכתיב בן איש חי במיתתו
 אלו לא הי' איש חיל בתלמידים שקבץ
 ועשה פעלים לתורה אלו לא הי' זה,
 אז הי' בן איש חי שבמיתתו קרוי חי

אך יען הי' בן איש חיל מקבליאל שיש
 לו חיל גדול שקיבץ ועשה פעלים לתורה
 ע"כ אינו בן איש חי ודיו שלא מת
 אבל גם חי אינו ע"כ יפה פירש"י
 המניח בן לדיק כאלו לא מת :
יעד"ז יתפרש אמר רב אחים בהספדי'
 דהתם קאימנא אע"ג דמפרשי'
 שהתם קאימנא שהוא עומד ולא הולך
 ממדריגה למדריגה מ"מ יליד כי לא
 נאה לומר על עלמו אחים הספידה גם
 ליישב במזיק דחמך דר קיפוק בכו
 לאובדי' ולא לאבדה כי הוא למנוחות
 ואנחנו לאנחות ולווחו עליו אבדה
 בצדיקים ליכא וקי' הא כתיב הצדיק
 אבד וכי' גם לתרץ פי' המקרא הלז
 הצדיק אבד וגו' כי מפני הרעב נאסף
 הצדיק ולא אמר נאבד כאשר התחיל
 הצדיק אבד — גם לתרץ לשון ממת
 ומחיה ומלמיה ישועה מה ענין למיתת
 ישועה לממית ומחי' שבדאי ביאת משיח
 קודם לתחי' המת' — ואומר כי לפי
 הנ"ל ב' מיני הספידות יש אחס מת
 הצדיק ונפטר מדור רע זהו חיותו
 ועובתו ונקרא חי ולא אבדה וההספד
 אינו עליו כי"ע על הנשואים שגרמו
 מיתתו והוא שמה שנפטר מהם — אך
 כשתלמידיו ובניו לדיקי' שאז הוא מנטער
 אחר מותו ויתואר אבדה כי טוב הי'
 שעה חי' במנוחה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי
 העוה"ב ואז ההספד עליו על לערו —
 ורב מרוב ענותנותו וחסידותו ואשר
 ראה באמת בניו ותלמידיו גדולי' עולם
 ח"ל שלא יספידו ויבכו על הדור הנשאר
 כי טובים וגדולים אחס אלא אחים
 הספידה שיתחממו עליו שלא זכה להיות
 עמם דהתם קאימנא ואחס הולכים
 ממדריגה למדריגה — והנה דר קיפוק
 יפה אמר בהספידו שיבכו הדור לא
 על רב אשי כי הוא לדיק ושמה שנפטר
 ממנו הוא למנוחות — אך לפי' ממ"כ
 איך תיאר אותו אבדה ואמר בכו
 לאובדי'

דמעות על אדם כשר הוא חשוב מאוד עד שהקב"ה אולרס באולרו ומ"מ הוא סופרס כדי שלא תשלוט בהם הריבוי ח"ו כי מיתת לדיקים הללו יהי כפרה על כל עונותינו ויבולע המות לנלח ולא נוריד עוד דמעות של הספד ח"ו — וזה שאמר דהמע"ה שימה דמעתי בנלדך דמעות לרותו ישמרס באולרו של ירלח שמים אך בתנאי הלא בספרתך שהקב"ה יספור אותם ולא יוסיפו עוד בני עולה לעונתם, נסו יגון ואחמה ושיגו שגון ושמהה חמון : **חלילה** לך להמית לדיק עם רשע לפרש אריכות וכל בפסוקי האלו ורש"י פי' חלילה לך בעוה"ז וחלילה לך לעוה"ב גם דורשי רשומי אמרו ר"ת "הארץ" לא "עשה" משפט חותיו מילה בהיפוך חתון וקי' מה ענין מילה לכאן — ואקלר ואומר כי מתחילה התפלל שלא ימותו הלדיקי' ויחי' הרשעי' כי כל זמן שהלדיק עם הרשע עומד קלת נגד הרשע ואם ימות הלדיק מי יעמוד נגד רשעי הדור וכן אמר הקב"ה בהספידו של מרע"ה מי יקום לי עם מרעים וה"ל . . . לדיק שהי' עם הרשע ועומד נגדו — שוב התפלל שהלדיקי' יגי'ו בעד הרשעי' אם יש חמשים לדיקי' בתוך העיר ילילו כולם — ושוב בא בפיוס אחר חלילה לך להמית לדיק עם רשע והי' כלדיק כרשע — והוא כי מרע"ה התפלל ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני מספרך אשר כתבת פירש"י שלא יאמרו עליו שלא הי' כדאי להתפלל על בני דורו ע"ש וה"נ יארע לאח"כ אם לא יליל ונמלא בנות הרשעי' ממילא מת הלדיק עמהם כי יאמרו כלדיק כרשע ש"י שאין דבריו ותפלתו מועיל יותר מתפלת רשעו וחילול הזה קשה ללדיק כמיתה שהרי ע"ז אמר מרע"ה מחני נא — וע"כ אמר אח"כ חלילה לך בעוה"ז להמית לדיק עם רשע

לאובדי' ולא לאכזרי' והרי על זה שבדי' לאובדי' אין הלדיק אכזריה, ובדורו של ישעי' אומרי' לרע טוב ולרשע לדיק וכשמת הלדיק הי' הם טהורים בעיניהם וחושבים הלדיק אכזר ומלטער על שינא מדור לדיק כזה ואין איש שם על לב כי מפני הרעה של אנשי הדור נאסף הלדיק ולא מת ואכזר אלא נאסף ושמה הוא במקומו שנפטר מהרעים ההמה :

והנה שלהי מסי' סוטה בעקבות משיח חכמת סופרי' תכרה וירחי חטא ימאסו שינאלו חכמים ולדיקי' אך ימאלו אפיקורסי' ומיני' המלעיגי' עליהם ומבזים אותם והחכמי' ישאו ויסבלו כאשר הגיעוני בדור הזה בעה"ר נמלא לדיק שנפטר הוא מת וגם חי אם רואה תלמידיו אחריו מלטער במיתתו וכשרואה הדור הרע המבזים חכמי' התורה והתורה, הוא חי ושמה שנפטר מהם והוא מנחית ומחיה בפעם חי' ובלדיק חי' בעלמו מת וחי' ואז מנחית ישועה שהוא עקבת משיח :

אח"כ כל המוריד דמעות על אדם כשר הקב"ה סופרן ונוניתן צבית גמיו שנאמר שימה דמעתי בנלדך הלא בספרתך י"ל הענין כי דרך דבר חשוב פנינים ומרגליות לאולרס באולר ובשמירה מעולה אך לא לסופרס כדי שתשלוט בהם הצרכה בדבר הסמיו מן העין כמשחז"ל ההולך למוד את גרנו יאמר יהי רצון שתשלח ברכה בכרי הזה ואחר שמווד אם אומר הפלה זו הי' תפלת שוא כיון שנמדד וגמנה שוב אין הצרכה שולט והי' כל דבר חשוב שאולרי' אותו אין דרך לספור ולמנות :

אמנם ההיפוך בדברי' שאינם חשובי' הנפולים צבית הנה והנה ואינם נסגרים באולר אותם סופרים ומונים שלא יגובו ולצרכה ולריבוי אינו חושש כי אינם חשובי' והנה הורדת

והשב לוט ואשתו ובי בנותיו שבצית
ובי חתניו לוקחי בי בנותיו שבחן הרי
שננה מדרי העיר, ועכשיו בי מלאכים
שחשב שהם אנשים השקיפו על פני
קדוש ואברהם בסעדם אללו החזירים
למוטב חשבם לנדיקי ויהי ממלאים
שם עשרה נדיקים בתוך העיר לפי
דעתו.

ר' יצחק ורחלו רגליכם יש ללמוד זכות
על לוז שלא חשב לאבק
שברגליהם — מפני שראה שכל
מדרך אברהם וידע כי לא יעברו משם
אורחי' אם לא סעדו אללו וכל הסועד
אללו יוצא ומכיר צוראו ע"כ לא חשב
שיתחוו לאבק רגלם :

אחד בא לגור וישפוט שפוט מזה
יכיר רשעתם שהרי כל עולם
יגלו משבי של כלעומר ע"י אברהם שהלך
להליל לוט כי נשבה בן אחיו ועמה
הם אומרי' אי בא לגור :

ויסע משם אברהם רש"י פי' שזה
נמשך ללדת עמון ומואב שהי'
בזע על מעשי לוט ובנותיו לפיכך נסע
משם ע"ש ואני אומר עוד בהבין ג"כ
מה דרנו כאן בי בנותיך הנמלאות
אחז"ל שילא מהם דוד מלאחי דוד עבדי
הנה ירדת אברהם לפלשתים הוא רמו
כל מה שנעשו לישראל ע"י פלשתים —
לקחת שרה היא לקחת ארון האלקי'
וע"ז בעד כל רחם היא מכת הטמורי'
והשיבו את שרה עם אלק כסף
היא השיבם ארון האלקים עם
הארגז וקללנו של אבימלך כסות
עינים שנחקייס ביחזק ותכהין עיניו
כדאי' בנמס' מגלה — הוא רמו לערוך
עיני שמשון וגזילת הבאר מאברהם
היא חורבן משכן שילה כנלעני' והנה
כשם שלא ראה יעקב ליסע אל גבול
עשו עד שגולד יוסף שטנו של עשו
כך לא ראה אברהם ליסע לארץ
פלשתים עד שגולד שטנם של פלשתים

שהוא

רשע שבמות הרשע יהי' הנדיק כאלו
דהיינו שיאמרו והי' כנדיק כרשע שאין
תפלתו נשמעת וד"ל שוב אמר לו חלילה
לך כנ"ד של מעלה השופט כל הארץ
לא יעשה "משפט ר"ת מילה —
והוא כי פירש"י בעלם היום הזה נימול
כי רשעי הדור ראו למונעו והקב"ה
עזרו ונימול בעלם היום — ויש לעיין
הא אמר נבירה בר שלוי לקישר
כשר"ה לגזר על המילה אמר מי שיש
לו שונא הלא יניח לו שיחלם וא"כ
הנה להם שימולו ויתחלשו מנכחם
וגזרתם — והנה קי' זו קשה על
רשעי הדור שלא ראו להניחו למוול
ואמאי אדרבה יחלש ויאבד כהו — הם
חטאים בנפשותם — אך הס"מ היושב
במפתחי לבותם כונתו כי הנה ע"י
הנדיקי' שבעולם נדוני' הרשעי' והלמלא
הנדיקי' הי' הם נחשבי' כנדיקי' ע"ד
באת עלי להזכיר עובי ולהמית בני וכן
אמר לוט לא אוכל המלט הברה פן
תדבקי הרעה ומתי פירש"י ע"י זכותו
של אברהם הגר בזה ע"ש וחשב הס"ס
בהמולו אברהם בשר ערלתו יתעלה
בגדרה גדולה כל כך עד שכל רשעי'
אבוד יאבדון נד נדיק גדול כזה ע"כ
נחן בלב רשעי' עולם למונעו — והנה
מן השמים עזרו לאברהם לנלוח השטן
וכת דילי' ובעלם היום הזה נימול —
והנה עכשיו ביום ג' אחר מילתו נגזר
כלי' על קדוש ונהפכו עיירי' ככר
הירדן ועמה יש פתחון פה לשטן אתם
המיתם עמים הללו כי אללו לא עזרתם
לאברהם על המילה עדיין לא הגיע
זמנה של קדוש ע"כ אמר אברהם
חלילה לך כנ"ד של מעלה והיינו בעה"ב
שיאמרו השופט כל הארץ לא יעשה
משפט ר"ת מילה כח"ל :

אם יש בתוך העיר פי' רמזין אפילו
אינם מהעיר אלא אורחי' בתוך
העיר יראה אברהם ראה להליל לוט.

שהוא דהע"ה שהרג גלית ואירס מיכל במאחזים ערלות פלשתים והדיקן כעפר לדוש ע"כ רמז ב' בנותיך הנמנלות מנאחתי דוד עבדי ומשכולדו עמון ומואב שיש בהם ב' פרידות טובות רות ונעמי אז אח"כ ויסע משם חברהם :

וישב בין קדש ובין שור, ולעיל בהגר כתיב בין קדש ובין ברד ותרווייהו מתורגס בין רקס לחגרא וקשה וכי ברד מתורגס חגרא וכן שור מתורגס כן, וי"ל פיר אחד היא חגרא ויש לה ב' שמות בלה"ק ברד ושור, אלא יש להקשות מ"ט בהגר קרי' לי' ברד ובחברהם קרי' לי' שור, וי"ל ע"ד ואבדיל אחכם מן העמים והנה בהבדלם זה מזה כל אי' נבדל מחברה, נקרא נקדש ומוסרם לעמנו שהוא לשון קדש אלא אלה לחיי עולם ואלה לחרפה ולדראון עולם נמלא נפרד משפחה מזרי' ושיניהם ישבו בין קדש היינו ההבדל בין מה שמעווד לבוא אחר הפרישה והקדש הלו חברהם ישב בין קדש ובין שור שעתיד לשור מראש אמונה לשור ולחזות ברה"ק ושפחה מזרית יושבת בין קדש ובין ברד שהיא מין קליפה וסתר אחרא כידוע :

בפסוק לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' עד עולם ע"ד אשר לא קדמו וגו' וע"ד אשר שבר עליך וגו' דרשו חז"ל נשים מותרות שאין דרכם לקדם וכי' תוס' ה"ה אין דרכם לשכור בלעם לקלל, זהו דוחק כי המלך לבדו שבר בלעם ומ"מ נענש כל עמו של מלך, עוד קי' איך ראויי לעונש גדול כזה ע"ד אשר לא קדמו ערמזין שם ותו ע"ד אשר שבר עליך הקשה רש"י הא אדום בחרב יבא חפ"ה לא תעבו לגמרי כי אחיך הוא אי"כ גם עמון ומואב כחאי' יחשבו שהרי ניתן להם חלק בארץ קיני קניזי וקדמוני אי"כ אינו ראוי לתעבו לעולם — הנה לוט למד ממאחזיה לגמול חסד עם המלחכים וכי'

רמזין מבית חברהם למד והי' לו כזה שבר גדול ע"ש ואמנם אשתו היתה כאנשי סדום שע"כ ותהי' נליב מלח כפירש"י, ועתה כי עיקר עונשם על אשר שבר ה' ראוי שלא לתעבם לעולם כי בני לוט הם, אך זה ה"י אס ה"י מקדימים בלחם ובמים כלוט חניהם שלמד מאברהם לגמול חסד אך כאשר לא קדמו וגמסכו אחר מנהג אונם ע"כ זכות אחי' לא יזכר לנו ויתעבו ע"ד אשר שבר עליך ואמנם אין דרכם של נשים לקדם אי"כ אין ראוי' מאשר לא קדמו שהי' נמשכין אחר אונם אי"כ יזכר להם זכות אחי' ולא יתעבו לעולם :

עתה ידעתי כי ירא חלקי אחס, פי' יראה שאחר האהבה כי. אעפ"י שאברהם עובד מאהבה אפשר שהי' תלוי בדבר, הקב"ה אהב אותו ומילא כל משאלותיו לטובה גם הוא אהב ה' כמ"ש השטן החנם ירא חלקי' אך אי' אהבה תלוי בדבר אי"כ בטל דבר בטילה אהבה וכיון שראינו אחר שאל' הקב"ה שכך הרבה מאוד ה"י הכל כאסם ואין ואמר מה תתן לי ולי לא נתת זרע ומנאל זה הזרע ה"י כל מגמולו וכו' כל שכרו וטובתו ואם מלווהו לשחקו הרי בטל דבר ובטלה אהבה ואפ"ה לא חשכו אברהם ממנו ש"מ אין אהבתו תלוי אלא מחמת יראה עילאה עתה ידעתי כי ירא חלקי' אתם ולא תלוי בדבר, ע"כ לעומת זה דרך אברכך וארבה את זרעך ככוכבי השמים בזמן בתי מקדשות וכחול הים בזמן הגלות, וירש זרעך את שער אויביו בבית שלישי שעתיד לבא בביא, והנה אחר שהי' ככוכבים ושבו והי' כחול הים ש"מ שחקאו ועברו על ברית הי"ת ואפ"ה אהבתו גבן כמ"ש חז"ל בני' מריעי' ואפ"ה בניס אתם והיינו אהבת ה' אותנו ג"כ אינו תלוי בדבר מדה כנגד מדה :

בהפסוק לא חדש ולא שבת ותאמר ולקמן שאל השלוי לך השלוי לאישך

מליך חי מני חלף הי' ניצל, ע"כ חשבה האשה ששני המדות הסכימו ע"כ כששאל השלוי לנער אמרה שלוי משני הנדריי מת והנה רגילים היו הנביאים ציומא דדינא להתפלל עלי' וזככל זה כל ייטס ור"ה המה יניי דין ועוד ביום רלון על זכה משפחה כי הוא יברך הזבח כבשמואל הנביא ולזה מקבלים פניו בשבת שהוא יום רלון ע"כ אמר לה לא חדש ולא שבת פ"י לא תחדש לנו לא רלון זכה משפחה ולא דין היינו לא חדש ולא שבת ותאמר שלוי שניהם הסכימו והיא לרוך חדש ושבת וק"ל :

לאיך השלוי לנער ותאמר שלוי וליע הרי מת הנער ואיך הוציאה שקר מפ"י ונ"ל לפענ"ד כתי' והי' המטיר על סדוי פירש"י הוא וז"ד רוב פעמים איין מדה"ד מסכים לטובו שנעשו בעולם אלא שמדה"ר גובר וכן בהיפוך איין מדה"ר מסכים לרעות המתרגשות לבוא לעולם אלא שמדה"ד גובר נמלא איין זה שלוי — אך כסודם גברה רשעם עד שהי' וז"ד הסכימו בשלוי ושלוי להפוך הערים והיינו דכתיב עושה שלוי ובורא רע שעושה שלוי בין המדות ובורא רע החלט המוסכם והי' מת הבן פתאום ואלו הי' מלאך

לפי חיי שרה

בעזרת מה שחנני הית

ושני למידי' על ידי' פ"י רמזין שלא נתן לה עד ששאל בת מי את, ונ"ל דכתיב ותמחר ותתן הכל במהירות כי חששה לביטול מלאכתה מנעשה ידיה שהוא לאביה, ע"כ מיהרה וגם ר"תה ואנסה נפשה בקצרה כדי שלא יפסיד אביה מלאומה, ובראותו כן חשש שמה לא תשיב לו על שאלתו כלום משום ביטול מלאכה כמו אבא חלקי' שלא השיב שלוי מפני ביטול מלאכת אחריי ע"כ הקדים להראות לה חזמים ולמידיים בקבלת שכרה ועתה תהי' רשאי להתבטל ואבי' ימחול על זה, ולפ"י יש לקיים שני פירושים שרש"י פ"י שנתן לה וסמך עלמו על זכות אברהם, ורמזין לא ראה בזה דל"כ איך קאמר שקר לבחול שנתן לה אח"כ ועתה שניהם אמת בודאי לא נתן לידי' עד אח"כ שלא לומר שקר לבחול אך עכ"פ כיון שהראה לה שוב לא הי' ראווי שיחזור בראש חינוי ממשפח' אברה' אלא שבטח לבזכותו של אח"כ וכפירש"י : **ורגל** עומד על העין, במדרש רבה מעיין ומחשב ע"ש ויל"ד מאי חשמעיין כיון שלא נודע מה הי' עיונו ועוד במה נתיישב דעתו אח"כ עד שפקק **מלטיין**

גר ותושב אנכי עמכם וגו' נשיא חלקי' אתה בתוכינו נראה זה הי' ההספר שהי' מספיד את שרה באומרו משמתה הנביאה נסתלקה הנבואה ממני כדמליו בל"י הנבי' — ע"כ אמר גר ותושב אנכי עמכם מעתה כשארי גרים ותושבי' — והם השיבו אדרבא נשיא חלקי' אתה בתוכינו אם נגד הנביאה היית מנער אבל בתוכינו אתה נשיא חלקים :

בכסף מלא יתנני לי כי רבינו בחיי ג' מקומות בא"י נקנו לנו בכסף, מקום קבר ומקו' הר גריזים ועיבל קנה יעקב במאה קשיטה ומקום מקדש קנה דהמע"ה מארונה היבוס' — ונ"ל היינו תורה עבודה וגמ"ח, כי מקום הר גריזים ועיבל היא כריתות ברית התורה באלה ושבעה וערבות נמלא היינו תורה, מקום בהמ"ק היינו עבודה' ומקום קבר היינו גמ"ח, והנה כסף מלא רולה לומר כסף במילואו כזה כ"ף סמ"ך פ"י, עולה ש"י להנחיל אהבי י"ש ג"ס ש"י עולה חתק"ל, ס"ת את השמים ואת הארץ והם שותיו של אדמ"ר ע"ה :

ויש ישמעאל ולוט שמכירי ג"כ חיי של אברהם ;

אחותינו את חיי לחלפי רבבה וירש זרעך את שער שונאים, ובמדרש איתא מזכריי בפייה וקללה טמונה בתוך הדרכה, כמו בלעם, ונראה אלפי לשון לימוד לימודי ה' תלמידי רבבה יהי, וירש זרעך שער שונאים שזרע יולאי חלזיו הם יליוו במלחמתה של תורה וינלחו חביריהם ע"ד וחי עמו שהלכה כמותו בכל מקום וקרי שונאים ע"ד חויבים בשער — ומ"מ טמון קללה בתוכה כי הפיזור לחכמי ישראל בזה"ז גרם שלא תמלא הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום ה' כי אינם מקובלים לברר סברותיהם ולהסכים הלכה כה' אך מכח הפיזור הזה ובכל מקום מוקטן מוגש לשמו ית' ע"ז יתקדשו כל מדינות הגלות ועתידים לקבוע בא"י כמבואר פ"ק דמגלה וחי כחלוק ועקרון כיבוצי ונשאר גם הוא לחלקיו ע"ש וע"כ לחלפי רבבה, רבות מיני חניף, זה האמר סבא להחיר זה לאיסור זה לרחק זה לקרב, ואמנם ע"ז וירש זרעך שער שונאים שיתקדשו שערי שונאים ויקבעו בא"י: **ריש מדרש** תהלי' ויבליקוט שם אר"י בן קרח עשרי אשרי בתהלים נגד עשרי' הוי בישיעי אמר רבי תמה אני איך אמר ריב"ק עשרים והרי הם עשרים ושתיים נגד כ"ב אותיות ע"ש ינריך ע"ג על ריב"ק — ועוד מניתיים בקונקארדאזיוס והם עשרים וחמשה ובישיעי' יש כ"ה הוי וי"ל לא חשיב אלא הוי על רשעים ומעשיהם שכנגדם אמר אשרי ללדיקים — וע"כ הוי כל נמא לכו נמים לא קחשיב וא"ש אכל אשרי קשה — וי"ל דאין לחשוב אלא אשרי שכר טוב ללדיקי' נגד הוי לרשעי' ע"כ אין לחשוב אשרי שישלם לך את גמולך אשרי שיאחו ויפן עולליך על הסלע — שהוא פורענו של אדום ונגל

מלעיין ולחשב וי"ל כי הוא אמר ואמרה ישתה וגם גמליך אשקה, כדיבור ה' יוהנה היא אמרה שתה, ותמסר וגוי ושוב אמרה יוגם גמליך אשקה, ח"כ אין הניחוש מכוון, אך כתיב ותמסר וחי תוך כדי דיבור כדיבור דמי אך בשיעור כדי דיבור פליגי בש"ס והכל לפי מנהג המקום בשאלת שלו' אי הוי ב' תיבות שלו' עליך או ג' תיבות שלו' עליך רבי או אדוני וכדומה, וזה ה' אליעזר מעיי' אי ה' תוך כדי דיבור או לא, שוב שמע מלבן בוא ברוך ה' הוא ג' תיבות שאלת שלו' שלהם ונתיישבה דעתו :

ההצליח ה' דרכי אם לא, רמז בכאן שילא ממונו עשו ובאותה בחינה לא הלליה דרכו, אם לא במילוי כזה אל"ף מ"ס למ"ד אל"ף גמטרי' עשו מכוון — ואם לא כפשוטו גמטרי' ע"ב שהוא יעקב עם ע' בניו ושכינה על גביהם שהיא מרכבה שלימה : **אורי** לא תאצה האשה ההשג השיב בך שמה וגוי השמר לך וגוי כי אליעזר ידע שאין יחזק נושא שפחה בלא שחרור והמשחרר עבדו עובר בעשה ח"כ א"ח שישא בתו אך אחר שא"ח ע"ה נתן שטר מתנה כל אשר לו ליחזק ועבד וכתון בכלל והשתא שאל ההשג השיב בך שמה נמלא אם ילא יחזק לחול' והרי ממילא הוליא העבד לחול' והמוכר עבדו לחול' יולא לחירות ושוב יכול לישא בתי ע"כ רמז כאן אלי כתיב לי יש בת כפרש"י :

ואפנה ימין אושמאל, פירש"י לישמעאל ונוט, וי"ל מה ראה בזה, כ"ל כיידוע שלא יכול לילך למקום אחר כי נתן לו שטר מתנה שיקפלו לתת לו בחס כפירש"י ובשטר מתנה יש בו חשש מזויף, אלא בחרן מכירי' חתימת ידי אברהם ולא במקום אחר ע"כ הודיע להם כי יש

חוקי צו כמשחז"ל כל פרשה שהיתה חגיגה על דוד התחיל באשרי וסיים באשרי דאשרי ולמה רגשו חדא פרשתא : **א"נ** וי"ך ע"ד כלל ד' אשרי לנדיקי זהו חלקם ד' כתרים כתר תורה כתר כהונה כתר מלכות וכתר שם טוב אך ערס יגיעו להכתר בכתיבהם לריך עשרים אשרי לסלק הקליפה והסיו של רשעי' וה"ל כ"ד אשרי — והראשון לא קהשיב מטעם הנ"ל דפתח במה דמסיים משה :

פ' תולדות

ובכל — וגם אין לחשוב אשרי הגבר אשר תספרנו יח — ולא הוקשה לרבי חלא מנ"כ — וי"ל ריב"ק ס"ל אשרי קדמאה אשרי האים אין לחשוב במ"ש דהמע"ה משום שכך פקד עליו מרע"ה כדאי"ה שם במדרש מקום שפסק יעקב וזאת אשר בכך אותם אביהם — שם התחיל משה וזאת הזכרה, מקום שהיים משה אשריך ישראל התחיל דהמע"ה אשרי האים וכיון שהולך להתחיל אשרי האים הולך לסיים הפרשה אשרי כל

בעה"ת מה שחנני ה"ת

ויהי יצחק בן מ' שנה בקחתו את רבקה פירש"י החשבון איך הי' בן מ' והקשה של"ה מה ראה בזה הלא קרא כתיב שהי' בן מ' שנה, לכאורה י"ל הרא"ע פי' הוליד את יצחק רבה וגידל את יצחק בין ברכיו — י"ל כוונתו שלמדו תורה וע"ז קאמר ויהי יצחק בן מ' שנה בקחתו את רבקה דקיי"ל אין אדם עומד ע"ד רבו עד מ' שנין ומייתי רמב"ן צפ' וישב מרחבעם שהי' בן מ' וכתיב והוא עודנו נער ולא התחזק — וי"ל היינו בעשו כתיב ויהי עשו בן מ' שנה והי' לו חז לעמוד קלת ע"ד אבותיו ולא כן אז ויקח אשה מבנות חת מרשעת — ובהפוך ב"ח יען כי השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה ע"כ אמר אחר שאברהם הוליד וגידל את יצחק לתורה ויהי יצחק בן מ' שנה בקחתו את רבקה בזירוף קיחת הנדקת נעשה בן מ' לבינה — ומדוקדק לשון בקחתו — והשתא ה"ל אין הפשוט חמת ויצחק הי' יותר מבן מ' דלא תיקשי מ"ע המתין מלהתפלל עד שנעשה בן ס' שנה, ולהשמר מזה כי רש"י החשבון שאין מקרא יולא מידי פשוטו שודאי הי' בן מ' ממש והא דלא התפלל עד ס' שנה ת"י רש"י אחר זה :

וידו אוחזת בעקב עשו במ"ר פי' זו שאל הנמון את ריב"ק מי תופס המלכו' אחריו הוליא לו נייר חלק וכי עליו וידו אוחזת בעקב עשו אמר ראו דברי' ישנים מפי זקן חדש יל"ד מה רמו על נייר חלק ולא הראה לו בסי"ת, אחז"ל אי' לשבעים שנה מביאים ברומי מרכיבי' שלם על חגר כלומר עשו על יעקב ומכריזים מאי אהני לרמאי ברמאותי ומסיימי וי' לדין כד יקום דין, כוונתם כי לא אהני ברמאותי שלקה הבכורה והזכרות כי חזר ונעלנו ממנו בזה' כאשר תרד אמנם וי' לדין כד יקום דין כי בדניאל נאמר אחר ח"י רביעי' שהוא רומי ימלוך מלכות די לא תתחבל וכבר אינש משמי' אחא ויחריב החי' הרביעי' כמבואר שם ומסתמא זה המלכות האחרון הוא יעקב ע"כ מסיימי ווי לדין כד יקום דין — והנה הם מפרשי' קרא כפשוטו וידו של יעקב אוחזת בעקב היינו עקבה ורמי' של אחיו שע"י שירמה אחיו ידו אוחזת במלכות והם אינש מתיראים שחזר וניעלה ממנו בזה' כאשר תרד, אך נבי' דהפשוט כך הוא, מ"מ עוד בן רמו אלעיל שמבואר בדניאל שיעמוד מלכות אשר לא תתחבל ויבצר גילולי

ולדקתן עד שאינם לריכי לשבועת אברהם
אלא לזרעך בעצמם אתן כל הארצות
זה הלא כבר נתקיים, אבל עיקרו עתיד
להתקיים בצי"א באופן שמהם ילמדו כל
בשר לעבוד את ה' כדכתי' לכו ונלכה
וגוי בית אלקי יעקב וגוי והיינו ונזכרו
בך כל משפחות האדמה חכות זה
האחרון שישיבו רבי' מעון זה יהי עקב
אשר שמע אברהם צקולי ורבי' השיב
מעון זכה לנאת מהלליו בניס כיולא בזה:
אחרתי היא ולא התגלל איך אמר
דבר שקר אלא פשיטא משום

פקוח נפש שרי' וכן אברהם במלרי'
אלל פרעה לא התגלל בזה — וא"כ
קשה מ"ט באבימלך אמר ואמנה אחותי
בת אבי היא, וי"ל כבר כתבתי במקו'
אחר הא דאמרי' תפילין לריכי' גוף נקי
כאלישע בעל כנפים, הכוונה דאלישע
לקח תפילי' בידו ואמר כנפי' יונה
וטוב ה' יותר שיניחם בראשו במקום
מלכות ויאמר כנפי' יונה הם ובעידנא
דעסוק במלכות מנינא טפי, אלל שריכי'
גוף נקי שלא להוליא דבר שקר מפיו
לומר כנפי' יונה, ע"כ הורידם מראשו
להוליא דבר שקר מפיו ואעפ"י שנסתכן
ע"י דבעידנא דלא עסוק לא מנינא מ"מ
לא רלה לומר שקר בתפילין שבראשו —
ול"ל מילה שבגופו אין כל כך קפידא
לומר דבר שקר בשעת סכנה כמו תפילין
לענין זה, דאל"כ מה הועיל אלישע
הלא ה' מעוטר במילהו אע"כ כנ"ל —
ומ"מ כ"ל היינו לדין אבל לגבי ארע"ה
שמילה ה' לו מילה ראשונה ובאה לו
ע"י לער היתה חשובה בעיניו כתפילין
וס"ת וכפרש"י גבי שים נח ידך תחת
ירכי' וכ"כ חוס' פ"ן שבועות הדייני' וע"כ
במלרים שעדיי' לא נימול אמר אחותי
היא וכן יחזק אעפ"י שנימול לשמנה
מ"מ לא הוי גבי דידי' כהפילין וס"ת
ואמר אחותי — אך אברהם גבי אבימלך
שכבר גימול ע"י לער ה' נדמה בעיניו

במלכות

רומיים מן הארץ אמרי' היינו וידו
וגדולתו של יעקב אחוז בעקב וסופו של
עשו אחר ה' הרביעי' — וידוע שאסור
לכתוב ד' תיבות בלי שירטוט אך
אם היא דרך נחות ודרך דרוש ולא
פשטי' דקרא זה מותר, ע"כ זה שאל
מי תופס מלכות אחריו כלומר זה
פשוט שיתפוס א' מלכות אחרים שכן
מבואר בדניאל — אך בקש לידע מי
הוא זה — ואלו הראה לו בס"ת ה'י
משיב לו קרא קאי על רמייתו של
יעקב שקיבל הברכות וזה כבר נתבטל
ע"י כאשר תריד, ע"כ הוליא נייר חלק
לומר כפשוטו של קרא איני מודה לך,
אבל יש עוד רמז שנתפוס עוד מלכות
אחרים ויען היא דרוש ולא פשוט ע"כ
מותר לכתוב בלי שירטוט וק"ל:

גור בארץ הזאת כי לך ולזרעך
אתן את כל הארצות

האל וגוי ובפסוק השני ונתתי לזרעך
את כל הארצות האל וגוי והוא כפל —
ותמהתי על הרמז"ן שנדחק פה ובכונה
מקומות בתורה שלא מזינו שכשבע ליחזק
אלא לאברהם וליעקב — ותימה הרי
בכאן כפל דבריו והוי שבועה כמו גבי
מי נח, ובזה י"ל הפסוק כי כאשר
נשבעתי מעבור מי נח על הארץ כן
נשבעתי מקלוף עליך פ"י אם יאמר
מדה"ד שבמדת יחזק לא נשבעתי שהוא
מדה"ד וידונו דכפל ענין לא הוי שבועה,
אי"כ אטעון גם על המבול לא נשבעתי,
וכאשר ע"כ יודו שלא להשחית העולם
מפני שבועת הכפל במי נח כן מתקיים
השבועה שנשבעתי ליחזק מקלוף עליך:
ולבאורה י"ל כפל ענין הפסוקי',
בקרא קמא קאמר שיתן

לו ולבניו הארצות בעבור שבועת אברהם
אפי' אינם כדאים כמו שהי' באמת
בעגל שאמר זכור לאברהם לולי זה לא
יבנסו לארץ ומשם יעלו וילדקו בתורה
ונוט"ע שיהי' ככנפי השמים בקדושתן

הבין כי עשו אפי' לאותה ברכה קלה
 אינו ראוי — והנה בברכה שני' בירך
 יעקב יעבדוך עמי' וישתחוו לך לאומי'
 וכן ברכה שני' של עשו על חרצך תחי'
 פי' שינלח מלחמותיו עי' רמב"ן —
 אמנם יעקב לא הזכיר חרב כי לא
 בחרב ינלחם אלא נשיא חלקי' יהי' מרוב
 לדקותיו והסידותו יכירוהו העמי' וכן
 בני אמו גם עשו בכלל ויהפכו שפה
 ברורה לעבד ולהשתעבד ליעקב לא
 בחרב ולא בהכית, אך עשו בך שינלח
 העולם בחרבו ואח"כ ואת אחיך תעבד
 עכ"פ עבודת הדיוט לנשיא חלקי' ע"כ
 כאשר תרד שיעברו ישראל על התורה
 ופרקת עולו כי לא השלטתיו ע"י חרב
 כ"א בעולם קדושתו ואם ח"ו לא יהי'
 ממלכת כהני' וגוי קדוש א"כ נומילא
 ופרקת עולו מעל לוארץ :

ויאמר יעקב וגוי' אנכי עשו בכורך
 עשיתי כאשר דברת אלי פירש"י

עשיתי כבר כמה פעמים כאשר דברת
 אלי, ויל"ד מה ענין זה לכאן, ויל' עפ"י
 מ"ש האר"י ז"ל יעקב נדק גמטרי' עשו
 — ע"כ נדק מעשיו כל ימיו ועשה והלך
 בדרכי אביו א"כ נתחבר נדק עם יעקב
 ונקרא עשו, והיינו אנכי עשו עשיתי
 כמה פעמי' כאשר דברת אלי ונתחבר
 נדק עם יעקב ונעשה ממני עשו בקדושה :

וישבת עמו ימים אחדים, נ"ל כאן
 רמז, כי עשו אמר יקרבו

ימי אבל אבי, לשון יקרבו י"ל כי איך
 יבקש עשו לירש ברכת אברהם והוא
 קיבל שנותיו של אברהם ה' שנה שיחזק
 חי ק"פ ואברהם קע"ה שלא יראה עשו
 יולא לתרבו' רעה כפירש"י וכן הוא בסיוט
 הגוי'ע אז בלא עתו — אך זה נודע אחר
 שחי יחזק ק"פ שנה ואברהם מת בן
 קע"ה — אך עתה ה"י יחזק בן קכ"ג
 כפירש"י ואמר לא ידעתי יום מותי
 נוולא אדרבא האריך ימים יותר מילחק
 ע"כ ערער על הדרכו וע"כ אמר יקרבו

ימי

כמלובש בתפילין ע"כ אמר גם אמנה
 לתרן דבריו שלא הוליא דבר שקר מפיו :
ראה ריח בני וגוי' לשון ראה היא
 כמחמיה על דבר חידוש ופלא,
 ואבאר א"ה לפע"ד ההפך בין ויתן
 לך חלקי' מטל השמים ובין ברכת עשו
 משמני הארץ יהי' מושבך, דכתיב
 בפרוה רשעי' כמו עשז ולדיק כתמר
 יפרה, כי הנדיק שחול בבית ה' בעוה"ז
 בחלרות חלקינו ובעוה"ז יפריחו ע"י טל
 ומטר היינו שפע רב טוב העוה"ז ואמנם
 אם ימנעו רביצים ומלקוש לא יהי' ח"ו,
 והלדיקים בלער ועוני, מ"נו האילן עומד
 על עמדו אלא שחזר טובו, אבל רשעים
 כמו עשז שאינם אלא ע"י טל ומטר
 ובסור טוב העוה"ז המושפע עליהם
 לשעה גם הם אינם, שהרי כל גדולם
 אינו אלא הטל ומטר משא"כ הנדיק
 שהוא כאילן נטוע בעלמותו והטל ומטר
 תוספות לו ובסור התוספות לא ימוג'
 העיקר — והנה יחזק שפיר ידע כי
 יעקב בעל עוה"ב ועשו בעל עוה"ז אלא
 שלא ידע רשעתו ורע לבבו כמו שידעה
 רבקה — ומעולם לא עלה על דעת
 יחזק לדרך עשו ויתן לך חלקי' מטל
 השמים כי זה ברכה לאילן העומד כבר
 על עמדו מזכרי' אוחו שיתן לו חלקי'
 גם טל ומטר — אבל מי שעדי"י אינו
 ח"א לדרך ויתן לך למי יתן, אך יחזק
 סידר בסיו' לומר לעשו משמני הארץ
 יהי' מושבך ע"י משמן הארץ וטל
 השמים על ידס יהי' מושבך והויותיך
 בפרוה כמו עשז — אך בהתקרב הבן
 אליו לנשקו וירח ריח גן עדן תמה כי
 טעה שסבור שזה הוא בעל עוה"ז
 שברכתו משמני הארץ יהי' מושבך והנה
 טעיתי הנה הוא שחול בבית ה' ראה
 דבר נפלא בכן הזה ריח בני כריח שדה ג"ע
 אשר ברכו ה' והרי אתה אילן נטוע
 ולא עשז ע"כ יהי' ברכתך ויתן לך
 חלקי' וגוי' ע"כ כשנודע לו שזה יעקב

הפחות יהי' צמותו בן קצו' הרי גרם קילור שנה אי' משנותיו של אלע'ס ואין לו לערער ע"כ אמרה ותשכ עמו ימים אחדים — אם תכתוב אחדס חסר יו"ד גמטרי' נ"ג היינו נ"ג שגן עד שוב חמת אחיך כנ"ל כי אז יודה לך על הכרכות :

ימי אכל אם בקרוב יהי' ימי מיתת אביו אז ואהרבה וגו' אכל אם אחר זמן רב ונמלא גרם הוא קילור בשנותיו של אלע'ס אז כדן נטל יעקב הכרכות ולא אהרבה — והנה אז הי' ילחק בן קכ"ג — אם יהי' עוד נ"ג שנה לכל

בעזרהית מה שחנני היית לפי ייצא

ואנכי לא ידעתי שיהי' מדה"ר מסכים — וירא ויאמר אין זה כ"א בית אלק' דין ואיה רחמיו — ונסתפק יעקב אולי היא לטובה להסכי' דין לרחמים לגאלנו במהרה בימינו כי עדיין לא נרמז לו זריחת השמש בעצורה ע"כ אמר כנסתפק אם יהי' אלק' עמדי בגלות ואח"כ ושכתי בשלוי אל בית אבי הרומו לגאולה העתידה ויהי' הי' לי לאלק' שיסכי' הדן עם הרחמים בשווי לבית אבי אזי אבין למפרע שהי' הכל לטובה, אז והאבן הזאת אשר שמתי מלכה וכו' ע"כ לא נענש על איחור נדרו עד אחר שזרחה שמש בעצורו שאז נשלם קיום התנאי ואז חל נדר והאבן הזאת אשר שמתי מלכה יהי' בית אלק' ואז כשנתעכב עוד בדרך נענש בותל' דינה :

כל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך, יש להאריך ופה חקאר כתיב לא מרובכם מכל העמים חשק הי' בכם כי אחס המעט, אחז"ל כל מה שהקב"ה מוסיף לנו גדולה ישראל מוסיפי' עניויות וכניעה ודהנע'ס אמר ואנכי איש רש ונקלה — והנה מספר כל כמו מספר לך אלא כל הכפ קודם ולך למד קודם, ועשר פעמים כל אותי רש ועשר פעמים לך אותי שר כל מה שהקב"ה מוסיף לו שררות הוא מוסיף רישות והיינו כ"ל אשר תתן לי עשר אעשרני לך עשר פעמי' כל ועשר פעמים לך כנ"ל :

ותקרא

אם יד'י אלק' עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך עלי' והי' הי' לי לאלק' אז והאבן אשר שמתי מלכה יהי' בית אלק' וננקשים מה ספק אם יהי' חלקים וכי נסתפק בכובדו שראה, ועוד מה תנאי והי' הי' לי לאלק', וכי חיו יס ספק בזה וערמז"ן בזה, כתיב אכן יס הי' במקום הזה ויירא ויאמר וגו' כל אלו לריכ' יישוב וביאור — חקדים קרא דכתיב שלוי שלי לרחוק ולקרוב אמר הי' ורפאתיו — כבר כתבתי כשמה"ר מסכי' עם מדה"ר לפורעניו חיו או כהיפוך מדה"ר מסכי' למדה"ר להטיב זהו שלי אמתי בין מדות עליוני' והנה בחורבן בהמ"ק וגלות ישראל הסכים מדה"ר למדה"ר אמנם לטובה כדי אחר שמודכו בגלות אז יסכים מדה"ר למדה"ר לגאולה שלימה כדכתי' כן נשבעתי מקלוף עליך ומגשור כך והיינו ב' פעמי' שלי' אי' לרחוק הגלות ואי' לקרוב הגאולה העתידה ב"ב אמר הי' ורפאתיו — וזו היא שמש ששקעה שלא צעונתה כי מדה"ר הסכים לגלות ושוב זרחה בעצורו כי מדה"ר יסכים לטובה — והנה יעקב ע"ה ראה פה חורבן בהמ"ק ע"כ קראו מקום ולא הר כמבואר בדברינו כמה פעמי' ובמדרשים ובקינו' לט"ב שר שינומו ויקונו אין זה ואמנם כשראה והנה הי' רחמים ניכר עליו כתירא כי מדה"ר יסכי' עם הגלות ועליית ד' מלאכים שרי ארבע' מלכים ע"כ אמר יס הי' רחמים במקום חורבן הזה מקו' דייקא

כיון שהראשונה חנפה וחתמה, והנה אמרו ה"ש לנו חלק ונחלה בצית כל אשר הציל ה' לנו הוא ולבנינו — הרי שהי' מן הדין הנכס"י של הנשים אלא שלא תבעו ומחלו ליעקב ויעקב קנה מנכס"י הללו של ח"ל את מערת המכפלה מעשו כפירש"י פי' ויחי — ע"כ רחל שהשיבה תחלה לא מלית למיטען נחת רוח עשיתי לבעלי אין לה חלק במערת המכפלה, משא"כ לאה יכולה לטעון נחת רוח עשיתי ולא מחלתי כלום ואשר הציל ה' לי היא ומנכספי לקח מערת המכפלה ע"כ נקברה עמו :

ולא ידע כי רחל ננכסה פירש"י מאותו חטא מתה רחל ורמז"ן כי שלא יכנס עם ב' אחיות בא"י כי בח"ל ה"י לו דין ב"ג ונ"ל היינו דאמר אשר תמלא חלקך לא יחי' כי בח"ל יש לו דין ב"ג שגב חייב מיתה ולא נפטור בתשלומי' ע"כ מאותה הנחה מתה רחל בדרך שעי"ז אין לו חטא ב' אחיות כנ"ל ובא"י ה"י לו דין ישראל ושם לא ה"י ב' אחיות וק"ל :

ותקרא שמו יששכר ש"ן א"י אינה נקראת כי א"י מרמזת על שכן שכת"ך ואינו לכבוד שקראו שמו על זה ואידך מרמזו על נתן חלקים שכרי על שנתתי שפחתי — ומי"נ עיקר היא ששכרה יעקב לה להארות נשי' היו כ"ח שהתארה להעמיד שבטים להשלים י"ב לרופי הוי' ית"ש ובמה יודע חיפה שכן היתה כוונתה שהרי נתנה שפחתה לאישה וכי רמז"ן אין דרך נשים להרבות נשים לבעליהן ומה ה"י לה ללאה ליתן שפחתה לבעלה אלא שידעה בנכואה ענין העמדת שבטי' ורנתה שיהי' הרוב לה ע"ש נמלא ממנה שנתנה שפחתה לבעלה ייכר כונתה במה ששכתו בדודאי בנה :

ותען רחל ולאה במדרש הו"ל והקדימה רחל ללאה ע"כ לא זכתה להקבר עמו במערת המכפלה י"ל כי אשה יכולה לטעון נחת רוח עשיתי לבעלי חוץ מנכס"י שהם שלה ממש — ואם יש לו ב' נשים ואחת חתמה לו ע"כ יכולה השני' לטעון נחת רוח עשיתי כי יראתי מפני מהלוקת

בעזרה"ש מה שחנני ה"ת **לפ' וישלח**

ומשנתמלא רחמים עליהם חקפו עמדו כפרה וחמור, כבהמה גסה לא כדקה, ע"כ אחריו הלכו בהמה גסה כלומר לפניו היינו קודם גמר דינם המה מלער ואח"כ ישנו כנ"ל ע"ד הפשוט :

וידע הכא עד"ז שלא לו על אופן אחר לאיים עליו איך הושיעו ה' מיד לבן — כי הלאן הוא יעקב באמנע ולבן הלך לפניו בגאווה וגדול לבב כשור וחמור נגד לאן — ולבסוף הלך אחר הלאן ההוא כעבד ושפחה כמ"ש — שלכן לבן קרא לו בתחלה יגר שהדומה בלשון ארמי ויעקב קרא לו בלה"ק גלעד, ועל שהי' לבן המנוח הולך לדבר כלשון יעקב עד הגל הזה ולא אמר

וידע לי שור וחמור לאן ועבד ושפחה רבינו בחי' מדקדק נ"ט לא הקדים לאן כמו בכל התורה ע"ש והנה במדרש לקמן עוים עשרים רחלים עשרים גמלי' מניק' — פרות עשרי' אחונות עשרים וגו' למה גמלי' באמנע א"ל יעקב הרי אתה כמלך יושב על כסאו ואני נדון לפניך ואתה מתמלא עלי רחמי' ולא פי' היפ"ת אלא דגמלא שהם גבוהים דומה כמלך על כסאו ותל"מ ונריך תבלין ע"ד פשוט ונ"ל דהרמז כאלו עשו יושב על כסאו היינו גמל כמ"ש יפ"ת, ויעקב ובניו הולכי' שחוח לפניו כללון המעוטפים, עוים ורחלי' כדונוי' לפני יושב הגמל,

כאלו עתה עשו ושרו בעצמם יושבי על
הדין והמה מתמלאי רחמים לא
כמנואחים אלא כמרוצים — ועל זה
נאמר רגע בחפז חיים ברנאו כי רגע
אף ילורק מזה עפר אפר אחר שסבלנו
גלויות וגירות והיינו כעפר לדוש וכאפר
אח"ז חיים ברנאו לא בהכרח אלא
ברנאו — ע"כ הפריד בגמלים —
ויהי עוים רחלים גמלים ר"ת אותי
ר"ג"ע "פרות" "אחזו" ר"ת א"ק והיינו
ר"ג"ע "א"ק ואתה מתמלא עלי רחמים
ומחזיר יער נעשה חזיר מיאור כידוע :
באנו אל אחיך אל עשו נראה כשפת
יתר, הלא לא הי' לו אלא אח

אחד והיינו עשו — וכן יעקב בתפלתו
מיד אחי מיד עשו מיותר — ופרש"י
ידוע — הנה משני אופנים הי' ראוי
שלא להתפלל תפלת שוא וחנם ח"ו —
א' אם בבחירתו הרע יעשה רע אין
הקב"ה עושה נס להציל כי אין עשו
ראוי שתעשה נס ע"י כי בע"י לזה
רשע נכבד וחשוב, והכי אמרי' ספ"ב
דחגיגה שאלו פפוס ולולייני לאותו
הגמון ראוי הי' נ"ג שתעשה נס על ידו
ויולו חנוני מישאל ועזרי' ואתה איך
ראוי שתעשה נס על ידך ונהרגו באמת
ע"ש — וא"כ הי' לא תועיל תפלת
יעקב כשאין עשו הגון שתעשה נס
על ידו :

אח"כ נאמר בהיפוך אין לריך לתפלה כי
אע"פ שאחז"ל פ"ק דמגלה ולא עוד
אלא שזוכה בדין ורואה בשואו ודרכיו
מגליהי היינו רשע שיש לו שום זכות
בעה"ז משלמי' לו בזה להאבידו מעה"ב
ולדיק זה שחטא קטן גורם לו שיפול
בידו, אבל עשו לכאורה לא הי' לו שום
זכות כי באותו זמן שמכר בכורה עבר הי'
עבדיו וכפר בתח"י המתיס ואמר לית
דין ודיין וגם זכותו של אברהם לא
יעמוד לו שהרי קיטר משנותיו הי' שני
כידוע. א"כ לא לריך תפלה כלל —
ולהלל

אמר שהדא דגורא הדין ע"ד ומדבר
כלשון עמו ולכסוף התחנן לו לכה נכרתה
ברית אבי ואתה :

וראיתי מי שדקדק מ"ט קרא לעשו
גמל הא עשו הוא חזיר, י"ל
כבר כתבתי במקו' אחר די מלכויות ג'
נרמזי בגמל ארנבת ושפן שסימן טומאתי
בחזן אינם מפרסת פרסה וסי' טהרה
מעלה גרה היא בפנים — לומר שאין
תוכם רע כ"כ כמו החילון שלהם —
אך עשו הוא בהיפוך כחזיר פושט טלפיו
כאלו טהור מבחוץ מראה עלמו כשר
וטוב וטומאתו בפנים שאיננו מעלה גרה
זה הוא הטעם שנמשל לחזיר — אבל
זולת זה הוא ראוי להדמות לגמל שהוא
היותר גדולה לעמא"י והנה עכשיו שבה
בפרהסי' ודי' מאות איש עמו לא פשט
טלפין אלא הראה שנאתו להדי', א"כ
הוא גמל עד אחר וישקרו ויבכו אז
נהפך גמל לחזיר :

וע"ד הרמז נ"ל כי ידוע מה"ד הקשה
ר"ל הוא מלאך אף ומכש"כ
כשנקרא אף רע ר"ל ונכפה ע"י זכותו
וחסדו של אהע"ה מתן באתר יכפה אף
כמבואר פ"ק דצ"ב — ע"כ כשהתפלל
אהע"ה על קדוש ואמר האף תספה —
אמר ואנכי עפר ואפר כי מאותי אף
רע ילורק עפר אפר למתק וללנח כחו —
והכא שלא יעקב "עוים" — רחלים —
ר"ת ר"ע "פרות" "אחזו" ר"ת א"ק, ואלו
הי' שולחם רלו"ה הי' אותי עפר אפר
להוכיח זכותו של אהע"ה אבל שהפרידס
בגמלים בין זה לזה נשאר א"ק ר"ע ר"ל,
זה הי' קי' המדרש מ"ט גמלי' באמנע,
והתירון לזה כי לא רצה יעקב לננח
מדה"ד במדת חסדו של אהע"ה דא"כ
עכ"פ נשאר מדה"ד מתנגד ולוחם כחלה
המנואח ומ"מ מלחמה ואין שלוי וכן
הי' כל הגאולות עד עכשיו, אבל לע"ל
בצי"א מלאך רע יענה אמנ ויסכים עם
הגאולה ולא יסיף להגלותם והיינו

אחים ללחמים בעבור אחותם והארכתי
בזה עוד:

הסירן אלהי הנכר אשר בתוכם
וגו' ויתנו אל יעקב כל אלהי

הנכר אשר בידם, וכי רמב"ן שכבר
נתבטלו משו"ה סני' להו בגניזה, ויל"ד

אי החמיר יעקב מ"ט לא אמר גם
בתחלה שלא ידבקו בדיהם מאומה

אפי' מע"ז שנתבטל, גם יל"ד ביעקב
כתיב אשר בתוכם והדר כתיב אשר

בידם, וביעקב כתיב והחליפו שמלותיכי
ולא כתיב אלא החמים אשר באזנס.

הנה אחז"ל לא יח"י כך אל זר מי
אל זר שבתוך האדם הוא יח"ר ע"כ

ללע"ד יעקב לא החמיר עליהם כלל
להסיר ע"ז שכבר נתבטלה ולא זכר

כלל מזה, אך אמר להם הסירו אלקי
נכר אשר בתוכם ר"ל היל"ר ושבו

תשובה שלימה על כל דבר רע טרם
נעלה לבית אל והטירו מעוונות

והחליפו שמלותיכם ג"כ כנ"ל ע"ד יהוא
לבוש בגדיי לואי' וכתיב הסר הבגדי

הלואי' והלבש אותי מחללות — וסיפר
הכתוב איך שבו תשובה שלימה שנתנו

לו אפי' ע"ז אשר בידם שכבר נתבטל
ואמר כל אלהי נכר לומר כסף חשב

ואבד"י טובי' ומרגליו' והממים באזניהם
היינו נשי' ובנות המקפיד' בכל זאת

הי' נקל בעיניהם מחמת טהרה ותשובה
שלימה ומסרום ליעקב והקמינס בשכם:

ולהנלל משתי ספרות אלו — אמרו
באלו אל אחיך ח"כ כדאי היא חשיבות

שהוא אחיך שראוי לעשו' נס על ידו —
ועל השנית אמרו אל עשו — כי נהי

מיום שהוכח שמו אדום שהוא יוס
מכירת בכורתו אז נאבדו זכויותיו וכלו

רע, וגם זרע אברהם לא נקרא עוד
והרמז כי חס הסיר ממספר עשו —

מספר "אשל" שהוא זכות אברהם חשאר
מספר "אדם" חסר דוק ותשכח אך

כל עוד שנקרא שמו עשו שהוא
בנערותו בחיי אברהם שלא יח"ל לתרבו'

רעה עד שנעשה בן ט"ו שנה וא"כ
יש לירא שיטול לו בעה"ז שכר אותן

השנים ועי"ז יוכה להללית ולראות
בשוגאיה ע"כ לריך תפלה והיינו אל

אחיך אל עשו — והלילי נא מיד אחי
מיד עשו:

ותצא דינה בת לאה אשר ילדה
ליעקב לומר שהלידה הי'

ללאה — אבל לא ההריון כי הרתה
ביוסף ונתחלף אח"כ דינה ביוסף —

וע"כ לא נלחם ראובן עבור דינה כי
חשב אותה בת רחל אמנם שמעון

ולוי אחי דינה הם חשבו אותה לאחותם
מאמם בתר לידה ולא בתר ההריון —

וראובן לא חשב ביוסף בכורה כלל כי
הוא בן אחרון ללאה ולא בכור לרחל

וטעה בסברתו וע"כ פחו כמים אל
תותר אך שמעון ולוי אחים פי' רמב"ן

בעזה-י"ת פה שהנני הית' לפ' וישב שבת א' דחנוכה

לשמש יומה ע"כ כל פעם שהגיע יום
של ראובן הי' לו באותו יום תענית

ושק שש באותו זמן באותו מקום —
והנה יעקב מילן להתנחם כי אמר לא

השלי' י"ב לרופי הוי' ית"ש — ע"כ
כשש ראובן אל הכור קרע בגדיו

ואמר אנה אני בא כי עד עכשיו לא
הי' בכלכל ילועי הפסד אלא שזריכים

השכנים

וישב ראובן אל הכור שש לשקו
ותעניתו וי"א שש משמש

אביו וכו' אלו ואלו דברי ח"ח כי בכלל
ילועי וכו' כדי שלא יוליד יעקב בן

אחר ע"ש ואי הי' מוליד בן אחר הי'
משמשו לזקנותו שלא ינטרף לשמש בשבטי

י"ה שהם נגד י"ב לרופי הוי' ית"ש
ועכשיו ע"י שכלכל ילועיו הולרכו שבטים

המנטערי' לא שיך לומר שישיכמו ויעריבו לבהמד"ר ע"כ מותר' לבערו מן העולם ועיי' ש"ע וש"ך חו"מ סי' שפ"ח מזה — נמלא השבטי' לכאורה עשו כדין אלא שהי' להם להשכים ולהעריב עליו לבהמד"ר אך נתרוקנה צורו שלהם מתורה ולא יסבו לבהמד"ר : **באים** מגלעד, "גלעד" שכם "מלרימה רמז ר"ת שמי' שחול' חמה דלע"ל שבעתים שבעה פעמים שבעה שהי' נוספר שמ"ג שהי' ח"ש להב"ה יעקב אש יוסף להב"ה — שלדיקים מתרפאים ורשעי' נדונים וע"כ בהעדר יוסף נשאר אש של יעקב בלי להב"ה אמר "אל בניי" אצל "שאלה ר"ת ח"כ ח"ש :

טרוף טורף יוסף פירוש נטרפו ונתערבו ונתלבללו אותיות יוסף שכוונה יוסף בן אחר — ונעשה ממנו יסוף שפירושו מיתח ואסיפה : **וימאן** להתנחם כי באמת חלומו של יוסף לולי שהי' הלום נבואיי אמתי הי' ראוי לגערו על הרסורי יומא שטותו וגאאותו שיצוא אביו ואמו להשתחוות לו אך חלילה ליוסף הלדיק מעול, אלא הי' לברה"ק ונבואה ואביו שמר את הדבר — אמנם נחשבו עתה שנטרק מחי' רעה נראה למפרע שלא הי' רה"ק אלא הרסורי גאות וגודל לבד ויעקב גדל תרבות רעה בתוך ביתו ע"כ וימאן להתנחם — ולבסוף אמר רב עוד יושף בניי — רב הוא שלשה, כדאמרי' בעלמא ימים שנים רבים שלשה וה"ר ר"ב ג' מיני חיות, אי חי כפשוטו, ב' חי בלדקתו לאפוקי' רשעי' שנקראים מתים — ג' חי ברה"ק כדכתי' ותחי רוח יעקב שאומרי' רה"ק, ה"ר חי ברה"ק איגלאי מילתא למפרע שחלומותיו ברה"ק הי' :

פריץ זרה שלה ג' בלי יסוד רמז בהם מלכות יהודי מלכות כדפירש"י

השבטים לשמש האב ועל זה עסק בתשובה אבל עכשיו שהילד איננו וחסר אי' מנרופי הוי' ית"ש ואלו לא בלבל יוועי' ויעקב הוליד בן אחר הי' אותו קצן משלי' הלידוף נמלא גרם רחובן שאין השם שלם ח"ו ע"כ חנה אני בא : **והנה** כי האר"י כי בנזרים לא תקנו רק יו"ד לרופי הוי' גמטרי' ר"ס וירא הי' כי סר לראות — וילאו ממלרי' קודם זמנם ונשאר עליהם לתקן עוד ב' לרופים והנה בצבל תקנו י"ה של לירוף האחד עשר ובמדי ו"ה ונעשה שם ההוא שלם ולקחה עמלק המן י"ח לרופי' גמטרי' פו"ר ע"כ קרא לימים האלה פורים על שם הפור — ויוסף לירף האחד עשר נקרא בן פורת לשון פור כ"ל ולירוף השנים עשר נתקן י"ה ביון ע"י חשמונאי בנם חנוכה ומילוי שם ו"ה כלו עלינו לתקן בגלות האחרון הלו ואז יושלמו י"ב לרופי' גמטרי' י"ש"ב עולם לפני חלקי' — וע"כ כשעבר יעקב י"ש"ב הי' לו י"ח שבטי' נגד י"ח לרופי' נשאר עליו לתקן השנים עשר כס חנוכה פך של כוה"ג על כן נשאר על פכים קטנים ותקע כ"ף ירך יעקב — ולבסוף הוא נולע על ירכו : **והבור** רק אין בו מים, במדרש נתרוקנה צורו של אבותינו ואין בו תורה, יראה לפרש דהשבטים דנו יוסף כדין דהמלצר וא"י למיקס בלערו שסוף מלצר מותר למוסרו למלכו' וה"ה להורגו אך בנמ' גיטין ז' ע"א מצואר אפי' אין למוסרו למלכות אלא השכם והערב עליהם לבהמד"ר והם כלים! מאלהים וא"כ ממילא אסרו למוסרו ולהרגו אפי' דלא מוני למיקס בלערו שמלצר אותם מ"מ הא סמי' בידי' להשכים ולהעריב לבהמד"ר, וערמזים פ"ח מחובל ומוק דמחלק בין ליצור ליחיד והיינו מטעם הנ"ל דליצור

להעביר המסטיני' המעכבי' הישועה
וכעין שבי' רמב"ן משה' מזכר כריתת
הנפש בחורה ולא דביקותה ולרורה
בזרור החיים כי הכריתה היא המחודש
אצל הדביקות הוא בטבע — והי' **י"ל**
להכיר נהי' דאין להזכיר שמו על
הרעה אצל מ"מ אין לבדך על הישועה
שאין בו מעשה ניסא כלל כי בטבע
אחוב ה' עמו — ומ"מ ס"ל אידך מ"ד
להזכיר הזכרה על הישועה ולא על
הפרעניות וע"כ בא ר"פ כחכם ויודע
פשר נמרינהו לתרוויי' לבדך על הישועה
ומ"מ מזכיר גם הכס שפרע לישראל
מכל לריהם :

ידבר פרי החג הרומזי' על מיעוט
של אר"ה לא שייך שמוריד
בקודש אדרבא היינו מעלי' בקודש
כשתי כפות מאחני' כשמורידיו זו ממילא
עולם זו שכנגדה והי' זכרו' חנוכה
ב"ש ס"ל להדליק כפרי החג להודיע
על מפלת השונאי' שהוא הכס וממילא
איכא עלי' בקודש כ"ל ובי"ה ס"ל מ"מ
אין לבדך אלא על מעלי' בקודש, והנה
התם אר"פ נמרינהו לתרווי' והכא לא
שייך פשר דבר ואמר שני זקנים הי'
בלוד והסכימו אי' ידליק על אופן ב"ש
ואי' על אופן בי"ה וכל אי' יפרש טעמו
לפרסומי ניסא כתרומי' כעין ר"פ
נמרינהו לתרווי' :

מזמור שיר חנוכה הבית לדוד,
בפסיקתא כשהכנים ששה"ה
אה"ק להיכל הולך להעלות ארונו של
דעה"ה לשם ולהתפלל עליו ואז שרתה
שכינה ושלוש כתיב כי דליתי והעלית
מן שאלו נפשי שהרי העלוהו מקברו
כ"ל ושארית המזמור יראה לפרש
עפ"י הפסיקתא שאמר הקב"ה דמים
הרבה שפכת לפני אוחן דמים הם
כשפיכת דם לבי ואיל דכתיב שפכת
וכתיב ושפך את דמו ונחשכ כדם
קרבות שנא' לפני — אמר דהמע"ה אי"כ
מ"ע

כדפירש"י שהמלך פורץ גדר — ועוד
שנפרץ מלכותו ונתחלק, ובמדרש כירח
יבן עולם — כלבנה שנפרצה, שוב
בבית מלכי חשמונאי' ולא נתנו הוד
מלכות לזרע דוד מ"מ הי' נשיאת
החורה לעולם מבני זרובבל ועל זה
אמר יעקב ומחוקק מבין רגליו —
חה ראה זכרי' כשראה המנורה זה
דבר ה' אל זרובבל שימליך לא בחיל
ולא בכח כי החשמונאי' בעלי מנורה
להם החיל והכח — כי' ברוחי אמר
ה' בחורה וחסידיו ועל זה רומז זרח
שאינו כמו פרץ, אצל רומז על זריחת
מנורה — אך השלישי יבוא שילה בב"ה
היינו שלה והי' בזוי עולי' בבל לא
כבשו אלא מעכו עד כזי' ולע"ל מכזי'
עד נחל מנרים כמו כבש יהושע וד"ק :
בפ' במה מדליק ב"ש אומרי' פוחת
והולך כפרי החג ובי"ה אומרי'
מוסיף והולך משו' מעלין בקודש ולא
מורידין, בי' זקנים הי' בלוד אי' עשה
בב"ש ואי' בב"ה זה יהי' טעמא כפרי
החג חה יהי' טעמא מעלי' בקודש —
ל"ע מאי רבותא למיעבד בב"ש וראוי
לסכן בעלמנו כר"ט ועוד מה לריך
לומר זה נתן טעם כפרי החג וכו'
פשיטא דהרי זהו טעמי' דב"ש ובי"ה,
ותו ל"ע הא בודאי קי"ל מעלי' בקודש
ואי"כ תקשי אקרא גופי' דפרי החג —
בפ"ג דמגילה מר אמר לבדך הנפרע
לעמו ישראל מכל לריהם ומר אמר
האל המושיע — אר"פ הלכך נמרינהו
לתרווי' — הנה טעמי' דהך מ"ד שלא
להזכיר שמו של הקב"ה על הרעה
שנפרע ממריהם אלי' על הישועה וא"כ
קשה מ"ט דאידך מ"ד ועוד מה הועיל
ר"ס נמרינהו לתרוויי', אצל האמת נהי'
הכל חד, כיון שנפרע ממריהם ממילא
הוא אל המושיע — אצל אין שום נס
וחידוש בישועת ישראל כי הוא מחויב
בטבע ורק הרע ללריהם הוא הכס

לפרסם ולהודיע הנס לרבי' ובליל שני כשראו הנס הדליקו כן ב' שפודי' בחצר בית ה' וכן עד שנגה — וע"ז אמרי' והדליקו נרות בחצרות קדש"ך לא על נרות המנורה שהי' בפנים בהיכל אלא על השפודי' שבחוץ ב-נרות בית ה' נאמר זה :

שמחיהנו כימות עניתנו בפי' חלק ובפסיקתא פליגי ר"א ור"ע,

ר"א ס"ל ימי המשיה ת' שנה כימות עניתנו במלרי' ור"ע ס"ל מ' שנה כאכילת מן דכתי' ויענך וירעיבך ויאכילך — וכתיב כימי' לאחר ממלכ' אראנו נפלאות היינו מן שהי' אחר יליאת מלרי' אמנם לשון קרא שנות ראינו רעה משמע שנתעו בפועל ידם בחומר וטיט במלרי' ולא עינו דאכילת מן שאינו בכלל ראינו רעה, וי"ל אלו ואלו דא"ה כי פי' הברכה מתחיל ויהי נועם ה' אלקינו ומוסיף והולך עד שסיים אורך ימים אשביעו ואראו בישועתי — כי זה תכלית המדרגה לראות בישועה לחזות בנועם ה' כי בתחלה נועם ה' עליו ולא זכה לחזות ולבסוף אראו בישועתי — ונאמר באחש"ה אל הארץ אשר ארא"ך אשר תזכה לראות ולחזות, וא"כ י"ל ימי משיח ת' שנה שכנגד עינו פועל דינו במלרי' מתחיל בקטני' ביהי נועם ה' עלינו ומוסיף והולך עד שבארצעי' אחרונות יזכו לחזות והיינו אראנו נפלאות אראנו דייקא — וזהו פי' הקרא שמחנו כימות עניתנו במן ויענך וירעיבך ועוד שמחנו שנות ראינו רעה בעבודת מלרי' ת' שנה — ומפרש והולך מה שאמרנו שמחנו וכו' בארצעי' שנה — היינו יראה על עבדיך פעליך יראה דייקא — ויראה הדרכ' על בניהם — אמנם מה שאמרנו כשנות ראינו רעה שהיא ת' שנה ויהי נועם ה' אלקינו ומעשי ידינו שרמסנו חומר וטיט בפועל

מ"ט לא תזנה את ה' את הבית אל' הקב"ה עתידי' ישראל לחטוא ואשפוך חמתי על עלים ואזנים ואם אתה תזנה לא יחרבו מעשי ידיך וינטרך ח"ו להרוג ישראל עיין שם וגראה לי פירושו אמנת דמים הרבה ששפך לטובת ישראל וארץ ישראל הוא כדס קרבנו' לפניו ית"ש אם ישראל ראוי' לכך אך אם חוטאי' ואינם ראוי' א"כ יתחייבו כנפשם על שפיכת דמים רבים של אר"ה ואי' ליכא חורבן בהמ"ק ינטרכו לשלם כדס עומן של ישראל חלילה ע"כ אתה לא תזנה הבית כנלפ"ד פירושו ועפ"ז נקל להבין כל הפרשה עיין בפנים במזמור וק"ל
בפסיקתא וימלא שמנה שפודין של ברזל והדליקו נרות —

לכאורה ט"ס הוא וי"ל שבעה שפודי' של עץ ועשו אותה מנוורה של עץ כבגמרא שחשמונאי' עשו מנוורה של עץ — וי"ל דלא עשו לה נרות ליתן שמן לחוכן דא"כ הרי ה"ל כלי עץ המקבל ומקבל טומאה, אך הנה הרח"ס בביאורי סמ"ג כי שהנס הי' חי ימים שחלקו השמן לשמנה חלקי' והקשה ב"י מי נתן להם רשות ומי התיר לחלק השמן ולא יהי' כשיעור אפי' לילה אי' הלא אין סומכ"י על הנס — ונלפ"ד שלא הי' להם דינאי' לזקק שמן לחוכן אלא טבלו ז' פתילות בשמן ותחבו על ז' שפודי' ואם יכלה הפתילה יטבלו פתילה אחרת בשמן עד תום כל השמן ונעשה גם והפתילות הראשונ' דלקו כל הלילה וכן בכל לילה ולינה עד ח' לילות וא"ש :

ויראי דמסתפינא אמינא גירסי' שמנה שפודין של ברזל כמי' א"ש ומילתא אחריתא היא מיד אחר שעה בלילה ראשונה כשהרגישו בנס שבפתילה, הדליקו נר אי' בשפוד של ברזל בחצר המקדש בשמן של חול לא של זית כדי

שלא הכנת המלך לא נסוג אחור ולא עזב משמרתו — ועדיין יש ספק אחר שטעם טעם אלו הפחדים ויסורי, אם עדיין יראה לקבל עליו מתנת המלך על תנאי הכ"ל שאלו יאזכרו מזלמות רבוי כיוצא באלו — ויהי אח"כ נגש השר לבא לפני המלך וביקש ממנו שיגמור צעדו ויחתום שטר הכ"ל שהוא מחייב עצמו לסבול הכל ושהמלך ימנהו וימשילהו במדינה הריא אשר אמר לו — אמר המלך הנה מעולם לא נסתפקתי בהימנותיך דילך ודברך אמת כי מנא אתי לבבך נאמן לפניך נסתפקתי אולי טעית בשיעור פחודי מיתה ועתה שטעמת טעם הפחדים האלו ועדיין אתה רואה בקיומן של תנאים שבינינו אני מאמינך כי לא תסוג אחור לעולם והריני ממליכך כאשר היי התנאי בינינו כן הדבר, הקציה כרתעם ארע"ה בין הכתרים ברית לתת לזרעו עשר עממי לע"ל בביא — אך תחלה הראה לו גלות מזרי וכל ד' גלויות באימה חשיכה גדולה ר"ל וראה איך ילטו על ישראל ויהרגו נפשות רבות במיתות משונות וביסורי מרים כמ"ש רמב"ן פ' וישלח מדורו של שמד וימותו בנים בפני אבותיהם כשבעה בני חנה וכהנה וכהנה וארע"ה קיבל עליו לסבול הכל לכבוד הש"ת - והקציה מלא לבבו נאמן כי לא יעבור על דבריו אשר דבר לה' — אך הספק שמה ארע"ה לא שיער בנפשו איך יראה אז הזקן שחוט לפניו בנו הלדיק החביב יחידו ואולי הבן רק בשנים לא יבחר מחיק נפשו — ולכשיגיע זמן דורו של שמד יאמר לא הרגשנו כמה מהלער יש בזה ואדעתא דהכי לא נדרגא, ע"כ נסה הקציה ולזהו לעקוד בנו יחידו החביב שגולד לו לזקנותו והבן בחור כארזים ואין חידוש כ"כ שעשו ולא מרו את דבר ה' כי על זה אמר לו המלך

עתה

בפועל כפינו ע"י יהי נועם ה' עלינו :
בפ' העקידה ויקרא מלאך ה' שנית וגוי הנה אמר לו ברך אברכך וגוי היינו בבית ראשון והי' זרעך כחול הים בגלות ויירש זרעך שער אויביו לע"ל אך לע"ג בשלמה בבית בין הכתרים ובחלום יעקב ובשאריו ובאות הראה לו זרעו כעפר הארץ בגלות וישועתם לבסוף — היא ענין נבואיי והראה לו האמת כאשר היא — אבל הכא יען אשר עשית הדבר הזה וגוי בשביל זה יהי' זרעו כחול הים לא הי' לו להזכיר אלא תוספת הברכה שזכה ע"י נסיון העקידה — גם לבאר ענין הנסיון הלו, ועוד מ"ט לא בשר לו המלאך הראשון שאמר עתה ידעתה הי' לו לומר ברך אברכך וגוי ומ"ט המתין עד שהקריב חיל וקרא הר יראה — הנה מלך אי' בחר שר לבא אי' גבור ואהוב ונאמן בעיניו וגדלו ואמר לו לתת לו ארץ ולהמליכהו שם, אך יקבל עליו למסור נפשו במלהמותיו לא יירא ולא יחת ויאזור כגבור חללי ויעמוד בהימנותי עמו והשר לבא קיבל עליו כן, כשיאל מלפני המלך אמר המלך איך אני מסתפק בנאמנותו כי לא יסנה דברו ולא יפול דבר ארצה מכל אשר קיבל עליו — אך בזה אני מסופק כי לא שיער בנפשו השר הלו עד היכן מגיע אויב וזער מאימת מות ויסורי מלחמה, ע"כ קיבל עליו, ואם יגיע עד שערי מות יאמר אדעתא דהכי לא נדרגא סבור הייתי שאוכל לסבול ועתה לא אוכל לסבול — מה תקנתו — העמיד עליו במשמרתו אנשי מרי נפש בחלים ובלסטרות וחרבות לטושה ולזה להם שיפחידוהו בכל מיני פחדים אך למיתת לא יגיעוהו כי חיה ימיה, והנה זה השר לבא סבל הכל ועמד על משמרתו ונלחם נגדם בכל יכלתו והי' מזה ראי' עכ"פ

חקר - והיו"ד קטנה מכל האותיות רומז לישראל המקטיני' עומס כדכתיב אחס המעט, ובהתחבר ב' אותיות אלו היינו למ"ד יו"ד היינו "לי" ואבדיל אחס מן העמים להיות "לי" דייקא ע"כ בפסיקתא, ואני אוסיף נהי בצורת האותיות הוה כנ"ל מימ במספר גמטרי' הוה האל"ף מספר הפחות מרמז על הקב"ה שאינו מתרבה ואל"ף אחרונה שבא"ב שאחר לדיק פשוטה הוא אלף מרמז על ישראל נמלא באת אחד אלף נדבקו ישראל עם הקב"ה והוא דביקו טפי מלמ"ד יו"ד ע"כ אי"ל אל"ף יו"ד למ"ד - והנה בהברה האות היותר מנער היא ה"ה, שאינו נרגש במבטא כמ"ש הר"ף בסנהדרין ע"כ נקרא כנסת ישראל חילת השחר:

עתה ידעתי כי ירא אלקי אתה - אך הספק שמא אחר שהרגיש כמה גדול המנער הזה, לא יראה לסבול עוד הגלויות והשמדו ולא יראה גם בנותנתו של ברית בין הבתרים - ע"כ המנחין עד שקרא להר יראה והתפלל אשר יאמר לדורו בהר ה' יראה נמלא הוא רואה בקיומן של תנאי האלה, ע"כ קרא מלאך שנית ואמר יען עשית הדבר הזה וגו' כך אברכך בבית ראשון ואח"כ יהי כחול הים בגלות והכל תסבול ולבסוף ויירש זרעך שער שונאיו וא"ש הכל:

אנב אומר מה שהזמין הקב"ה אל כ"ל כי בפסיקתא ואבדיל אחס מן העמים להיות לי אמר כי הלמ"ד היא הגבוה מכל האותיות רומז להקב"ה גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין

בועה"י מה שחנני היית ר"פ מקין וישבת ב' דחנוכה

ופרח היינו בינה להתבונן ולעשות לזינים ופרחי' לתורה עוקר הרים, ב' פעמים קנה גמטרי' ש"י להנחיל אהבה יש, ואחז"ל הרואה קנים בחלום רומז קנה חכמה קנה בינה כנ"ל:

ויזכור את החלומות פירשי' וראה שמתקיימי' והקשה רמב"ן א"כ חטא כמה שזיער יעקב אלא בהיפוך ראה שלא נתקיימו ע"כ עשה סיבה שיתקיימו שיבוא בנימין להשתחו' ע"ש גם זה דחוק כי בדי' כבשי דרחמנא למה לי, והי' לו להודיע לאביו מיד והי' הטוב צעירו יעשה ויל"ד מ"ט חלם לי פעמיים ועוד אי' בשבולי' ולא נמשלו לכבדים ואח"כ נמשלו לכבדים ומ"ט לא נמשל גם יוסף ככבד בחלום השני ונלע"ד כי אחז"ל המלפא על שלחן אחרים עולם חשך בעדו יל"ד הול"ל נחשך אורו ולא העולם חשך כ"א הוא - וכ"ל רוב פעמים הוא בתי' כיששכר חבולן

והנה עומד על היאור - ובספורו ליוסף אמר הנני עומד על שפת היאור ועי' צדקינו בחיי - הנה אמרו בפי' הרואה מעולם לא ראה אדם בחלום פילא בקופא דמחטא דבר שא"א ואינו מהרהר עליו - והנה שיעמוד אדם על היאור הוא ננוע והשז פרעה אם יאמר כן ליוסף יחשוב חלומו להביל, ע"כ חיקן ואמר על שפת היאור - ולא ידע כי הפתרון של יוסף למנח מזה שדרך יעקב את פרעה שיעלה לילוס לרגלו כפירש"י בפי' ויגש והיינו והוא עומד על היאור ממנו שבא על היאור ממנו ועלתה לרגלו:

בקנה אי' מלאות וטובות במסורה בקנה אי' כפתור ופרח - היינו סיני ועוקר הרים סיני היינו חכמה מה שקיבל מרבותיו ועל זה אמרו סוף הורו"י הכל לריכין למארי חטיא והיינו בקנה אי' מלאות וטובו, ואמנם כפתור

אפי' חי — כותבי' בי נשא — ולפע"ד
ע"כ הטעם שאמר נשני שהי' סבור
שכבר מת יעקב דאלו מפני שנתעלה
ואין לריך עוד לאציו א"כ ה"ל להקדים
כי הפרני קודם כי נשני — והיינו
דהקדי' יעקב אפרים למנשה, כיון
באמת הי' יעקב חי ולא נתקיים נשני
כ"א במה שיוסף אציו לריך לאציו —
א"כ הפרני קודם — והיינו כך יברך
ישראל לאמור ישימך אלקי' כאפרים
וכמנשה שמחמת גדלות שיראה האב
בבניו יאמרו כי נשני ולא שימות האב
ויקרא מנשה על שם מיתה אלא ע"ש
כי הפרני תחלה וע"ז נשני וק"ל :

ראה נתתי אותך על כל ארץ מנרים
ויסר טבעתו וכו' כי כ' בנימוסי
מנרים אין עבד לובש בגדי מושל
כפירש"י צ"ל נער עברי עבד — וע"כ
אמר לו פרעה ראה נתתיך על כל
ארץ והכותב כל נכסיו לעבדו יולא
לחירות ואח"כ ויסר טבעתו ויתנה
ליוסף וילבש אותו בגדי שש :

הבכור כזכורתו והלעיר כלעירתו —
פירש"י בני אלה לבדם ובני
שפחו' לבדם ובנימין אאלו ולא פי'
שהשיבם כסדר תולדותם ממש דא"כ
לא שייך הבכור כזכורתו אע"כ הושיב
כל בני אס א' אחודים וכן בכור בראש
והלעיר תחתיו — וג"ל ליישב צ"ל
ויגש וירא את העגלות ותחי רוח יעקב,
פי' תוסי' על התורה שפירש ממנו צ"ל
עגלות לב של חנוכת הנשיאים, והנה
כתוב ויגידו לו את כל הדברים אשר
דבר אליהם יוסף וירא את העגלות,
והנה הנשיאים בהקריבם העגלות טרם
שאמר הקב"ה נשיא א' ליום ושיקריבו
על סדר הדגלי' — אז מסתמא הקריבו
על סדר תולדותם — ומסתמא הי' עגלה
א' לשני בני יוסף — וצ"ל עגלות לבני
שפחו' — וראובן ושמעון א' — יהודה
ויששכר א' זבולון ובנימין א' — והרמז

וזבולון והקצ"ה עשה כן ועמדו זרים
ורעו לאכבם עוסקי' בעלמא דחשוכא
והמה מאירים באור עליון מזדיקי
הרבים ככבדי' לעולם ועד ע"כ העולם
חשך צעדם והמה מאירים — ע"כ
בחלוש השני ראה כולם סמוכים על
שלחנו לכלכלם לחם לפי הטף והמה
יושבים בבה"מ של יעקב בגושן והמה
שמש וירח וכבדי' והוא עוסק ביישוב
ארץ מזרי' בעלמא דחשוכא ע"כ ראה
אותם ככבדי' ועלמא לא ראה כוכב —
אמנם בחלוש הראשון פירש"י שכשירדו
בראשונה עדיין הי' להם בר אלא
יעקב דאג למה תתראו לפני בני
ישמעאל ועשה ע"כ חלם מאלמני'
אלומים רמז שהי' להם תבואה אלא
של יוסף קמה וגם נצבה משא"כ שלהם
אבל עכ"פ הי' להם תבואה משהם
ולא נסמכו על שלהן אחרים ולא נמשלו
לכבדים — והא"ש ויזכור יוסף את
החלומות והבין שעדיין יש להם תבואה
בביתם ואין הפסד ורעבון ליעקב אם
יעכבם ג' ימים ע"כ אמר להם מרגלים
אתם — ואספם אל משמר ג' ימים,
ולוי כן לא הי' עושה כן :

פומיפרע נתחלה נקרא פומי-פר
מפסס פרים ועגלים לע"ז,

ואח"כ פומי-פרע שפספט פטומי פה רע
על הנדיק כפירש"י לעיל בפסוק אחר
הדברים האלה חטאו שר המשקי' —
שהרגילה אותו הנדיק צ"ל כל — ולצדוק
נקרא בת פוט"אל שפספט צי"ל לשם אל
כי הפרני — בפ"צ דשבת כי תוסי'

בכתובה אם אין אבי
כלה קיים כותבים בי נשא — וכ' בנחלת
שבעה לשון כי נשני עמלי' ובית אבי
אע"ז דיעקב הי' קיים מ"מ יוסף
נסתפק אם חי שהרי שאל אביכם הזקן
העודנו חי — א"צ כיון שלא נלך
עוד לאציו אמר נשני — ולפי' בחופה
כשהכלה עולה נותנת הנדן ולא אבי

ומכה בלוואת השופט, אבל הקב"ה הוא בעל דין הוא עד הוא דין הוא הנוקם מאו"ה ע"כ הרב ורדן והנוקם, והכח יוסף עשה עמו כתובע ושופט ונוקם כחלקים בארץ — ע"כ אמרו לו אין אדם יכול לדון עם שהתקיף ממנו מה נאמר ומה נדבר ומה לנעדרק האלקי דייק' כאלקי הרב ודן ונוקם, ע"כ סוף כנ סוף נה"י עבדים לאדוני מה לנו לעשות, ועל זה השיב יוסף חלילה לי לעשות כזאת, שלא לשמוע טענותיכם או לדון דין ולנקום נקמת עמי, חלילה אלא אני אחזק במשפט לפני דיינים אשר נמלא הגביע יהי"י נ"י עבד ואתם עלו לשלוי אל אביכם — ויגש אליו יהודה, מה שאמרת להגיש דינינו לפני אחי, לא אבקש זה כי כמוך כפרעה ומה שאתה חורן עליו לפי יוסף נקבל, אך תן לנו רשות לטעון ולא תהי' אתה רב ריבך ג"כ, ע"כ ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני: **נתת** לירא'ך נס להתנוסס, היינו פך דמוכה כי דלק ז' ימים בנס ובלי שמיני דלק השמן שבפך ומ"מ הוא גופי' ה"י נס בעצב העולם ככל הנסים נסתרים שהזמן שנשאר פך ה' כדי שיכול הקב"ה לעשות בו נס שלא בעצב היינו הדלקת ז' ימים, נמלא ה"י ז' ימים נס שלא בדרך הטבע ויום ח' ה"י נס בדרך הטבע והיינו נתת לירא'ך נס להשאיר פך ה' כדי להתנוסס נס"י הרבה של ז' ימים: **בהצ"ם** ביד גבור כן בני הנעורים וגו' ע"ד דתנן ואינו נבהל להשיב ופי' בו שלא ימחר להשיב ע"ד דכתיב משיב דבר ערס ישמע חולת היא לו וכלימה — אך רמב"ם בפ"י המשנה פ"י בהיפוך שלא יבהל וישתומם כשעה חדא מלהשיב אלא ישיב מיד להראות למקשה טעותו ושגויו — והנה שניהם אמת כי נביתו ובחדרי מדרשו

יע"י

כי כתיב. פקודי המשכן משכן העדות ובמדרש שעשו ב' משכנות ה' לשכינה וא' בהמ"ד לתורה והיינו זבולון ובנימין זה אושפזינן לשכינה זה אושפזינן לישכר בעל התורה, — והנה ס"ד לאדוקי' זה בזה, וכשמרב בהמ"ק וישראל בגלות יתבטל התורה ח"ו ה"י שרי' בגוים אין תורה ע"כ אמר הקב"ה נשית ה' ליום, והבדיל זבולון מבנימין שבכל מקום מוקטר מוגש לשמי היינו ת"ח שבבבל — והנה יעקב למד עם יוסף בגלות נשיאים ומה שפט יעקב בגלות בח"ל אין תורה ואלו ה"י כן נה' ירד למזרים שהרי כשירד שלה- יהודה לפניו לקבוע לו בהמ"ד — ואמנם יוסף השיג במזרים שגם שם השכינה עמו בגלות ויש תורה, ע"כ הושיבם הבכור בכבודו וזבולון לבדו ובנימין לבדו, וכשהגידו השבטים ליעקב כל הדברים שהושיבם כנ"ל חשב יעקב שגילה היה, אך כשראה העגלות שזכר יוסף מה שלמד עמו ואפ"ה הושיבם כסדר הזה הבין יעקב כי השיג יוסף כי בגלות יש תורה ע"כ אמר אלכה ואראנו:

מה נאמר מה נדבר ומה לנעדרק וגו' ושוב אחר שהתחסד יוסף שוב נגש אליו יהודה וק' בתחלה נתלה שיהי' כולם עבדים ואחר שהתחסד יוסף ואמר חלילה לי וגו' שוב נגש ורלה יותר מזה ודבר קשו', גם לתן אמרו כמוך כפרעה, אמרי' רבת את ריבם דנת את דינס נקמת את נקמתם וכי' צפורים הרב את ריבנו ורדן חת דינינו והנוקם את נקמתנו, כי במשפטי ב"ו הם ג' עניינים הרב את הריב המה בעלי דברים הטועני' ותונעים והעדים כדכתיב ועמדו ב' האנשי' אשר להם הריב — והשופטי' הם הדיינים החורגי' משפט, והנוקם נקמת המשפט הוא השופט הרודה

סברותיו ומכמותיו אשר הוליד לו ע"י
ניעור הלילה ושקידה רבה, והיינו
כחלים ציד הגבור כן אותן בני הנעוריי
אותן למודי שיעט עליהם גם כלילה
לא שכב לבו — אשרי הגבר אשר מלא
אשפתו מהם שלימודים האלו מסודרי
לו בחדרי מוחו — כי אז לא יבשו
כי ידברו את ארזים בשער כי מיד
ולאלתר יהי תשובתו בלדו וכ"ל :

יעיי' היטב ואל ימנע להחליט שום
סברה אלא יעיין היטב ויחמין הדין
ואח"כ ייחמו בחדרי מוחו ומחשבתו
ויהי מוכנים לפניו ביום בוא שואל לשאל
או מקשה להקשות לא יתבהל ולא ישתומם
כי כבר מוכן לפניו מלפניו — והנה
חז"ל פי' בני הנעוריי הנעוריי כלילה על
שקידת התורה — ואומר אני כי בני
אינו בני הילודי לו מאשתו, אלא

בעזרתיה מה שחנני היית **פ' י"ג** ובתוכם מעורב דרוש השייך דח' טבת תקצ"ה לפ"ק

שחר ולא ענין כלל, וכבר כי רמב"ן
שראה לרמוז לו שהכל בעלילה, ואני
אומר שכבר נשמר יוסף מזה שלא
יוכלו לחשדו דל"ד אומרו חלילה לי
מעשות כדבר הזה, וק' מאי חלילה
הרי הדין כן הוא שיהי כולם עבדים
ואין ראוי לשופט הארץ לוותר לגנבי
בשלמא אשר על ביתו אמר ואתם נקיים
היינו שנתברר לו לדקתם ע"י הק"ו
הן כסף וגוי' אבל יוסף לא אמר נקיי
כי עשה עצמו כלא ידע מזה ואינם
נקיים בעיניו ואפ"ה ח"ל עלו לשלוי
וא"כ ק' אמאי — וי"ל להו"א עצמו
מחשד לאמר כת בחורים נפלאים
במעשיהם ראה ור"ה להביאם בעול
עבודתו והעליל מרגלי' אתם — ומתוך
הדברי' שמע שיש להם עוד אח קטן
והתאזהר גם לזה ע"כ עשה תחבולה
שיביאם לכאן ושוב לקח כולם לעבדים
ולהו"א עצמו מחשד זה אמר אתם עלו
לשלוי והנער יהי עבד — וא"כ כבר
לא יוסף מחשד, וא"כ כל דברי יהודה
אך למותר גם יש לדקדק מ"ש בסוף
ועתה ישב נא עבדך תחת הנער מאי
לשון ועתה, גם מה טענה היא זו
מפני מיתת הזקן יפטר בנו הגנב —
למחר כל הני' אקדים כי גדולה השנאה
ששונאי' אר"ה ומלכיהם ושריהם של
מעלה את ישראל מהמת קנאת הדת
וקרבות השי"ת לנו וכן בחד והארץ

הרמב"ם

ב' אדוני וגו' כי כמון כפרעה —
כבר כתבנו כמה פעמים שהלדיקים
מדברים עם מלכותא דארעא וכוונתם
למלכות שמים — ועד"ן אפרש כי מי
גוי גדול אשר לו חלקי קרובי' אליו
כה' חלקיו בכל קרואיו אליו — י"ד
כיון דמדבר מגוי גדול ה"ל למימר
כמונו — ולא כה' חלקיו, ומה לשון
בכל קרואיו אליו, אבל אמר מי גוי
גדול היינו מלך גדול כגון אבימלך
ולכן אשר לו חלקי' היינו שר שלו
קרובים אליו כה' חלקיו שהוא קרוב
לגוי גדול שהוא לאורך הדרך יותר ממה
שהשר שלו קרוב אליו יותר מזה הקב"ה
קרוב אליו ומדבר עמו לאורך הדרך
בכל קרואיו אליו אם תפרשהו
כפשוטו אם תנחנו קוראים לדי' חלקיו
הוא עושה רצונו אפילו לגלות עצמו
אל הערל, אך לעניינו י"ל בכל קרואיו
אל הגוי גדול שאנו מדברי' עם מלך
הגוים וכוונתו למלכות שמים והקב"ה
שומע תפלה כזו — וה"נ אמר יהודה
כמדבר אל יוסף וכוונתו ה' אל הקב"ה
ידבר נא עבדך דבר בלתי אדוני ית"ש
ואל יחר אפך בעבדך שאני חפץ שיתן
ה' רוחו אל זה העומד במקום פרעה
ויושב על כסא עמא אל יחר אפך
עלי בדבר הזה :

ועתה נבא לדקדק בדברי' הפשוטי'
מה שדבר עם יוסף אין להם

ועתה ישב עבדך תחת הנער והנער
יעל אז ידעו כולי עלמא כי לדקת
בדברך :

בתיב אם יהי נדחק בקלה השמים
וגוי ונתן כל האלות האלה

על אויבך וגוי ויל"ד אי מה רבותי
גבי קב"ה ית"ש אם יהי נדחק בקלה
השמים הלא מלה כל הארץ כבודו ומה
לי קלה השמים או קלה הארץ, עוד
מ"ע ליתן עליהם אותן האלות, הקב"ה
לא עביר דינא בלא דינא ומסתמא אותן
האלות שבתוכה ה"י מדה כנגד מדה
על חטאת ישראל — ואו"ה חשר הרעו
לנו ישלם גם להם במדתם אבל חותן
האלות מה יש להם המשך עם או"ה —

איתא בפסיקתא פקד פקדתי אתכם
והת העשוי לכם במגרי' אמר הקב"ה
נתתי פקדוני ביד המלכים והם שלחו
בו יד, ע"כ ילקו בחסר ויתר ע"ש. והנה
השולח יד בפקדון חפ"י רגע אי שוב
חייב בכל חונסי הפקדון חפ"י ארעו
חונס מנקום אחר וא"ש שיבואו כל האלות
המגיעים על חטא ישראל יבואו עליהם
כי שלחו יד בפקדון ונתחייבו בחונסי'
אך היינו בלא יחדו המפקידים מקום
להפקדון אבל אם יחדו להם, וזה השולח
יד החזיר למקומו פטור מחונסין, חמס
הקב"ה לא יחד מקום לפקדונו כי בחרבע
רוחות השמים פזרתי אתכם ע"כ יתחייבו
או"ה והיינו אם יהי נדחק בקלה השמים
בלי יחדו מקום ונתן ה' חלקך את כל
האלות האלה על אויבך ושונאיך אשר
רדוףך כנ"ל :

ב' בד"ג ח' טבת נכתבה תורה
יונית ט' טבת לא נודע מה

נראה ה"י בוי וכו' מג"א בסליחות כי שמת
בו עזרא הסופר, נ"ל אחז"ל לדיק מת
ביום הלידה פירש"י כדאי הלידה שתכפר
על המיתה, ונ"ל כי פשיטא שזכינו
שנולד מרע"ה ביום ז' אדר ופעלן טוב
כל ימיו עד שנפטר ומה הססד יש
במיתתו

הנמצים באגרת תימן ע"ש, ע"כ סיים
משרע"ה ספר תורה בזיכשו אויבך
לך ואתה על במותימו תדרוך דה"ל
לדרך שלא יהי לנו אויבי' כלל אלא
שזה אי"ה חפ"י לע"ל שיהפך אל עמי'
שפה ברורה יחד מ"מ עוד יתגדלו
ישראל יותר ויותר ויתקנאו בהם —
אלא כשעשוי' ראונו של מקום נתקיים
ויכשו אויבך לך שאינם מראים השגחה
אדרבא נראים כחוצצים, אבל כשאין
עשוי' ראונו של מקום מראי' השגחה
להדי', וע"ד הל"ה אמרתי מש"א חז"ל
שלהי סוטה בעקב' משיח' שרו חכימי'
כספרי' וכו' ועמא דארעא נדלדלו
והלכו להם היינו טעמא דנריכ"י לטבול
עונש מדה כנגד מדה חטאו בשנאת חנם
ומסרנו ביד שונאיו א"ך אינו שנאת
חנם כי"ה מחמת קנאת הדת, וא"כ
במה יכופר עון להביא משיח לדק
עולמים, ע"כ שרו חכימי' וכו' ועמא
דארעא נדלדלי והלכו להם כמעט כגוי'
א"כ שנאת הגוים עלינו עתה שנאת
חנם היא, ועי"ז יכופר עון שנאת חנם
והלנ"י היא :

נחזור להנ"ל כי גם באבותינו היתה
שנאתם ואמרו אי ימול אברהם

יהרגוהו, ופלשתיים סתמו הבארות
וגזלו ממנו ומילחק ולבן ועשו עם יעקב
אלא שנתקיים בהם ויכשו אויבך לך
ושמוהו נשיא חלקי' — ופרעה קיבל
ברכת יעקב והכל בכחש וכזב ואין
חוכם כדבר, ואם אינהו לא חזו מזליהו
חזו, וזהו שחשד יהודה את יוסף הרי
כמוך כפרעה ששונאים אותנו ואת
אבותינו ויען שמעת ממנו רב אהבת
הזקן להבן ההוא רלוך לעכב הילד
חלך למען ימות הזקן והיינו אחר
שמע יהודי' שאמר חלינה לי כנ"ל
להוליא עלמנו מהחשד נגש אליו ואמר
שמעני אדוני עדין נחשדת שתרלה להמית
הזקן ואם תרלה להוליאך מהחשד

שמים כדי שמבין שיהם יתברר האמת, ואמנם כל זה גרם יען לא שמשו כל לרכס וילאו מלפני רכס קודם שעמדו על דעתן ואמרו רחשוים בחפזי כל אדם כחב אך כי אקה מועד חמן אני משרים אשפות, ע"כ ולמועדים טובים שיקחו מועד חמן לשמש רכס ואז אין לורך למחלוקת לשם שמים והאמת והשלו' אהבו :

אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מזרימה ועתה אל תעלבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה, יל"ד מה לו להזכיר סרחונם אשר מכרתם אותי מזרימה, עוד מה ועתה, למה יעלבו ולמה לא יפלא, הנה יש לדון אי יוסף הי' חייב להיות עבד נמכר תיקון על הבאת דבה וגוי אה"כ עמד בנסיונו ונעשה לדיק גמור עד שזכה למלוכה אבל עכ"פ תחלת מכירה הי' לעונש מוחלט — ואם זהו אמת יש לאחים להיות עבד אע"פ שעשו כדון מ"מ מגלגלי ע"י חייב והרבה שלוחין הי' למקום להענישו ולא ע"י אחיו — אלא שהם ג"כ חייבים ע"כ נתגלגל חוב על ידם — וי"ל איפכא יוסף הי' לדיק מעיקרו ויפה עשה שלא לישא פנים בראותו בבית אביו הקדוש דברים שאינם נכונים לפי דעתו ואחז"ל הרבה פעמים לקה עקיבה בן יוסף ע"י, מכ"ש שהוסיף אהבה — ומכירת יוסף מעיקרה הי' למח"י שלהו חלקי' והאחים לדיקים ומגלגלי זכות ע"י זכאים — ולברר ספק זה אמר יוסף אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מזרימה כלומר עדיין אני על אותה מחשבה כאשר הייתי בשעת מכירה למזרים שאם אראה דבר שאינו הגון אגלה לאבינו מכיון שאיני מתחרט איני בעל תשובה, א"כ ע"כ מעיקרה הי' המכירה לזכות ע"י זכאים כמוכס ועתה אחר שאני אומר שאני עדיין כאשר הייתי כשמכרתם אותי מזרימה ממילא אל תעלבו שנתגלגל חובה על ידכם אדרבא

במיתתו די לידתו שזכינו לכך עכ"פ, אלא אם בעוה"ר אחר מיתת הנדיק נזדו אחר ממה שהי' בחייו כנ"ש מרע"ה כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתין אזי הוי הפסד גדול אפי' יוסף הלידה ע"ד כי נשאתי ותשליכני חמס נזרע שהי' כנשרע"ה והחזיר עטרה ליושנה ונשתנה כתב על ידו ובמותו לא הרעו ישראל כי הוא מאכני כה"ג שצטלו ירע דע"י ע"כ במותו לא נודע מה לרה הי' בו כי די לנו במה שגולד ופעל מה שפעל, אך אה"כ כשכתבה תורה יונת מאז בעוה"ר פשתה לרעת המינות בישראל, הדר ה"ל כי נשאתי ותשליכני כנ"ל, אבל בשעתו לא נודע וכו' :

כתוב לך שם יוסף הזה ועלם היום הזה כי בעלם יוסף הזה סמך מלך בבל אל ירושלים, איתא בפסיקתא ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי כי למ"ד מרומז על כביכול שהוא גדול ומהולל ולגדולתו אין חקר וכן הלמ"ד אות היותר גדול שבה"ב וי"ד מרמז אל ישראל קטנים שבקטנים, לא מרובכם כי אחס המעט וידבקו למ"ד ביו"ד זע"ה, והיינו ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי דייקא, והיינו את שם היום יו"ד לחודש יו"ד, יו"ד שביו"ד שהוא זעיר וקטן מאד, ועלם היום הזה היינו ענמותו של הרמז הנ"ל שהי' ישראל מקטינים עצמם, ואמרין במס' ר"ה עשר גלויות גלתה שכינה ועשר גלויות גלתה סנהדרין וכו' וטבירי' עמוקה מכולן ומשם עתידין להגאל שנאמר התנערי מעפר קומי, והיינו יו"ד שביו"ד בחינת עפר שהכל דשן עליו וכל העולם ניזון ממנו, וה"פ סמך מלך בבל אל ירושלים שהוא סמוך על שלחן אחרים כי ירושלים יסרגם את אר"ה בזכות שמקטינים עצמם :

יהפך לששון ולשמחה ולמועדי טובי' והאמת והשלו' אהבו, כי לאהבת האמת אהבנו מחלוקת שמאי והלל לשם

כי למחיי שלחני חלקי לפניכם ומגלגלי זכות ע"י זכאי :

על לוארי בנימין אחיו ח"ו זה משמע על העורף ואחורי הלואר חלל על פני הלואר וא"כ נמנע ואי אפשר שיפול יוסף על פני לואר בנימין ובנימין על פני לואר יוסף בבת אי' אם לא נאמר אחר שעמד יוסף מנפילת לואר ח"כ חזר בנימין ונפל על לואר יוסף וזה ח"ו ח"ש האי על לואר ר"ל על עסקי לואר שהוא בהמ"ק ומשכן שילה — וא"ע דאין מקרה יולא מידי פשוטו ויוסף נפל על לואר בנימין ממש, מ"מ ובנימין בכה על לואריו על עסקי לואריו משכן שילה וממילה כשנפל יוסף על לוארי בנימין ממש עכ"פ נזכר בבכיתו חורבן בהמ"ק כללע"ד :

עוד יוסף חי וכי הוא מושל וגוי' הגה יוסף שטנו על עשו וכשחשב יעקב טרף טורף ואכזר שטנו של עשו עכ"פ התנחם בבנימין שיעקב וכל השבטים השתחוו לעשו ובנימין לא השתחוה לגוי מעולם, ועתה כשלקחו את בנימין אפי' יחזירוהו ולא יקרנו אסון מ"מ השתחוה לגוי מושל מלרים — ע"כ בשרוהו עתה עוד יוסף חי שטנו של עשו קיים — וכי הוא מושל ולו השתחוה בנימין ולא לגוי :

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת, יש להקשות לעיל אמר פרעה ועגלות לנשיכם ולטפכם ונשאתם אביכם ובאתם, ומפרשים הפשטני' שאמר העגלות יהי' לנשים וטף אבל אביהם ישאו על כתפיהם, וא"כ הכא כתי' העגלות אשר שלח יוסף לשאת משמע שהעגלות הם לשאת — עכ"ל יוסף לא ראה שיתקמא אביו באויר ארץ הענני' אפי' אויר הוירא דלעילא, ע"כ עשה עגלות חדשי' מכוסיי למעלה וזה חל"י באהל זרוק אי שמי' אהל — והנה אי מושכים העגלה על ידי חופנים

אז בודאי לא שמי' אהל כעלית המנספת אך כשנשאתי בני אדם כשירה שמי' אהל ומפסיק בפני הטומאה ע"י כל זה בתוס' נזיר כ"ה ע"א, והיינו וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת וק"ל : **וירא** פרעה מה מעשיכם וגו' ויאמר לגור בארץ באנו כי אין מרעה וגו' וקי' פשיטא — שוב ויאמר פרעה אל יוסף אביך ואחיד באו אליך וקי' פשיטא ומה חידש לו ויוסף לא השיבו דבר, אלא ח"כ העמיד יעקב לפני פרעה ובכרה הגה רמב"ן פ"י מה שאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה ועבדתי חנם, וקי' עבודה מאן דבר שמי', ופי' רמב"ן דלבן ברמיוותי' ח"ל ידעתי כי מדרך מוסר שנג' לא תאכל פתי בחנם ותראה לעבוד הוית' הגידה לי מה משכורתך, הגה כן אמר פרעה ידעתי כי אין דרככם לאכול בהנם בשני רעבון שהיוקר גדול ובודאי תעבדוני ע"כ הגידו לי מה מעשיכם, והם השיבו לו לא לאכול מפרי ארצך באנו כי יכולת בידיו לזון עצמינו מנכספינו גם בשני רעבון אך מפני המרעה של לחן באנו וזה הוא דבר הפקר, כי לא נזלחנו שקנו המלרים או הסביציו דשא לנאנס כי בא"י שלא הי' גשמי' בשני רעבון לא הי' שום מרעה, אבל במלרים שנילוס עולה הי' מרעה לרב, וממקומי' לא באו לקנות והי' כמו דבר הפקר — אמנם פרעה לא קיבל תשובתם ולא האמין להם, ע"כ אמר ליוסף אחי ואתה יודעים כי אביך ואחיד באו אליך ולא הלאן אלא הם לרעות עלמם באו, ע"כ אם ידעת שיש צד אחי חיל ושמחת שרי מקנה על אשר לי, ולהנחיל מלכו של פרעה העמיד יעקב לפני פרעה ויבכרוהו ומאזתה ברכה עלה בייום לרגלי פרעה ופסק הרעב וידע פרעה שהוא אוכל וסמוך על שלחן יעקב ולא יעקב ובניו סמוכים על שלחנו ע"ד שכתבתי לעיל סמך

אחז"ל הקב"ה קרא ליעקב אל שנאמר
ויקרא לו חלקי ישראל הקב"ה קראו
אל — אם תלך אל עם ישראל יהי
גמטרי' ישורון :

מלך בבל על ירושלים שהוא נסמך על
שולחן שפעת ברכת ישראל :
קראת את שמו ישראל וישורון, ק'
היכל קרא שמו ישורון, י"ל

בעזה-יזת-מה שחנני הי"ת **לפ' ייחי**

פגם קטן ומונע מבחון ויילון לא טהור
מתולד לזה יועיל קחס נא אלי להוליל
נילון ההוא וישאלו כלו קודש, ואחשוב
היות תחלת נשואי חסות ה' ע"י שטר
חירוס' וקדוש' העולים בערכאות של
נכרים אע"ג דבדל' מסר יוסף לפני
עדי מסירה ישראל מהגרים שגיר
מעבדיו וכני ביתו ואפשר גם חתמוהו
ואפשר חתם גם הוא עצמו, מ"מ כיון
שבנימוס' שלה' עלה בעש"כ יש בו
יקר לחלילי כ"כ רש"י בגיטין מ"ד ע"א
וע"ש תוס' ד"ה וכותבים פליגי ארש"י
בזה — מ"מ נראה זה ה' נילון
המעכב שנסתלקה שכינה עד שקחס
יעקב על זרעותיו ותיקן הנילון ההוא,
והיינו כששאל יעקב מי אלה הנחשוד
אותם לרשעים גמורים או רק קלל
פגומים והראה לו יוסף שטר חירוס'
ונשאלין ומזה הבין יעקב הפגם כ"ש
ההוא ויאמר קחס נא אלי ואברכס
כללענ"ד :

גם הוא יגדל וגו' אין לו שחר ממ"ז
אי בלא ברכתו כך היא א"כ
ברכתו למה, ואי ע"י ברכתו אחיו
הקטן יגדל א"כ הדרי' ק' לדוכתו כי
מנשה הבכור, הנה כבר לעיל הקדים
יעקב אפר' לפני מנשה אפרים ומנשה
ברחובן ושמעון יהי' ושתק יוסף כי
ידע אפר' ת"ח ושימש לפני יעקב,
ומנשה ה' הממונה על ביתו של
יוסף שר ונגיד אבל לא ת"ח ע"כ
ראוי להקדי' עתה אפרים, אבל לענין
העצרת נחלת בכורה שהיא לדור'
עולם ואחז"ל לא תהוי בעבורי אחסנתא

יידי ימי יעקב שני חייו קמ"ג שנה —
אמרו הראשונים כי ימים של
לער אינם ימיו בעולם שאינו שלו
וימי נחת המה ימים של עצמו שהוא
נהנה בהם מהם, ולפי"ז י"ל קלל
ע"ד הלנ"י משאחז"ל רונה אדם בקב
שלו מטי' קבין של חברו א"כ כל שנה
טובה ומזכרת שקול כמו תשעה שנים
של חיי לער, והנה יעקב לא שלו ונה
שקט, כ"א י"ז שנים שבמלרים, אם
תחשוב כל שנה מ"יו הראשונים לתשע
שנים יענה קמ"ד — ושנה האחרונה
שיקרב ימיו למות ויקרא לבנו ליוסף
וכי רמב"ן אע"פ שלא הנה עדיין אבל
הרגיש אפיקת הכחות ולא עוד יאריך
ימים ע"ש א"כ הזמן ההוא אינו נחשב,
ותשער שעכ"פ שלש מן השנה ה' **א**
בנחת להשלי' ק' שלישות שנה שהיא
ג' שנים עם קמ"ד עולה קמ"ז והיינו
ויחי יעקב בדרך מלרי' י"ז שני' ויהי
ימי יעקב שני חייו קמ"ז שנה פ"י אותן
י"ז עלו למספר קמ"ז כל ימי חייו :

אשר נתן לי חלקים בזה — פירש"י
הראה לו שטר חירוס'
ונשואי', ול"ע אין זה תירון על שאלת
יעקב מי אלה שהשכינה מסתלקת
כשרואי' לברכס ונ"ל דה"י ספק אם
חיו אין תוכס ככרס והטומאה מושרשת
במחשבתם שרש פרה ראש ולענה חיו
לזה לא יועיל אומרו קחס נא אלי
אם יקחס על זרעותיו ויפרוש כנפי
קדושתו עליהם חלק פעמים לא יועיל
לטהר השרץ ח"ו, אך אם הם קדושים
וטהורים כחשר ה' באתם, אך יש

מרע"ה — וגם כי חולק על התרגום שמפרש עד עולם — ואומר אני בודאי צפי שלא יסור שבט מיהודי עד עולם וע"ד שכי רמב"ן שלא יסור ממנו לשבט אחר כי לעולם לכשיהי' מלך או מחוקק לישראל מיהודה יהי' — אלא עדיין הי' יהודי מנודה לשמים ועלמותיו מנוולגלי' בארון ואין ידיו רב למשול בהלכה ולא לכוון הלכה אל האמת ע"כ אמר לא יסור שבט מיהודי ומחוקק לעולמי עד — שהרי יבא שילה מרע"ה ולו יקתה עמי' יתפלל עליו שלו יקתה עמי' הן במלחמות הן בפלפול התורה עפרש"י פי' חזת הברכה בפסוק חזת ליסודה ותבין דברי היטב בצוה"י :

עוד כל רמז עד כי יבא שילה אחי השילוני ויקרע המלוכה ויתן חלק אי' לירבעם וחלק אי' לרחבע' בן שלמה ויקתה עמים היינו שצירת עמים כפי' רמב"ן יקתה לשון שצירה ועמים היינו השנטים :

התחת חלקי' אני י"ל הכי קאמר וכי אחי יעמיד הש"י' להיות חלקי' ודין שלכם לשפטיכם חלילה לי כי אני שליח רחמי' ולא שליח דין, ואם אולי נתחייבתם עונש לשמים, הרבה שלוחי' למקום ולא אני שליח להרע ומה שהייתם אחס שלוחים להרע לי נמכרתי זה לא הי' שליחות רע כ"א לפי מחשבתכם אבל האלקי' חשבה לטובה להחיות עם רב :

וינחם אותם פירש"י שלא יאמרו מארים כת של בחורי' ראה ונשתבח בהם היש אח הורג את אחיו שוב פירש"י עפ"י ש"ס מגלה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אי' וכו' — ושניהם אי' כי בודאי אין ללמוד ק"ו חס עשרה ר'חמים לא יכלו להתגבר על אי' — ושם נתגבר הוא והרג כולם וכן הא דכת בחורים אינה

עונה

וכו' דילמא נפקי מיני' בזין דמעלי וא"כ ע"כ שפס' יעקב צרה"ק דלעולם לא יפקו בזין דמעלי ממנשה וזה הרע ליוסף — והשיב יעקב חלילה אלא שפס' אב בכל הדיקי' דיפקון משיהם לעולם יהי' לדיקי' אפרים ראוי' להקדימם לפני לדיקי' מנשה וק"ל והיינו מדסיים בקוף הספר וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף מה "גם" אלא אמר שראה לאפרים בני שלשים אחזים מעשי אביהם אפרים נדיהם דהיינו לשון שלישי' כאפרי' — גם בני מכיר בן מנשה שלא הי' מנשה גדול כל כך, מ"מ יולדו על ברכי יוסף נתגדלו עפ"י דרכו ותרבותו הטובה של יוסף :

מטרה בני עליה, לכאורה לא נודע ממכירת יוסף כל ימיו כמ"ש וסוכי' רמב"ן מ"מ כל יעקב חשד בלבו די' אלו או אחד מהם ראובן שמעון לוי ויהודי' ולא האחרים כלל שלא יהי' ח"ו חושד בכשרי' אך די' אלו לא הי' כשרים בעיניו ראובן במעשה בלהה ושמעון ולוי במעשה שכם ויהודה במעשה תמר, אך עתה נפס' והשיג צדקה"ק מלכות בית דוד מתמר ומננו ית"ש יאלו דברי' כבושי', ע"כ אמר מעתה מטרה בני עליה, ילאת מחשד כמו שארי האחים מלבד גי' אלו :

עד כי יבוא שילה רבינו כה"י כי בשם גאון אי' עפ"י תרגום אונקלוס ועפ"י מסורת הטעמי' שפירושו לא יסור עד עולם אכן כי יבא שילה משיח אז לא יסור עוד לעולם, והוא פי' ע"ד הפשוט שילה הוא משה גמטרי' שילה לא יסור שבט כי יהודה גבר באחיו עד בוא מרע"ה ביציאת מארי' ואז ויהי משה ביסורו מלך בהתאסף ראשי' עם היינו יקתה עמים — ולא ידעתי מה שבט הי' ליהודי' במארי' עד

זכרנו עבד על יעקב הי' ראוי לעונש גם כי שמע כן באזניו נחשב לו דבורם ושמיעת אזנו לכפל — ולפע"ד שניהם חמת לפי ההנחה שהלדיקים עודם מדברים עם המלך כוונתם למלך מלכי המלכים הקב"ה נמלא מה שאמרו עבדך אבינו אמרו כן כלפי הקב"ה כי יעקב עבדו הוא בלי ספק, ויוסף ששמע כן גם הוא נתכוון לכה, ואין כאן מקום לעונש, אך המליץ שהכפיל הדברים ויוסף שמע ממונו והמליץ לא נתנון כ"א ליוסף עצמו ועל זה נענש על האמירה ועל השמיעה יו"ד פעמים וא"ש :

ג בני מכיר בן מנשה יולדו על ברכי יוסף כמו יוסף תחלתו עבד ולבסוף מלך ועמד בלדקו כך בני מכיר בן מנשה תחלתם שרים מלכים ולבסוף אחר מיתת השבטים עבדים לפרעה ועמדו בלדקם :

לפי שמות

שנתברך בשבילו ואין דעת אדם סובל העול הלו, אך פרעה זה מלך חדש שנתחדשו גזרותיו ועשה עצמו ע"ז ואמר לי יאורי ואני עשיתי והיאור העולה לרגלו לא מזכרת יעקב כאשר אמר יוסף אלא הוא האלהות וסיינו אשר לא ידע את יוסף וע"כ שוב אמר הבה נתחכמה — ואקדים צפי מקץ בחלוס פרעה והנה עומד על היאור פי' רבינו צחי' שראה שפחיד לומר לי יאורי ואני עשיתי ויעשה עצמו ע"ז וסיינו עומד על היאור, ע"ש והשתא נימא כי בת פרעה לא רחצה עתה מכל ע"ז אלא מגילולי בית אבי' שלא האמינה שאבי' אלוה היאור, וסיינו לרחון על היאור שרחצה מאותה ע"ז שאמר אביה שהוא על היאור, והיא האמינה

טענה כ"א בהורגם בחרבו אבל המלך יכול לחשוב מחשבו ונסבב סיבת מיתה כמו אורי' לפי המלחמה — אך אם בחרב אדם ימיתם וקשה שילל הקב"ה מצטל בחירה ואלו הי' האחים ממתים יוסף בפגעם מיד לא הי' יולל מידם, כ"א יעשה גם שלא בטבע שיעשה לו אורו שם, וזה רחוק אך להנחת בחרב יאמרו מלרים כת בחורים ראה וע"כ א"א אלא לסבב להם מיתה ע"י ערמומיו, והקב"ה מפר מחשבות ערומיו וק"ו מעשרה הפיר הקב"ה מחשבותם אדרבא ע"י ההשלכה לבור נעשה מלך — וא"כ כ"ש נר אי' אינו יכול לכבות בערמומיותו עשרה נרות :

פקוד יפקוד וגו' אחז"ל יוסף מת יו"ד שני קודם אחיו מפני שקראו אביו עבדך עשרה פעמים, ובחמת לא נמלא כ"א הי' פעמים, וי"א כי המליץ ציוותם והוכפלו הדברים — וי"א כי אפילו הי' גורם שיאמרו שלא

בעדיית מה שחנני היית

ותרד בת פרעה לרחון על היאור רמב"ן נדחק על היאור כמו ביאור אלו כמו אל היאור, ואח"ל אמרו מגילולי בית אבי' יקשה נזה ראתה עתה לפרוש מע"ז ומיט' אמרו מגילולי בית אבי' ולא סתם שרחצה מגילולי ע"ז — אבל י"ל מאי דכתיב ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף ויאמר הבה נתחכמה לו מה לורך להקדמה זו שלא ידע את יוסף — אלא ידוע הי' להם עפ"י יוסף שכשנפטר יעקב מאת פני פרעה ברכו שתעלה נילוס לרגלו ומאז פסק הרעב ונתברך מלרים ביותר וע"כ לא הי' לב העם להרע לישראל כלל באשר כל הגלגלת המדינה מאזיבהם של ישראל ומכ"ש להשליך צניו של יעקב ליאור

האמינה שמזכרת יעקב נתברך היא, וע"כ הנילה ילד העברים מן היאור כי נראה לה עול לדון בני יעקב בני היאור וכנ"ל וק"ל :

וַאֲיִן ולמה זה עזבתו קראו לו ויאכל לחם, הא דא"ל ברייתא למה זה עזבתו מנא ה"ל למידע שרצונו להאכילו לחם — י"ל דהנה בכל יום צאו רועים ויגרשו וגזלו מהם מים ששאבו כבר היינו משום שהבנות לא זכו לעצמן אלא להשקות לאן יתרו אביהן וק"י"ל המגבי מניחה לחברו לא קנה חברו ועס"פ משילין, ואמנם עתה ויקם משה וישען היינו דטען כיון שהבנו סמור"י על שלחן אביהם ה"ל כפועל שלו ומסקי"ן פ"ק דב"מ דפועל ידו כיד בעה"ב ומניחתו לבעה"ב וא"ש אלא לפי"י קשה מ"ט אח"כ דלה דלה משה להן הלא טוב יותר שהם ישאבו כיד אביהם, משא"כ אם משה ידלה מים יהי מגבי מניחה לחברו ומאי חזית לזכות להאי ולחוב לאחריו כמ"ש הרא"ש ועכ"ל מרע"ה דלה ע"ד לקבל שכן מאביהן בדבר זה דק"י"ל בשדה העשוי ליעט נותני לו שכן כיווד ברשות והיינו דקאמר להו ואיו ולמה עזבתו דע"כ ע"מ לקבל שכן דלה כדי שיהי פועל וידו כידינו :

כֹּה תאמר וגו' זה שמי לעלם זה זכרי לדור דור — י"ל עפ"י שבי' רמז"ם וגיהה מאוד המגשמי את הבורה ח"ה והראב"ד כי עליו גדולי וטובי ממנו חשבו כן והענין תמוה — אבל אמר לא הועיל הרמז"ם כלום כי כל מה מה שיחשוב אדם הן ע"ד פילוספי"ן הן ע"ד קבלה וספיר"ן המקובלת ועוד גבו' מעל גבו' ואפי' ישג להשגת מרע"ה ולהשגת הגבוה"י מעל גבוה"י עצמם ויחשוב על זה ויעבוד וישתחוה לזה הרי זה כעע"ז שאיננו הי"ת אותו שהוא משיג כי אינו מושג ועצמות תכלית מה שיוכל לדבר הוא אה"י אשר אה"י

פ"י הנמנא אשר הוא נמנא כמ"ש רבינו סעדי' שאינו לר"ך לדבר והוא נמנא בעצמותו, ואך להבין דבר זה אין כח להשיג ולהבין — ע"כ יפה כי ראב"ד לכאורה שאין חילוק בין החושב כך או כך כי לדעת הרמז"ם השיג הפילוסוף האמת ואילו תשמעון וחלילה ע"כ השיגו הראב"ד אמנם שרש הכל הקב"ה קרא ויחד שמו על האבות ותיאר עצמו אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב ר"ל לומר אותה מדרגה שהשיגו הם אעפ"י שאפי' שמי ה' לא נודעתי להם מ"מ "הוא ית"ש מתרצה בזה וכיון שאי' מאלף שישיג גם את זה ע"כ די שיחשוב במחשבתו אני עובד אלקי אברהם יצחק ויעקב ויהי מה, וזה שאמר מרע"ה ואמרו לי מה שמו מה אמר אליהם כי כל מה שאסביר להם לא אוכל להגיע לאמיתותו, השיב לו הקב"ה עכ"פ פ"א תודיע להם אה"י אשר אה"י כמ"ש רבינו סעדי' ע"ד פילוספי' חו גם ע"ד סתרי תורה יבין כ"א נמני עד מקום שידו מגעת — אבל שוב תאמר להם אלקי אברהם וגו' שלחני אלכם זה שמי לעולם ולא שום כוונה אחרת אלא ידבק מחשבתו במחשבתי אבותיו ויעבוד למי שעבדו הם, ומי שקיבל עבודת האבות הוא יקבל עבודת הבנים אם אחזים מעשיהם בידיהם : **וְזֶה לִךְ** האות בהו"אך העם ממלכ"י תעבדון את האלקי' על ההר הזה, נראה לפרש הנה אומרי' ויולא עמו ישראל מתוכם לחירות עולם וכו' ומלכותו ברזון קבלו עליהם, הנה לא מנינו בכל ניסי' יליאת מלרים שהזכיר להם הקב"ה תנאי מתן תורה וקבלת מצות אלא קצת במרה, ואח"כ כשכבר נעשו כל המעשים בחדש השלישי שלח הקב"ה את הסרסור מרע"ה לשים לפניהם כל הדברים אם ירצו יקבלו והם הקדימו נעשה לנשמתו ומה שאינם בכפיית הר כגיגי' כבר כי תוס' פר"ע, והעטס

והלה מרע"ה אמר מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוליח את בני ממלכתי פירש"י מה זכות יש להם וידע כי די זכות האמונה שיאמינו ויאלו אך אין זו ראי' כי כדי ללאת מרשות מלכתי יקבלו אמונת השם, וע"כ אפי"ג שא"ל הקב"ה ושמעו לקולך אמר מרע"ה וכן לא יאמינו לי שאותה אמונה היא לפנים כדי שאוליחם אבל הקב"ה הודיע מחשבות ידע שהם מאמינים בני מאמינים ואמונה שלימה היא לא מפחד עבודת מלכתי ע"כ אמר הקב"ה וזה לך האות שהאמונה של עכשיו היא שלמה שהרי צהליך העם ממלכתי לחירות עולם שוב תעבדון את האלקי עליהם הזה בקבלת תורה והוכיח סופר על תחלתן שהכל באמת ואמונה :

והטעם מוכן עפ"י תוס' גיטין י"ב ע"א דגוי ודאי כפריות והפקירה ניחא לי משא"כ עבד כנעני ניחא לי טפי לקבל עול מלות ולהיות משוחרר מלהיות עבד לרבו ומותר בשפחה ע"ש — וע"כ כל זמן שהי' ישראל משעבדים למלכתי לא הי' שבה כל כך חס קבלו עליהם עול תורה ועול מלות כי טוב להם זה מעבוד את מלכתי אך אחר שיאלו לחירות ממלכתי וגם מעול מלות שוב שם לפניהם כל הדברים וקבלום ברצון והיינו ויאלו עמו ישראל מתוכם לחירות עולם לא על מנת שיקבלו התורה אלא לחירות עולם, ואחר שאלו בניו גבורתו וגבר שבתו והודו לשמו אחר כל הנסים שוב מלכותו ברצון קבלו עליהם ולא באונס -

בעזה"י מה שחבני הית' לפ' וארא ור"ה שבט

ור"ה יבואו שני פעמים להשתחוות א' בשחרית וב' צמנחה מי אלה כעב תעופנה בשחרית וכיונים אל ארובותיהם צמנחה, וי"ל נהי שמשתחווי' ב' פעמים מ"מ אינם יולדים ורואים צפגרי בערב כי די צמח שכבר ראו בשחרית אלא משתחוויים והולכים להם, והיינו דקאמר והי' דיראון די בראי' זו ולא לריך עוד לעתותי ערב אלא והי' מדי חדש בחדשו יבואו וישתחוו שנית ולא ראי' שנית :

ויצום אל בני ישראל פירש"י להזהר בכבודם ולקבל טורחנם, וליע דה"ל טענו חטים והודה לו שעורים משה טען והן ב"ל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה והשיב לו להזהיר על כבודו של ישראל — וי"ל דהנה בשליחות הראשון אמר מרע"ה מי אנכי כי אלך אל פרעה וא"ל הקב"ה אנכי אהי עמך ואלוהי הקב"ה לדבר תחלה עם בני ישראל ושמעו לקולך ושוב ואחר תבוא אל פרעה וכו' וכן הוא שבה אל העם ויאמן העם ויקדו וישתחוו ואחר באו משה ואהרן

וידבר אלקי אל משה ויאמר אליו אני הי' פירש"י כאמן לקיים הבטחתו, הנה אין ספק שהקב"ה כאמן חסן ויכול ומה המונע, אלא שיש ספק שבעשה שמושה דין א"ל לפעול רחמים ועל זה הפלא סובב השירה ימיה הי' נאדרי בכח ואותה הימין עלמה תרעץ אויב — ע"כ הכ"ל בחזיון א' דבר אמו קשות ובאלק' דין ובאותו חזיון בעלמו ויאמר אליו אמירה רכה אני הוי' רחמים, וא"כ שגם זה אינו מונע, אני הי' כאמן לקיים הבטחתו, והיינו והי' מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר הי' אמירה רכה ברוי רחמים פרוסה על כל החיים והוא סד"א אז ישבות דין הרשעים כי הם שני הפכים, ואמר ואלו יאלו ורלו צפגרי האנשים הפושעים כי בכל הרחמים הגדולים האלו אשם לא תכנה ותולעם לא תמות, ומסיים והי' דיראון לכל בשר פירש"י די ראו' — וחזר ואומר והי' מדי חדש בחדשו בפסיקתא דר"כ דבשבת

הקצ"ה מורשה תרנ"ו כיון שמורשי' ואינס יורשי' בעון מרגלי' ממילא אוכלי' כל ישראל בזכות אבות וא"כ מוחזקת היא מאבותיהם :

בני ראובן וגו' בני שמעון וגו' ואלה שמות בני לוי, דקדק שלי"ה מ"ט כי בבני לוי שמות בני לוי ע"ש הנה כתיב כאשר השמים חדשים והארץ חדשה אשר אני עושה עומדי לפני כן יעמוד זרעכם ושמכם, מה זרעכם ושמכם כי זרעם הוא קיום המין, והוא ברכה שיראה זרע ממלא מקום אבותיו וכתיב תחת אבותיך יהי' בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ, אמנם בכל זאת אזכירה שמך בכל דור ודור, כי לעפ"י ששלמה נולד מקום דוד אבל שם דוד עלמו לא נשכח כי התפלל שיאמרו הלכה מפיו בבתי מדרשות ותהלי' בבתי כנסיות והתפלל יש עולם לפני אלוקי' והיינו יעמוד זרעכם וגם שמכם — והיינו שבע לוי עמרם וקהת והצריזו שהי' מקימי תורה במנצרים ומורי תורה להם, ע"כ יקראו שמו"ת בני לוי :

בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי, כתיב כל המחלה אשר שמתי במלרי' לא אשים עליך וכת' וברך את לחמך ואת נוימך והסירותי מחלה מקרבך ואחז"ל פ"ג חלאים גמטרי' מחליה תלוי' במרה וכולם פת שחרית וקיתון של מים מנבטן דהיינו לחמך ומימך — וא"כ כל המחלה אשר שמתי במלרי' היינו פ"ג חלאים שלטו במנצרים כיון שקלקל מימיהם וצברד וארבה נתקלקל פתם ויינס, נמילא שלט בהם פ"ג חלאים ואמר לא אשים עליך, ואמר כאן כל מגפותי היינו פ"ג חלאים כי אין שרש בתיבת מגפותי כ"א פ"ג :

כי ידעתי טרם תיראון את ה' והפשתה והשעורה נוכחה פי' רמב"ן טרם סור המכה אתם יראים ולכסוף אתם מורדים אבל דעו

כי

ואהרן כדכתי' בפי' שמות, וחשב מרע"ה שלעולם לריך תחלה זכות אמונת ישראל ושוב ילליח בשליחותו אלל פרעה בזכותם של ישראל — אמנם עכשיו בשליחות השני ולא שמעו אל משה לעפ"י שהי' מקולר רוח ואונם רהמנא פטרי', מ"נו גם זכות אין להם דלונסא לא כמאן דעביר דמי' וע"כ איך ישמעני פרעה — אך כל זה אם חזקת ישראל אינס מאמינים ומפקפקי' בנבואה ח"ו כמו שחושדם מרע"ה והן לא יאמינו לי — אך בהיותם מאמינים בני מאמינים אם נאנסו פ"א שלא לשמוע נקולר רוח, ה"ל כחישב לעזות מזוה ונאנס ולא עשאה נותני' לו שכר כאלו עשאה, וע"כ שכר ישראל שלם ויכול לצוה לפני פרעה בזכותם והיינו ויננס אל בני ישראל בכבודם שהם בני מאמינים ובסתמנא נותני' להם שכר כאלו האמינו ובעהו בישועתו :

ונתתי אותה לכם מורשה — אחז"ל צנות ללפחד שאלו חלק בכורה ונסתפק מרע"ה אי מורשה מוחזקת או מורישי' ואינס יורשים וא"ל הקצ"ה תרנוייהו, גם ליישב מ"ט הקדימו צנות ללפחד לאמור אבינו מת במדבר בחטאו מת מה הי' להזכיר גנאי אביהם, אבל אי זוכי' לירש בזכות עלמם אינו מוחזקת לעפ"י שאלת מוחזקת מאבותינו אך בנדיק כתיב אל ההרים לא אכל שלא אכל בזכות אבותיו כי הוא לעלמו כדאי, נמלא אין הבכור רואה פי שנים כי טוב לו לירש בזכות עלמו ולא בזכות אביו אך כשאנים זוכים לעלמם וע"כ יורשי' בזכות אבות והיא מוחזקת נוטל בכור פי שניים, ובנות ללפחד לא ראו לננות כל הדור ההיא כאלו כדאי' בזכות עלמם, ע"כ הקדימו אבינו בחטאו מת והוא עכ"פ אינו יורש אלא בזכות אבות, אי"כ תן לנו פי שנים, ומרע"ה הי' מסופק אי א"י מוחזקת מאבות, וא"ל

אשלה וסרו המכות ושוב חזר צו
כמהתל בהקב"ה ויש צוה חילול ה',
וכי לא נגלה לפניו שבהטעמה אמר
כן ומיט סר הפרדע ע"כ עשה
מרע"ה כאלו אינו מרנן הקב"ה להסיר
המכה אלא הוא יפתיר הרבה ויפזיר
בתפלה שהקב"ה יסיר המכה, וע"כ
ביקש זמן להתענות וללכש שק להתפלל
אך עתה ביקש פרעה להסיר מיד
ויהי ח"ה, ע"כ אמר מרע"ה אין אתה
מטעה אפ"י אותי כי ידעתי טרם
תיראהו ואח"כ תמרדון אך לא איכפת
לי כי לא תסור המכה בסור הצד
כי החטה והכוסמת לא נוכו ויוכו
בארצה, וא"כ עדיין בתוך אמצעות
שימוש המכה ע"כ אפרוש כפי בלי
העתרה והפירה כי לא לריך עכשיו
: לכך :

כי החטה והכוסמת לא נוכו ועדיין
יש בידי לנלותם כאשר הי' ע"י ארצה
אח"כ ע"ש ויל"ד מה רזה בהקדמה
הזאת — עוד פי' רמז"ן כלאתי את
הפיר אפרוש כפי כי בכל המכות סרו
מחר כאשר בקש פרעה בפרדע"י למחר,
אבל הכא בקש פרעה שיסורו מיד,
הודיעו מרע"ה שטכ"ס יתאחר זמן מה
עד לאחו מהפיר — והנה ל"ע בשארי
מכות מדוע בקש מרע"ה זמן באמרו
למחר אפתיר גם לע"ג אפתיר ויעתר
הרבה והפזיר בתפלה מה לורך להפירה,
הלא המכות על פיו של משה באו
ועל פיו ילאו — וי"ל נהי מהקב"ה הי'
להכבד לבו ליסרו בעשר מכות מ"מ
הי' הדבר נראה לפרעה כאלו הקב"ה
שולח עליו דם או אפרדע ולא יסורו
עד שישלח ישראל — והנה הטעה ואמר

בא בפ' שחנני ה"ת

ויחזק הי' את לב פרעה ר"ל תואר
הוי' ית"ש הוא חיזוק לב פרעה כי
מי שהוא מתואר הוי' שהיה כל היות
כלן והוא אלקי אלקי ואדוני האדונים
אינו חסר דבר לכשילטוך ויעבדוני מה
יעבדוהו ומה לורך ומה חסר לו, וכל
שר של כל אומה חסר דבר הנשלם
ע"י הקטרה והקרבה כמבואר ברמז"ס
במורה וברמז"ן בדוכתי טובא, אבל
לומר על הוי' ית"ש שלח עמי ויעבדוני
זה אי"ל לשמוע — אבל אי הי' אומר
שהיא הכנה לעצמם לקבל שפע ותוספת
ברכה הי' אפשר לקבל אבל ויעבדוני
אין לו שחר — אח"כ על כרחו של
פרעה אמר מי ומי ההולכים כי לעבדו
אותו לריך שלומי נכבדים ולא טף
וגשים — אכן אם הי' לטובת עצמם
לקבל שפע וברכה א"ש שיהי' כולם
הולכים, ועל זה נהפך מרע"ה לטענה
אחרת כי חג הי' לנו וללא לו, ע"כ
יטערו

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את
לבו ואת לב עבדיו, כי כבר
הושלש פרעה בחטא כי כה הי' הסדר
היפך מטה לתנין הי' בהיכל המלך
ומכת דם הי' ביציאתו ליאור — הא
חדא — אפרדע הי' בהיכלו, כנים בלי
התרעה — ערוב הכה יולא המימה
האחרת — דבר הי' התרעה בהיכלו,
שחץ בלי התרעה, ברד יולא המימה,
הא ג', נמלא השרש בג' זוגות, וה"ל
מומר ולא רק חסוד, — ולא הי' ראוי
למרע"ה לכנס עוד גדי אמות של זה
הטמא כי לכאורה לא נשאר בו ניחון
קודש, אך אדרבה י"ל בחמשה מכות
אחרונות הי' הכבד לבו, והנה הי' עמו
כי ממנו לו הכבד לב ויכול משה
לכנס לגבולו היינו בא אל פרעה כי
אני הוא שהכבדתי לבו :

שריח עמי ויעבדוני, יראה דהיינו
חיזוק לב פרעה ועל זה כתב

והרגיש כי צמר המכה בא עליו כחולי נכפה הכופה אותו להכזיר לבו על כרחו — והי' לו לבקש רחמים לסור מעליו החולי ההוא, אמנם אחז"ל במס' תעני' אין לבקש רחמים על שני דברים שנאמר לבקש רחמים על זאת נוכל דאיכא אחרייתא — והבא הי' ב' זרות א' הארצה וא' הכבדת לב, ע"כ אמר ויסר מעלי רק נטמות הזה של ארצה ואח"כ יבקש על האחרת:

וידבר הי' אל משה ואל אהרן לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי בארץ מצרים פירש"י קריעת י"ם וניער פרעה וחילו וק' מה חידש לו הקב"ה בדיבור הלו, לכאורה י"ל לפייסו כי הנה נגמר עתה כל שליחיו משה ואהרן, כי במכת בכורות לא הי' למשה ואהרן שום מעשה, ועתה יאלו ריקם מכל ולא הועילו בשליחותם כלום, וא"ל הקב"ה הרבה פעלתם כי במה שסירב נגדכם ולא שמע עליכם פרעה עי"ז נתחייב לנער פרעה וחילו בים וגרמתם רבות מופתי בארץ מצרים לקדש שמו הגדול: **א"ל** ל' דודאי היתה ידס של משה ואהרן גם במכת בכורות כמו בכל המכו' הנה כתיב סוף כל הפרשיות ויעשו כל ב"י כאשר צוה הי' את משה ואהרן כן עשו ויהי צעם היום הזה הוליד הי' את ב"י מארץ מצרים על לבבותם, הנה מקרא זה נראה מיותר כלה גם מ"ש משה ואהרן כן עשו ופירש"י לעיל גם משה ואהרן כן עשו ויפה פ"י בזה יתחמנו דלקיחתו ז' ימים קודם שהי' רק הואיל ולא הי' בידם מלות וזה לא שייך במשה ואהרן קמ"ל גם משה ואהרן כן עשו — וזה שייך לעיל גבי וילכו ויעשו אבל הכא גבי ע"ס עשיית הפסח ק' פשיטא שמשה ואהרן כן עשו — ועכנלע"ד דכל מכת בכורות וי"מ הי' ע"י האמונה ועשיית

ינטרכו לילך בנעריו ובזקניו — וע"כ גרש אותו פרעה כי אמר לכו נא הגברים ועזדו את הי' כי אותה אתם מבקשים עזדות הי' ולא עזדות עצמכם, שוב על כרחו של פרעה חזר ואמר גם עפכם ילך ואחמין כי חג הי' לכם ואין אליכם הסר כלום א"כ לאנכם ובקרכם יוג' כי בודאי הם הוא מחוסר ולריך אין די בער ואין די עולה אך כיון שחג הי' לכם ולא לו א"כ לאנכם ובקרכם יוג', חזר מרע"ה לטענה ראשונה ממנו נקה לעבוד הי' ואנחנו לא נדע מה נעבוד עד בואנו שמה, היתל בו כמהתל באיש שונה ופתי וע"כ חרה אף פרעה — והוא לא הבין כי שניהם אמת כי כל יסעו וחפלו ית"ש להטיב וכשאלו ראוי לקבל טובה הוא כמוסיף כה ועתה יגדל נא כה הי', וכשחיו הלימודי נסתמני מתישים כה של מעלה נור יגדך חשי, ע"כ הקרבנו הם לפתוח לנורי השפע שנוכל לקבל, וחג הי' לנו באמת והיא גופא עבודה להי' ויעדוני ולגסיף הבין פרעה ואמר גם לאנכם גם בקרכם קחו ולכו היינו לעבוד הי"ת וברכתם גם אותי להשפיע למטה כי זהו עבודתו שיוסיף כה להשפיע למטה ע"כ ברכתם גם אותי: **חמאתי** להי' אליכם ולכם ועתה שא נא חמאתי אך הפעם והעתירו אל הי' בעדי, עי' רמב"ן ולע"ד בהיפוך משה הי' אליך לפרעה כשר ממונע בין הי' ובינו ואהרן נביאו של מרע"ה ולא יערב פרעה לבו לבקש ממשה עצמו שיבא הטאתו כי מי הוא לדבר עם משה, אך בקש מאהרן הנביא שיבא הטאתו מה שחטא נגדו ואחר שנתפייס אהרן ממנו עתר אהרן אל משה שיעתיר אל הי':

ויסר מעלי רק את המות הזה — יל"ד לשון רק את המות הזה, י"ל כי עתה בשעת המכה נכלע לבו

פסח ומילה, ולולי כן לא נעשה מעשה וכדכתיב בעצור זה עשה ה' לי בלאתי ממנרים — ואת כל אלה ידיו של משה ואהרן עשו, שהם המדברים על לב ישראל והביאום לכך למול ולעשות פסח ולהאמין, כמלא משה ואהרן ידם ה' במכות בכוריו כמו בשארי מכות והיינו דקאמר ויעשו ב' וגו' משה ואהרן כן עשו שיעשו ב' ויהי בעלם היום הזה שעשו מה שעשו ה"ל הוליא ה' את ב' מארץ מנרים :

מה העבודה הזאת לכם ואמרתם זבח פסח הוא נה' פירש"י קרבן חיים כדמסיק ואת בתינו הילל — ויל"ד לקיין בקדושת בכורה נמי שואל הכן מה זאת ומשיבו ויהי כי הקשה פרעה לשלחינו ויהרוג כל בכור ע"כ אני זוכה וגו' ולא הזכיר ואת בתינו הילל — וי"ל זה הוא מקדושת כבודן של ישראל שנקראו כולם בני בכורי ישראל, ע"כ כשניתן רשות למשחית להרוג בכורי הרי הגזירה יותר מתוח על ישראל מעל מנרים כי מנרים לא יהרוג רק הבכורים וישראלים כולם בכורים —

אלא הקב"ה בכבודו ובעלמו פסח וחם על ישראל, והנה חם אנו מקריבי קרבן זכר להריגת הבכורי לא יהי נוהג אלא בבכורי פטרי רחמי דומי בכורי מזרים, אך חם אנו מקריבי להודות על שחם עלינו הרי כולנו מחוייבי להקריב קרבן חיים כי כלנו בכורי וזריכי חיים פסוח ודילוג — והנה בשעת שחיטת קרבן פסח הכן שואל מה העבודה הזאת לכם לכלכם די שישחטו הבכורי ומשיבי לו זבח פסח וחיים הוא על אשר פסח ואת בתינו וגו' כי הלא כולנו בכורי וחיים על כלנו אמנם בשעת שחיטת בכור בהמה ופדיון הכן, אומר מה זאת נשתנו אלו מאלו הלא כלנו בכורי וראוי לפדות ומשיבי לו שזה הפדיון איננו על החיים כ"א על זכר להריגת בכורי לבד וע"כ פודי הבכורי זכר למכות בכורי מזרים דוקא בכורים וזה הוא התשובה ויהי כי הקשה פרעה לשלחינו ויהרוג ה' כל בכור וגו' ע"כ אני זוכה וגו' וכל בכור בני אפרה, ולא על ההללה כ"א על גוף הגם וק"ל :

בפ' בשלח בעזרת מה שחנני ה"ת

ויצעקו ב' אל ה' ויאמרו אל משה המצלי אין קברים במנרי פ"י רמב"ן שהי' ב' כתות — ומשה השיב להם ואתם תחרישון — ל"ע מה תשובה היא זו — ויאמר ה' אל משה מה תלעק אלי פירמב"ן שמרע"ה הי' לועק בכלל ב' דכתיב לעיל וילעקו ב' אל ה', וק' מה ח"ל הקב"ה מה תלעק, ואלא מה הי' לו לעשות כ"א ללעק אל ה' — הנה כתיב יונתי בחגוי הסלע כסתר המדרגה הראיתי את מראיך השמעיני את קולך כי קולך ערב ומראך נוה, פירש"י שהקב"ה הי' כמסתיר פניו מהם כים כדי שילעקו שהקב"ה מתאווה

לתפלתן, והנה גדולי ישראל עם מרע"ה הבינו כך ונתעטפו בתפלה לעשות נחת רוח להקב"ה ואמנם עי"ז מלאו דלת העם מקום לאמור המצלי אין קברי וגו' שהרי אנו רואי שגם אתם מסופקי שהרי מתעטפים ועומדים בתפלה ונתירא מרע"ה שגם אלו יתפללו אל הקב"ה, והנה פ"ק תענית אמרי שמואל הקטן גזר תענית ולא אתי מטרא עד פניו, אמר אין זה שצח הליבור אלא כעבד המבקש פרס מרבו ואמר יתמוגג עד שנותן לו אלא היכי דמי שצח הליבור משיב הרוח ונשיב זיקא מוריד הגשם ואתי מיטרא, ודאג מרע"ה חם

אם יתפללו אלו שאינם הגוים יגרמו שתתאחר התשועה שיאמר הקב"ה יתמוגגו ואח"כ אושיעם, ע"כ אמר להם אתם תחרישון ואנחנו נתפלל, אמנם גם מרע"ה וסיעתו לא כיונו מעשיהם שהי' מתפללי' סתם הושיענו ה' ולא שייד' בזה לומר משיב הרוח נשיב זיקא אלא ה"ל לפרש תפלתם כגון רבש"ע בקע הים והי' נבקע עפ"י דבריהם והי' קידוש השם והיינו דאמר הקב"ה למרע"ה מה תלעק אלי אם על נסיעה אם על בקיעת הים — ועתה דבר אל בני ישראל ויסעו ואתה הרים מטף וגו' :

כ"י אני ה' רופאך כי הקב"ה הכזיר לב פרעה וסגר צדו שערי תשובה כמ"ש רמב"ם בהלכ' תשובה והיינו המחלה אשר שם במזרי' ואותו לא אשים עליך אלא אדרבא אני ה' רופאך כדכתיב ומל ה' את לבך ואת לבך זרעך ואמר אם שמוע תשמע וגו' כי אני יש לחוש לחגבורת יס"ר כי כל הגדול מחברו ילדו גדול ממנו, ע"כ הבהי'ה שיושיע וימול לבכם כי הבא לטהר מסייעי' לו :

י"ד ביום הששי לקטו לחם משנה שני העומר לא' וגו' נראה ודאי מרע"ה אמר להם דיני שבת ולחם משנה גם מדרש חז"ל שיה' לחמו של שבת לחם משונה בטעמה לא ה' דבר אשר לא גילה להם — אך הם חשבו שבת יום ולילה שלאחריו וכדרך ירידת המן ליום ולילה שלאחריו, ע"כ חשבו עש"ק ב' סעודי' אי' לו ואי' ללילו ואכתי' היא חול, ועומר הנוסף ליום שבת ולילו שלאחריו שהוא קודש — אך כשלקטו צ"ש ומלאו שני העומרי' שניהם לחם משונה בטעמם וריחם, ואי' ס"ד עומר אחד כלו ליום חול מ"ט טעמו משונה ע"כ באו לפני מרע"ה וא"ל זה הלשון אמר הקב"ה שצתון

י"ד כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' ואחז"ל ישראל היו משעבדי' לכם לשמים עספ"ג דר"ה וכלל זאת הדברים אינם מובנים, הנה במלחמות יהושפט כתי' והי' בלאת לפני החלון אמר הודו להי' כל"ח ופי' בקדמוני' מיד בלאתו למלחמה טרם שנלח, כבר אמר הודו להי' כי בטוח הי' בנלוה, ובזה ההודי' נלח המלחמה בלא תפלה, ע"ד רוממות אל בגרום ובזה הרוממות וההודי' חרצ פסיפות בידם לעשות נקמה בגוים — וא"כ קשה וכי משה רבינו לא הוה כיהושפט שהי' צריך תפלה להחליש עמלק ולא בטח שבודאי יגלה והי' לו להודות ולא להתפלל אך התירון הוא שישראל לא הי' זכאים שהרי ברפידים הי' ששם רפו ידיהם מחורה והי' מנסי' הי' ומריב"ס עמו ע"כ לא הי' בטוח בלי תפלה, ואומר אני שלא התפלל כלל

תבור וכרמל נעקרו ממקומן ליתן עליהם תורה והקב"ה נתנה על סיני, וההרים הללו זכו לקבוע כ"א ועל תבור נאמר פעמ"י אנכי לה' אנכי אשירה ועל כרמל נאמר פעמים ה' הוא האלקים — וי"ל לבאר כי זהר סיני אמר הקב"ה ית"ש אנכי ה' אלקיך ובתבור וכרמל אמרו בני אדם דבורה בתבור וישראל עם אל"י בכרמל, אך זה הוה כחצינת תורה שבע"פ נגד תורה שבכתב תורה שבע"פ חשוב פעמים כתורה שבכתב כמ"ש מורי בהפלא"ה על פסוק הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים ונמלא בתבור נאמר ב' פעמ"י אנכי ה"ל ד' פעמים כי תורה שבע"פ היא בעצמותה ב' פעמים וכן זהר הכרמל ב' פעמ"י ה' הוא האלקים הוא ד' פעמים, והוא כעין שאחז"ל חד מיניהו כתרי מיין אחד מיין כד לחז"ל להתם כתרי מיניהו — וכיון שתבור וכרמל באו מחז"ל לא"י זכו להיות כתרי מיניהו דהוה ד' פעמים חד מיניהו כתרי מיין אחד מיין דלחז"ל להתם כתרי מיניהו וק"ל:

על מפלת עמלק חלל על ישראל שיתן ה' בלבכם לשון אל ה' ע"ד והכן לבכם אליך ואז ממילא ינוח עמלק ברוממות אל בלי תפלה, ולבא אל המכוון בעו"ה אקדים מ"ש בספר המחזה הביאו שלי"ה בשער האותיו אות ק' דף ע"ד ע"א דלהתפלל ולבקש רחמים יגביה ידיו כעבד המקבל פרס מרבו — ובשעת שבחנות והודיו ינוח ידיו זעג"ז על לבו כעבדא קמא מאר"י ושכ"כ הר"ר אברהם בנו של הרמב"ם ז"ל ושכן נכון עפ"י קבלה ע"ש ואומר אני כאשר ירים משה ידו להתפלל על ישראל ע"ד והכן לבכם אליך אז נשמע תפלתו והי' משעבדי לבס לשמים וגבר ישראל כבד וכשראה משה כי גבר ישראל חשב כבר הוכן לבס לה' ומעתה הניח ידו ר"ל הניח ידיו זעג"ז לעשות כהודו לה' כל"ה ויפול עמלק ע"י שירות ותשבחות אך מיד חזרו בעו"ה ולא שיעבדו לבס לאביהם שבשמים ולא הועילו שירות ותשבחות של מרע"ה ע"כ וגבר עמלק עד שחזר והרים ידו בתפלה וק"ל: **אנכי** לה' אנכי אשירה אחז"ל

לפ' יתרו

בעה"ת מה שחנני ה"ת

וישמע יתרו וגו'

חו קשה מ"ט באמת לא בא עד אחר מתן תורה ולא בא כששמע קריעת י"ם ומלחמת עמלק — לתרץ אקדים בעגל כתיב למה יאמרו מזרים וגו' משמע לכאורה מן אז נתעבו ישראל חלילה חלל מזוס חלול ה' שלא יאמרו מזרים ברעה הוליאם ע"כ הניחם — אבל אינו כן כי הוסיף חבה ואהבה ודין שדי ילין ולא ה"י ראוי לאותו מעשה חלל הקב"ה הניחם ולא עורם מילה"ר כדי להורות תשובה פ"י שידעו א"י שחפילו ישראל חוטאי' ועע"ז עגל וספור ומרגלי' מ"מ חביבותי' גבן ותשובה מועלת ומגביה קרנם וזהו עיקר התלמה

אשר

אחר מ"ת בא ומתן תורה שמע ובא — ול"ע ח"כ מא"י מס"ס כי הוליא ה' את ישראל ממזרים בשלמה אי מלחמת עמלק שמע ח"כ כפירש"י דליתא שקול כנגד כולם, אבל אי מתן תורה שמע ק' וכי י"מ שקול טפי ממחן תורה הלא עיקר י"מ ה"י תעבדון את האלקים על ההר הזה, ותו הקשה רמב"ן מ"ט לא סיפר משה לחותנו מחן תורה, שחשוב טפי מכל התלמה אשר מלאהם בדרך ויליס ה' כדכתיב אז השמע עם קול אלקים חיים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי —

הוא קצת שלא בדרך מוסר לומר למרע"ה לא תוכל עשוהו נבול תבול ונלע"ד עפ"י מ"ש מג"א בשם ספר חסידים בסי' קנ"ד בסופו ה' בנה בהכ"ל ור"ו ליבור נהשתתף עמו ולא רצה כדי שיהי' לו לבדו וכלה זרעו כי מנע רבים מלהשתתף במנוה, והנה הכא מרע"ה נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית והי' יכול לזכות את זה כמה אלפים מישראל שרי אלפ"י ומאות וכו' והוא רצה לבדו לזכות במנוה כי לר עינו בזכות הליבור ח"ו ע"כ ח"ל יתרו אתה יושב לבדך וכל העם ניצב עליך מבקר ועד ערב פ"י אתה לבדך נעשית שותף במעשי בראשית דכתיב ויהי ערב ויהי בקר ולא כל העם כדי שתזכה לבדך ונחם הם ח"כ לא תוכל עשוהו ונבול תבול כמ"ש ס' חסידים הנ"ל כלה שמו חזרעו — ושלא יאמר מרע"ה אני דן דין אמת לאמתו מי יודע אם הממונים דייני' ידונו לאמתו ופ"י הרב"י בח"מ ס"י ה' לאמתו שלא יזרק לזה אהבת ושנאת הידיון אלא אהבת האמת באשר היא אמת — ומי יודע אם אנשי האלו יהי' כן ע"כ ואתה תחזה ברה"ק וחזיון שלך אנשי חיל וגוי' שידונו לאמתו — והנה תוס' פירשו דין אמת לאסוקי דין מרומה כי אפשר הדין דן לאמתו כנ"ל אך הדין עצמו מרומה ואין בכחו של דיין לירד לעומק לב והוא דן לפי שעיניו רואות והקולג' תלוי בנאורי העדים אעפ"י שהדיין י"ח מ"מ ח"ו נעשה שותף להקב"ה אלא בדין אמת לא בדין מרומה כן כוונת תוס' — ומרע"ה לא רצה לתלות גדולה בעצמו לומר דבריו של גדול כהן גדול יביאו אליו כי לדעתו אהרן חשוב ממנו ע"כ תלה בדבר אשר יקשה מכס לירד לעומק לב הרמאי תביאון אלי ושמעתי ארד לעומק לבותם, ואולי גם זה ככלל דבריו של גדול כי כמה יודע ח"פה

ובמה

אשר מנחתם בדרך שהשיאום ערב רב לעי' ויילס ה' — והנה נ"ל כששמע יתרו קריעת י"ם ומלחמת עמלק ושאר נס"י ונפלאות נעשה גר נדק בעירו הכל לא רצה לשכון עם ישראל שהם קדושי עליונים ומה נחשב הוא ביניהם ע"ד זאת עלי להזכיר עומי ולהמית את בני, אך אחר מתן תורה וגם אחר העגל שמע וסבור כי כל חשר עשה ה' לישראל היא רק משום כי הוליא ה' את ישראל, ע"כ למה יאמרו מזרים וגוי' ע"כ עושה להם מה שעושה נמנא הוא טוב ולדיק יותר מהם על כן ויקח יתרו חותן משה וגוי' ובא לו אל הר האלקי, אך משה סיפר לו שטעה כי כל התללה אשר מנחתם בדרך ויילס ה' ע"כ חזר בו יתרו והלך לו אל חרצו :

בר הדבר הקשה יביאון אל משה, הכל יתרו אמר הדבר הגדול ומפרש ש"ס דבריו של גדול כהן כה"ג עיי' סנהדרין ומ"ט שינה מרע"ה ואמר דבר הקשה ובפ' דברי' והדבר אשר יקשה מכס תקריבון אלי ושמעתי ופירש"י שנענש על זה, וא"כ קשה אמרע"ה — יל"ד בפ' זו מה הי' לו ליתרו לומר ואתה תחזה פשיטא כיון שימנה שופטי' ימנה המוצהרים בעם, גם למה לו לומר תחזה בחזיון ורה"ק כפירש"י הל"ל סתם ואתה בחר לך אנשי חיל — עוד יש להקשות מה הי' לו ליתרו לומר וכל העם ניצב עליך מבקר עד ערב הלא אח"ל שלא ניצבו כל היום אלא כל דיין שדן דין אמת לאמתו נעשה שותף להקב"ה במעשי בראשית שנאמר ויהי ערב ויהי בקר, וא"כ למה חזר יתרו ואמר וכל העם ניצב עליך מבקר עד ערב והלא לא ניצבו כל כך — גם כי לשונו של יתרו נבול תבול גם אתה גם כל העם אשר עמך פירש"י אהרן נדב ואהבו חוקים —

ראיתם אשר עשיתי במצרים ע"י הראשונה קיחת תבן ותבונה אחס ללצים היום כלכם לפני ה' אלקיכם יגיעו בשכלם עד קרוב לה"ת ואמר היום ככל יום כחדשים כי השכל ככל יום יגיע אומר, והשנית שראיתם אשר עשיתי במצרי ע"י אחס עדי נאום ה' שתוכלו להעיד עד רא"י כנ"ל:

ועתה אס שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ ואחס תה"י לי ממלכת כהנים וגוי קדוש מדקדקין להל"ל ותה"י לי ממלכת כהנים מאי ואחס — גם מה ועתה אס שמוע וגוי למה ועתה ורש"י פירש כל התחלות קשות ע"ש. וג"ל דהנה כתיב כל הגוים כמר מדלי וכאפס ותוהו נחשבו ואין להקצ"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה שישאל עוסקי בחורה, ומרע"ה התפלל ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר ע"פ האדמה, ונבוא אל המכוון בעושה"ת הקצ"ה אמר אחס ראיתם אשר עשיתי במצרים וגוי ועתה טרם מתן תורה והייתם לי סגולה רק סגולה שהרי לי כל הארץ גם האומי השוכני, אך אחס לי סגולה, אבל אינכם ואחס תהיו לי ממלכת כהנים בקבלת התורה ואז שוב אין לי כל הארץ כי כל האומי כאפס ואין ואין לי בעולמי אלא אחס גוי קדוש וק"ל:

ובמה ירגיש הדין שהדין מרומה, אלא כגון שהעידו על בנו של שמעון בן שטח שחילל שבת וקיבל התרעה שהדבר מוכן שגדול ולדיק כמוהו לא חילל שבת אך מה ה"י לנסהדר"י לעשות ועדים עמדו בדבריה' ולא הוכתשו לא בחקירות ולא בדרישות — ורן נבות החרעאלי. נמנא דבריו של גדול היינו דין מרומה אשר יקשה מכס לבא אל התוכן תקריבון אלי ושמעתי:

אתם ראיתם אשר עשיתי במצרי בש"ה פ' זו מיי"ת מקורה ד' אחס ריש פסוק אחס קחו לכם תבן מאשר תמצאו, אחס ראיתם אשר עשיתי במצרים, אחס ללצים היום כלכם לפני אלקיכם, אחס עדי נאום ה' נלע"ד לפרש ע"ד דכתיב דע אלקי אביך ועבדה, שפירשו אחר שהוא אלקי אביך בקבלה נומה שראו אבותינו במצרים ומתן תורה וכדומה אחר כל זה דע בשכלך ג"כ כי העובד בקבלה לבד אינו מתיישב בלבו אהבת ה' כמו שידוע עפ"י שכל כאחש"ה וההולך בשרירות לבו עפ"י שכלו לבד יכשל ואינו יכול להעיד שכל זה ראו עיניו משא"כ מי שקבל מה שראו אבותי בעיניהם הוא עד אמת על היכולת והחספן וחידוש עולם — והיינו אחס קחו לכם תבן לשון תבונה והשכלה מאשר תמצאו עד מקום שידכם מגעת, וכבר אחס

לפי משפטים ושקלים

בעד"ה מה שחנני ה"ת

לשעה — ואמנם ואלה המשפטים שצין אדם לחזירו אשר תשים לפניהם רק לעסוק בהם כמו שימה צפיהם שיה"ל להם מה לעסוק ולעייין ולפסל אפס"י שרובם ככולם לא ה"י נלרכ"י להם לפי אותה שעה מ"מ דרוש וקבל שכר ולא ירפו ידיהם מדברי תורה, ואמר ואלה פסל את הראשונים שלא יעסקו יעיינו

ואלה המשפטים וגוי' לשעת תוס' נס' שבת י"ג ע"כ ד"ה רש"י גרם וכו' ע"ש דרך ואלה פסל את הראשונים ע"ש י"ל כך דטרם עלותו להר פעם שנית אמר להם אחס ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם והזהירם על אלהי כסף ואלהי זהב אלא יעשו מונח אדמה שזו אזהרה ומנא שזריכ"י

ויענינו הרבה בהלכו' ע"ז ועניינה כי עדיין הי' שטופי' בע"ז, הרי קמן שלכסוף עשו את העגל שטעו במחשבת' בשור שבמרכבה ובמדבר ש"ר ועשו תבנית שור אוכל עשב, משרע"ה אמר למה יחרה אפך בעמך אשר הולאת מארץ מצרים ואחז"ל שממזרים הורגלו בע"ז ועדיין מורגלי' בה ע"כ לא ראו שיעסקו הרבה בעיון ע"ז כמ"ש חז"ל אין דורשין בעריות בשלשה כיון שנפשו של אדם מחמדתן יבוא לעיין ולהרהר עיי' ר"פ אין דורשי' וה"נ דכוותי' אותן של מעלה אמרתי לאזהרה ולא לעסוק ולעיין אבל ואלה המשפטי' אשר תשים לפניכם לעיין ולספול בהם, והיינו דמסיים סוף הפרשה ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם חלקים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך כי רש"י פי' בכל מקום, שמור היינו משנה ושינון, ע"כ ובכל אשר אמרתי אליכם בפרשה זו תשמרו תשנו ותעסקו אבל שם חלקי' אחרים לא תזכירו בהלכות ע"ז לא תעסקו ולא ישמע על פיך, אע"ג דכתיב לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות היינו לדורות הבאים שלא הי' במזרים, וא"כ לאותו דור ומרע"ה עמהם במחנה, אבל אותו דור ומשה עלה אל חלקים אמר לא ישמע על פיך, ואפ"ה לא הועיל ועשו עגל:

מכה איש ומת מות יומת ואשר לא נדה וגוי' וכי יזיר וגוי' לולי דברי חז"ל ע"ד הפשוט הייתי אומר פסוק ראשון לא מיירי בחייב מיתת ב"ד אלא מכה איש הבאה בעלמא שאינו ראוי להמית בה, ומת פ"י אותה הבאה באופן שאינו חייב מיתת ב"ד אמר לך הכתוב מי' סופו מות יומת ע"י ואשר לא נדה והאלקי' אינה לידו הקב"ה מזמינו לפונדק אי' עם בר גלות וכסירש"י נמלא זה נהרג זה גולה.

והדר חמר ואשר יזיר זה הוא בר מיתת ב"ד:

אם כופר יושת עליו, יל"ד אומרו וגם בעליו יומת בידי שמים א"ס כופר יושת עליו מה משמיענו שחייב מיתה בידי שמים אלא שיושת עליו כופר, הל"ל בקינור שיתן כופר נפשו, ונראה היינו דאחז"ל נתקשה מרע"ה כשאמר לו כי תשא כי מה יתן איש ישראלי פדיון נפשו הלא יפה שעה א' בתשו' ומע"ט בעה"ז מכל חיי העה"ב ואיך יושם כעבד נמכה, לכן הקדים כאן גם בעליו יומת בידי שמי' הרי הוא מוכחב למיתה למלכות שמים ית"ש וממילא אינו שזה אלא כעבד נמכר ויושת עליו כופר — ושוב כשנתן הכופר חזר לקדמותו ולחיותו — והיינו דנתקשה מרע"ה אמר חלילה ישראל נכתבים למיתה דלילה אי"ל לתת פדיון נפסם — אך אמנם חלק נפש מושרש למעלה, ואותו מחלית שמושרש למעלה אותו פדיון יתנו והיינו מחלית השקל וא"כ נהפוך היא' הוה"ל ומוכתבים לחיים ולמלאות מספר ימיהם בעה"ז אינם שוים הרבה בעולם העליון, ע"כ הראה לו מטבע' מתחת כסף הכבוד ונ"ל מחלית השקל, כי דמי עבד שלשי' שקלי' ואמר' פי' מרובה קן כופרי' אי' מס' פי' שעתידי' להיות תמרים ועדיין לא נגמר פרי אינו משלם אלא אי' מס' וכיון דאינו משלם אלא פדיון חזי נפשו שבעולם העליון — והישראל' מעותד לאורך ימי' בעה"ז אלא שסוף אדם לבוא לעוה"ב אי"כ הוה עתה באותו העולם ככופרי' לתמרי' שהוא אי' מס' ע"כ יתן מחלית השקל שהוא אי' מס' של שלשים שקלים:

ורחב אחז"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שעתיד המן לשקול על ישראל ע"כ הקדים שקליהם לשקלי' — דתן בא' בחדר משמיעי' על השקלי' וז"ל

בשעת החורבן קורין פי שקלים וא"ש וק"ל :

את מספר ימ"ך אמלא, כתיב יחיינו מיומים ביום השלישי יקימונו ונחיי לפניו — כי כבר כתבתי במקום אחר כי יעקב הוא שם יב"ק עם פי בני יעקב משולבים, והיינו ברוך הי יום יום כי פי פעמים יום גמטריי יב"ק, ואמנם לע"ל כתיב ואולך אחכם קוממיות פירש"י קומה של אדם"ר מאה אמה, אין הכוונה באורך מאה אמה אלא מאה מיני יסודות חיים היינו ההולאה מהמשים שערי טומאת העוה"ן והכנסה לחמשים שערי צינה שהוא מאה מיני חיי ע"כ ג"פ יום גמטריי קי חיים והיינו יחיינו מיומים כי פעמים יום שהוא יב"ק שהוא חיים של ישראל הפשוטים אך ביום השלישי יקימונו דייקא קוממיות קיחיים ונחיה לפניו ממש בשער נז"ן ע"כ קאמר הכא את מספר ימ"ך דייקא אמלא יקימונו ונחיה לפניו :

ול"ע הא המן בניסן שקל והל"ל הקדים שקליהם ב"ה בניסן מקריב מתרומה חדשה שהוא עיקר השקלי ולא השמעת השקלי — וי"ל חוס' כתבו כי המן נתן כל פדיונם ומקשי הא פדיונם עולה מאת ככר ככר לאדן והמן נתן עשרת אלפים ככר שהוא מאה פעמים מאה ככר, וי"ל אחז"ל טובה מרדות אי בלבו של אדם יותר ממאה מלקיות דכתיב תחת גערה במדין מהכות כסיל מאה — והנה אחר החורבן עיקר פי שקלים לשום לב איך בעוה"ר אבדנו כל טוב ולא זכינו לשקול צבהמ"ק וכל הפייט מלא מזה — ומחזית השקל בא לכפר על נפשותינו — ומרדות אי בלב היא כמו מאה פעמים ככה, וא"כ קריאתינו בתורה עולה מאה פעמים מאה ככר שהיא עשרת אלפים ככר, ואז בימי המן חרב הבית ורק קראו פי שקלי ועלה עשרת אלפי ככר, והיינו כל פדיונם ומשו"ה מייחי ב"ה באדר משמיעי על השקלים היינו גם

בעוה"שית מה שחנני ה"ת לפ' תרומה

כלי שיר ומעטמותיו חלולים וע"כ כתיב עזים שהקדישו העזי עזמם ולא האילים, ואם כן היא א"ש דכתיב צדי" טוו את העזים כיון שהוקדשו למזבח נאסרו בגיזה וכמ"ד במס' בכוריו תולש לאו היינו גזוז ע"כ צדי" טוו ע"י תלישה ולא גזזה :

עורות אילי מאדמי עי ירושלמי פי כלל גדול פסקא והוצע לביעה היכי הוה במשכן חילין הי משרביטי עד שנאדמו פי הי מכין באילי חיים כשרביט ומקל עד שנתאדם המור ונלבע בדם — והקשה ק"ע הא הוה תכלת וארגמן ותולעת שני ומירוליו שם חניס עולי יפה, הלא כל מלאכת חורש וקולר ובישול הכל מסממני ילפי

וישש ועזי יל"ד אמאי לא קאמר ושער עזים כמו ועורות חילים — לולי דמסתפינא הייתי אומר באשר ש"ע למ"ד עיקר שירה בכלי והי בכלים חוף וכל וכינור וחלולת — ואמרי שלהי מס' קינין חוף מעור כבש וכל וכינור ממעיו וחלולת מקרניו ולמה לא מזינו בדבכת המשכן מינים אלו — ע"כ אומר שהמנדבי העזי עזמם שער לנוהא ליריעו ומעיו וזני מעיו לנבלים וכינורות ועורו לחוף, ומאלים שהי זכרים לא הו"מ לאתויי כך דהמקדיש זכר לדמיו הרי קדוש לעולה וכולו כליל אך עזים נקבו אש"י היי נחפסי בשלמים כיון שבשרם נאכל לכהנים אפשר הותר לעשות ממעיו

ומיט' לא ילך לביעה מינייהו, והנה
בזב"י קמח ססי' אי' צעי למימר
לביעה שחור של תפילי' הותר מזהמה
[טמאה] ולא צעי [מן] המותר בפיך
כיון שאינו אלא חזותא בעלמא ולי'
אפי' דאמרינן לא הותר למלאכת
שמים אלא עור בהמה טהורה מן
המותר בפיך לי' חזותא לא מיהרי
מלאכת שמים, וא"כ לא מיקרי נמי
לענין שבת מלאכה וע"כ ילפי' לביעה
מחלים, ולביעה כזו ודאי מעשה רבה
הוא, אלא דלפי' לא יתחייב בשבת
הזובע אלא כעין מעשה רבה דאילי'
מאדמי' ולא קיי"ל הכי וא"כ לא קיי"ל
נמי כההוא דזב"י :

ועשו ארון כי רמזין הארון הוא
סוף מעשה והקב"ה הקדימו
כי עליו עיקר הכוונה ולי' כי הנבואה
ענין מחשבי ולעולם סוף מעשה במחשבה
תחלה, וכן מרע"ה אמר לבזלאל כי
שכינה מדברת מתוך גרונו וסוף מעשה
במהשבה תחלה, אך בזלאל עשה משכן
תחלה וכלים בסוף מעשה, ויען כל
המעשים שצוה"ז הם כלל מהמחשבה
העליונה ע"כ א"ל בזלאל היית יודעת :
את כל אשר אלוה אותך אל בני
ישראל נראה כמיותר — והנה
כתיב ונתתי אל הארון את העדות —

ושב ונתת כפרת על הארון ושוב חזר
וכתב ואל הארון תתן את העדות —
אחז"ל למה נקרא שמו כפרת שמכפר
על עגל — יבא זהב כפרת ויכפר על
זהב העגל — ונראה קודם החטא אל
הארון תתן העדות וכשהוטא' הוה
כאלו אין כאן עדות וכאלו חלילה
אותיות פורחות ותתן הכפרת לכפר
היינו תשובה וע"י חזרי' העדות התורה
והאותיות לנקומן — והנה רמזין כי
צפי' ויקרא דבפסוק נקרא'י האזהרי'
על העבירי' ג"כ מלות, ונראה הטעם
כי ע"י תשובה נעש' זכיות ומלות —
והיינו את כל אשר אלוה אותך אלוה
דייקא הכל יהי לוויין ע"י תשובה :

והקמנות את המשכן כמשפטו אשר
הראה בזה, אמרו חכמי'
משפטי' לקרשים קרש שזכה להנחן
בנפון יהי' לעולם בנפון, ונראה היינו
טעמא משום שגם למעלה יש משכן
של מעלה וכל קרש מושפע מקרש של
מעלה שכנגדו הכל זולת זה לא הי'
קפידא בחילוק הקרשים והיינו דקאמר
והקמנות המשכן כמשפטו בנפון ודרוס,
והטעם לזה לא מפני הקרשים בעלמאם,
אלא מטעם אשר הראת בזה משכן
של מעלה המכוון כנגד זה :

בעוה"ז מה שחנני היית **דרוש לי' אדרופ' תצוה זכור ופורים** תקציה לפי

מלוא לחלוצר שיאמר הי' לריך לומר
זה הדבר אשר לזה הי' את משה קחו
לכם שמן זית כמו שנאמר צפי' געולי'
נכרים ונמצא חזר שמו של משה
בפרשה ע"כ אמר לוואתה בעלמך תלוא :
ויקרא להעלות נר תמיד, דתמיד אין
לו שייכות לכאן להיות זך
וכתיב, בשלמא להעלות נר שתהא
שלהבת עולה מאלי' לריך זך אבל
להדליק תמיד מלילה ללילה לזה לא לריך

ואתה תלוא את צ"י ויקחו אליך כי
רמזין אמר ואתה תלוא כי
אם הי' אומר לו הוא שילוא אחרים
והם ילוא את ישראל כדכתי' ועשית
כך וכך והכל בליווי, והוא סד"א הי'
ילוא ע"י אחרי' קמ"ל ואתה בעלמך
תלוא ערמזין ונ"ל עפ"י מה דאיתא
מפני שאמר מרע"ה מחני נא מספרך
ע"כ לא חזר שמו צ"ה פרשיות
שנמלכת המשכן — והנה אי' הי'

זך וכחית, ובמדרש שמן זית ולא שמן
אגוזי, ופקועי שהזית מביא אורה לעולם
פי' זית רענן שמביא חכמה שהוא אור
עולם דשמן זית מחכים, ולי' עיקר
הקושי מעיקרה, הא שמן זית הוא
ללול מכל השמנים כמבואר פי' במה
מדליקין וא"כ מאי קא קשי' לי' וכי
חין ראו להדליק לפני מלך הכבוד
ית"ש השמן היותר ללול, וי"ל עפ"י
דאיתא פ"ב דמס' תמיד שלא הי' נטלי'
עליה למערכה מחילוני שנושא פירות
משום ישוב א"י שהי' הפירות לאכילה
וא"כ הי' קשי' כיון דשמן זית מחכים
האכלו, א"כ הי' נחוש שלא להדליק
אלא בשמן לוגזי ופקועות וכדומה שאינו
מחכי, ומתוך ה' הנוחשת כיון שהוא
מחכים והמנוחה סגולה לחמכים הרגה
שיחכים ידרים, והרגיל בשרגא של מלוא
ה"ל בני' ת"ח ומכ"ש אור מנוחה
דבהמ"ק ע"כ מלוא להדליק בשמן זית
המחכים להמשיך שפע למחכימי' באור
תורה שילליהו והיינו דא"ל הקב"ה
למרע"ה ויקחו אליך שמן זית זך ולא
שמן אגוזי וכדומה כדי להעלות נר
של חכמה תמיד אלל הת"ח שיאירו
במאור תורה :

ובמדרש זש"ה הי' בחשך אור לי'
כי אהה תחיר נרי הי'
חלקי יגיה חשכי — אחז"ל כשנפל פור
בו' אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל
לי פור בירח שמת בו משה רבן ולא
ידע כי בו' באדר נולד משה ובו'
באדר מת משה, והענין כי כתי' והנה
אימה חשיכה גדולה נוספת עליה אימה
זה בכל חשיכה זו מדי גדולה זו יון
נוספת עניו זו אדום וערמב"ן פי' לך לך
על פסוק זה, הנה מדי היא בחי'
חשיכה, ומרע"ה הוא הביא אורה לעולם
שעליו נאמר והאמן היתה תוכו ובהו
וחשך ע"פ תהום ויאמר חלקי' יהי אור
ויסי אור שהם כ"ו דורות שמאדם עד

מרע"ה עשרה מאדם עד נח עשרה
מנח עד אברהם, אברהם יחזק יעקב
לוי קהת עמרם הם כ"ו דורות ואח"ל
פע"פ שכנגדן כ"ו כי לעולם חסדו שלא
הי' אור תורה ומונין רק בחסדו של
הקב"ה והעולם הי' תוכו ובהו וחשך,
ושב בלידת מרע"ה ויאמר חלקי' יהי
אור נתמלא הבית אורה, וא"כ חשב
המן כי ביום מיתתו חשך האור וככה,
והוא סימן להתגברות מלכות מדי
המרונו בחשיכה שראה ארע"ה הדי'
גליות, ולזה שמח שמחה גדולה, ובהו
יחא נמי מ"ש במדרש ובפי"ט דפורים
דבכל הדש מלא שום מלוא שעסקו בו
ישראל עד שבחדש אדר לא נמלא דבר
והיינו כמ"ש בח"ה נר ח' קטן דוחה
כמה וכמה מן החשך ע"כ לא מלא
ידו בשום חדש להרע לישראל כי נר
מלוא מאיר החשך, אך בחדש אדר לא
נמלא בו שום דבר טוב לדעתו
להאיר ולא עוד אלא שבכה נרן של
ישראל ע"כ שמח שבו ימלא מקו'
להתגברות חשכה גדולה של גלות מדי,
והוא לא ידע כי אורות מאופל אמר
ויסי כי אדרבא מתוך חשכה גדולה
משם נתנון האור הגדול ומשום בזמן
שכלו כ"ו דורות שמונו בחסדו של
הקב"ה והי' חשך גדול בעולם תכו
ובהו ולו הי' התגברות הגלות במלרי'
בזימרו את ח"הם והי' מתגבר עוד
עד אדר שאין בו דבר טוב כנ"ל
ובהגיע ז' אדר חשך האור לגמרי וגזר
כל הכן הילוד היאורה תשליכוהו אפי'
של מלרים כפירש"י בחומש ומתוך אותו
החשך הגדול המעובה האיר אור
לישרי נולד מרע"ה אור לישרי ונתמלא
כל הבית אורה, ואלו ידע המן זה הי'
להתנוון אדרבא מתוך חשכה אורה
והסוד באדר לא טוב לו, אלא
בו' באדר ביום התגברות החשך אז נולד
מרע"ה כי אורות מאופל אמר ויהי—

ואיתא

הי' קרוב שיחזור חטא עץ הדעת למקומו
ממש ר"ל ולא די לו להרוג ולאבד וגו'
ותחזור הקדושה לא די לו בזה אלא
ושללם לבזו להוליד ניגזלות הקדושות
שצכספם של ישראל ולהכניסם לעומאה
וחזו הכסף העץ נתון לך הוא עץ הדעת
והיינו "המן העץ" — אבל מתוך חשבה
אור גדול אדרבה עי"ז קבלו התורה
ברגון בינוי אחשורוש ומה שהי' חסר
בסיני שלא קבלו ברגון נשלם כאן
והיינו דמסיים על הנסים בישועת הי'
ותלו אותם ואת במו על העץ הידיע
עץ הדעת וליהודי' היתה אורה זו
תורה ברגון ולא באונס :

אדמו"ר אמר המן אתי מלא קומא
קמחא דידכו ודחי עשרת אלפי'
ככר כסף דידי' וא"ל מרדכי רשע,
עבד שקנה נכסי' עבד ונכסי' למי,
ויל"ד מה ר"ה מרדכי בזה וגם מה
ר"ה המן במ"ש שדחי כסף שלי' וי"ל
כי המן דאג על אי' משני דבריי' או
כי מולו שעלה התחיל הגלגל לירד
וירד מטה מטה באין מקיס — או
אפשר מולו במקומו אך ישראל התחמנו
במלואו ושדרו מערכת מולו ואז מסתיי'
לכטל קנינו בעשרת אלפי' ככר כסף
אבל גדולתו במקומו עומד, ע"כ כשראה
מרדכי עסק בקומץ שמה ואמר די
לכס שדחיתם עשרת אלפי' ככר שלי
אבל עדין גדולתו עומד, וא"ל מרדכי
עבד שקנה נכסי' עבד ונכסי' למי
הרי עשרת אלפי' שרית לעשות בהם
פרנסת עניים ולקנות בהם ישראל אינם
שליך ואינם זריכי' קומא דקמחא
לדחותם דדחוי' ועומדי' הם, אלא
האי קומא דמה איתך מכל וכל וסל
תפול .

איש יהודי וגו' איש ימיני — ויל"ד
לכל תירושים שבש"ס עדיין
קשה שלא הי' לו להזכיר ימיני
כיון שהוא בן קיש ידעי' שהוא

מבנימין

ואיתא בילקוט ראובני פי' תרומה מסיים
נחשת ומתחיל ואתה ר"ל נח — שח —
ואתה, היינו כי משח הושח העולם
עשרה דורות עד נח ואח"כ הושח
מנח אחר המבול והכל בחשך בא
ובחשך הלך, שוב ואתה מרע"ה שהוא
אור העולם והיינו דאמר מדרש הג"ל
הי' בחשך אור לי אתה תאיר כרי
תגיה חשכי כי בחשך של ז' אדר אור לי:
ועד"ז י"ל מה שקשה לכאורה נוסחת
על הנסים דמסיים ותלו אותם
ואת בניו על העץ ולא הי' לו לומר
אלא ונהרג הוא ובניו, ועוד הא קי"ל
רס"ג דמגילה דלימא לתרווייהי' הנפרע
לעמו ישראל מכל לריהם וגם האל
המושיע כדי שלא לברך על מפלת המן
אלא על ישועת ישראל ח"כ בעל הנסי'
מ"ט אינו מוכיר כ"א תלייתו על עץ
ולא תשועת מרדכי וישראל, אחז"ל המן
מן התורה מניין המן העץ וכי' חוס'
הכסף נתון לך גמטרי' העץ נתון לך
להסביר כל זה ולהבין מ"ש להשמיד
ולכרם ולאבד מנער וגו' מה תו אמר
ושללם לבזו אם נשמדו ח"ו מה לי
חו בשללם לבזו יהי' לבזו או לא כיון
שחלילה כבר נשמדו שונאי ישראל, אבל
אקדים כי בחטא עץ הדעת שנפלו
ליגזלות הקדושה אל הטומאה מאז
הותחל העולם להתחשך בדור אנוש מבול
הפלגה עד שליקט יוסף כל הליגזלות
המסחרי' בכל העולם והכניסם למזרים
ע"י וילקט יוסף את כל הכסף —
ובלאת ישראל ילאו כל לבאות הי' ליגזלות
הקדושה וישראל חזרו ועשו מזרי'
כמלוא שאין בהדגים ויכללו את מזריהם,
וכמעט נתקן חטא עץ הדעת עד שבמתן
תורה נעשו חירוי' ממלאך המות, לולי
שקבלו באונס ע"י כפיית ההר כגיגית
ועי"ז חזר היל"ד וס"ס והכשילם בעגל
ומרגלי' עד שהסיתום אי' לאי' בחטאים
וסוף חרב ביהמ"ק עד שבימי המן

לנגדי תמיד זה יכול לומר בין לדיק
כחנוך בין כאברהם אשר כל מגמתם
לשם שמים, אך אם כי מימיני כל אמונת
שכוונתי להימין להטיב לאחרים אז שמח
לבי ויגל כבודי כי לא תעוזב נפשי
לשאלו כי כל המזכה רבים אין חטא
בא על ידו והיינו דקאמר על מרדכי
שהי' איש ימיני שהשליך נפשו מנגד
והערה נפשו למות לכפר עון הדור
לכפר עון הדור ואל תתמה כי כן
אחז"ל על אסתר שזמנתה המן כדי
שיהרג הוא והיה ותחבטל הגזירה והי'
מרדכי :

ועד"ז יובן מגורה בדרום ושלחן בלפון
וא"כ ההולך להיכל ופניו למערב
הרי מגורה בשמאל ושלחן בימין —
אבל דע זה ההכחה לפון שמאל העולם
ודרום ימין העולם הוא עפ"י ההסכמה
דמזרח קדמה פני העולם ומערב אחוריה
וזה הוא עפ"י טבע אנושי כשארדם קם
ואין לו כוונה לפנות למקום ידוע
אזי מסתמח שם פניו למזרח מקום
זריחת ועליית השמש וממילא מערב
אחוריו ודרום ימינו ונפון שמאלה אך
השמש וכל זכא השמים הסובבי ממזרח
למערב אמרי' פי' לא יחפור כי ראים
לעשות רצון קונם וכל זכא השמים לך
משתחוו ומשתחווים למערב, אי"כ אדם
השם מגמת פניו להקב"ה ועבודתו
הוא גם הוא יהפוך פניו למערב כמו
השמש עולמו והיינו בנכנסים להיכל
הי' פניהם למערב והמזורה לשמאל
כי היא כמו הלכ המאיר ומשפיע חיות
להאיר על השלחן שהוא הימין המשפיע
מחיי ופרנסה לכל זכא עולם והכן זה :

א"ל איש ימיני גם אומרו איש
יהודי כי בעוה"ר יהודי' שבאותו
הדור נהנו מסעודתו של אותו הרשע
והקשה רשבי' אי"כ שבשושן יהרגו ולא
בכל העולם, ועוד קי' וכי מפני שנהנו
יתחייבו כל"י ח"ו ועוד מ"ט לא אמר

מזנימין, וי"ל דבא לתרץ לן מ"ט הכנים
עלמו מרדכי להתגרות בהמן וכבר
כתבו והארכתי בכמה מקומות כי
מרדכי ידע קלקול הדור ובסופם לא
יהי טוב ע"כ ראה להשליך נפשו מנגד
והערה נפשו למות לכפר עון הדור
פ"ד טול הרב שבהם וכאשר הי' בסוף
שנהרג החך זה דניאל וע"י נתבטלה
הגזירה ע"י תוס' פ"ק דב"ב, והשב
מרדכי להיות הוא קרבן בעד כל ישראל
וזהו מדומן באיש ימיני כאשר אבאר
בעוה"ר כתי' שויתי הי' לנגדי תמיד כי
מימיני כל אמונת לכן שמח לבי ויגל
כבודי אף בשרי ישכון לבטח כי לא
תעוזב נפשי לשאלו — י"ע מי יכול
לומר שבטוח שלא יעוזב נפשו לשאלו
ואל תאמן בעלמך תנו, ועוד מה לשון
כי מימיני כל אמונת, כתי' לב חכם
לימינו, הכוונה ל"ל כי הלכ נוטה לשמאל
ושם מקור החיים והוא משפיע חיות
לכל האצורים והימין רומז על יד ורגל
הפועלי' ומז'א"ס כלי לעושיהם לפעול
עם כל זכא עולם, ולכ חכם לימינו
פי' כל שפעת חיותו שכלבו אינו לנורף
חיי עולמו אלא לפעולתו עולמו עם
הלריכים לו ואינו משגיח על חיי עולמו
כי משליך נפשו מנגד וההיפך לב כסיל
רק לשמאלו מקום חית עולמו להשפיע
לעולמו ולא לאחרים ותמלא זה אפי'
בד"ק'י נמורי', וחנוך ואברהם אבינו
יוכיחו כי חנוך התהלך את האלקי'
עד שנפשה מלאך, מ"מ לא הי' אלא
לעולמו ולא ללמד לאחרים, ע"כ לקח
אותו אלקים ואיינו פירש"י שלא הי'
בטוח בו שלא יחטא, אבל אה"ע"ה כל
מגמתו הי' להקריב רבים תחת כנפי
השכינה, וע"י הפסיד לעולמו שלא יכול
לעלות במעלת חנוך מ"מ הי' חביב
יותר אלל הקב"ה ובטוח בו שלא יחטא
כי כל המזכה רבים אין חטא בא על
ידו, והיינו דקאמר קרא שויתי הי'

אכלו מסעודתו והנה במדרש כל העם הנמלאים בשושן הבירה הי' י"ח אלף יהודי וקי' מ"ט ל"ה הזכיר היהודי הנמלאי שהרי בזה הלוי העיקר לידע כמה החטא גורם, אבל האמת יורה דרכו כאשר אומר בעזרי' הנה כתי' ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ואם אינם מבקשים חייבי' עלי' ח"ו אלא ששבע הקב"ה שאינו מכלה אותם ע"כ מעמיד מלך קשה כהמן עד שיבקשו ה' אלהיהם ודוד מלכם ויאמרו אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה, וכן הי' אז שאמרו ליחזקאל נהי' ככל הגוי' והשיב להם הקב"ה ביד חזקה ובחימה שפוכה אמלך עליכם והיותם יושבים תחת מלכי פרס ומדי בהשקט, מאסו בחרן ישראל ובדוד מלכם ודאגו וחזרו אולי יגיע זמן שבעים שנה והרי קמן שבהגיע הזמן לא עלו אלה ד' רבוא ומנהלים לא עלו כלל, וקנסם עזרא, וע"כ כשחשב אחשורש עי' שנה ולא איפרקו ואמר תו לא מיפרקו ועשה משתה, אזי האמינו כל ישראל מקלה לחשבונו, ואל תתמה שהרי אחז"ל גם דניאל מנה וטעה, אלא שדלת העם שנמחו ונהנו ממלא כל העם שכל העולם נהנו ושמחו בסעודתו של אותו [רשע] כדי שיהי' פטורי' מעלות לא"י ובהמ"ק ומלכות בית דוד ועי"ן נתחייבו להעמיד עליהם מלך קשה כהמן כנ"ל, והנה שם יהודי הוא על שם מלכות בית דוד אֶקְרָאוּ יהודיים, וע"כ אותן שנתקבלו לסעודת אחשורש אלו היו יהודי' שרונים במלכות ב"ד לא היו נהנים ולא נכנסי' לשם, אך אלו לא בקשו דוד מלכם, ע"כ כתי' כל העם הנמלאים בשושן והיו י"ח אלף יהודי' ולא נתכנו בשם יהודי' אלא בשם עם הנמלאים בשושן וא"ש — אך מדרכי' לבדו הי' איש יהודי הנכנס תחת עול דוד ומלכותו והי' מלפיה

יום יום מתי תחזור העטרה ליושנה וא"ל בני מחיית עמלק תחלה, וא"ל זה אלא עי' בנימין מפני כי כל השבטים השתתוו לעשו חון מבנימין ועתה אם גם הוא מבנימין ישתתוו להמן העמלקי בטל סברו ח"ו ע"כ לא יכרע ולא ישתחוה והיינו איש יחידי ואיש ימיני דייקא התחזק במעו ימיני בנימין משום שרנה להיות איש יהודי דייקא ממלכות ב"ד וכנ"ל:

ויקרא שמו ה' נסי ויעקב קרא למזבחו אל חלקי ישראל, הנה וישמע יתרו מה שמועה שמע ובה קריעת י"ם ומלהמת עמלק, והענין כי כבר כי הרמזוני כי פרעה טען בביכול פועל הרע ולא טוב כלל ע"כ אמר כי רעה נגד פניכם, ומרע"ה בהפלתו אמר למה יאמרו ברעה הולאים, ואמנם כתי' מפי עליון לא תלך הרעות והטוב וקי' ח"כ מה תלך ממנו ית"ש אם לא רע ולא טוב, אבל אומר אם יתואר הוא ית"ש פועל רע ע"ד השאלה כאשר יבואר מ"מ פועל טוב לא יתואר כלל אפי' ע"ד השאלה, כי פועל טוב יולדק על מי שיש לו שום מליאות והוא פועל טוב אבל מי שהוא ית"ש הטוב בעצמו וכל פעלו ומעשהו שהוא כל היות בטובו שהוא טוב ואין לו מליאות אחר, ח"כ הליך יאמר פועל טוב הוא הטוב וכל מה שנאלץ ונצרך ונולד ונעשה ממנו הכל טוב, ח"כ מנחתו לא תלך הטוב כי הכל טוב בעצמו, ואך הרע הוא בהסיר השגחתו והנהגתו רגע א' ואז יבטל הדבר ההוא מכל וכל, ח"כ לא יולדק באמת פועל רע כי על מייספועל ומי הוא הנפעל שקיבל הרע הלא בהסרת השגחתו והשפעתו בטל הדבר מכל וכל ואין רע ולא טוב, אך יזויר רע בזה האופן, הנה ע"ד משל פרעה ראה להרע למרע"ה ואכאשר לא הי' ראוי שיקיר הקב"ה השגחתו והשפעתו ממרע"ה

רנע ח' לא הי' באפשרי שתשלוט בו
החרב כי החרב שלו וזוחר משה שלו
והכל בתכלית הטוב, וא"ל שז"ק החרב
לזוחרו, ואמרו שנעשה לזוחרו כשיש,
אין זה נס כלל כי כך הוא בטבע,
ישראל עברו הים ולא הי' ראו"י שיסיר
הקב"ה השגחתו מזה רנע ח' ע"כ
הוא [בטבע] שלא יעצמו, כי הים הוא
מטובו וישראל הם מטובה, ובמה
שהיה כל היות כולם בזה עצמו נלולה,
ואין כאן נס כלל אך פרעה ומצרי' אלו
הי' מחויב שיסיר מהם השגחתו והשפעתו
כלל וכלל אזי הי' בטלים כרנע ולא
נודע מקומם היה — אך גזרה חכמתו
להסיר השגחתו בשיעור זה באופן שהם
יתקיימו אך לא השגיח שהים לא יטוב
וממילא נטבעו, נמלא שחירע להם רע,
ובזה יזוחר ע"ד השאלה פועל רע, וא"ש
מפי עליון לא תלא לא הרעו' ולא הטוב
ובכ"ל :

וזהו שקרא ח' נס, כלומר אין כאן
נס כלל אלא בזה שהיה בטובו
כל ההוי' כולם הוא עצמו נה, והאמנם
עדיין יש הרעור ח"ו בזה שמהרהרי'
מלאכי השרת שהקב"ה נושא פנים
לישראל באשר הם ישראל אמנם חלילה
כי לא ישא פנים ולא יקח שוחד וכשהם
ראוי' לנשיאת פנים הרי הוא מהרהרי'
וכשאינם ראוי' אינו נושא פנים גם
לישראל כדאיתי' במדרש כשחרב בהמ"ק
אמרו חו"ה ברוך הוא שגם לבני ביתו
לא נסיב אפי' — וכן ראינו במלחמת
עמלק הלא יפלה כמה נסים וגפלאות
עשה במצרי' ובים והוריד המן והניז
שלו והמתיק מי מרים, והנה [כאשר]
בא עמלק לא בא שום דיבור ממנו
ית"ש למרע"ה נטה ידך ועשה כך וכן,
אלא מרע"ה גזר תעני' ועלה והתפלל
ושלח שליחו יב"י ללחום ולא עשה אלא
החלישם וגרשם, ואח"כ קלף הקב"ה
קלף גדול על עמלק אבל לא הי' בעזר

ואתה תלזה את ב"י ויקחו חלד
שמן זית זך וגוי' להעלות
בר תמיד, הקב"ה נקרא שדי שחמר
לעולמו די ואמר יעקב אבינו ע"ה
שיחמר לזרותיו די ומוה הבחינה מתחיל
מגילת הסתרה ויהי ומסיים זרעו גמטרי'
שדי והוא מבחינה שסתפק אדם בכל
מה שזימן לו חלקי' פת במלח תאכל
ומים במשורה תשתה כי הקב"ה אמר
די — ואמנם נקרא אל שדי לומר די
בחסדו ורב טוב שמספיע לחסידיו ועושי
רצונו יש בשני עולמי' ויש בעוה"ז עכ"פ
מה רב טובך שלפנת ליראיך, והטוב
שצטוב בחיבור שניהם אל שדי ושדי
כלומר שיהי' ישראל מושפעי' מכל טוב
מאל שדי, ואם יסתפקו מעוה"ז במעט
שצמטט כמו רבינו הקדוש שזקק עשר
אלצעותיו שלא נהנה מעוה"ז כאלצט
קטנה וילורף הנהגת אל שדי גמטרי'
משה עם הנהגת שדי ר"ת "שמן זית

י"ך היינו ויקחו אליך דייקא ואז יעלה
בר תורה תמיד :

ונתת אל חשן המשפט את האוריי
ואת התומים וכתוי תומיד
ואוריד לאיש חסידך הקדים תומים
לאורים היינו כמ"ש כי הכהן ה'י
מכוון בשם הנקרא אורי ומכחו האירו
האותי ואח"כ כיון בשם הנקרא תומי
והי תמי ושם בהבנת הדבר וירף
האותי והוא מדרגה למטה ממדרגת
רה"ק אך כהן שהי בעל רה"ק כההרן
הי יודע מעצמו מה שיהי, ע"כ תומי
קודמי לו ל.אורי ע"כ תומיד ואוריד
לאיש חסידך, אך הראב"ע אומר שהוא
מחכמת הככבי ומשו"ה הי שמי
כהנים נושאים אפוד בד ועוד ראיות כאלו
ואומר מי שיועד ספר פלוני ופלוני
יודע ויבין ומבואר ומוכן מדבריו כי גם
הוא ידע ומבין המעשה ההוא ויכול
לעשות ורמב"ן לווה עליו, ואני תמה
א"כ אמאי אמר נחמי לכהני שלא
מלאו יחסייהם עד עמוד הכהן לאורים
ותומים ואמאי לא העמיד הכהן לאורי
ותומי ואם נחמי לא ידע חכמה ההוא
ונשכחה איך חזר ויסדה אכן עזרא —
אמנם מ"מ א"א להכחיש מ"ש 'הוא
שיש חכמה זו בעולם ע"י חכמת
הככבי ושיש ספרים מחוברי על זה,
ע"כ אני אומר בטח כי יש ויש כמ"ש
הראב"ע אך הם כמטיל גורל לפעמי
יתאמת ולפעמי ימלא כזה וכמו רב
בדיק בספרו ור' יוחנן בינוקא וא"ל
שמואל מת ושקר ענה, אבל אורי
ותומי שבמקדש ע"י שם המפורש לא
שקר ולא יכזב, ומי"מ הכהני הנדיקי
הי מלוכשי באותן האפוד ובתפלתם להי"ת
הזה תמי נענו כנוה פעמים כוללע"ד :
על מנח אהרן פירש"י לכפר על
עוונות מנח, כ"ל על שלא העיז
מנח במקו שראוי להיות עו כנמר
בתורה ומלות הי ומשו"ה כי עליוקודש

להי כמקדש עונות מנחו הקודש להיות
שלא לשמש בו כ"א בקודש והיינו דאחר
דאמר בן תימא הוה עו כנמר וכו'
אמר עו פנים לניהנס וכו' יה"ר מלפניך
וכו' שיצנה בהמ"ק כ"כ ותן חלקינו
בתורתך כי לכאורה העונות פנים לשם
שמים שאמר הוה עו כנמר היינו לענין
קיום המלות נגד שבטי א"י ובזמן
שבהמ"ק שלע"ל יצנה לא נלרכים לזה,
אך עדיין נלך מדה זו לא לקיום המלות
כ"א ללמוד תורה כי לא הניישן למד
ואמר רבי ילדות היתה בי והעונות פני
בנתן הכבלי ע"כ אמר יה"ר מלפניך
שיצנה בהמ"ק כ"כ ואז תן חלקנו
בתורתך בעונות פנים ולא במלותיך :
בהפטרת פ' זכור הלא אם כי
קטן אתה בעיניך ראש
שבטי ישראל אתה וגו' י"ע הלא עדיין
לא אמר שאלו כי ירחמי את העם,
א"כ מה הי טענתו של שמואל הלא
אם קטן אתה, ועוד מה לו לומר
וישלחך להכרית החטאי עמלק מה לו
להזכיר חטאי, ומה זה השיב שאלו
ואני את אגב מלך עמלק חי הלא זה
הי התלווה אעפ"י שהכריז עמלק לא
הי לו להחיות אגב, ושבו השיאו שמואל
לדבר אחר החפץ הי בעולות, כ"ל כי
בתחלה אמר שאלו הקימותי דבר הי
וגם חמל העם על מיטב הלאן והיותר
החרמנו — תיבת והיותר אין פירושו
והיותר כי לא יולדק נותר על יותר
מח"י כמ"ש רש"י גבי טחול אך והיותר
פ"י מה שהוא יותר ויותר רב הרבה
החרמנו והמעט הביאנו, ואקדים עוד
בפי לא מרובכם מכל העמים חשק הי
בכם כי אתם המעט ממעטים ענמיכם
השפעתו גדולה לפרעה אמר מי הי
וכו' והנה כי כן מלך ישראל הוא נבזה
בעיניו נמאס עבד העם לקיים ואחם
המעט, אבל הרשעים מגדיהם ענמם
והמלך בגובה לבו הוא יותר מח"י
העם

העם, וא"כ כיון שהשאר אנג מלך
עמלק השאר יותר מחזי וא"כ אמר
והיותר החרמנו הלא המיעוט החרמנו
והרוב נשאר, אלא שאלו הדיק שיער
בנפשו שהי' בזה בעיניו נמאס כראוי
למלך ישראל — והיינו דא"ל שמואל
הלא אם קטן אתה בעיניך יפה עשית
כי ראש שבטי ישראל אתה ומתקיים
כי אתם המועט, אבל הקב"ה שלחך
להכרית החטאים עמלק שבהם חטאים
ומגזיזים עלמם והמלך הוא יותר מחזי
העם, והשיב לו שאלו יען החרמתי
עמלק ולא נותר כי אם אנג אין מלך
בלא עם שוב אין כאן מלך וע"כ בא
שמואל בטענה אחרת אודות הלאן
והקב"ה אין חסן להי' בעולות :

ואת שמות ששה הנותרים לפמ"ש
לעיל בשם רש"י דלא שייך
נותר אלא על פחות מחזי ל"ע כאן
ועמ"ש על פסוק המנחה הנותרי ועל
בני אהרן הנותרי, והכא י"ל לפמ"ש
במדרש וכן הוא בפייט פי שקל"י
שהקב"ה אמר כי תשא את ראש ב"י
לומר שבירת של אותי השבטים יש
תיר ושלש נגד תיר חלק ושלשת אלפי
ע"ש לענין ר"ת הלו הוה פחות הרבה
מחזי דוק ותשכח — אמנם רמב"ם
בס' היר סדרס ראובן מימין שמעון
משמאל לוי מימין יהודה משמאל יששכר
ימין זבולון שמאל הרי כל בני לאש
כתולדותם, שוב בני השפחות נפתלי
מימין דן משמאל זה הי' שלא כתולדותם
משום שרריך להיות כ"ה אותי' בכל
כתף ואח"כ גר מימין אשר משמאל
יוסף מימין בנימין משמאל, והנה אין
כאן מעלה ולא פחיתות מימנים או
שמאלס כיון שהוא רק דרך תולדותם
ודרך קריאתם מימין לשמאל, אך לרן
יש פחיתות שנכתב בשמאל שלא כדרך
תולדותו, ואם הי' הכהן המלוכש אורי
פומד כמתפלל שהשכינה נגדו א"כ

אדרבא הרי דן בימין השכינה, אך
הכהנים המקודשי' בני אהרן השכינה
שורה עליהם והימין הוא ימין השכינה
ואפשר שזהו שרמז להם הלוי בפסל
מיכה נוכח הי' דרככם שהם חושבים
הכהן הוא נוכח הי' כמתפלל ולא כשכינה
שורה עליו — לכן יקחו כהן מאשר
בחרו, ויש להאריך בדרוש :

לרעת את שלי אסתר, אחז"ל מרדכי
הי' נרגש [מרגיש] שלא באת

הדקת לידי כך אם לא תלמח מזה
דבר, ובדרוש אמרתי כי לא על הסבה
שלקחה באונס לבעולת ערל לבד נרגש,
אלא לכאורה יש להבין הא אחשוש
ביקש בתולות ואסתר היתה בעולה אשר
לקחה מרדכי לו לנ"ת, וכבר כי בזה
ב"י מנת הלו, אך הלא כל מאן דהוה
ל"י ברתא הוה מטמא מייני וא"כ
כולן יטענו שהן בעולות, וע"כ לא
האמינו לשום אי' מהן אלא בדקו כל
הנשי' עפ"י חביות של [יין] ואותה
שלא הי' ריחה נודף ידעו שהיא בתולה,
ומשמ"י עשו כס שלא נדף ריחה של
אסתר ותלקח אל בית המלך ע"כ
הרגיש מרדכי כי מאת הי' היתה זאת.
ורדימים האלה נזכרי' ונעש"י בכל דור
ודור, יל"ד בש"ס דרש משפחה

ומשפחה למאי אתי מדינה ומדינה למאי
אתי וכן עיר ועיר א"כ קי' דור ודור
למאי אתי, עכ"ל מהכא נפקא לן אם
כל המועדי' בטל"י ימי הפורי' לא
בטל"י ולרבות דורו של משיח ב"ה,
אלא דקש"י לי כיון שאין הנבי' ראוי
לחדש דבר מעתה רק ילפי' ק"ו מפסח
כדלית' פ"ק דמגילה א"כ דיו כפסח
אם כס י"מ יתבטל לע"ל הי"ה פורי' —
ולריך לומר אי' לא קבצו פורי' אלא
לזמן עד בוא בן דוד לזה לא לריך ק"ו
דנבי' רשאי' לחדש על זמן אם אינו
קובע לדורות עולם ולא לריך ק"ו אלא
לקובע לדורות עולם והיכא דמיסרך ק"ו
לא

שעלינו מגלות פרס, התם היינו טעמא שאין לנו שום יו"ט וזכר לעלות מהגלות ההיא — אבל הכא שקבענו יו"ט לדורות מי"ט לקרותו בשם פרסי ולא בלש"ק — נראה דהנה הרא"ש הרגיש מי"ט כתיב הפיל פור הוא הגורל לפני המן הל"ל בהיפך הפיל גורל הוא הפור כמו בחודש ראשון הוא חדש ניסן שהקדים לה"ק ללשון פרס וי"ל לדקדק גם בקרא הוא הגורל לפני המן הל"ל הפיל לפני המן הפור הוא הגורל אבל כי קמן חשב לאבד כל היהודים ולא ישאר זכר בעולם ולאחר זמן לא ידעו מה פעל ועשה בעולם כי לא יזכר שום עוד, ע"כ גזר שיקראו שם הימים גורלות על שם שהיתה אומה בעולם שדברה בזה הלשון ונעקרה ע"י המן, כך חשב, וזהו שאמר לעיל מיניי המן בן המדנא חשב על היהודי לאבדם והפיל פור הוא הגורל להמם ולאבדם, פי' על שחישב לאבדם ע"כ הפיל פור ואמר הוא הגורל שלא להזכיר פור לשון פרסי אלא גורל לשון הקודש, והיינו נמי דכתיב הוא הגורל לפני המן שהוא גזר לומר שם גורל, ועל כן כשהפוך הוא והשיבו לו גמולו בראשו קראו לימים האלה ימי פורים במקום שהוא ראה לקרותם ימי גורלות נקראו ימי פורים — ואולי היינו מחה תמחה זכר עמלק לא תשכח כשנזכר למחות זכר עמלק ולא ישאר לו שם ושארית בעולם מזה לעשות שום זכר שלא נשכח מה שהי' :

לא אמרי' דיו ומאן דס"ל פי' כילד הרגל אפי' היכא דמיפרך נמי אמרי' דיו ס"ל כל ימי חי'ך לרבות ימות המשיח שלא יתבטל פסח לימות המשיח: **חייב** אינש לבסומי פזורי' וכו' רבינו אפרים חולק על הר"ף וס"ל כיון דנכשל בו רבה שוב בטלוהו ואיני מבין אדרכה מדבצי למיעבד עוד סעודת פורי' אלא דלאו כל יומא מתרחש ש"מ לא נתבטלה המנחה, אך הענין, הם קבעו המנחה כדי שיהי' בעלי תשובה באותו מקום ובאותו זמן דהיינו שחטאו שנהנו מסעודת הרשע ונשתכרו וקלקלו בזונו' כמבואר במדרש ע"כ מנחה לשמות כדי שזכרו' אבל לא ישכח ויתיישב בינו ויש בו מדעת קונו, וי"ל לומר עד דלא ידע לא שיאמר חלילה ארור מרדכי אלא ישתה כשיעור שאדם אחר כיוצא בו לא ידע בין ארור המן אבל הוא ידע, ופעם אי' אירע קלקול ברבה ור"י וכן לא יעשו עוד, וזה רמז מחה תמחה זכר עמלק מתחת השמי' לא תשכח כי תחת השמיים רואה לומר אותיות שאחר השמיים הם אותיות "וית"י"כ"י היא אותיות [גמטריא] "ש"כ"י"ר לומר גם כשהוא שכור ימחה זכר עמלק לומר ארור המן ולא תשכח לומר בהפוך

על כן קראו לימי הפורי' האלה פורים — נראה דלא לתרץ מי"ט קראו פורים בלשון פרסי ולא גורלות בלשון הקודש אעפ"י שכי' רמב"ן בפי' החדש הזה לכם דלהכי קורא' שמות החדש' ניסן אייר בלשון פרסי זכר

בעזה"י דרוש הספר על מיתת אדונינו החסיד הקיר"ה פראנץ הראשון — (תקצ"ה לפ"ק).

דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים. ובמדרש על שם שאמר דבריו בהקלה, וכתיב ויקהל שלמה ע"ש — הנה מזה הטעם בעלנו הייתי מן הזרזים זה חי' ימים הזכרתי לאקרו"ט שרזוני להספיד אדונינו הקיר"ה החסיד ערם יסעו

מהשמש במקום שאין יד אדם שלטת בו.
ואמר דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת. לע"צ הוא בא להכביל כל העולם ומה לו לומר והארץ לעולם עומדת. ועוד הרי שית אלפי הוה עלמא [סנהדרין ל"ז]. ויש מי שסובר במורה נבוכים שאעפ"י שהעולם מחודש יש מאין מ"מ הוא נלחי והארץ לעולם עומדת ודלא כדברי חז"ל שית אלפי שני הוה עלמא, וכי מ"ש [ישעי' ל"ד וי"א] וגולו כספר השמים וארץ כעשן נמלחו, וכתיב [שם ס"ה] שמים חדשים וארץ חדשה הכל משל בעלמא, כי בנפול האומה חשך העולם בעדה וכאלו נגולו כספר שמים וארץ כעשן נמלחו, וכשיתחדש כנשר נעוריהם הרי הוא כאלו נבראו להאומה שמים חדשים וארץ חדשה ע"ש. ואע"צ דנפיק מפומי דנבזרא רבא הבל הוא ל"ץ יפרנס לנו פסוק כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה העומדת לפי כן יעמוד זרעכם ושמכם, איך תלה זרעם ושםם בהעמדת שמים וארץ החדשים, הלא ליכא לא שמים ולא ארץ החדשים אלא העמדת זרעם ושםם הוא בעיניהם כאלו נתחדש להם שמים חדשים ובנפול ח"ו זרע וש... [שםם כאלו] נגולו כספר השמים וא"כ איך תלה זה בזה אלא הבל הוא ואין לנו אלא דברי חז"ל: א"כ קשה קוי והארץ לעולם עומדת: **ואמר** זורה השמש וצא השמש ואל מקומו שואף זורה הוא שם, ואחז"ל [יומא ל"ח:] דקאי על מיתת הגדולים שהם לעולם כשמש המאיר לארץ ולדרים והקצ"ה בחסדו הרואה בישונו של עולם ע"כ עד שלא שקעה שמשו של זה זורה שמשו של זה שלא תחשוך אור עולם, כאשר בעינינו ראינו בחסדו ערם שקעה שמשו של החסיד קיר"ה פי הראשון זורה עלינו שמש נדקה של פערדינאנד בנו הקיר"ה. יהי שם ה' מבזוך. עכ"פ יש לדקדק מה המשך יש לזה

יסעו בני עירנו לשוק פעסטה כדי להספידו במקהלת עס. אמנם השיבנו אחר באמרם יד השמים והסננים יהיו במעלה הזאת ראשונה ואינו ראוי לנו להקדים הספדנו להספדס, ובין כך דודינו חמקו עברו לשוק פעסטה, ואם אתעלל בהספידו עד יום שובס, אז יהי בתוך שלשים יום לרגל חג הפסח הבט"ל אסור מדינא להספיד, ע"כ בחרתי היום הזה שנקרא זמן קהלה לכל שבו נקהלים כל ישראל בכל תפואה ביום ותענית כמ"ש הרא"ש ריש מנ"י מגילה בשם ר"ת ע"כ ראוי לדרך לזה הספד הלז ואחז"ל פי בני העיר [כ"ח:] משום יקרא דמיתא אחי כולי עלמא:

ואמר הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל ואחז"ל כזה ששפת ז' קדרות והבל העליון הוא פחות מכולס. כונתם אינו דומה הבל היו"א מפה נבזר עוג מה"צ להבל של חלוש ומכ"ש הבל הבא מהבל אחר שאין עיקרו ושרשו כלום כך העולם דומה להבל השביעי. ויל"ד למה כפל הבל הבלים והפסיק ביניהם אמר קהלת. ותו מ"ט סיים בסוף הכל הבל הלא הכל הבל הבלים. ותו אמר מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, וקי פשיטא מה יהי לו יתרון בהבל בא ובחושך ילך מה שיך יתרון להבל, והלא מותר אדם מן הבהמה אין כי הכל הבל שמע מינה לא שיך יתרון להבל וחז"ל אמרו תחת השמש אין לו יתרון אצל בעמל בעבודת ה' למעלה מהשמש יש יתרון. אולי כאמר שנמשך לעיל שאחז"ל ז' הבלים נגד ז' ימי בראשית, וקי הא שבת מבזוך ומקודש איך אמר עליו הבל, ע"כ אמר בעמל שתחת השמש אין בו אלא הבל כי כל ישראל העושה בו מלאכה ועמל בו יומת אצל ישראל יש להם יתרון בלא עמל ובמנוחה והשקט זה היתרון ימלא למעלה

לזה להכח שהוא מהכל כל העולם. עכנלע"ד הכל נמשך אלעיל בן דוד מלך ירושלים ומבאר והולך שבה דהע"ה כאשר אבאר בעזה"י:

אקדים מרע"ה אמר יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על

העדה אשר יאל לפניהם ואשר יבוא לפניהם אשר יוליאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כלאן אשר אין להם רועה.

הנה אמרו אלקי הרוחות לכל בשר יפה פירש"י ח"ל אמר רבש"ע גלוי וידוע לפיכך דעתן של כל א' וא' ואין דומין

זל"ן מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כ"ה לפי דעתו עכ"ל. והוא דבר נפלא בחללו של רשות לב המלך שיש בו מקהלות

מחשבות כל בני מדינתו וכולם אדוקים ותלוי' בו. ויל"ד בפסוק הכפל אשר יאל לפניהם ואשר יבוא לפניהם וא"כ היינו

אשר יוליאם ואשר יביאם. ותו למא לי ולא תהי' עדת ה' כלאן אשר אין להם רועה זה ה"י ראוי להיות תחלת דבריו

לא תהי' עדת ה' כלאן אשר אין להם רועה וגו' ע"כ יפקוד איש על העדה וגו'.

אמנם הנסיון ילמוד אותנו כי העפ"י שכל המלכיות כולם נקהלו במחשבתם ודעתם מקהלת רוח כל איש ואיש והוא מחסדי ה' על ברואיו אבל

רובם אינו אלא נקהלו בו אבל לא נתאחדו שיהי' דיעותיהם נח ממעשי מלכם כולם אוהבים כולם שמחים במעשיו

ומתחללים בפקודותיו ומתיחדים בו ממש זה א' מני אלף כאשר זכינו לראות בהחסיד קיר"ה פ' הראשון אשר כל

עמו יחד מסרו נששם באהבתו ולא הרהרו אחר מדתו — לזה לא יקרא קהלת אלא אחדות שנתאחדו בו כל המחשבות ודיעות — ואקדים מה שפירש"י כנה

פעמי' כ"מ דכתי' קיחה אלל אדם אין פירושו קיחה ביד אלא קחנו בדברים ומשכיהו אליך בדברים ע"ש [ויקרא ח' ב',

במדבר ח' ו', כ' כ"ה, כ"ז יתח] והטעם

לזה כי אינו נלקח ביד, כי האדם אינו אותו הגוף העומד לפנינו כי זהו רק גוש עפר טיט היוצרים, עיקר האדם הוא

נשמת חיים אשר בקרבו שכלו ודעתו ומחשבתו. ומעתה אם אתה לוקח האדם ביד וכובלו בכבלי ברזל ומושכו לכל

מקום שירצה על כרחו שלא מרצונו, הרי לא לקחתי האדם, אלא חומר וגוש עפר מן האדמה כי מחשבתו ורצונו אינו הולך

עמו, אך אם אקחהו בדברים למשיך מחשבתו ודעתו אלי הרי לקחתי משה"ה פירש"י דל"ש קיחה באדם זולת בדברים,

הנה כי כן המלך ההולך וחילותיו ואוכלסיו אחריו על כרחם שלא לרצונם כי מי יאמר לו מנה תעשה' נמלא גושם

הולך אחריו אבל לא עזמיותם, אך המלך שהוא באופן הנ"ל שכל הרוחות מתאחדים אליו ולא רק במקהלות כ"ה

ביחוד הרי הוא מוליאם ומביאם בעלמם. וזה שאמר מרע"ה אלקי הרוחות יפקוד איש אשר כל הרוחות כלולות בו כפירש"י

ולא לבד אשר יאל לפניהם ואשר יבוא לפניהם והם בגופם ע"כ ילכו אחריה, לא כן אלא אשר יוליאם ואשר יביאם

בעלמותם ודעתם ורצונם וחפצם כאשר יראינו בעינינו בקיר"ה פ' החסיד. —

ועד"ן נלע"ד לפרש ש"ס פ"ק דמגלה [יא:] דקחשיב ג' מלכים מלכו

בכיפה ופריך ולחשוב נמי שלמה ומשיכי שלמה מלתא אחריתי הוי ב"י שמלך על העליונים ועל התחתונים דכתי' וישב

שלמה על כסא ה'. והנה ת"י זה תמוה מה בכך שמלך על העליונים ולמה יגרע ולא יחשב שמלך בכיפה, גם כי גוף הדבר קשה להלוס מה זה שמלך על העליונים, ופירש"י ידוע. אמנם לכאורה

יש לחקור מנ"ל לשלמה מלכות בכיפה אם דהע"ה לא כבש בחברו את כל העולם א"כ מנ"ל לשלמה הלך שלמה

שמו שלום [דה"א כ"ב] שלא יאל למלחמה מעולם ולא שלף חרבו כל ימיו א"כ

לא ישגיה ולא יעניש העוזרים, ע"כ
החנה מרע"ה בכ"ז לא תהיה ערת ה'
כלאן אשר אין להם רועה אלא ישגיה
על עמו וינהגם בדין משפט ולדק וכ"ז
יהיו מיוחדים בדעתו כמו שמ"ו דהע"ה
עושה משפט ולדק לכל עמו :

וְזָדָה שאמר שהע"ה בן דוד מלך בירושלים
זה דוד ה"י הכל הכלים הכל שלו
ומהשבתו כלול כל ההכלים בתחלה אמר
הקהלת שה"י רק במקלות ולא באחדות.
שוב נעלה מזה הכל הכלים הכל הכל
הכל נעשה הכל ה' באחדות גמור, כי
מה יתרון לאדם מלך בעמלו שיעמול
תחת השמש היינו שיכבדו גושי עפר
ולא דעתם וגשמת חייחם שהוא למעלה
מן השמש, אלא דוד הולך ודור בא
בעצמם ולא שמוכרים ע"כ אלא אשר
יוציאם ואשר יביאם, ואלא תאמר ה"כ
אבדה הארץ כי לא הליל העשוקים מיד
עושקיהם, לא בן הוא אלא והארץ לעולם
עומדת במשפט מלך :

כתיב יום בוא שמש בלחרים ואחז"ל
[מ"ק כ"ה:] זה יומו של יאשי
מלך יהודה. והכוונה הפשוטה שבעלם
תומו וחזק תעוזמו מת שלא בזמנו. וי"ל
לומר לענייניו עוד כונה אחרת בסיפוף
מהי"ל. דרמב"ן פ"י [שמות י"ב ו']
לחרים הוא עת עמידת השמש באמצע
הרקיע ומאיר באמצע לכל האדדים כי
בשחרית מאירה את המזרח ובין הערבים
את המערב משא"כ באמצע רקיע זה
נקרא לחרים לחר מכל לך. ודמיון זה,
יש מלך מולך על כמה מדינות וזהם
כמה אומות מאמינים ומחזיקים בדתות
שונים, והמלך דעתו קרובה לאומה שהוא
ממנה ולדת שהוא מחזיק וא"כ אין
אהבתו להם ולא אהבתם לו בשלימות,
משא"כ מלך שלם, כמו שראינו הקיר"ה
פראנץ שה"י אוהב ואהוב לכל בעלי

דחות

מאין מלך בכיפה. אך גם זה יעיד
הנסיון הלא אדוניי החסיד קיר"ה מלך
בכל מלכי אירופ"י בלא חרב וחנית אלא
מדותיו ומעשיו הטובים הכירו כל מלכי
הארץ ונכנעו לפניו ואחרי דברו לא
ישנו בן ה"י בשהע"ה. וההפך רב בין
הכובש בחרבו ובקשתו לא כבש אלא
גושי עפר אכל נשמת רוח חיים לא
כבש כי דעתם רחקו ממנו, אך המולך
בחכמתו ומוסריו מושל על נשמת חיים
אשר בקרבם. והיינו דקאמר ש"ס דלא
חשב אלא אותן שמלכו בכיפה בעולם
ובחרב וחנית וקשת ומלחמה סלה והמה
לא מלכו אלא על התחתונים היינו
גופותם של בני אדם לא על עליונותם
היינו נשמה אשר בקרבם, אבל שלמה
לא כבש בחרבו את כל בשר ע"כ מלך
על עליונותם ועל תחתונותם. והיינו
וישג על כסא ה' הנטה לבות בני אדם
לכל אשר יתפון יטו. —

בחרב להג"ל אמר ולא תה"י ערת
ה' כלאן אשר אין להם רועה.
כי באמרנו שהכל חפלים ומרוגזים בו
זה קלת נגד הרגיל, כמ"ש רמב"ן [שמות
כ"ב], ונשיא בעמך לא תאור כי דרכי
הכסילים הם מלך במשפט יעמיד ארץ
להליל העשוק מיד עושקו או להעניש
עוברי עבירה והתקלקל במלכו ובלהיו.
ולפע"ד זהו כוונת המדרש נשיא בעמך
לא תאור וסמך ל"י מלאכתך ודמעת לא
תאחר כשמקלל השופט תלקה תבואת
הארץ הה"ד ויהי ציני שפוט השופטים
ויהי רעב בארץ ע"ש ומציאו רבינו בחיי,
והדבר כפשוטו, דהרי בדור המבול
כשמלאה הארץ חמס השחית ה' יבול
הארץ ותחת חטא יאלה חות, וע"כ מלך
במשפט יעמיד ארץ דייקא שהארץ
מתברכת ע"י משפטיה, ואתם המקללי
והמארריי אותם גורמים השחתת הארץ.
א"כ הוה סד"א שיעמיד הקב"ה נשיא
שיתאחדו עמו כל ברוחות ע"י שהמלך

דתות שונות ומה גם לנו עם ישראל הרים קרניו ולא נתן חומה ולשון לשלוחו בנו וכללו הגין עלינו זהו השמש המאיר לכל הנדדים לכל האומות ולכל הדתות. זהו נ"ל משחז"ל [מגילה י"ג.] אסתר הדסה שמה ולמה נקראה אסתר על שם אסתר פירש"י שהוא לשון זוהר ולזהר כלבנה, וה"ט כיון שאחז"ל על פסוק ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה שלכ"א נדמתה לו כאומתו א"כ היתה מנהירת לכל הנדדים. וי"ט המן ודתיים שונות מכל עם ע"כ למלך אין שום להניחם כי א"א להשות מחשבתו למחשבתם. והנה לפעמים כשיחלוש גבר לעת זקנתו עסם זקנים יקח ואין לו כח עוד להשגיח על כל הנדדים. אבל הכא השתח עד אחיות ימיו לא פסק תמחו. והלכו בזה השמש בלזרים גם ביום השמש הי' בלזרים בלזירתו. — **ומהראוי** להספיד הספר גדול ולא נח כשברון מתנים על מיתת מלך חסיד גדול מהולל מאוד. אך כתיב הפכת מספדי למחול לי כי הניח אחריו זרע מבורך ממלא מקום אביו בחכמה ויראת חטא — כתיב אל תזכו למת ולא תנודו לו זכו ככו להולך כי לא ישוב עוד וראה ארץ מולדתו ואחז"ל [מ"ק כ"ז:] זכו להולך בלא זנים. והכוונה הפשוטה כי כתיב זכו זכו כפול כי ב' זכויות יש א' על המת עצמו כי בחושך בא ובחושך ילך ושמו יכוסה יורד שאלו ולא יעלה, והשנית על החיים כי בחייו השגיח עלינו והיה למגן ומחסה לנו, והיינו ב' זכויות א' להולך בעצמו ב' כי לא ישוב עוד וראה ארץ מולדתו בעין רואה והשגחה נפלאה

ואיינו. אמנם כל אלו הזכויות להולך בלא זנים, אבל הניח אחריו בן ממלא מקומו הרי הוא כאלו לא מת לא מלדנו הרי הבן ישיגה ויגן עלינו כמעשה אבותיה ולא מלדו כי כל המניח בן כמותו כאלו לא מת כי ע"י מפשי בנו הטובי מאיר הוא שם בארץ החיים ואינו יורד שאלוה כמשחז"ל [ב"ב קט"ז.] בדקפ"ה שלא נאמרה בו מיתת הואיל והייתה שהע"ה אחריו — וחסו נ"ל כונת הקרא וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא וגו' ויקס מלך חדש על מלרים אשר לא ידע את יוסף פ"י במיתת יוסף מתו עמו אחיו וכל הדור כי בן הוא במות מלך לדיק מתו כל אנשי דורו עמו אך כל זה הואיל וקס מלך חדש אשר לא ידע את יוסף פ"י שלא התנהג במדותיו ובמנהגיו —

והבא השתח זיכנו הי"ת וגמסרנו מלדיק ללדיק ממלך חסיד לחסיד הקיר"ה פערדינאנד המולך אחריו, א"כ הפכת מספדי למחול לי. והיינו דאמר שהע"ה פה אחר שאמר שבחי אביו ככ"ל, אמר ורחם השמש ובה השמש עד שלא שקעה שמשו של דוד כבר זרחו שמשו של שלמה ואל מקומו של דוד שואף כי כל מגמתו למלאות מקום אביו בכל דרכיו, וא"כ לא מת לבני דוד וגם המלך דוד זורח הוא שם בעולם העליון, ודוד מלך ישראל חי וקים — מעתה אין לנו אלא לישא לזכרו אל כפים להתפלל אל ה"א יאריך ימי המלך קיר"ה פערדינאנד הראשון ושריו ויועזיו ויעה לבו עלינו לטובה בימיו ובימינו תושע יהודה ישראל ישכון לבנה ובה לנין גואל אמן:

בעזרת מה שחנני הי"ת **לפ' תשא ופרה**

זה יתנו פירש"י כמין מטבע של אש הראהו הקב"ה ומשקלו כמחלית השקל, בש"ס מנחות אמרי נתקשה מרע"ה ולכאורה ענין הקישוי לפירש"י הלן

שהם בני אברהם מכל לך ולתת ח"י לבני משה שהם מלך אהם גרים זה ה' טענה למרע"ה, נמלא בא עתה מרע"ה בשם אברהם, ואמר אשר נשבעת להם כך וגו' וכל הארץ אתן לזרעכם וגו' אלא שאסור להזכיר אברהם אלא אברהם, אבל כוונת תפלתו ה' אשר נשבע לאברהם — וידוע כי אבותיו שמות האבות הם י"ג גימטרי' אחד, והיינו אברהם יצחק יעקב, אך אם נאמר אברהם חסר אות ח' נר"ך לומר ישראל ויהי אברהם יצחק ישראל י"ג גימטרי' ח' — לכן עתה נשתכח מרע"ה לשם אברהם הזכיר ישראל עבדיך:

ועתה את תשא חטאתם הרי טוב ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, יש לפרש ספרו של אהר"ר שהראהו הקב"ה למרע"ה דור ודור ודורשיו ופירש"י ראה קראתי בשם כללאל מלמד שהראהו הקב"ה למרע"ה ספרו של אהר"ר שבו נכתב כללאל היינו קראתי בשם — והנה כתי' ואתה אמרת קראתיך בשם, י"ל ג"כ כנ"ל הקב"ה הראהו למרע"ה כבודו הרב בספרו של אהר"ר שהוא כי בראש כולם וכל חכמי דורות ודורשיה' תלוי בו — אך יש לעיין מה הכבוד הזה הלא כללאל בן י"ג שנה והשפיע עליו הקב"ה חכמה תבונה ודעת וכל מלאכה וידע ללרף אותיו, שנבראו בהם שמים וארץ לא בכחו ועולם ידו ולא בכשרון מעשיו כ"א ברזון הבורא ח"כ אין כבוד למרע"ה כי לפי' משוא פנים יש בדבר חיו — אבל האמת יורה דרכו שעשה הקב"ה לטובת ישראל יבוא בן בנו של חור שמסר נפשו והרגו על עשיית העגל ויכפר על מיתת אביו והריגתו, אלא לפי' מוכח שכבר בימי אהר"ר כשנכתב ספר דור ודור ודורשיו כבר ה' גלוי לפניו מעשה העגל כי משמ"י ה' זאת שלא ה' ראוי לאותו מעשה

הלו שהראהו באש משקל מחלית השקל, וידוע כי מה ששקל בכסף ח"י שקל הוא באור או באש מאה פעמ"י ככה או יותר, ואם אולי נאמר שהראהו באש של מעלה שיעור שיווד מלמעלה להשפיע על מחלית שקל כסף כי כל מה שבמטה מושפע מלמעלה, ח"כ יהי בהיפוך כי טפה קטנה ח' מאלף נומחלי' של כסף יספיק לזה ויהי א"ך שיהי ה' לר"ך מרע"ה לשער משיעור משקל האש ההיא — שיעור משקל הכסף, וזה ה' קשה לשער עד שחזר והראה לו הקב"ה באש כמין מטבע ממס כארכו ורחבו אלא שמה לא יכל לשער משקלו ע"כ ה' לר"ך להראות ג"כ באש שיעור ונושניהם ידע לכוון כלע"ד:

ראה קראתי בשם כללאל בן אורי בן חור למטה יהודי כבר כתבנו במקום אחר כללאל ה' בן י"ג שני' והקב"ה השפיע עליו חכמה ופלאה נבואה כמו ש' בתרגום אונקלוס וה' זה לכפר על הריגת חור אבי אביו, והנה גאולת ישראל ממזרים ה' בשם תפקד פקוד פקדתי — וענשם בעגל ה' בזה עלמנו וציוס פקדי' ופקדתי וכפרתם ע"י כללאל ששמו כללאל אורי חור גמטרי' תפקד' והיינו קראתי בשם: **זכור** לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך הא דלא אמר יעקב

היינו משום שהקב"ה אמר ואעשך לגוי גדול ומרע"ה לא חפץ בזה והנה טענתו הוא רק כי ח"י נא ניתן לגרים אע"ג דכ' רמז"ס וכן הביאו תוס' במס' בכורי דגרי' יכולי' לאמור אלקי אבותינו כי אברהם נקרא אב המון גוים מ"מ כשניתן לו ח"י עדיין ה' שמו אברהם ולא אב המון גוים בצרית בין הצהרים ע"כ אין לגרים חלק בא"י ומרע"ה לקח בת יתרו ובניו מלך אהם בני גרים אע"ג דבתר משפחת אב אולי מ"מ אין ראוי לכולת ישראל

מתוך גרונו ומה שאמר סוף מי יום
אני בזה הם דברי שכינה בעצמם לא
הי' מסופקי' שעוד יבא, אך חשבו
שנבואתו רק בדמיון ובאספקלרי' שאינה
מאירה בבחי' אשה ע"כ ופל להם ספק
זה, וע"כ אמרו כי זה משה האיש
דייקא לא ידענו, מה הי' לו כי אלו
חושבי' שאינו איש אלא אשה, וכל לכפר
חטא זה לקחו פרה לקנה לואת בנה
ולא עגל או פר דעדיף לכפר, אלא
לכפר על שקראו מרע"ה נקבה, והיינו
ויקחו אליך בשבילך פרה אדומה כי
לולי כן הי' זכר עדיף, וסוד זה גילה
הקב"ה למרע"ה, אבל לאחר"י חוקה
כי לא יחכן שמרע"ה יאמר טעם זה
לישראל שהוא כמתיהר, והנה אחז"ל
במס' ר"ה בקש קהלת להיות כמרע"ה
יח' בת קול ולא קם נבי' עוד כמשה
אשר ידעו ה' פנים אל פנים, והיינו
ככל פנים אל פנים שכינה מדברת
מתוך גרונו, ואתה אין שכינה מדברת
מתוך גרונו, והנה שהע"ה לפי סברתו
גם מרע"ה לא דברה שכינה מתוך
גרונו א"כ מ"ט פרה נקבה והיינו
כשאמרתי אחכמה ואהי' כמרע"ה אז
והיא רחוקה ממני מ"ט היא נקבה
ולא פר או עגל :

א"כ ראוי' לישא חתאתם — ואם אין
א"כ ע"כ חכמתו של בללאל בלי טעם
וא"כ אין כאן כבוד ותפארת שאכתב
גם אני בואתו הספר ומחני נא :

אמרתי אחכמה והוא רחוקה ממני
זה פרה אדומה, יל"ד
בפרה אדומה כתי' ויקחו אליך מ"ט
אליך דוקא עמ"ש רמב"ן ר"פ תלוא
גבי ויקחו אליך שמן זית — ובמדרש
אליך אני מגלה טעמה ולאחרים חקה,
ולריך טעם למה, כתי' כי זה משה
האיש אשר העלנו מארץ מצרי' לא
ידענו מה הי' לו, יל"ד זה משה האיש
הא' האיש למה לי, וגם לא ידענו מה
הי' לו אין לו שחר עפ"י פשוטו,
אחז"ל שחשדוהו למרע"ה באשת איש
ופי' המפרשי' שחשדוהו שנבואתו בחי'
אשה מקבלת ולא איש חלקי' בעלה
דמטרותא, ונראה דהיינו מה ששכינה
מדברת מתוך [גרונו] והרי הוא האיש
בעצמו ואינו נבואתו לכן אין שום ספק
בנבואתו של מרע"ה כי ביד נביאי'
אדמה ושייך ב' חזרה או שינוי או
הבנה אחרת משא"כ בנבואתו של
מרע"ה כמ"ש רמב"ן על ודבר עם
משה פני' אל פני' כאשר ידבר איש
אל רעהו, והנה אלו הי' מאמיני'
שנבואתו בבחי' איש ושכינה מדברת

לפ' ויקהל פקודי ופ' החדש בעזיה-מה שחנני הית

והטמנת חמין היינו ביטול ולא שאר
מלאכות אוכל נפש, וכן ר"ג דמכילתא
הגיל סתר עצמו בדרייתא פ"ק דיבמות
דאמר הבערה לחלק יאלה, ע"כ ג"ל
ע"ד לפי שאמר מרע"ה כאן אלה
הדברים ודרשי' אלה דברים הדברי'
אלו ל"ט מלאכו' של משכן שזוהר מהם
בשבת וכי מורי בהסלא"ה מתחלה במרה
כשהוהיר על השבת הולך להזהיר להם
כל המלאכו' בפירוש והיו ל"ט לאוין
ושכשו

לפ' תצטוו כי רמב"ן מכילתא ר"ג
אומר למה נאמר הואיל ונאמר
ויקהל משה וגו' ה"ל יטמין לו חמין
וידליקו לו הנר ת"ל לא תצטוו אש
ופי' רמב"ן מדלא אמר לא תעשו כל
מלאכה אלא כל העושה בו מלאכה ה"ל
דלא נאמר כל מלאכה אלא מלאכת
אוכל נפש יהי' מותר קמ"ל ע"ש ולע"ז
מ"ט לא זוהר מזה הקב"ה בפי' כי
חשא, ועוד מ"ט פרט הדלקת הנר

מוכח דעל כל מלאכה צפ"ע נמי חייב
ושפיר ה"א להבשרת אוכל נפש לא
לחייב מהקטרה ונר"ו ואינך לא
תבערו וא"ש :

הדר מאתכם תרומה לה' כל נדיב
לבו יביאה את תרומת ה' זהב
וכסף ונחשת — יליד שינוי וכפל לשון
תרומה לה' ותרומת ה' י"ל כל כסף
זהב וחפצים שנותני הכל תרומת ה'
היא כי ממך הכל ומידך נתנו לך ולי
הכסף ולי הזהב, אך הרלון ונדבת
[הלכ] היא בבחירת האדם והוא תרומה
לה' לא תרומת ה' כי אוכל שלו כי
אין יראת שמים בידי שמים, אמנם
ה"א להביא לה' נדבת לבו אשר היא
במסתרי"ו כ"א ע"י שיביא חפצים שהם
תרומת ה' עממם מז"י נדבת. לבו
שהיא תרומה לה' ע"כ אמר קחו
מאתכם דייקא תרומה לה' והיא כל נדיב
לבו יביאה את תרומת ה' זהב
וכסף ונחשת עס זה יביא נדבת לבו
תרומה לה' .

ויעש בללאל ואהליאב וגו' לדעת
לעשות וגו' ויקרא משה
וגו' ונ"ע בפסוק הראשון אמר שכבר
עשה בללאל וחכמי לב ושוכ כתיב ויקרא
משה בללאל ולחכמי לב ויקחו מלפני
משה, עכנלפענ"ד נהי כי נתן ה'
חכמה בהמה מ"מ לא ניסו באלה
מעולם אלא לב כל ה' אמר לו שהוא
יארזו והוא יהי חרש וכדומה, ע"כ
אחר שנשא לבן אותם, ה"י מנסים
עלמם ועשו יריעה קטנה וקרא קטן
ובריה קטן וכן הכל ואח"כ קראם משה
ומסר בידיהם את הכל והיינו ויעש
בללאל וגו' לדעת לעשות פ"י שעשה
לדעת מזה שיכולי לעשות כל אלה
ואח"כ ויקרא משה וגו' ויקחו מלפניו

אלה פקודי המשכן משכן העדות
כדכינו בחיי המשכן עס ה'

אותיות ת"כ כבית שני — משכן ת"י כבית

ראשון

ועכשיו רמזה משה במלאכת המשכן
מש"ה חינו נמנה אלא בלאו ה' לא
תעשה מלאכה וכולל ל"ט מלאכת
המשכן ע"י ריש פ' תרומה מ"ש מורי
זל"ל — והנה כי כן ה"י מקום לטעמי
לענין איסור הבצרה דכילק ממשכן
ומינה מה במשכן לא נאסר אלא הבצרה
של בעלי מלאכות לורפי זהב וכסף
ובישול סממני' אבל בישול אוכל נפש
הרי הותרה בהקטרת אימורי' שהוא
אוכל מזבח והדלקת נר דמנורה ה"א
כה"ג מותר גם להדיוט ובפ"צ דיבמות
מבואר דאין בקרבנות שום חילול שבת
רק שחיטה והקטרה, ובשחיטה ליכא
למטעי שה"י חובל מותר להדיוט ללזרכו
מדאינך ביום אפי' בשבת למילה
שמע מינה חבורה אסור אפי' ללורך
מזה שנקרא לורך — אבל הבצרה
ללורך בישול והדלקה הוה סד"א להחיר
קמ"ל לא תבערו, וא"ש לשון המכילתי
והנה פ"ק דיבמות בהך ברייתא דר"י
דהבצרה להלק פירש"י דהי לא יבערו
ה"א שאין חייב עד שיחלל בכל ל"ט
מלאכו' קמ"ל על חדא נמי חייב ודלא
כפירושו פ"ק דפסח"י, וכבר כתבתי
בזה במקום אחר — ולפי הג"ל ה"י
מההכרח לפרש כן אליבא דר"י לשיטתו
דהא עיקר קרא אינך דלא נימא
הבצרת ח"י מותר דומ"י דמשכן ולא
י"א להלק אך עכ"פ מוכח דחייב נמי
על מלאכה ה' אפי' חינו עושה כל
הל"ט בבת ה' דהי ס"ד בע"י כל הל"ט
וא"כ לפי הה"א דהבצרת אוכל נפש
מותר פ"י חינו משל"י ל"ט ה' עשה
ל"ח מלאכו' והבצרה לא עשה אלא
באוכל נפש ה"א דחינו משל"י, וקי' איך
נטעה בזה כיון דמותר במשכן במזבח
ומנורה הסם לא עשו רק מלאכה זו
וה"ה דה"י מותר כל שארי מלאכו' ה'
ה' ומכ"ל דחינו משל"י שינך לא
תבערו — אלא מדאינך לא תבערו

מַעֲלוֹת בְּקוֹדֶשׁ — וְאָמַר וְעַתָּה הִי עֲלֵיהֶם יוֹמָם עַתָּה הוּא מִדֵּי וִיכָרִי כְּפִירֵשׁ בְּפִסּוֹק בְּעַנְי עֵין עַל הָאֶרֶץ וְהֵם שְׂמַחֵי בִּסְרוֹרִים ע"כ עֵין הִי עֲלֵיהֶם הוּא יוֹמָם נֶחֱשֶׁב לְיוֹם וְאִרְ נֹגֶה — וְאֵשׁ הַמֵּאִיר לַעֲשֵׂי תֵּהִי לֵילָה גְבִי הַלְדִּיקֵי בְּלִבּוֹל טִרְדַּת עוֹשֵׂי נֶחֱשֶׁב לָהֶם לֵילָה כָּל מַסְעֵיהֶם שֶׁל עֵיוֹם וּמַחֲשַׁבְתָּם : **בפ'** אֵין עוֹמְדִין גְּדוּלָה תַּפְלָה מִמַּעֲשֵׂי שְׁהִי מַרְעִיָּה אֵין גְּדוֹל בְּמַעֲשֵׂי מִמֶּנּוּ וְלֹא נִעְנֶה אֵלָּא בְּתַפְלָה, דְּכַתִּיב רַב לָךְ עֲלֵה רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְלִיעַ וְדַבְּרִי תוֹסִי לִיעַ יוֹתֵרֵי ע"ש וְנִלְעַד דְּהִרִי עֲפִי מוֹשְׁכֵל הַרְשָׁשׁוֹן אֵין מִקּוֹם לְתַפְלָה לֹא בֵּן אֶדֶם הוּא לְהַתְנַחֵם אֵלָּא אֵם חֲטָא וְנִתְּסַר בְּפִשְׁעוֹ יִרְכָּה בְּמַעֲשֵׂי וְיִתְרַפֵּא כִּי לֹא אֵל חֲסֵן רִשָּׁע הוּא, אֵךְ הַקְּבִיָּה אָמַר שְׂתַפְלֵל, וְיִי כֵּה אֶלְקִינוּ כָּל קִרְאֵינוּ אֵלֵינוּ וּמִיָּם עֲדִין נֶאֱמַר דִּי גִנְעִנָה בְּתַפְלָה אֵלָּא עֲכִיפִ בְּשִׁינֵי מַעֲשֵׂי לְטוֹב יוֹשֵׁעַ בָּלָא תַּפְלָה, וְגַם זִיָּא אֶפִּילוּ יִשְׁנֵה מַעֲשֵׂי לְטוֹבָה שְׂרָאֵי לְהַתְכַּפֵּר לֵה אֵינוּ נִעְנֶה אֵלָּא בְּרִיָּוִי דְּבִרִי וְזֶה מוֹכַח מִמַּרְעִיָּה אֲחֵר שְׁחָטָא בְּשִׁמְעוּ נֹא הַמּוֹרִי וְהִרְכָּה וְהַפְלִיר בְּתַפְלָה וְהַקְּבִיָּה אָמַר רַב לָךְ וְסַגֵּר בְּעֵדוֹ דְּלֹת הַתַּפְלָה, הַחֲלִיט עֲלֵה רֹאשׁ הַפִּסְגָּה, וְקִי דְלִמָּא נִהִי שְׁלֹא יִתְפַּלֵּל עוֹד עֲדִין יִרְכָּה בְּמַעֲשֵׂי הַמְּכַפְּרִי עַל שְׁמֵנוּ נֹא הַמּוֹרִי וְעַל כְּרַחוּ יִכְנֹס לֵאמֹר אֲפִיכִ שִׁינֵי מַעֲשֵׂי בְּנֵה תַּפְלָה עִמָּהֶם אֵינוּ מוֹעִיל וְכִיוֹן שְׁאֵמַר אֵל תּוֹסֵף דְּבַר שׁוֹב הִי בְּטוֹחַ שְׁלֹא יַעֲלֶה ע"כ אָמַר עֲלֵה רֹאשׁ הַפִּסְגָּה, וְהִנֵּה הַמֵּאִמֵּר מִבּוֹאֵר לְפָנֶיךָ וְגַם דְּבִרֵי תוֹסִי :

רֹאשׁוֹן הַעֲדַת חֶסֶד וְיִי תַעֲשֵׂי כְּמַסְפֵּר שְׁנוֹת הַמַּשְׁכָּן עַד בְּנִין הַבֵּית וְהוּא דְּבַר גַּסְלָא — אֵלָּא שְׁלֵל מִיָּט חֶסֶד הִי מִמַּסְפֵּר בֵּית שְׁנֵי עַד שְׁלִירִי לְלֶרֶךְ הִי אֲחֻזִּי לְמַסְפֵּר תִּכּ וְלֵיל רִמּוֹ לְחַמְשָׁה דְּבִרֵי שְׁחָסְרוּ בְּבֵית שְׁנֵי כְּמִבּוֹאֵר בְּמִסִּי יוֹמָא אֶפְסוֹק וְאֶכְבְּדֵה חֶסֶד הִיא ע"ש : **בר'** אֵישׁ וְאֵשָׁה אֲשֶׁר וְגוֹי הִבִּיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִדְבָה לֵהִי נִרְאָה הֵךְ אֵישׁ וְאֵשָׁה מַעֲרַב רַב שְׂנֵדָבָה אֲחֻזָּת דְּבִרֵי הִבִּיאוּ נִדְבָה לֵהִי וְלֹא לְבִנֵּין הַמַּשְׁכָּן כִּי לֹא לָם וְלֹנוּ לְבָנוּי בֵּית לְאֶלְקִינוּ וְעִי וְזֶה רִישׁ פ' תְּרוּמָה :

באחד לְחַדֵּשׁ הַרְשָׁשׁוֹן הוֹקֵם הַמַּשְׁכָּן וְיִקֵּם מִשָּׁה אֶת הַמַּשְׁכָּן לִיעַ אֲחֵר שְׁהוֹקֵם אֵין וְיִקֵּם מִשָּׁה, עֲכַלְעַד לְפָרֵשׁ כִּי הִי מַסּוּפָקִים אֵי עֲשִׂית הַמַּשְׁכָּן הוּא עֲלִי וְחִשְׁבּוֹת טָפִי מִהֵרָ סִינִי כְּאֲשֶׁר הִי בְּאִמָּת לְשַׁכְנִי בְּתוֹכָם כִּי נִתְעַלּוּ אֲחֵר שְׁשָׁבוּ מִחֲטָא עַגֵּל — אִו הוֹרְדָה הִיא לָהֶם וּפְחֻת מִקְדוּשָׁת סִינִי, אֲעִיגִ שְׁהִי לָהֶם לִידַע מַעֲלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין מִיָּם הֵא פִירֵשׁ רִישׁ בְּנֵי הָעִיר דְּזֶה יִלְפִי מַדְעָשָׁה בְּלֵאלָל הַמַּשְׁכָּן וּמִשָּׁה הִקִּימוּ ע"כ בְּרִיָּה נִסָּן הוֹקֵם הַמַּשְׁכָּן פ' הוֹקֵם עַל וְנֶחֱשֶׁב בְּחִשְׁבּוֹת שְׁהִי וְיִקֵּם מִשָּׁה אֶת הַמַּשְׁכָּן וּבְלֵאלָל עֲשִׂאוּ שִׁמּוֹת מַעֲלִין בְּקוֹדֶשׁ א"כ הַמַּשְׁכָּן חֲשִׁיב טָפִי מִסִּינִי א"כ הוֹקֵם הַמַּשְׁכָּן :

בר' מַסְעֵיהֶם פִּירֵשׁ חֲנִייתָם כִּי הַלְדִּיקִים כְּשֶׁהֶם מַטְלִילִי בְּגוֹפֶם אִו חֲנוּיִם בְּמַחֲשַׁבְתָּם וְעֵיוֹם אֵל תְּרַגְּזוּ בְּדֶרֶךְ אֵךְ בְּחִייתָם וְגוֹפֶם נֹחַ וְשִׁקְטָא אִו הוּא כָּל מַסְעֵיהֶם מִמְּדֻרְגָּה לְמִדְרָגָה

דפ' ויקרא

כְּבוֹשֵׁי דְּבִרֵי חֲנוּפָה הֵם, יִלְדִּי מִיָּשׁ דְּכִי הֵבֵא אֵי זַעֲרִירָא מִפְּנֵי עֲנוּתוֹתוֹ שֶׁל מַרְעִיָּה שְׁלֹא רָלָה לְכַתּוֹב עַל עֲלָמוֹ לְשׁוֹן חֲנָה

ויקרא אֵל וְגוֹי לְאִמּוֹר פִּירֵשׁ אָמַר לָהֶם דְּבִרֵי כְּבוֹשֵׁין בְּשִׁבְלֵיכֶם הוּא נִדְבַר עִמָּה וְיֵשׁ לַעֲיִי מֵאֵי דְּבִרֵי

קדשים קלים הם והיא לא יניחום על
איברי עולה קמיל דחין עולין מבטלי
זאין :

בהפטר לא הבאת לי שם עולתיך
וגו' אך העבדתי בחטאתך
הונעתני בעונותיך, יל דרמנים כימורה
טעם דקרבנו שהי' שטופים לעין
והמלרי' מקריבי' טלחי' והכשד'י' עזי
וההודי' פריס, ע"כ להוילא מרגילותם
לזה בקרבנו' אלו להי"ם ורמב"ן לזוה
הרי אדער ונח הקריבו קרבנו' אפי"כ
השיגו סוד נשגב ומהר"ט בלפנת סענה
כי שהרמב"ם בעלמו סוף הלי מפילה
כי שהקרבנו' חק אך כוונתו יען עשו
אותם לז"ה חק וע"ז הי' להקב"ה לשנא
הקרבנו' כמו ששנא המלכס שהיתה
אהובה, אלא משום שהי' ישראל שטופי'
להקריב לעין ע"כ נחר בהם להוילא
מלכס, וז"ל רח"י לדבריו שהרי נח
הקריב מכל מין ומין והי' לריח ניחוח,
ש"מ זה הסוד הנשגב שיך גם ככל
מיני טהורי' ומי"ט פסולי' לדורו' אלא
שור כשכ ועז אפי"כ אעפ"י שכולם
הי' אהובי' מי"מ השניחם הקב"ה הויל
והי' חק לע"ז, ורק שלשה, אלה שהי'
ישראל שטופי' בהם לזה להקריבם
לשמו, ונראה היינו טעמא מכס להוילא
את המומר כי המומר לעין אם יקריב
לגבו' יהי' לו מזכרת עון שהרי כל
הקרבנו' שנוחי' הם הויל ועשאו' לז"ה
חק לעין רק כיון שע"ז יפסקו ישראל
מע"ז החזירים הקב"ה, וכיון שזה
המומר בין כך עע"ז אי"כ הקרבנו'
לשמים שנוח' הי' לפני הקב"ה כאלו
מקריב חית היער, והיינו דסוכיחם
הנביא לא קרי' לי בכסף קנה ופי'
במדרש לא הטרחתך להביא לי חית
היער וע"כ מטעם שהוא שנוי להקב"ה
הויל ועשאה חק לז"ה אי"כ
הנובדתי בחטאתיך אותן קרבנות
שנתת מקריב לי הי' חטאת ועון
והונעתני

חבה הלא כבר כתי' כן סוף פי'
משפטים ויקרא אל משה, אלא כי
מדרגו' יש בחי' קריאה של חבה ובחי'
דיבור שאינו חשוב כקריאה, ושם נהר
סיני קודם עגל זכו כל ישראל ובשכילם
קרא למשה בלשון חבה לכן לא נזכר
שם דיבור כלל אך אחר העגל הי'
הקריאה רק בזכות משה, ובשכילם
הי' בחי' דיבור, היינו ויקרא אל משה
וידבר ה', דב"ר אל ז"י, והיינו דברי
כבושי' בשכילם הוא נדב"ר עמי ולא
קורא והקריאה הוא בשכילי לבד וע"כ
לא ראה לכתוב וכו' אי' זצירא :

ורא תשכית מלה ברית חלקיך מעל
מנחתך על כל קרבנך תקריב
מלה, יש לפרש דרמב"ן כי סוד נשגב
בקרבנות מלה, אמנם על הקרבנו' הוא
כפשוטו הקריביו נח לפחתך היאכל
תפל בלי מלה, אבל פת נקי' ומשוח
בשמן נאכל גם לשרי' בלי מלה, ומי"מ
לריך מלה משום ברית חלקיך והיינו
ולא תשבי' מלה ברית חלקיך מעל
מנחתך כי על כל קרבנך בלא הכ"כ
תקריב מלה משום הקריביו נח לפחתך
אבל על מנחתך ניכר שהיא ברית
חלקיך :

והקטיר אות: בני אהרן על העולה,
כן כתי' גבי שלמי' פירש"י
מפני שעות תמיד קודם לכל הקרבנו'
ויל"ד אי"כ גבי עוף ומנחה נמי ה"ל
למיכתב כן — וז"ל ע"י מנחות כ"כ
ע"כ וכי בולעו זו מזו מאי הוי מב"מ
הוא ע"ש והנה הוה קד"ח לא יניח
חלבי שלמי' על איברי עולה דבלעי
חלבי שלמי' קדשי' קלי' מאיברי עולה
קדשי' קדשי' ומוריד' מקדושתן, בשלמא
עולת עוף ומנחה תרווייה' ק"ק הם
אעפ"י דשירי מנחה נאכלי' לכהני' מי"מ
הקומץ שנשקף עם איברי עולה קדושה
אי' להם, משאי"כ שלמי' בעלמותן

והוגעתני בעוונותיך כיון שעתי מקריבים גם לנצח וכו'ל

בעוה"י מה שחנני ה"ת רפ' צו ושבת הגדול

תהא עלי אלא ועמדו זרים ורעו
לאנכס וכן כתי' כי אין מחסור
ליראיו ע"כ אומר' כל דכפין ייתי ויכול
כי אין חסרון ליראיו והנה בהעושי
כר' ישמעאל אפי' מלאים כל טוב יש
להם חסרון כיס משא"כ העושי כרשב"י
אפי' בקב חרובי' אין חסר להם כלום
ולא שייך חסרון כיס, והם אינם
לריכים זרו כלל, אך להוהגי' כר'
ישמעאל שיש להם חסרון אותם לריכי'
זרו, וא"כ הכהנים המוקדשי' אל ה'
אינם לריכי' זרו ויותר ה' לריך
לישראל' שהם בעלי חסרון כיס ולא
לכהנים שאינם לריכי' זרו כי מזוזי'
ועומדי' הם הואיל ואינם בעלי חסרון
כיס:

זאת התורה לעולה ולחטאת וגו'
שלהי מנחות אמר רבא לא
עולה לא חטאת מי שעוסק בתורה
אינו לריך לא עולה ולא חטאת וגו'
ע"ש דפליג על ר"ל דאמר כל העוסק
בתורה כאלו הקריב עולה אלא שאינו
לריך לא עולה וגו', וי"ל הא דריש
הפרשה כתיב זאת תורת העולה ולא
נאמר לעולה ודרשו מיני' כאלו הקריב
עולה ולא כך שא"ל עולה אלא רק
כאלו הקריב ומי"מ עולה טוב מיני'
והכא אמר שא"ל שום קרבן ויש לחלק
בין העוסק בתורה להכשר מצוה לא
עדיף מהמצוה גופי' ואין זה לשמה
של תורה ממש אך העוסקי' בה לשמה
ממש שכבר בקיאי' בכל המצוות
והלכותיהם וגם אינם עוסקי' בפי' עולה
הואיל ולריכי' עולה ואין בהם קיים,
אין זה כוונתם אלא לחכת התורה
להיות עמלי' בה ומעיני' בה ומחדשי'
בה זו התורה החשובה יותר מעולם
וכל

צו אין לו אלא זירח מיד ולדורי' אר"ש
ביותר הכי לריך לזרו במקום
שיש חסרון כיס, י"ל הנה דבר הרגיל
יום יום נעשה כדיוטגמא ישנה ע"כ
אחז"ל יכול מר"ח ת"ל ביום ההוא
יכול מצע"י ת"ל בעבור זה בשעה שיש
מצה ומרור מונחי' לפניך כדי שלא
יהי' ללך בנך כדיוטגמא ישנה כליל
סיפור י"מ ע"כ לא תגיד לבנך אלא
בשעה שיש מצה ומרור מונחי' לפניך —
אמנם לא כן עבדים הגדולים שאנו
אומרי' אשרינו מה טוב חלקנו ומה
נעים גורלנו וכו' שאנו משכימים
ומעריבי' ואומרי' פעמי' בכל יום
שמע ישראל וכו' ראונו אשרינו שזכינו
לעפ"י שאנו אומרים פעמים בכל יום
ומיחדים שמו הגדול והי' ראוי שתקרב
את האהבה ומי"מ אנו אומרי' שמע
ישראל ואהבת באהבת עולם אמתיו'
כאלו היום תחלת קבלת עול מלכות
שמים, וכן אומר בפי' זו ואש המזבח
תוקד בו קאי על הכהן שהשפיל
גדולתו לפני יוצר כל ית"ש ומוציא
הדשן ואינו מתהדר לפני ממהקב"ה —
אש המזבח אשר מן השמים תוקד
בו בלבו של כהן מים רבים לא יכלו
לכבות האהבה וציער עלי' הכהן עלים
בבקר בבקר מוסיף אהבה על אהבה
יום יום יביע אומר, תמיד תוקד לא
תכבה, וע"כ כתי' לו כי כל דבר
שהיא מיד ולדורי' יום יום לריך זרו
שלא תחישן ושלא תכבה אש האהבה
ההיא ע"כ כתיב לשון זירח, והנה
רשב"י ור' ישמעאל פליגי ר' ישמעאל ס"ל
הנהג בהם דרך ארץ זרע בשעת
זריעה דכתי' ואספת דגןך וכשים פנאי
עובד ה' אך רשב"י ס"ל תורה מה

וכל הקרבנות, ובריש הפרשה שעוסק בתורה של עולה במקום עולה זה איננו אלא כאלו הקריב ולא קרבן ממנו, והבין זה כי הוא אמת לפע"ד: **והנה** מס"ס אשר לזה ה' אל משה בזה סיני ביום לוותו את בני ישראל להקריב קרבניהם לה' במדבר סיני לא אחריך בדקדוקים בלוקט דרש לה' לרבות בכור ומעשר ופסח כ"ל בשעה שבאו הטמאי' לנפש אדם למה נגרע להקריב קרבן ה' במועדו, השיב להם מרע"ה לכו ועסקו בתורה ולא לריכ"י לא פסח כדכתי' כאן לא עולה ולא מנחה ולה' לרבות פסח, וזהו אשר לזה ה' את משה בזה סיני ביום לוותו את ב"י להקריב קרבניהם לה' היינו במדבר סיני שהוא פסח מדבר אז אמר להם זאת התורה שקולה כפסח, וכל משו"ה אמרו למה נגרע מהקריב קרבן ה' במועדו באוך בני ישראל שהוא מיותר פשיטא שהוא בתוך ישראל, אבל באו בטענה עלומה נהי שאין לריך פסח כי התורה שקולה, מ"מ כיון שפסח בא בכנופי' בכנסת כל ישראל קהל ועדה וא"כ לריך התורה שתי"י ג"כ ת"ת דרבים בכנופי' וזה א"ל להם כי במועדו בשעת הקרבת פסחי' כל ישראל עוסקי' בפסחיהם, והם יעסקו בתורה בדדידות ע"כ א"ל שתיחשב כפסח, ע"כ אמרו במועדו בתוך בני ישראל דייקה:

ומפתח אהל מועד לא תלאו ז' ימים עד יום מלואת ימי מלואיכם כי ז' ימים ימלא את ידכם כאשר עשה ביום הזה לזה ה' לעשות לכפר עליכם ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה ז' ימים, ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו, ע"ד רמז כל שבטים שנה לא ילא אדם לדיק מפתח אהל מועד היינו ממחשבות עבודת ה' עד יום מלואת ימי מלואיכם יום

האחרון יום סילוקו שהיא יום מלואת ימי מלואיכם כי ז' ימים ימלא היום האחרון ההוא הוא ימלא ידכם בכל מעשי שבטי' שנה כי אז והלך לפניו לדקו של כל השבטי' שנה, וכאשר עשה היום הזה כן לזה ה' לעשות לכפר עליכם ופתח אהל מועד תשבו ז' ימים ושמרתם את משמרת ה' ולא תמותו וגו' פ"י כאשר עשה ביום הזה ביום סילוקו מן העולם והלך לפניו לדקו כן לזה ה' למלאכי השרת שיצאו נגדו לומר יבוא שלוי ינוחו על משכבותם לפי כבוד הנכנס, יהי היו"א"י נגדו כן לזה ה' לעשות לכפר ביום המיתה, ואמר עוד ופתח אהל מועד תשבו לילה ויומם ז' ימים פ"י מיום הולדו יהי כל יום בעיניו כאלו היה בן ע' שנה ועד"ז אראב"ע הרי אני כבן שבטי' שנה שכל יום ה' בעיניו כיום א' לפני מיתתו ואותו המחשבה לא זיק כי הוא חי"ך ואורך ימ"ך ע"כ ושמרתם משמרת ה' ולא תמותו כי ח"י יח"י.

חכם מה הוא אומר מה העדות והחקים והמשפטים אשר לזה, יראה דהחכם מבקש שילמדו עמו דיני התורה כדי שאח"כ יפטר וילמוד חכמת יונית ושאר חכמות עפ"רש"י בפסוק כי לא דבר רק הוא מכס שלא יאמר אדם למדתי תורה אלמוד שאר חכמות אלא והגית בו יומם ולילה וע"י בפי ואתחנן בתשובתו של בן החכם תראה שרמז תשובה זו שנעסוק בתורה כל הימים ולא נפטר ממנה לעולם וזו היא תשובת המגיד אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן שיאמר טעם פסח בפיו לעולם:

דבר נא באוני העם אה"ל בבקשה ממך אמור להם בבקשה מכס וישאלו שלא יאמר אותו לריך וכו' נראה הקב"ה אמר לאח"ע"ה שיזכה לבנים שיעמדו

כס מיוחד כי לעולם חסדו, והענין כי אין שום נס גדול ומה הרעש אם לפני ג' אלפים שנה נקדע הים שעה אחי ונתייבש, ופסל לחם מן השמים, ומעשי כאלו הלח בכל רגע נסים כאלו מי פתי לא יתעורר בזרעו זרע באדמה ויין ממנו אין ירוק ושזב פרח בו פרח אדום או לבן ושזב יגמול ממנו פרי פלוני, איך נעשה זה, וכי אין זה נס כקריעת ים סוף, הנה יבוא השופט ויאמר בחכמתו זה הוא בטבע כי ייזלי חמה מכין בעפר ומי הגשמי מרטיב ועיי' נעשה כך ועיי' נעשה כך, יאמר נא עיי' מה מכי ייזלי חמה עיי' מה אד עולה מן הארץ להגשים וכל דבריהם הכל ורעות רוח אלא שחכמיהם אומרי' עולם כמנהגו נוהג כה הי' וכה יהי' ואין אחר העושה כן בחכמה ובתבונה ונדעת ואין אלקי' אלא כך הטבע מעצמו ואמת שהוא פלא ואין להבין סתרי הטבע אך מעצמו הוא כן, ואמנם כשהקב"ה משנה הטבע כגון קורע הים שעה אחי וממטיר לחם מן השמי' ומוזיא מים מזר החלמיש אעפ"י שכל אלו המה כטפה מן הים נגד חידושי מעשי בראשית שכל יום ויום מ"מ ישפוט כל בר דעת מזה שאין הטבע נוהג כן מעצמו שא"כ לא יכלה להשתנות לנורך שעה, וא"כ משינוי הקטן הלו נדע שזה היורר והבורא עושה נסי' ונפלאות גדולת בכל יום והיינו לעושה נפלאות לבדו לפעמים לדורות, לפעמים לפי שעה נדע כי לעולם חסדו וכן למכה מזרי' בזכוריהם נדע כי לעולם חסדו וכן כולם, מכל נס לשעה נדע כי חסדו וטובו והתנהגותו והשגחתו לעולם יום יום :

חגור חרבך על ירך גבור, עיי' פי כמה אשה ס"ג ע"א יל"ד וכי רב כהנא לא ידע אין מקרא יולא מדי

שיעמדו בשני נסיוני' נסיון העוני והשיעבוד ועבדו ועינו אותם ואפ"ה היו מלויני' שם שלא שינו שמם ולשונם, ומרע"ה חשש וכן לא יאמינו לי אמנם ויאמן העם נמלא עמדו בנסיון העוני, ושזב הכטיחו הקב"ה ואח"כ ילאו ברכוש גדול שהוא נסיון העושר ולא ימרו דברי ה', וכן הי' באמת כי מה שעשו העגל ודי זהב הי' מזהב ביזת הים אבל מבזת מזריים לא נכשלה, ואמנם מרע"ה דאג על זה שמא לא יעמדו בנסיון העושר כמו שחשש שלא יאמינו מחמת עוני ושיעבוד כן חשש לזה, וכן ישראל עצמם לא רלו להביא עצמם לנסיון ע"כ אמר הקב"ה כי בקשות אחי למרע"ה בבקשה ממך אמור להם בבקשה והכל כדי שלא יאמר אותו לדיק שלא זכה להיות לו בנים העומדים בנסיון העושר, ועיד' יש לפרש מ"ש הלואי ונלא בעצמנו פי' בעצמיותנו לא בכוונה שמחי' וטובי לב על העושר והרכוש שאנו מוזיאים ויהי' השכל והנפש והעצמות נמשך אחר הגוף ותאותו המדומה, אבל אם נלא ערום רק לשם ה' אז נלא בעצמיותנו ואמנם בעל כרחם שלא בכוונת קימו וינללו את מזריים, ע"כ כשהטאו בעגל עיי' די זהב אמר מרע"ה למה יחרה אפך בעמך אשר הולאת מארץ מזריים ביד חזקה ואחז"ל שא"ל הולאתם בכסף וזהב ומה יעשה אותו הכן ולא יחטא, נראה ביד חזקה דקאמר לא על ידו החזקה שהכה מזריים אלא הולאתם ביד חזקה על ישראל שלא בכוונת מעוטרי' בכסף וזהב והם מיד דאגו על ככה שמא לא יעמדו בנסיון ואחיה הוא שגרמת להם :

שבת הגדול שבו נעשה גדול, הארכתיו ותוכן הדברי' לפרש המקראות לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו וכן כל ההודי' קללו אומר על

חגורת חרב בפלפול עוד איננו מוֹלֵאוּ
מפשוטו אלא מראה להעמי' והשרים
יפיה נמלא אדרבא חכמים אומרי'
שהפסוק מורה שאין מקרא יולא מידי
פשוטו והיינו דרב כהנא וא"ש :

במדריש תן חלק לוי גם לשמנה לוי
זה דורו של משה שנימולו
לוי וגם לשמונה זה דורו של יהושע
שנימולו לחי ומורי בהפלאה פ' אמור
נדחק ומלאתי בראב"ן שנימולו לוי
דורות אברהם יחזק יעקב לוי קהת
עמרם משה לשמנה דירו של יהושע
שנימולו בדור שמיני, וכל היינו דאמר
דהמע"ה למנח על השמינית מילה
שנתנה בשמיני' ואחז"ל שנטער על
שראה עלמו ערוס מכל המלות עד
שנסתכל במילה שניתנה בשמיני', דהנה
לא ניתנה פריעה אלא לדור שמיני,
והענין כי הסרת הערלה די להסיר
הקליפה מעטירת קדושה, אעפ"י שעדיין
מחילה דקה מפסקת והיא עור הפריעה
בקליפת אגוז הפנימי שנאכלת עמה
ואינה אלא מחילה דקה המפסקת בין
עיקר הקדושה כאספקלרי' שאינה
מאירה ולא יזכו לזה אלא אחר קבלת
תורה בא"י, אבל בא"י בלי קבלת תורה
כמו ארבע"ה ח' דורותיו או מקבלי
תורה בלי א"י כמו דור המדבר לא
יזכו לזה עד דורו של יהושע ומאז
יזכו בה אפי' בח"ל ע"כ כשראה דהע"ה
מילה שבשמיני' דייקא היינו שנפרע
ואין דבר חוץ בינו לבין אלקי' שמח
ואמר למנח על השמינית :

ואברלתם אותו בחפזון רומז שירריך
בסיפור י"מ כל כך בשעה
שמנה ומרור ופסח מונה לפניו עד
שלבסוף יהי' הזמן בהול לאכ"י פסח
קודם מלות או קודם עמוד השחר
באופן שיהי' האכילה גופא בחפזון
ובכחילונ' והכסיון מוכיח :

בהפטרות יו"ט ב' כי לא נעשה
כפסח

מידי פשוטו ומ"ט נמי דרבנן דפליגי
אדר"ל ואי אפי"ה פליגי וס"ל מקרא
יולא מידי פשוטו, א"כ אין הלכה
כר"ל ומאי אמר רב כהנא דעד השתא
לא ידע דאין מקרא יולא מידי פשוטו
משמע השתא ידע אדרבא הא הלכה
כרבנן דס"ל מקרא יולא מידי פשוטו
ובעיקר הדבר ל"ש אדר"ל הא בודאי
עיקר הקרא בדברי תורה כתי' כפשוטו
שהרי כך כתי' הולך חן בשפתותיך וגו'
חגור חרבך על ירך גבור, ושוב כתי'
ללא רכב על דבר אמת ועוזה לך
ותורך נוראות ימיקך, ועכלנע"ד דכ"ע
לא פליגי דעיקר בדבר שפתיים
כתי' ור"ל דריש לוי במלך המשיח
דמלבד שגורתו נוראוי ימינו והולך חן
בשפתותיו להפוך עמים שפה ברורה
יחד, עוד חגור חרב כגבור ואיש
מלחמה ומפליא גבורות ואימתו מוטל
עליהם מחמת גבורתו שלא יאמרו
אין כמו אלא בפה אלא שלא יטריך
לחרבו והוא חגור על יריכו לכבודו
ומי"מ ברוח שפתיו ימית רשע ויהפך
להיות לדיק נמלא עכ"פ אפי' לע"ל
יהי' לכבוד ולתפארת אם יש לאל ידו
לנח בחרבו אלא שלא יטריך לו,
וחכמים אומרי' גנאי היא לו, אך הכל
בדברי תורה 'וקרא אתי בשני תוארי'
א' מתואר בחרב חגור כגבור למלחמה
והוא הפלפול והדרשו' איהו מוה"ב
ואיהו מפרק כחאי ביד גבור, ואי הוא
אין מקרא יולא מידי פשוטו לפרש
כפשוטו להמתיק הדברי' בלבות אנשים
זרי' המתחכמים ומתפלספים ואינם
זוכי' להבין דברי חז"ל ומדרש בפסוקי',
להם מורה דרך תורה בפשטי' הקרא
אשר כולם יודו וישבחו ויאמרו כי כל
חכמות מרומזי' בתורה כמ"ש רמב"ן
בהקדמה בשם ספר חכמת שלמה
רבתי, ועל זה התואר אמר והדרך ללא
רקב על דבר אמת ועוזה לך עס

כפסח הזה מימי השופט'י אשר שפטו את ישראל ומלכי יהוד' וישראל. י"ל כי כתיב כל בן נכר לא יאכל בו מי שנתכרו מעשיו לאביו שבשמים לא יאכל פסח, והשופטים שפטו ישראל וכן המלכים הנדיק' והולילו מהם כל בן נכר או שלא נמ'א בהם כלל, אך בימי יאשי הטעו אותו וכתי' אחרי הדלת ומזוזה שמת זכרוך שה' ע"ו של בני דורו אחורי דלת וכשכחו תלמידיו לחפש לא מלאו כאשר האריכו חז"ל נמ'א כל בני נכר עשו פסח ולא נעשה כפסח הזה כל ימי השופט'י ששפטו את ישראל דייק' ששופטים לא נעלם מהם רשעתם משא"כ את יאשי הטעו ללני הדור :

ויסב אלק' את העם דרך המדבר י"ס ומדרש מכאן אמרו אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, עמ"ש מורי בהפלא"ה פ' בשלה, וקרוז לדבריו ז"ל אסביר אני כי כתי' ויול' את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם, נראה שהיו חירות מן העולם, כי אפי' המולכי' בכיפה משועבדי' להעולם תאותיו ולרכיו הרבי' כתי' מלך לשדה נעבד והתאות ולרכיו מתריבי' אותו ומעבירים אותו על דעת קונו וכשי שלמה יוכיה, ואין כאן חירות אך רשבי' וחבריו הם המה חירות מהעולם והכליו וככה הוליל הקב"ה ישראל ממאריס לחירות עולם, ע"מ שלא ידאגו ולא יחשבו כלל על לרכי עוה"ז וע"כ יסב אלק' את העם דרך המדבר ארץ לא זרועה ודרך ים סוף ולא יעמוד בפניהם, והיו חירות עולם ומשום כן אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב כמלך בגדוד כי [הוא] המושל ולא העולם מושל בו, וי"ל בנפיעתם מ"ס כבר הי' משועבדי' כי הסיעם מרע"ה בע"כ מבית הים ונ'טער כ"א חבל על כלי פלוני

שהנחתי ולא יכולתי להסיעו עמי, חבל על מרכבה פלונית וכדומה וכבר נשתעבדו' להעולם משא"כ ביום ראשון של פסח, ע"כ למען תזכור יום לאתך ולא יום קריעת י"ס כי לא הי' חירות עולם :

ורנה לבאר ענין חמץ ומלה ומה שאומרי' היל'ה"ר הוא שאור שבעיסה, כי מלה הוא כמות הלחם כמו שהוא וכשנתחמץ מתסיפה ועולה למעלה כשקר וכיזוב כי לא נתוסף על כמותו אפילו כל שהוא והיפוי הוא שקר וכיז' והטעמה והמטעה הוא כשאור שבתנור והשאור בעצמותו מנוול כשהוא בעינו בורחין ממראיתו מטעמו וריחו וכשהוא עומן בציסה מייפה ומעלה מרבה כמותו במראית העין והכל שקר וכיזוב, אך המלה היא אמת קושטא קאי כחוכו כן צרו הכל שוה, ואמנם אם מניחים המלה בלי עסק גם היא יתחמץ ויחמץ עיסות אחרות כי לריך עמל ויגיעה בתורה או במלאכה והבטלה מביאה לידי שעמום וזימה, ע"כ שבעת ימים כל שבעים שנה יאכל עליו מלות לחם קודש כנ"ל קושטא ולא שיקרא וכן כל המנחות מלות תאכל במקום קדוש והארכת' עוד בזה בעזה"י וכאן אין מקום להאריך :

אני חומה ושדי כמגדלות או הייתי בעיניו כמואלת שלו' עיי' פסחים ר"פ האשה — וע"ד הלל' קלת י"ל עפ"י מה ששמעתי בשם מורי בהפלא"ה ע"ד הלל' משום כך עתידה תורה שתתכח ושרו חכימי' למיהוי כספרי' וספריא כעמ' דארעא, כדי שתסור השנאה מה ששונאי' עמ'א דארעא לת"ח ויתבטל חטא שנאת חנם ודפח"ח, והנה רישא דקרא הגיל אחות לנו קטנה ושדים אין לה, הרי הוחלט ברה"ק בפמלי' של מעלה שאין לכנסת ישראל שדים ר"ל ת"ח ומנהיגים חלא שאומר

רואה ומציט שכחת התורה צו"ה ויודע כי שדים אין לה כי ספרי' הם כעמל דארעא, אך ישראל כל כך שכחה חורה עד שטועי' וחושבי' עולם יודעי' את התורה ואמרה שדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמולאת שלו' כיון שגברה שכחת התורה כי"כ כבר סרה שנאת עס הארץ מת"ח כי איננו והייתי בעיניו כמולאת שלו' והוא זמן גאולה צבי"ח :

רפ' שמיני

בעזרי סה שחנני היית

לו דין עבודה ומותר' להקטירו שחיי יין, ואפשר שגם צזה הדין עמס אלא שהורו הלכה זו בפני רבן :

ואת שער החטאת דרש וגו' בני הנותרי' יליד למה אמר כאן

הנותרי' כבר אמר כן לעיל כפירש' שגם הם היו ראויין לשרוף אלא תפלת משרע"ה עשה מחלה, אבל מי' כפל כאן הנותרי', וי"ל גם מרע"ה ידע שאין ללמוד דורות משעה אלא עכ"פ לא הי' להם להורות הלכה ויתחייבו כמו נדב ואביהו והיינו הנותרי', והשיב אהרן הן הקריבו בתמי' הלא אני עשיתי כל המעשים כפירש' ואהרן תלמיד חבר הוא ומותר להורות בפני מרע"ה :

ואת החי' נ"ל סמיכת ענין לכאן כי לא אמר הקב"ה פי' זו

מפני שאיסורו של חזיר הי' תלוי ועומד עד היום ההוא, כי איתא במדרש חזיר חחר להחירו לעיל ור"ל שישתנה סימניו ויהי מעלה גרה ג"כ והרמז על ס"מ ואומה שלו, וא"כ אי הי' אותו היום עולם התיקון ולא מתו נדב ואביהו כי חזיר מתוקן ולא נאסר אך אחר מיתת נדב ואביהו הוחלט לאסור עד לעיל כשיתוקן עולם במלכות שדי :

וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם יברך יאר ישא,

הארבתי

שאומר כמסתפק אם חומה היא אם לנת היא כי זה הוא דבר הגלוי בצחירה אם תהי' כחומה נגד או"ה המפתים אותה או ח"ו כדלת — ומשיבה כנסת [ישראל] אני חומה אני בוחר בצחירה שלי להיות חומה נשגבה לכל יפרצו או"ה פרסה באהבתינו, אך קשה איך משיבה ושדי כמגדלות, הרי כבר הוחלט ושדים אין לה, אלא הקב"ה

יענר לחטאת וישראל עשו עגל לעולה ובזוהר הקשה כן, וע"ד הפשוט

י"ל כי אהרן חטא במעשה עגל רק במעשה אבל מחשבתו הי' לש"ש ומסר נפשו אפי' לניהנס למען לא יתחלל שמו ית' כמזוהר, וכן הוא כל חוטא בשגגה שחוטאי' במעשה ולא במחשבה ע"כ הביא עגל לחטאת לכפר על מעשה עגל, אמנם ישראל בהיפוך לא חטאו במעשה, כי לא הי' ישראל ראוי לאותו מעשה כ"א להורות תשובה, מאת הי' היתה זאת להם, אך הם חטאו במחשבתם כי הם לא נתכונו להורות תשובה, נמלא חטאו במחשבה בלי מעשה, ע"כ עגל לעולה כי עולה מכפר על הרהור הלב כמ"ש רמב"ן ר"פ ויקרא צסס מדרש על פסוק העולה על רוחם ע"ש ע"כ עגל לכפר על הרהור עגל :

אשר לא לזה אותם י"ל מה שהקריבו קטרת יש ללמוד ק"ו מנחשון,

וכל הנשיאים הקריבו קטרת יחיד שלא דין והקב"ה קיבל מהם ביום חתונתו כן פירש' בשיר השירים צפסוק אכלתי יערי עם דבשי, אך נדב ואביהו ס"ל כדעת הפוסקי' דלא נאסר שתיית יין אלא בשעת עבודה דוקא דלא כרמב"ם, עיין רמב"ן צפ' יין ושכר, והם חשבו כיון שזה הקטרת לא לזה אותם אין

ישמעאל בני ברכני, ועיין של"ה דפוס
אמט"ד דף פ"ז ע"ב והנה הם מזכרי
אותו ית"ש על כזית וכזילה, והשתא
אם יש להם מדת ההסתפקו ושביעים
במעט הרי עילאי מתבונן משא"כ אי
לא יסתפקו יח"י ברכתם לבטלה ויופסק
ברכת גבוה וק"ל.

בהפטרה ודוד מפזז עיי' בפנים,
לריך עיין למח' ה"י לו
להזכיר אשר בחר בי מאבדן ולהזכיר
שאל לגנאי די ה"י לו לומר אשר
הדמני מאחר האלן וגו', הנה על
שאמר שירה על מפלתו של שאל
נענש וטעה בזה שתשכ"ר יודעי
והרכיב הארון על העגלה, כבר
כתבתי במקו' אחר כי דוד חשב
הארון נושא נוסחיו שמעלין אותו
בקודש כשנוסע"י אותו ממדבר לא"י
וכשמחזירי פלשתי ארון הקודש, אבל
לסביאו לעירו לא חשב דוד עליי,
בקודש מחמת ענותותו כי לא חשב
עלמו שהוא המשיח אשר בו בחר ה'
ע"כ הרכיבו על עגלה, והנה נהי
דהמע"ה מענותותו עשה מ"מ עוזה
חטא שהי' לו לחוס על כבודו של
דהמע"ה כי הוא משיח חלקי יעקב
ומעלת קודש היא לארון להשכינו
בעיר דוד ואין לריך לאחוזו גם כי
שמטו הבקר ע"כ פרץ ה' בעוזה
— והנה חלילה לדוד שאמר שירה
על מפלתו של שאל אלא יען
היות מלכות שאל מלכות שאלה
לפי שעה ועיקר השראת שכינה על
כסא ה' הוא מלכות בית דוד ע"כ אמר
שירה, אלא לפי"ז ממ"י כיון דחשב
מלכותו כסא ה' לא הי' לו להרכיב
הארון על עגלה, והנה בזה ניחא
מה שמח דוד שמחה נפלאה עתה
יותר ממה שמחה בפעם הראשון,
כי עתה ע"י פרץ עוזה נודע לו כן
מלכות

הארכת ופה אקלר, אחז"ל אמרו מ"ה
רבש"ע כת"י כי לא ישא פנים
ואתה נושא פנים לישראל והשיב הקב"ה
כתבתי ואכלת ושבעת וזכרת והם
מדקדקי' עד כזית ועד כזילה, והכוונה
שהם מסתפקי' במועט ושבע"י מדבר
מועט וראויין לנשיאת פנים כדכתיב
כי אתם המעט, אלא יל"ד מדוע רמז
תשובה זו בואכלת ושבעת ולא אמר
להדי' הם מסתפקים במועט כמ"ש
במקום אחר לא מרובכם מכל העמים
חשק ה' בכם כי אתם המעט ממועטי'
עלמכם, עס"פ כיסוי הדם — והנה
תוס' סוף דהה הקשו מאי קוש"י
מוי"ש ה' פניו אלו היה כתיב ישא ה'
פניך ה' עיין נשיאת פנים, אבל
ישא ה' פניו לשון הסברת פני קדשו
ואהבתו ולא ישא פניהם כשאינם
ראוים, והנה לפרש לשון וישם לך
שלו מה לורך לשימת שלי אם אין
כאן מחלוקי' וכבר כתבתי במקום
אחר שהכוונה אחר שזריך בתכלית
הברכות ברכה ושמירה והארת פנים
וחן, מ"מ אין אדם מסתפק, אם יש
לו מנה רואה מאתים, יש לו כבוד
כך עוד רואה יותר, ע"כ סוף הברכות
וישם לך שלי בגופך ועלמך שתי"י
מרואה ומסתפק בזה שחונך, ואמנם
לפי"ז ממילא ישא פניהם בחוטאם
כי כך המדה המסתפק בזה שחונך,
יהי נשוי פנים, וא"כ אע"ג דפי'
הקרא ישא פניו של עלמו ית"ש ולא
פני ישראל וכק' תוס', ונהי נמי
דידעו מלאכי השרת שישראל מסתפקי'
במועט מ"מ שאלו להקב"ה שהרי זה
עלמו נשיאת פנים לישראל שיתן בלכם
מדת ההסתפקי' ועי"ז יהי ראוי
לישא פניהם, והשיב הקב"ה שזהו
כביכול לטובת עלמו ית"ש ועפ"י דאמרי'
גבוה מעל גבוה לריך ברכה
דכתיב ואכלת ושבעת וזכרת ע"ד

מלכות קיימא לא כשל שאלו שהי' מלכות שאלו והיינו דאמר אשר
בחר בי מבית אביך, הקלרתי והבן
הדברי וק"ל :

לפ' תזריע

ונראה לו שהוא ערוס מכל מע"ט
שעשה כל ימיו עד שראה מילה שניתנה
בחי' שאין דיעה בתינוק להיות לו
שום חטא ואשמה והכל בקדושה, כ"כ
במקום אחר, אך עדיין לא ישבתי מ"ט
השמיני דלענין זה אין נפקותא שניתנה
בשמיני דוקא רק שיהי' בקטנותו, וכעת
נ"ל להוסיף כך בעז"ה דלכאורה יש
לפקפק ולומר כשם שהכל הקטן אין
בו חטא כך אין בו קדושה עדיין
ומה דבר טוב נמלא בו, אך
מביום השמיני ימול מוכח ההיפוך
דלכאורה ראוי' הי' שלא תטהר לבעלה
גם בזכר עד תום מי' יום שראוי
למקדש, כדי שיבעל בטהרה גמורה
אלא משום שלא יהי' כ"ע שמחים
ואביו ואמו ענזי' עסי"פ המפלת,
אלא קי' הי' לו לאחר המילה ג"כ עד
יום מי' אע"כ מוכח להקדים קדושת
הילד שאין בו חטא עדיפא ל"י להקב"ה
מקדושת אבותיו שיש בהם חטא, נמלא
מזה כנ"ל ע"כ אמר למנלח על
השמיני' :

אשה כי תזריע וגו' אע"ג דהענין
כפשוטו ובטבע אשה נזרעת
תחלה יולדת זכר, עוד בו רמז אס'
המקבלים המכונים אשה "מזריע" תחלה
היינו המעורר מלמטה לעבודת ה'
הקדש מ"ין נוקבי' אז ישלח עזרתו
מקודש בשפע רב ויזכה להיות זכר
להשפיע מתורתו לאחרים והיינו וילדה'
זכר, וזוהר איתא מיום המילה
שמתחיל הנשמה הקדושה לכנס בתוך
הגוף הישראלי, אינה מתיישבת על
מקומה הראוי עד אחר ל"ג יום,
ובזה יש להבין אי' מהטעמי' של ל"ג
בעומר אחר שנימולו ע"פ במלרים אז
נחשב בתוכם רוח הקודש עד שנמלא
מנוחה אחר יום ל"ג בעומר וביום
ל"ג הוא כמו יום מי' ליולדה שהיא
גמר טהרה :

וביום השמיני ימול וגו' אחז"ל כשנכנס
דהמע"ה לבית המרחץ וכו'
כשלא אמר למנלח על השמיני' על
המילה שניתנה בחי' וכבר פירשתי
במקום אחר שהכוונה בית המרחץ
הוא לומר לטהר מחשבותיו לשבץ לה'

לפ' מצורע

נריך לקרבן כי אדרבא זדונות הי'
נעשי' לו זכויות :

ונתתי נגע נרעת במדרש מרמז
כאן בית המקדש בא הקב"ה
אל הכהן ירמיה וא"ל כנגע נראה סמל
הקנאה בקירות הבית ע"ש במדרש,
והנה כתיב ונתתי נגע נרעת הקב"ה
תולה בעלמו כדיכול ע"ד אשר הרעותי
בדאי' במס' סוכה, והנה לא כתיב
בקרא

ורגה נרפא נגע נרעת מן הנרוע
פ"י שלא שב בתשובה מעלמו
מהתעורר לבו, עד שנתנגע ואז נרפא
מן הנרוע ולא מעלמו ע"כ נריך עוד
כפרה ליפרי' וקרבנו' אע"ג דמיסורי
נגעין, איתכפר ל"י מ"מ עדיין נריך
כפרה על שלא נתעורר לשבץ עד
שהביא עליו יסורי' משא"כ אלו הי'
נרפא מחטאתיו בלי נרעת לא הי'

והיינו דהשיב לו הנביא הכך רואה בעיניך ומשם לא תאכל, ויהי לפורענות ע"כ ח"א ע"י עצמו חלל ע"י שליח והוא בקימון מאה סלת וגו' :

חכמיו הזהירו בדבריהם שמה תחובו חובת גלות כי לפעמי' חפשי' שגופו גולה ממקומו מ"מ אינו גלות כמו ישראל במדבר כיון דכתיב עפ"י ה' יחנו ועפ"י ה' יסעו כמקומו דמי, ה"ה בהיפוך שאינו גולה ממקומו ממש אך שחייב חובת גלות לא גלות ממש חלל חובת גלות ויענש בתלמידיו שאינם הגונים רחמנא ללן, והדברי' דברי תורה יולא' מפיו וגולי' שלא במקומם שיכנסו ללב תלמידיו שאינם ראוי' להם, וזה ההיפוך מעל פי ה' יחנו ויסעו ע"כ הזהירו בדבריהם וכו' וק"ל :

בקרל כ"א ז' שבעות ומדרשא נפיק עוד שבע ג' שאז חס עמד בעיניו מטרה' רמז לג' בתי' והשלישי אינו מרומנו בפירוש חלל בהסתר כי מליבא לפומא לא גלי' :

בהפמ"ר הכה חלקי' עושה ארובי' בשמי' היסי' הדבר הזה פ"י חלל פרנסה אין נמסר ביד שליח ומה שנקב"ה עצמו עושה אין לו קימון והיינו הכה ע"כ חלקי' עושה ארובי' ולא ע"י שליח ויהי' בלי קימון ח"כ יהי' הדבר הזה שיתנו סאה סלת וסאתים שעורי' — והנה ריש מס' תענית מקשי' תוס' והא' כתיב פתח ה' חללו ויולא' כלי זעמה, ולק"מ דאינו מוליא זעמו חלל כלי זעמו היינו מלחכי חבלה, חבל לא הוא עצמו

בעזה"י מה שחנני ה"ת לפ' אחרי קדושים

ופשטו את בגדיו ולבש בגדים אחרים ורחץ וגו' יש להתייבש בטעם הקבילה מקדושה חמורה לקדושה קלה חלל מצנדי לכן לבגדי זהב הזה כמחמור לקל ממנו וי"ל לפמ"ש לקמן ח"ה דלאחר שנתקדש אדם בקדושה יתירה אז ח"כ מלותיו ותורתיו אפי' הפשוטי' מתעלי' ומתקדשי' ביתר שאת, ע"כ אחר שנתקדש בצנדי לכן ועבודת פנים אז עבודתו בצנדי זהב חפשי' שעובד בחון וקרבוני' פשוטי' הרגילי' ושכיחי' מ"מ הם מתעלי' ביתר שאת שבעים פתח ע"י קדוש עליון כזה ע"כ צריך טבילה לעילוי קדושה ויבואר לקמן ח"ה :

קדושים תהי' כי קדוש אני ה' לולי דמסתפינא הוה חמינא כי קדושה משמש בשני אופני' פרישות מעוה"ל לעלות לרוחניו וכן בהיפוך כמו חל תגע זי כי קדשתך ולא ילויר קדושה חלל הקב"ה ית"ש כי מה

פרישו' שייך — חלל ההיפוך שהוא ית"ש קדוש להשגיח בשפלו' ולהתעסק עם הגשמיים מה שאינו ראוי לכבודו ומ"מ קדוש הוא ח"כ ראוי שגם חנו כהי' קדושי' להפריש עצמינו מגשמיותנו ולהדבק ברוחניות עליון, ואז הקב"ה מתקרב אללינו ואנחנו מתקרבי' לו, ובזה יקויים ואתם הדבקי' בהי' חלקיכם :

איש חמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו וכן בעשרת הדברות סמך זכירת ושמירת שבת לכיבוד ח"א והלא דבר הוא, וי"ל כי כיבוד ומורא ח"א מפני שהם מולידיו ואחר דקיי"ל נוח לו שלא נברא יותר משנברא ח"כ אין כאן מקום לכיבוד ומוראם אך כבר כי תוס' פ"ק דעירובין היינו לכללות העולם חבל לדיקי' אשריהם ואשרי דורם ועמך כלס לדיקי' חפשי' דאין אדם אשר יעשה טוב ולא יחטא, מ"מ חס רק משמר שבת מודה ומעיד על

דברכות ר"ה תקיפו ל" ת' דני דחמרי
הואיל ולא יהי' שיבש' לאריס'א' לע"ג
דגני' מינ' כל דהו' דכרס מי'מ
חמרי אינסי דתר גנבי גני' וטעמא
טעים ע"ש והיינו לא תגנובו לשון
רבי' גנ' אחר גנ' שגנ' ממנו :

ולא תבחשו ולא תשקרו איש
בעמיתו ולא תשצטו

ע"ד דאחז"ל ר"פ שבועת העדות
מי שנתחייב לחברו מנה וחצו מאלתים
לא יאמר אם אודה לו מנה אתחייב ל"י
שבועה דמוצי'מ אכסור הכל וחזן לז"ד
אתן לו מנה ה"ל מדבר שקר תרחק
אלא יודה לו וישבע — והיינו ולא
תשקרו איש בעמיתו שניהם משקרי'
זה תוצעו מאת' זה כופר הכל
כדי שלא תשצטו בשמי לשקר היינו
על חס קי"ל לא תעשו כן :

והתקדשתם וסייתם קדושי' כי
אני ה' אלוקיכם

ושמרתם את חקותי אני ה' מקדישכם
היינו ישראל נתקדשו במעמד הר סיני
לקבל תורת אמת כל ישראל שוים
ושוב כל אי' מקדש עלמו במותר לו
ועי' נחעלה יותר עד שצטעו אחי'כ
מלות ה' או לומד תורתו הוא בחושן
אחר מקדושה יתירה ממ' שיהי'
כשקבל מהר סיני ועי' יהי' בכל
יום בעיניך כאלו היום קבלת מהר
סיני והיינו והתקדשתם והיייתם קדושי'
לקדש במותר לך ואחי'כ כשהוספת
קדושה אז ושמרתם חקותי שנתתי לך
כבר במתן תורה, אני ה' מקדישכם
יותר ויותר :

על חידוש העולם והשגחה וחפץ ויכולת
כמ"ש רמב"ן א"כ המשמר שבת הוא
יבד' ויירא אביו ואמו :

כאזרח מכס יהי' לכם הגר והעבת
לו כמוך וזכרת כי גרים
הייתם בארץ מלרים מוס שך אל
תאמר לחברך ר"ל המוס הוא כך
ולא זו כי אעפ"י שאתה יכול להוותו
פה שאכל נבלות ושק' לע"ז ידבק
באלוקי' חיים אף אתה היית כן במלרים
וקרבך לפני הר סיני ומה תאמר עכ"פ
ממע' קדוש ילאת ארע"ה הל' גם הגר
הזה יכול להיות כאזרח הוא ארע"ה
נקרא אזרחי וכמו שהי' עבדי' הנבי'
גר אדומי ונחנכ' ור"ע ור"מ שמע"י
ואבעליון, אל' שמרע"ה התפלל שלא
ישרה שכינה על אר"ה ונפלינו אי'
ועמך שדוקא לרי' לדבק באומה
הקדושה מטעם שלא תתחדש עוד אומה
כמו בני ארע"ה אשר לא יעשו עגל
וגהי' ח"ו אנחנו פחותי' מהם ע"כ
התפלל מרע"ה אחר העגל ונפלינו אי'
ועמך מכל העם, נמנ' מה שהגר הזה
אי' להיות כארע"ה אל' לרי' ע"כ
לדבק עם ישראל משום שטעינו עגל
א"כ מוס שך הוא זה אל תאמרהו
לחברך :

לא תגנובו ולא תכחשו איש בעמיתו
ולא תשצטו בשמי

לשקר, ראיתי בשל"ה בשם רקנטי
שדקדק מ"ט אמר לא תגנובו לשון
רבים ולא אמר לשון יחיד כמו לא
תכלה סאת שך שנאמר בלוחה פרשה,
ועפ"י דרכנו י"ל דרמזו משאחז"ל ס"ק

לפי אמור

בעה"ת מה שחנני ה"ת

בפ' זו הארכת בדרוש לח"ק ופה אעלה גרגיר אי'

דשרשע המגדף הזה ביאתו מז"ד
של מרע"ה מחוי' לגלג על כל התורה
— ואמר חדעו כי אין ממש דרי'
הוא

איש כי יקלל חלקיו ונשא חטאו
ונוקב שם ה' מות יומת —
לי"ד מאי נשילת חטא דקאמר, ונלע"ד

הוא מבדק השם והי' ראוי שימות מיד לשעתו כמ"ש אשת חיות בדק חלקי" ומת — ואתם תראו כי לא יקרוני דבר ש"מ לית דין ולית דיין — ושקר נחל כי כמה מבדקי ה' בעו"ה והקב"ה מלך עליו ית"ש מי כמוך באלמים — ונשא חטאו של אלו עד יבא יומם — ובין כך אם יש כח ביד ב"ד של מטה לדונם מחוייבי לדונו, והיינו דא"ל הקב"ה דעו כי איש אשר יקלל חלקיו, ונשא חטאו הקב"ה נושא חטאו ולא נעשה פתגם הרעה מהרה, ומ"מ ונוקב שם ה' יומת ב"ד של מטה : **יפה** שעה ה' בתורה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב ויפה שעה ה' קורת רוח בעוה"ב מכל חיי עוה"ז יש להסביר ע"ד משל בית מלא נרות ותענוגי הרבה שמת טוב ואפרסמון ומוקף חומה סגור ומסוגר מכל ד' ואין אדם נהנה ולא יודע כלל מה שבתוכו. לימים נפלו חומות הבית והאירה הארץ מכבוד הבית ונהרי

נחלי דבש וחלב יזובו ממנו וריח אפרסמון מתפשט בכל עברים, והנה הרי לא נתחדש שום דבר כי מה שבי' כבר הוא רק הוסר המונע הוא החומות של טיט ועי"ז נהני' מאור הגנוז, וזהו כי בודאי עי' מלוא ח' ושעה ח' עזודת ה' מאיר הנשמה הקדושה אור בלתי תכלית וגדלק בהי"ת והיא גופי' קורת רוח של עוה"ב שכל העולם כלו אינו כדאי לו אך הנשמה מוקפת מחומר גוש עפר הגוף ואין ניכר האור הגדול ההוא, ולכשיגיע עת הפרד נשמה מהגוף אז אפשר ידבק הגוף כל כך עד שאינו מעבד האור ההוא כאלו הכביא — אז יבקע כשחר אור המלות שעשה נמלא לא נתחדש לו דבר אלא מעשיו שבעוה"ז מאירי לו נמלא שניהם אמת, יפה שעה ח' בתשובה ומע"ט בעוה"ז ויפה שעה ח' קורת רוח בעוה"ב והכל חד :

בעוה"ז מה שחנני הית

לפ' בהר ובחקתי

ישראל נתבדק הארץ ולא נחו כלל שש שנים זא"ז נמלא הוליא הארץ בשש שנים כדי שביעה לשנים עשר שנים ומה ידאגו מה נאכל בשנה השביעית ונבוא אל המכוון בעוה"י רק חקדי' מ"ש רמב"ן פי' מקן גבי עלת יוסף והי' לפקדון לארץ לשבע שני השבע כי מדרך כשיש שובע בעולם רבו אוכלי' ומזלולי' בתבואה ובפת ומוליאי' למדינה אחרת ואינם משמרים התבואה לדאוג על שנת יוקר ע"כ הצריך לפקוד פקיד' להיות התבואה שמורה לשני הרעב, ולפי"ז י"ל היינו דקאמר קרא שש שנים זא"ז תורע שדך ואספת תבואתה ותשמור ולא תזלזל כו' ששנה השביעי' שנת שבתון יהי' לארץ ויהי'

והייתה שנת הארץ לכם לאכלה יש לפרש דהנה כתיב וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעי' הן לא תורע ולא נאסוף, האי כלו מיותר ועכ"פ ולא נאסוף מיותר ורש"י נדחק אספיהי' קאי ע"ש — יל"ד בתחילה אמר שש שני' תורע וגוי' ואספת את תבואתה הנה מ"ש שש שני' כבר פירש"י בשם ספרא שש שני' תורע זא"ז ולא תלמדך להוביר שנה ולורעו שנה ולחזור ולהוביר כי שש שני' זא"ז תורע, והנה לבאורה לפ"ז הרי תבואת כל שנה כפולה מהרגיל בכל מדינה שנחה שנה חורע שנה והארץ מספיק לבני כל מדינה ומדינה וכן הי' ח"י בימי הכנעני' ואמוריים — ומשכחו

א' מִיִּשְׂרָאֵל אֲרֻבֵּי מַשְׁמַשִּׁי מִכָּל
אֻמָּה וְאֻמָּה. אֲך' כִּיִּל מִתְחִילָה בְּלִמְיַחְתָּן
שֶׁל יִשְׂרָאֵל עֲדִיין לֹא רָבוּ. הַזִּהְיוֹן
בְּמַלְאוֹת לִיָּית מֵאָז וְדִי לֹהֶם בְּמַשְׁמַשִּׁי
אֻוִּיָּה אֵז — וּמִן יוֹם הַהוּא וְהַלָּה הִלָּה
הַמַּשְׁמַשִּׁי הִלְלוּ הֵמָּה עַבְדֵּי וּשְׁפָחוֹ
כְּנַעֲנֵי שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמִקְיָמֵי תוֹרָה וּמִלֹּת
וַיִּפְרוּ וַיִּרְדּוּ גַם הֵמָּה, וְהֵמָּה יִשְׁמְשׁוּ
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיהֶם וְאִין לֹרֶךְ לַהֲפֹרוֹת
וְלַהֲרָבוֹת אֻוִּיָּה, אֲך' אִם אִדָּם מִשְׁחַרְרֵר
עַבְדוֹ וְאִינוּ מִנְחִילוֹ לְבְנָיו אַחֲרָיו נִמְלָא
לְבָסוֹף יַחֲסְרוּ מַשְׁמַשִּׁי לְבְנָיו אַחֲרָיו,
וַיִּזְטָרֶךְ לַהֲפֹרוֹת וְלַהֲרָבוֹת אֻוִּיָּה וְעוֹבֵר
בְּשִׁחְרוּרוֹ עַל לֹא תַחֲסֹם :

ובאחריכם ז"ל אִם בָּחִיו לֹא תִרְדֶּה
זו בְּפֶרֶךְ וּבִסְפָרָא לְרַבּוֹת
מִלֵּךְ וְנָשִׂיא בְּעַמּוֹ כְּפִרְשֵׁי וְהֵייוֹ
אִם בָּחִיו ר"ל אִם הוּא הַנָּשִׂיא כְּמוֹ
אִם יְרוּשָׁלַם, וְגַם אֲחֻזִּל בְּפִי אֲחֻזָּה
נֶשֶׁךְ דְּמִקְרָא נִדְרַשׁ לִפְנֵיו וְהַתְנַחֲלָתָם
אוֹתָם לְבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם לְעוֹלָם בְּהֵם
חַעֲבֹדוֹ וּבְאֲחֵיהֶם — וְי"ל דְּקָשִׁי לְהוּ
דְּקָרָא לֹא הוּא דְּבַר וְהַפּוֹכוֹ לְעוֹלָם בְּהֵם
חַעֲבֹדוֹ וּבְאֲחֵיהֶם לֹא תִרְדֶּה בְּפֶרֶךְ,
הִכִּי הִלֵּל לְעוֹלָם בְּהֵם חַעֲבֹדוֹ וּבְאֲחֵיהֶם
לֹא חַעֲבֹדוֹ לְעוֹלָם כִּי יֹאֵל חֲפָשִׁי בְּשֵׁשׁ
וּבִיזָבֵל, אִזּו הִלֵּל בְּהֵם תִּרְדֶּה בְּפֶרֶךְ
וּבְאֲחֵיהֶם לֹא תִרְדֶּה בְּפֶרֶךְ, אֲעִיכִי הִכִּי
קֶאֱמַר קֶרָא, וְאֶקְדִּי דְכַשֶׁהֲנָשִׂיא זֹכֶה
אִזּו מִגְדֵּל בְּנֵיו שִׁימְלֵאוּ מִקּוֹמוֹ בְּחִכְמָה
וַיִּרְאֵת חֲטָא וְאִזּו הַמְּלוּכָה וְהַנְּשִׂיאוֹת
בִּירוּשָׁה לֹא לְעוֹלָם, וְחֲלִיָּה הִרִי בֵּן מִלֵּךְ
הַדְּיוֹט הוּא, עִיכִי וְהַתְנַחֲלָתָם אוֹתָם אִתּוֹ
הַכְּנַעֲנִים תִּנְחֵלוּ אוֹתָם לְרֶשֶׁת אֲחֻזָּה
לְבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם וְלְעוֹלָם בְּהֵם חַעֲבֹדוֹ,
וְכֵן חֹזְבוֹ בְּאֲחֵיהֶם אִם בָּחִיו הֵייוֹ
הַנָּשִׂיא בְּעַמּוֹ יֹכֶה לְהַנְחִילָם לְבְנָיו
אַחֲרָיו וְלְעוֹלָם בְּהֵם יַעֲבֹד אֲך' לֹא
יִרְדֶּה בְּהֵם בְּפֶרֶךְ :

בהפטרות בְּחֻקוֹתֵי מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל
הִי כָל עוֹזִיךְ יִכּוֹשׁ
וְסוּרִי

וְהִי לֹכֵם לְאֲכֹל, אֲך' כָּל זֶה בְּהַצְנוּחֵי
בְּהִי וְהוֹרֵעִי שָׁנָה שָׁנָה זֹאִין וְאוֹסְפִי
הַתְּבוּאָה לְהִיּוֹת שְׁמוֹר לְשָׁנָה הַשְּׁמִיטָה,
אֲך' יֵשׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְטָח וְחוֹשֵׁשׁ פֶּן
יִחְרִיב אֲרָלוֹ בְּזִרְעֻתוֹ הַרְבֵּה זֹאִין
וַיִּכְחֹשׁ שְׂדֵהוּ וְלֹא יִרְלֶה בְּזֶה וְשׁוֹב
כְּשֶׁתְּבוּאָה שָׁנָה הַשְּׁבִיעִי יִחְמַר מִה נֶאֱכַל
בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִי הֵן לֹא מִזְרַע וְלֹא נֶאֱסוֹף
תְּבוּאָתוֹ בְּשֶׁשֶׁת הַשָּׁנִים שֶׁעֲבָרָה לְעוֹמֶת
אוֹתָן הַנָּשִׂים אֲמַר הַקְּבִיָּה וְלוֹיָתִי
בְּרַכְתִּי לֹכֵם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁי וְכוּי כְּמוֹ
שֶׁכָּפַל מִן לֶחֶם מִשָּׁנָה בְּשִׁשִּׁי, זֶה י"ל
פִּי מִסְפִּיק — וְהִנֵּה לְפִי"ז בִּי דִיעוֹת
הֵן, הִנֵּה דַעַת שְׁמֵאֵי הַזֶּקֶן וְהַלֵּל, כִּי
שְׁמֵאֵי אֲמַר מִמֶּד בְּשֶׁבֶת לְשֶׁבֶת, הִי"נ
אוֹתָן הַזֹּרֵעִי שֵׁשׁ שָׁנִי וְאוֹסְפִי עַל
שָׁנָה הַשְּׁבִיעִי, וְאִיךְ הֵמָּה כֹּהֵל
דָּחִינוּ זֹכֵר הַשֶּׁבֶת כִּי"ל בְּבוּאָה, וְעַל
שְׁמֵאֵי אֲחֻזִּל נִמְלָא אֲכָל כָּל יָמָיו לְכַבֹּד
שָׁבָה, כֵּן אֵלֵינוּ הַנָּשִׂי אֲכֹלִי כָל יוֹ
שָׁנִי עַל שָׁנָה הַשְּׁמִטָה, וְהֵייוֹ וְהִי
שֶׁבֶת הָאָרֶץ לֹכֵם לְאֲכֹלָה בְּשִׁשִּׁי שָׁנִים
יֵהִי אֲכֹלִין לְשֶׁבֶת הָאָרֶץ :

והתנחלתם אוֹתָם לְבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם
לְרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעוֹלָם
בְּהֵם חַעֲבֹדוֹ, וְכִי הִרְאֵשׁוּם ז"ל מִשּׁוֹם
לֹא תַחֲסֹם, וְעַמְנָ"א בִּי קִי וְלִפִּי פִשְׁטוֹת
לִי"ע הֵא מוֹתֵר לִיתֵן מִתְּנָת חֲסֵם לְעַבֵּד
כְּנַעֲנִי כְּמִבּוֹאֵר סִפְ"ק דְּגִיטִין מֵאִין
דְּמִרְחֹם אֲבָן חוּרִי אֲעַבֵּד נְמִי מִרְחֹם
עִי"ש וְהַנְּלַעִיד עִי"ד דְּרוֹשׁ אֲגִדָּה,
הִנֵּה אֲחֻזִּל כָּל הַזִּהְיוֹת בְּמַלְאוֹת לִיָּית
זֹכֶה וּמַשְׁמַשִּׁי לוֹ בִּי אֲלֹפִי וְשִׁמְנָה
מַלְאוֹת עַבְדֵּי דְכְּתִיב וְהַחֲזִיקוּ עֲשֵׂרָה
אֲנָשִׁי מִכָּל לְשׁוֹנֵי הַגּוֹיִם בְּכֻף אִישׁ
יְהוּדִי עִי"ש נִמְלָא לְפִי"ז לִי"ל בְּאֻוִּיָּה כָּל
כֶּךְ נִפְשׁוֹ יוֹתֵר מִבִּישְׂרָאֵל וּכְשֶׁאֲמַר
הַקְּבִיָּה בְּבִרְכָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּפְגִיטִי
אֲלֵיכֶם וְהַפְּרִיטִי אֲתִכֶּם וְהַרְבִּיתִי אֲתִכֶּם,
עִיכִי לִרְיִךְ לַהֲפֹרוֹת וְלַהֲרָבוֹת כָּל אֻמָּה
וְאֻמָּה עוֹד יוֹתֵר כְּדִי לְהַמְלִיץ לְכָל

נברך יה מעתה ועד עולם ולא
אחטא כי אין חטא בא על ידינו
וע"ז אמר כאן כי תהלתי אתה ע"ד
תהלת ה' ידבר פי :

במגלת רות בפסוק הראשון וילך
איש ולא הזכיר שמו ובפסוק
השני ושם האיש אלימלך והמדרש
ידוע, ולפע"ד י"ל לספר בשבחו וגדולתו
כי בעירו לא הי' נקרא בשמו מחמת
גדולתו וילך איש מבית לחם יהודה
פי' איש הגדול של בית לחם יהודה
כמו איש ירושלם ולא הזכירוהו בשמו
לעולם כי אסור לקרות רבו בשמו
אלא קראוהו נשיא העיר או השופט
וכדומה והנה הלך האיש השר הזה
לגור בשדי מואב ושיב אינו לא
שופט ולא נשיא ומאז ושם האיש
אלימלך ושם אשתו נעמי :

בתרגום כאשר תמותי אמות קחשיב
ד' מיתות צ"ד וקחשיב
לביבת קיסא במקום חנק ר"ל תליה
עץ והוא פלא אבל נלע"ד דס"ל
להמתרגם שהרי לא אמרה נעמי
אלא מה שהמורה דת ישראל משאר
אוי"ה והנה אין מלכות ואומה שבעולם
שאינה דנה החוטאים והעוברים במיתה
ואין זה חומר בישראל מבשארי אומות
אלא שאפשר בשארי [אומות] יהי' כל
מיתתן בקלה שבמיתות והיינו חנק
ובישראל מחמירי' וסוקלין שורפי'
והורגי' אבל חנק אינו חומר ע"כ
הכניס המתרגם תליית עץ על מגדף
אחר שכבר נסקל חוזר וחולי' וזה
חומר כנלע"ד :

אשר באה לחסות ולא אמר אשר
חסית תחת כנפיו להורות
לה שעדיין איננה גיורת עד שתצול
אך באה לחסות ועדיין לא נגמר
ואולי כשאמרה לה נעמי אח"כ ורחל
היינו טבילה לשם גירות :
לפי

סורי בארץ יכתבו כי עזבו מקור
חיים את ה' ודרשו חז"ל ס"פ יו"כ מקוה
ישראל ה' מה מקוה מטער הטמאים
אף הקב"ה מטער ישראל וקשה ה'
מקוה הוא רק מי צורי הנכנסים
ממי גשמים והקב"ה נמשל בפסוק זה
למקור מים חיים - וי"ל בודאי
הקב"ה ית"ש הוא מקור מים חיים
אשר לא יכזבו מימיו, אך אחר
שחטא האדם ועזב את מקור המים
החיים, אזי כשישוב אל ה' הקב"ה
מקבלו ע"י מקוה מי דמעות וחרטה
ווידוי וזה נמשל למקוה המכונס ממי
גשמים והנה אחז"ל פי' החליל בלנשי
בית השואבה חסיד' דמעיקרא אמרו
אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו
פי' שלא עזבו מקור מים חיים מעולם,
ובעלי תשובה אומרי' אשרי זקנותינו
שכיפרה על ילדותינו פי' אעפ"י
שבילדותם עזבו מקור מים חיים מ"מ לא
יבשו כי בזקנתם כיפר עליהם מקוה
מי טוהר מקוה ישראל ה' אך מי
שאינו שז בזקנותו נמלא מתבנייש
בזקנותו על ילדותו על עזבו מקור
מים חיים הראשוני' - והיינו מקוה
ישראל ה' המטער להשכים - אך כל
עוזיך העוזבי' את המקוה ואינם
שבים הם יבשו כי עזבו מקור מים
חיים בילדותם :

רפאני ה' וארפא וגו' כי תהלתי
אתה ואחז"ל רפואה דתשובה
ואמר כי תהלתי אתה ע"ד דכתי'
תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר
שם קדשו לעולם ועד, ואנחנו סומכים
לו פסוק ואנחנו נברך יה מעתה ועד
עולם הללו' פי' ע"ד שאחז"ל כל
המוכה ויבי' שוב אין חטא בא על ידו
ע"כ אמר תהלת ה' ידבר פי ועי"ן
אגרום שיברך כל בשר שם קדשו
ואה"י ממזכים ועי"ן אה"י בטוח שאנחנו

לפ' במדבר ב' סיון

הי' תועלת מרע"ה במה שהיו לו תולדות
אלו לענין דבר מזכה הבה :

ביום דבר ה' עם משה בזה סיני
פירש"י אז יעשו תולדותיו
י"ל דהרי הי' גדולים בעינים ממשה
ואהרן אלא שמ"מ הלל לא דבר הקב"ה
עם שום אדם אלא עם מרע"ה מפני
ענותותו והמה הי' בהיפוך מזה שהרי
משו"ה בנים לא הי' להם אחז"ל שלא
נשאו נשים מפני רמת רוחא שאמרו
הין שום אשה כדאי להם — ואחז"ל
משו"ה יתנה תורה בזה סיני ולא
בתצור וכרמל להראות גדולה עונה
שהר סיני נמוך וא"כ ביום אשר דבר
ה' אל משה בזה סיני שהוא נמוך
להראות אז יעשו אלו תולדותיו והוא
גדול מהם בענוות :

אשרי שאל יעקב בעצרו שצרו על הי'
אלקיו י"ל כמ"ש בח"ה כי
הבטח בזה באמת אפילו יש בידו
עושר רב אינו בטח בעצרו כ"א בזה
והיינו אשרי מי שאל יעקב בעצרו
ומלית בנכסיו ואפי"ה שצרו על הי'
אלקיו ולא על עשרו שצירו — ועוד
אשרי שאל יעקב בעצרו שתולה
הלחמתו בזכות אבות ושהוא אינו כדאי
ושצרו ותוחלתו מתי חכה שיהיה בזכות
עלמה היינו הי' אלקיו ולא על אלקי
יעקב וק"ל :

שא את ראש צ"י — טעותו של
דהמט"ה עיי' רמב"ן ואולי י"ל
במשחז"ל והי' מספר וכת"י אשר לא
יספר, כאן בעושי' ראונו וכו' י"ל
הכונה בהיפוך כשעושי' ראונו מותר
למנותם בלי כופר בפשט דהרי אז אין
עין הרע שולט בדכתי' והסיר הי' ממך
כל חולי ואמר רב זה עין הרע
וכיון שאין עין רע שולט לא בעי
שקלים אלא שיהי' אז כל כך הרבה
שילאה הסופר למנותם, ודהמט"ה חשב
שצני דורו המה המבורכי כנ"ל ע"כ
רצה למנותם בלי מחלית השקל ויואז
לא הי' רשאי ליעול מהם לחושדם
שאין עושין ראונו של מקום נגד דעת
המלך, ומ"מ טעה דוד דא"כ ממ"כ
איך ידע מספר העם הרי אז אין
להם מספר :

אלה תולדת אהרן ומשה פירש"י כל
הלומד בן חצרו תורה מעלה
עליו הכתוב כאלו יולדו י"ל בא לספר
שבה נדב ואביהו, דלכאורה מה תועלת
בזה שמעלה כאלו יולדו והלא שכן
המלמד תורה לאחר"י רב מאזה, אבל
מה תועלתו בזה שהוא כאלו יולדו
וא"ל לענין דבר מזכה אבא, ומשו"ה
לא נתיחסו כל ישראל שיהי' ילדי משה
כי משה לא נריך לדידהו שיהי' דבר
מוכח אבא כי מי גדול ממרע"ה אך
נדב ואביהו הי' גדולי' ממשה ואהרן

בעה"ית מה שחנני הי"ת **לחג שבועות** תקצ"ה דפ"ק

ומשה עלה אל אלקי' ויקרא אליו
הי' מן ההר לאמור כה תאמר
וגו' יל"ד מ"ט עלה טרם שיקרא
ועוד עלה אל האלקי' ויקרא אליו הי',
הל"ל ויקרא אליו אלקי' אבל קי' מתורגמ'
בחדתה כי מעיקר הענין ישראל עבדי'
ומכרי' להקב"ה וצדין מחויבים לקבל
עבודתו תחת עבדות מזרי' ואין להם
לצפות לשום שכר עבדות הי' ע"כ
מיום שנאמר למרע"ה בתחלת שליחותו
תעבדון את האלקי' על ההר הזה
הרי קראו הי' להו"אם ממזריס
וההובילם

ומשה עלה אל אלקי' ויקרא אליו
הי' מן ההר לאמור כה תאמר
וגו' יל"ד מ"ט עלה טרם שיקרא
ועוד עלה אל האלקי' ויקרא אליו הי',
הל"ל ויקרא אליו אלקי' אבל קי' מתורגמ'
בחדתה כי מעיקר הענין ישראל עבדי'

ולחובילם מול ההר הזה לעבוד אלוקי
בדין בלי שום ניפוי שכר על ככה, ע"כ
ויחן ישראל נגד ההר מיד ומשה עלה
אל אלוקי מדה"ד לגמור שליחותו
אמנם ויקרא אליו ה' מדה"ר לה כן
מחשבותי אלה כה תאמר אתם ראיתם
אשר עשיתי למצרי' ואפ"ה אם שמוע
תשמעו בקולי והייתם לי סגולה, וחס"ה
אני ה' אלקיכם אשר הולאתי אתכם
מארץ מצרי' להיות לכם לאלוקי דייקא
ואפ"ה אני ה' אלקיכם ברחמים גמורי'
לשם שכר לעושי רצוני :

וביום הבכורים בהקריבכם מנחה
חדשה לה' בשבועותיכם יליד
מה לשון בשבועותיכם מה יחוס
השבועות עמנו שקראם שבועותיכם,
אבל כ"ל זה עופרת רותח יולק לתוך
פיהם של לדוקי' וזכסותים שאומרי'
עלרת אחר שבת דוקא א"כ למא לנו
למימיני ז' שבועות חספר לך מאי לך
ועתה שמע נא הנה לפי קבלתינו
ממחרת השבת הידוע היינו שבת דלעיל
מיני' שהוא מחרת יום א' דפסח —
אך אידך קרא עד ממחרת השבת השביעי'
תספרו זה קשה הרי השבת השביעי'
אינו י"ט ולמה קורא ליום המ"ט שבת
השביעי' והסביר רמב"ן ואוסף ביאור
בעוה"י — הנה ידוע כי תיבת חדש
לא נאמר בתחלה אלא על יום כ"ח
שבו הלכנה מתחדשת — ואפ"ה כתי'
מכן חדש ומעלה או עד חדש ימי'
וכן בלשון בני אדם ובגדרי' כל שלשי'
יום קרוים חדש אפי' מתחיל ומסיים
באמצע החדש או בסופו מי"מ כל
שלשי' יום שהוא זמן מחידוש לבנה
עד חידושה נקרא חדש, ויוה הראשון
של זה נקרא ראש חדש שלו ויום
האחרון הוא סוף חדשו, ואפשר שיארע
יום האחרון הזה בראש חדשה של
חידוש לבנה, ומי"מ היא יום אחרון של
חדשו של זה — וכן נמי בשבת אעפ"י

שתחלת הנחת יום שבת הוא יום שבו
שבת הקב"ה במעשי בראשי' מי"מ כל
ז' ימי' שאדם מכוון עליהם ויאמר
אפי' ביום שלישי שבוע א' או שבת
א' נעשה כך וכך אזי יהי' תחילת
שבועתו ביום ג' עד יום ג' הבא
אחריו ויהי' יום ג' הבא שבת לשבוע
שקבע לעצמו לענין זה, והשתא כיון
תאמר הקב"ה שממחרת השבת שהוא
יום ראשון של פסח נחל לספור יהי'
חזה יום שיהי' — מי"מ אנו קובעי'
יום זה להתחלת השבוע שלנו, וכל
סוף ז' ימים הוא שבת של אותו שבוע
שקבענו — ויום מ"ט הוא שבת השביעי'
ואומר עד ממחרת השבת השביעי'
תספרו חמשי' יום, וע"כ אמר
בשבועותיכם כיון שאינם שבועות של
עולם המתחילי' ביום א' ומקיימי'
בשבת בראשית אלא שבועות שקבענו
לנו בכל שנה ושנה לפי קביעת יום
א' דפסח והנה אמת נכון הדבר
בעוה"י :

אתחיל עשרת הדברות הם חמשה
מול חמשה וכן בפיוט
וכלם נכונים למבין ישרי' למואלאי'
דעת, אך כבוד מול לא תחמוד קשה
להבין כי 'לאמר שם החומד מוליד
בן שמקללו וק' להבין השייכות זה
לזה — ויובן בפשוט, כמו שהסביר
ר' שמעון הגדול בפייט זה שחומד
אינו שלו זה שיש לו אינו שלו — והנה
אין נשום אדם דבר ששייך לומר
שהוא שלו ממש אלא בניו שהוא נתח
מנחתיו ובשר מבשרו, ויען הוא חומד
שאינו שלו יהי' עושו שבו שהוא
באמת שלו, יהי' כמו שאינו שלו כי
יקללנו ומסתמא בן יכבד אב' :

בפיוט להעביר המות אי אפשר
שכבר נזרה גזירה משמע
שלא נעשו חירות ממלאך המות,
ובאותו דיבור ממש מיד אומר ; אני
אמרתי

שבועות במקום ז' נקיים כשל זכ וזכה, וק' הא זכ וזכה טבילתם ביום וטבורי ביום אהרון ולמה לריך יום מין שהיא יום ח' של שבוע שמיני, אלא כקדשי שמחוסר כפורי עד יום שמיני ע"כ גם מרע"ה שהטבילם לטומאת קרי הלריך שיהי מעורכי שמש והוסיק עוד יום ח' וניתנה תורה ביום כ"א לספירה כמ"ש מג"א :

במ"י מנחות למ"ד ע"כ הקונה ס"ת בחוטף מלוה מן השוק, ג"ל למעלותא קאמר כמו חטוף וברוך סוף מס' גזיר שהיא למעלותא, הי' כי זה הקונה אינו יולא י"ח מ"ע ולריך ע"כ לכתוב לו או שכבר קיים מ"ע של כתיבת ס"ת, וס"ת זה שהוא קונה למה הוא לו והרי חסור למכרו ג"כ ואין לו שיווי כסף ח"כ אינו קונה אלא לזריות מלוה, או שהמוכר הזה מוכרו ללמוד תורה ולישא אשה, וזה רוצה לסייעו לקיים מלוה שלו, או שזה המוכר אינו הגון ומוכרו שלא כדין וזה קונהו שלא יהי בזיון ביד אינו הגון הלז, וח"כ על כל פנים הרי הוא חוטף מלוה חריזאכר: **ואמר** כתבו מעלה עליו הכתוב כאלו קבלו מהר סיני, ג"ל קלת רמז בזה דהרי אחז"ל דכ"ע בשבת ניתנה תורה לישראל דכתי' זכור את היום הזה אשר יאחזם ממלרי מה לשון נאמר זכור בעינאמו של יום יציאתם, הי' זכור את יום השבת לקדשו בעינאמו של יום שהי' אז שבת, והנה ליכא לאקשו' מזכור את אשר עשה לך עמלק שלא נאמר בעינאמו של מלחמתו של עמלק, דהתם לא כתי' יום אלא זכור בלא יום, אבל ח' קשי מקרא זכור את יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב שנאמר במשנה תורה ולא הי' בעינאמו של יום מתן תורה וק' גדולה היא זו — חע"כ כיון שבאותו

אמרתי אלקי אתם חבלתם מעשיכם כאדם תמותין והוא ש"ס פ"ק דע"ז, וא"כ היא סתירה מיני וז"י אבל הכוונה נהי דהקב"ה עשה אותם חירות ממלאך המות ויהי עוד לנלח, מ"מ המלאך המות שהוא הילח"ר והשטן לא העביר כי ח"א להעבירו שכבר נגזרה גזירה שיהי בעולם ויעשה את שלו, אך ישראל נשתחררו ממנו ושוב עשה הוא שלו, והסיתם להטוא עד שחבלו געשיהם ושוב נשתעבדו לו בעו"ה והיינו כאדם תמותין כי גם חלח"ר נכרח חירות ממלאך המות, אלא שמלאך המות ננלח בעולם אבל חלח"ר הי' חירות ממנו, ושוב פיתחו לאכול מעץ הדעת ופלו ברשתו, לע"ל יכולת המות ויסור הילח"ר אז ואכל וחי לעולם כז"א :

פ"ע ג' דברים עשה משה מדעתו שיצר הלוואות מאי דרש וק' לימא לא דרש כלום ושיצר שלא כדין רק כדי שלא יהי לישראל דין ארוסה ויתחייבו, ובאמת נתחייב משה למקו' ע"ז אלא שמסר נפשו בשביל ישראל כמבואר אולינו כמה פעמים במקומו וי"ל הך מימרא ע"כ לא ס"ל הכי דהרי הוסיף יום ח' מדעתו, וכי בית שמואל בהקדמתו כי הקב"ה לא חשש ליתן תורה לטבולי יום, ומרע"ה החשיב התורה כקדשי שזריכי הערב שמש, ע"כ הוסיף יום ח', וע"כ למד ק"ו מפסק היום שהתורה כקדשי — ולפי"ז לא הי' לריך לשבר הלוואי דכלה"ה המקדש אשה בקדשי אינה מקודשת דקדשי חסורי בהנחה כמבואר פ"ב דקידוש' ושפיר פריך מאי דרש ששיבר הלוואי — וג"ל הא דהוסיף יום ח' שיהי מעורכי שמש מעומאת קרי, כי התורה כקדשי זה למד מרע"ה מהקב"ה שהרי לזה לספור מ"ט יום מעומאת מלרים כמ"ש מג"א ח' :

שצאוחו היום כי מרע"ה י"ג ס"ת
ויום הכתיבה הוה כיום הנתינה
ועפירש"י על פסוק היום הזה נהיתה
לפס לה' אלקיך וא"כ שפיר קאמר
זכור את יום אשר עמדת לפני ה'
אלקיך דהוה יום הכתיבה כמו עילומו
של יום :

ואמר הגיה בו אות א' מעלה עליו
הכתוב כאלו כתבו נ"ל להוכיח
כן הנה בסנהדרין פ' כה"ג קאמר
אעפ"י שהניחו לו אבותיו ס"ת לריך
לכתוב שנא' ועתה כתבו לכם ופריך
והתנן מלך לריך לכתוב ס"ת על שמו
דבתי' וכי' לו משנה התורה הזאת
ותני' פלה שלא יתנאה בשל אבותיו
מלך אין הדיוט לא ומשני לא נלרכה
אלא לשני ס"ת ומייתי מדכתי' משנה
התורה ופשוט' דש"ס דמלך לריך לכתוב
לו ז' ספרי תורה ולא סגי בשל אבותיו
ורמזים בה' ס"ת ובה' מלכים פסק
דאם יש לו ספר משל אבותיו להניחו
בבית גנזיו סגי לו לכתוב עוד א'
על שמו והוא נראה נגד ש"ס ויפה
תי' בס' בני יונה ריש ה' ס"ת ואין
לוח מדבריו ע"ש, אך נהי' דלשון ש"ס

מיושב מ"מ בקרא משמע שיכתוב לו
משנה תורה ז' ס"ת שניהם ככתיבה,
וי"ל הנה רמזים כי שלריך שיגיה הס"ת
שלו מס"ת של עזרא ע"י סנהדרי
גדולה והוא מהירושלמי דסנהדרי' וילא
מקרא דכתי' וכי' לו משנה התורה
הזאת על ספר מלפני הכהני' הלויים
משמע שיהי' מונה ע"י הכהני' הלוי'
העומדי' שם לפני ה'— והנה לכאורה
יש לדקדק בקרא כתיב משנה תורה
שהם ז' תורוי' על ספר משמע ספר
א' ולא ז' ספרי', וכן דרש'י גבי גט
וגבי סוטה ספר א' ולא שני' ושלושה
ספרי' וא"כ קשה איך כי' משנה תורה
ענ ספר א' — אע"כ הכי קאמר
שיכתוב ספר א' כפול ומשנה, הא כי' יד
אחר שכבר נכתב וקיים מזאת כתיבה,
עוד יתנו להגיה לפני כהני' הלוי'
שצבם מ"ק והסנהדה הוה כאלו כותבו
שנית, נמצא כי' ס' אחד שהם שנים
מלבד אותו שיש לו מכבר או משלו
כשהי' הדיוט או שהניחו לו אבותיו
בבית גנזיו וא"ש, ועוד הארכתי בדרוש
אגדה ואין כאן מקומו :

פ' נשא

כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו—
כי מזרי בהפלג"ה בכתף בפחת
הבית לומר בכתף המיומן שלריך לשאת
על ימין דוקא והי' כהן א' נכנס בין
הצדיים וא' בחון ושני הצדי' על ימין
הכהנים ע"ש ולדבריו ניחא לי משאמז"ל
דהע"ה טעה שהרכיב ארון הקודש
על עגלה וכתי' בכתף ישאו וק' איך
טעה בפשוט וממה הי' לו לטעות
ערמזין ר"ס במדבר כמה טעה שמנה
ישראל ע"ש ותו קש"י מנ"ל דהקפידה
בכתף הרי א' לא הי' הנשיא' מתנדב'
עגלי' הי' כל המשא בכתף, ועכשיו

שהתנדבו ולא הי' די לכל הלוי' בחר
מרע"ה שבני קהת ישאו עבודת הקודש
בכתף ואה"י אלו הי' לו עגלות הי'
נותן להם ג"כ עגלות, ולהכיל ניחא
מדהקפיד קרא בכתף ימין דוקא ש"מ
קפידה איכא לשאת דוקא ויען כי
זה אינו מוכח אלא ממקרא ומסורת
טעה דהע"ה וקרא בכתף בשוא
ולא בפחת והי' לו עונש מזה במדה
שאמר שירה על מפלתו של שאול
שטעה בין זכר עמלק לזכר עמלק ע"כ
גם הוא טעה בין בכתף בשוא
לבכתף בפחת :

ראיש את קדשיו לו יהי ואיש אשר יתן לכהן לו יהי פירש"י אם יתן מתנותיו לכהן לו יהי ממון הרבה ע"ש נמלא יש לפרש ואיש את קדשיו לו יהי שהקדש"י הם לעצמו הוא מקדיש שהרי ע"י שיתן לכהן לו יהי ממון נמלא לעצמו הוא מקדיש קדשיו תרומותיו ומעשרותיו — וכת"י כה תזכרו את ב"י אמור להם, כי רבינו בחיי כ"ה כי כ"ד מתנות כהונה יש ומתנה כ"ה היא ברכת כהני' וקי' אדרבא הוא נותן לישראל — אלא י"ל דהא ע"י שהוא מזכך לישראל מתזכך הכהן ביותר דכתי' ואני אברכם, ואם אין הישראל בקש מהכהן שיברכהו אלא הכהן מזכך מעצמו אינו בכלל ברכה זו אלא כשאר מזכך ישראל שמתזכך אבל לא בברכה יתירה אבל אם הישראלים מבקשי' מהכהני' שיברכו אותם והכהן מזכך אזי מקויים ואני אברכם כדכתי' אמור להם כד יימרו להון שלועקי' כהנים ואז עולים לדוכן נמלא שהוא מתנה לכהן מישראל, אעפ"י שהישראל עושה לעצמו עצמו שיתזכך הוא, מה צדק הא כל מתנות כהונה כך הוא איש"ל קדשיו לו יהי כ"ל: **ישמו** את שמי על בני ישראל ואני

אברכם, י"ל ושמו את שמי ע"ד וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו עמך, והנה רמז"ס פ"י ע"ד הפשוט שתהא הברכה כל כך באופן שכל רואיהם יכירו כי שם ה' נקרא ואינו במקרה והזמן אלא כאלו רואים בעין ובחוש כי שם ה' נקרא ופונה מכל עסקיו להטיב בכל מיני טוב, ואמנם חז"ל אמרו ר"ח הגדול אמר אלו תפלין שבראש נראה בעיני שהוא עוד ברכה מחודשת והיכר לעיני כל באשר בכל הטוב ההיא עדין תפלין שבראש עליהם רואה נומר יראת ה' ועבודתו בלי היסח הדעת וכל מגמתיו על ה' ויראתו ותורתו לא יטרדנו עשרו ונכסיו זה ס"י שהוא ברכת ה' והיינו ושמו את שמי על ב"י ואני אברכם:

בפרקי אבות אם אין אני לי מי לי פ"י אפי' נאה דורש אם אינו נאה מקיים — גם תלמידיו לא יליחו אם אין הרב דומה למלאך ה' לבאות, וכשאני לעצמי לדיק גמור ואני מעמיד תלמידי' מה אני — ואם יאמר בצחרותו יעשה לעצמו ולכשיזקין יעמיד תלמידי' זה זה יעלה בידו קמ"ל ואם לא עכשיו אימתי:

בהעלתך לפ' שחנני ה"ת

בהעלתך את הנרות מדלל אמר העלה את הנרות למד רמז"ס שרשות ציד כהן ומותר לישראל להדליק ועיי' מהר"ח אלפנדרי בס' עץ חיים, וריטב"א חולק עליה, וכבר כתבתי בזה במקו"א, ועכ"פ להפוסקים דמתירין לריך טעם לאומרו בהעלתך וגם לדקדק יאירו ז' הנרות והא ששה הם המאירים מול האמצעי, ע"כ כ"ל עשרה מנורות שששה שלמה ה' כל ז' נרותיהם מאירי' מול נר האמצעי של מנורת

מרע"ה כי נר האמצעי מרמז או על מרע"ה כל הנרות וחכמי ישראל יונקין ממנו, או מרמז על התורה שכל נרות החכמו' יונקי' ממנה — ויהי איך שיהי ליכא אלא תורה אי' ומרע"ה אי' ע"כ כל נרות הנוספות מאירי' אל מול נר מרע"ה וסיינו בהעלותך להוסיף מנורו' אל מול פני המנורה הלו יאירו ז' נרותיהם כולם, ויעש כן אהרן במנורה זו בששה נרות':

לגלות מלפנותם לתפל על המן פן ירע צעיני ה' ולא ירד מן למחר וימותו ברעב, ע"כ כתיב ויזכו גם בני ישראל עם האספסוף לא כל כך בפרהסיא, ואמר הכתוב אחר כל הטיפול הזה וברדת הטל על המחנה אותה הלילה ירד המן עליו כמו בכל יום ויום וזהו דרכי חלקינו ית"ש כדכתיב עד אשר לא נעשה פחגם הרעה מהרה, ע"כ מלא לב בני אדם לעשות רע, ועי' שראו שעכ"פ ירד המן העיזו פניהם בפרהסיא, וירא משה את העם בוכה למשפחותיו איש לפתח אהלו יותר ויותר מיום חתמול, ויחר אף ה', וצעיני משה ה' זה רע שהרי הקב"ה נתן יד לפושעי, אלו מנע המן מפיסה ה' לוקחי' מוסר, ע"כ אמר מרע"ה למה הרעות לשום משא כל העם הזה עלי שאני נענש בהמנע תוכחתי מפיסה והלא בידך לעשות לשלם לעושי רע כרשעתו ולא להטיל המשא הזה על גדול הדור :

הצאן ובקר ישחט להם או את כל דגי הים יאסף להם, ר"ל שש מאות אלף רגלי' ולא ראשי' בני ישראל כ"א רגלי'— שאינם ראויים לנס שיאכלו קמעה ויתבדרך במיעיהם ע"י שפע חלקי, אינם ראוי' לכך, והיינו הלאן ובקר ישחט להם ומלא להם ע"י אכילת קמעה וברכה במעיים, או כל דגי ים יאסף להם גם זה לא יתכן להאכיל בעלי חיים לאנשי' שאינם ראוי' להם והרי זה הפסד לבעלי חיים שמתהפכ"י לגוף אדם רשע, והקב"ה אמר עתה יקרב דברי, ששלח השליח והרשע"י שלא ה"י ראויים לאכול בעלי ח" לא אכלוהו כלל, ולא נהפך במיעיהם לגופם שהרי הצטר עודנו בין שניהם טרם יכרת ממנו, והכשרי' שאכלו שלשי' יום מדרכו ע"י חליים וכא"י

למה נגרע וגו' נראה לומר דהקב"ה אמר כי תבואו אל הארץ ועבדתם העבודה הזאת בחודש הזה, כי אז בארץ תדעו ותבינו העובדה הגדולה שנעשית לכם ב"מ. אבל במדבר אולי תקונו ב"מ ויהי הקרבת פסח בקדשי' בחוק. אך בהגיע ר"ח ניסן במדבר והקריבו נשיא' חנוכה משכן בשמחה, אזי ראה הקב"ה ששמחו ב"מ ע"כ אז ציומו נזה להם להקריב פסח ולא נקודס ב' שבתו או שלשי' יום ולהכיל א"ש — והנה בשנים האחרות כל מ' שנים אלו ה"י רוליס לעשות פסח כי ה"י יודעים בעומם ששמחים בעבודה ה' ושהוליאם ממזרי, ה"י יכולי' לעשות אך לא עשו כי ה"י תמיד בתלונה, ומיושב ק' רמב"ן מ"ע לא כפה אותם משה, והא"ש אם לא שמחו ב"מ אסור להם לעשות פסח וזהו גנותם ועיקר הגנות ניכר בנ"ש באחד לחודש הראשון ולא אמרו קודם לזה מוכרח שלא נלטו אלא אחר ששמחו הנשיא' ושזכ מנאן ואליך אמרו נתנה ראש ונשובה מלרי' שזכ לא ה"י רשאי' — והנה אנשי' אשר ה"י טמאי' ידעו כי טמא אסור בקדשי' ואם אינו עושה פסח בשנה זו יעשה פעם אחר לשנה הבאה ואונס רהמנא פטרי, אך פסח הזה במדבר המורה לנו שגם במדבר בארץ לא זרועי' שמחו בה' ועשו פסח וקרבן הודאה לשמו וכמוהו לא יעשו עוד כי חשבו שלשנה הבאה יהיו בא"י ע"כ אמרו למה נגרע :

וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו וירא משה העם בוכה למשפחותיו ויחר אף ה' וצעיני משה רע יל"ד מה ענין רדת הטל לכאן אין זה משבח המן כמו והמן כזרע גד וגו' ולא אחר"ך בדקדוקי' אך אומר היום הראשון ה"י רבים יראים

ובישר כי אלדד ומידד מתנבאים במחנה מעמכם ולא ממרע"ה ונבואתם ג"כ עלי שליו כמבואר במס' סנהדרין וא"כ לא הוה לה"ר כ"א בשורה טובה למרע"ה :

ותדבר מרים ואהרן י"ל שלטעמו על יצאו של מרע"ה עד שאמר הרגני נא הרוג, ואם סביביו נשערה ע"ז אמרו הלא גם בנו דיבר ה' ולא אירע לנו יסורי' כל כך, ח"ן זה כ"א חודוה אשה כושי' וגו' כי תוס' כי בשם ר"ח גר קשים גרים משום שמדקדקי' במלות יותר מ ישראל, וה"י זה למזכרת עון לשונאי' ישראל, והיינו דאמרו אשה כושית בת יתרו לקח והיא כושית במעשי' הטובי' כפרשי' לדיק נקרא כושי שמשונה במעשי' טובי' ולפי"ז כי ד"פ כושית אי' כושית ממש ואי' לדיקת במעשים טובים :

בפרק שאין אתה יודע מתן שכרן של מלות פי' נהי השכר גופי' משתנה בין חמורה לקלה כפי הראוי וקלוב לגוף המעשה מיום מתן תורה ואילך אך לכל מלוא הקב"ה נותן מתנה על נחת רוח שאמרת ונעשה רצוני לפי התלהבות העושה וזה מתן שכר המתן שבשכר ח"ן לידע כי כל עושה מלוא לפי התלהבותו שלו ינתן לו מתנה אינן שכרו והיינו הוי זהיר במלוא קלה כבחמורה, נהי ששכרה של חמורה מרובה משל קלה מ"מ מתן שכרה אפשר שיהי' של קלה מרובה לפי הזכירות והזרזות ע"כ הוי זהיר בשניהם :

וכאבם ונודככו וה"י ראוי' לשליו אלא שמתו אח"כ, אבל עכ"פ השליו הזה לא הפסיד כמה שזכנס לתוך מעיהם : **ויירץ** הגער ויגד למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה, י"ל לא ע"ד לה"ר דא"כ ה"י למדין מהבא מותר לומר לה"ר על מורה הלכה בפני רבו כמו שלמדי' מפסוק לא נעלה שמותר לשליח ד"ד לומר לב"ר סירוב בעל דינים — אבל י"ל מ"ש מרע"ה ואל ארצה ברעתי ואחז"ל ברעתם ה"י לו לומר, י"ל כי רמב"ן כי פי' בשלח כי השליו שבא עם המן ה"י תמירי לפרקים בשבתות וחדשי' ולגדולי שרי ישראל, ועכשיו בקשו כולם ובכל זמן ועידן, ואני אומר כי חשבו כשם שהמן בזכות משה ובאר בזכות מרים כך השליו בזכות הזקני' ועכשיו בתעורה מתו הקל"ני' שבעם המה הזקני' דכתי' בהו ויחזו את האלקי' ויחללו וישתו — אמרו אספסוף מעתה מי יאכילנו בשר שהרי אלו מתו זכרנו במר"י אכלנו דג"י בהם בלי זכיות של מלוא ועכשיו אנו לריכ"י זכיות להאכילנו דבר מה, ואמר הקב"ה עתה להאכילם בשר וה"י בלחמת בזכות משה כמו המן ועתה יתהפך לרועץ להמית שונאי' ישראל ע"כ אמר מרע"ה אל ארצה ברעתי שאני אשפיע להם סם המות זה הוא רעתי, והקב"ה א"ל אספה לי ע"י איש מזקני ישראל ויהי' השליו משלהם כמו שהתנבאת על שליו — ואכתי' דאג מרע"ה אולי מן הרוח אשר עליו ונאלל על הזקנים נשפט השליו הממית, ע"כ רן הגער

בעהשיית סה שחנני הית **לפי' שולח**

בו — נמלא המרגלי' לא ה"י הנשיאים וכן י"ל ע"פ ש"ס פי' הנחנקי' דזמרי בן סלוא היינו שלומיאל בן אורישי **בעלמו**

כל' נשיא בהם צם' פענח רזא מרע"ה לא בחר המרגלים אלא הנשיאים שבהם כל אי' בחר משפטו מי שרנו

כי איננו מוחלט אלא בתנאי אם תהיי קדושי' אז אני ה' אלוקיכם — אבל בק"ש שכבר אנו מעוטפים בללית ותפלין וקבלנו מלכות שמים באהבה אז ה' אלוקיכם באמת ומוחלט :

היום קֹר והמלאכה מרובה, הנה הקב"ה חישב למרגלי יום לשנה ול"ע מה משפט הוא זה לחשוב יום לשנה, והנה כל העוסק בתורה ומצות יום אי נחשב בחסדי ה' כאלו עסק שנה כדילפי פ"ק דחגיגה מואותי יום יום ידרשון — והיינו במצות נחשדי ה', אבל לדון כן במה"ד מה"ת, ר"ל דמרגלי ה' להם מלוא ג"כ ששמעו והלכו בשליחות ונחשב יום לשנה וע"י כן זכו להיות מ' שנה במדבר לעמוד על דעת רבן מרע"ה אלא שחטאו ונחשב גם במה"ד יום אי לשנה כי א"א לתפוס החבל 'בשני ראשי' ע"כ טלטלם מ' שנה וזאתו מ' שנה זכו מה שזכו אמנם בעלמא אם אדם מתעלל במצות וחוטא בינו לבניו ע"כ כשם שאין רלון האדם שיחשוב לו הקב"ה יום לשנה לעבירי ה"ה לא יחשוב לו יום לשנה לטובה במצות שעושה ומפסיד והיינו היום קֹר ואינו נחשב לשנה אם הפועלים עללים :

דבר נפוי והכל מתוקן לסעודה ר"ל הכל נפוי ויודע ית"ש והרשות נתונה היא הבחירה וצטוב העולם נידון ומאריך דין שהוא כיון שהוא בבחירה אלא שקשה להבין איך יולדק הדין הזה הלא הכל נפוי והדיעה מכחש הבחירה זה א"א להשיג בעוה"ז כמ"ש רמב"ם לא מחשבותי מחשבותיכם אך הכל יתוקן ויתורן ויוצן לסעודה לע"ל ששיגו מאור עליון מה שלא השיגו בעוה"ז ואז ידקו הדין ויאמרו לדיק וישר הוא : קרח

בעלמו וא"כ ה"י חי אמאי לא נזכר בשלוח מרגלי' אע"כ הנשיא' לא ה' המרגלי' לפי אותה הגדה, ולא מתו סנשיא' הראשים בתצורה כפירש"י שמתו על שחטאו בזימון את חלקי' ויאכלו וישתו :

ציצית פירש"י גמטרי' תרי"ג עם חוטים וקשרים ורמב"ן הקשה הלכה ג' חוטין וקשר עליו וללית כתיב חסר יו"ד קמיתא — ואני עני הייתי חומר עפ"י דרגיל צוהר לפרש היכא דכתי' אותו ר"ל אות ברית, והנה בעשרת הדברות יש תר"ך אותיות נגד תרי"ג מצות דאורי' וז' נלות דרבנן המרומזי' צ"י תיבות "אשר לרעך" ועתה ללית חסר גמטרי' תק"ץ וג' חוטים כפולות ששה צ"י לליות עולה כ"ך חוטי' וד' קשרי' הכל יחד תרי"ח ומאות ללית ומאות מילה שצנפו הרי תר"ך והיינו וראיתם אותו היינו אות מילה וע"י וזכרתם את כל מצות ה' :

ולא תתורו וגו' ע"י שהיך מנולה כמשחז"ל הכל בחזקת שלא יחטא א"כ שאין כאן מלחמה פנימיות ע"י והייתם קדושים לחלוקים לקדש במותר לך כיון שצטובן מעבור על אשר לזה ה' אז צנקל יוכל להרבות חוספת ולקדש במותר — ואז ע"י גם הקב"ה אעפ"י שהולחנו ממזרים להיות לנו לחלקי דדין כי עבדי הם מ"מ אני הוי' אלוקיכם ברחמים לפנים ישורת הדין :

אני ה' אלוקיכם אמת, הנה בהתחלת ק"ש אומרי' ה' אלוקינו אנו מתכבדי' בהקב"ה שזכינו שהוא אלוקינו — ואחר שקבלנו עול מלכות ואהבת ה' ותפלין ומזחות וללית, אז הקב"ה מתכבד עמנו אני ה' אלוקיכם ע"ד ישראל אשר צך את"פארה ואמנם צ"י ללית שבתורה לא כתיב אמת

לפ' קרח

בעזרי סה שחנני היית

שאין הקצ"ה עושה זה להטות לב
הבריות אליו אלא לעושי רצונו, ומוצן
ההיפוך מי שהוא טוב לבריות ואפי"ה
אין רוחם נוחה הימנו ש"מ אין רוח המקום
נוחה הימנו — ומי שמוכתר בשלשה
כתרי' עדיין אין ראוי שהוא מרובה
להקצ"ה אלא ע"י כתר שם טוב
שע"ז ידע"י שרוח המקום נוחה הימנו
— וא"כ ה"י זה ראוי ברורה למרע"ה
שהקצ"ה חפץ ביקרו — התחכם קרח
ור"ן איש לחלוק עליו ויאמרו ישראל
מדאין רוח הבריות נוחה הימנו ש"מ
אין רוח המקום נוחה הימנו :

רב לכם כי כל העדה כלם קדושי'
ר"ל כי עשו אמר יש לי רב
וא"כ עכ"פ אין לו כל וחסר מעט ויעקב
אמר יש לי כל צלי חסרון — ואמר
קרח יש לכם רב כי עכ"פ חסרי'
אתם שהרי רוצים אתם להתנשאות והיינו
חסרון, אבל העדה כלם קדושי' בחינת
כל צלי חסרון, וא"כ מדוע תתנשאו על
גדולי' וטובי' מכם :

רב לכם בני לוי פירש"י מה ראו
לשטות זה הם היו חטאים
בנפשותם, י"ל הם אמרו למרע"ה רב
לכם ויש לפרש עפ"י דברי רמב"ן ע"י
שהמלצה נעשה בכנופיא בשמיני
למילואים ע"י כן ירד אש משמים
לא בזכותכם אלא בזכות הרבים
והיינו רב לכם כי מלצה הנעשית
בכנופיא חשובה מאוד וע"כ גם עתה
ויקהל עליהם כל העדה ערמב"ן,
ומרע"ה אמר להם הרי רמ"ט ימותו
בהקטירים קטרת זרה והוא עבירה
בכנופיא והיינו רב לכם בני לוי כי
כשם שמלצה בכנופיא חשובה כן עבירה
בכנופיא רב. מזה, והקשה רש"י הא
תרתי דסמרי הוה כסיל בחשך הולך
ומה ראו לשטות זה שסמרו עלמם
שאמרו

ויקח קרח במדרש זש"ה חכמת נשי'
בנתה ביתה זו אשתו של און
בן פלת — ויל"ד עכ"פ מאי שייך בזה
חלצה עמודי' שבעה, י"ל עפימ"ש
מורי בהפלאה ז"ל ויקח קרח שלקח
לינורות הקדושי' מנייהר וקהת ולוי,
ואמנם יעקב התפלל שלא יגיע צפנם
אליו — הנה כי כן לולי תפלתו ה"י
מגיע עד אברהם, ואון בן פלת ששכ
בתשובה תיקן כבדא מוצה אבא עד
אברהם והיינו חלצה עמודי' שבעה,
און פלת אביו של פלת ראובן יעקב
יחמק אברהם הרי שבעה :

בן יאהר עיין פי' חלק דרש לגנאי
יאהר שהרתיח גיהנם כלהרים
וכן קהת ולוי, ופריך א"כ לכתוב יעקב
שטיכב עצמו לגיהנם ותי' יעקב התפלל
בקהלם אל אחד כבודי וא"ע א"כ
בדברי הימים כשנתיחסו על הדוכן
מאי דרשת ב"י, ע"כ הכל לטובה יאהר
שהאירו בתורה כלהרי' קהת שהקהילו
קהלות צדיקים, לוי ונלוו עליך וישרתוך,
אלא כבר כתבתי במקום אחר כי אלו
משרתי ה' כשם כשהם טוב לית טב
מניהו, אמנם בהפוך ר"ל לית זיש
מיניהו, וקורא אני עליהם כי גם בחר
ה' לשרתו ולבדך בשמו כשהם טובי' —
ובהיפך על פיהם יהי' כל ריב וכל
נגע — ע"כ כשמיוחס' יעקב דרשינן
הכל לרע וכשמכוני' ישראל דרשי'
לטוב לכן צדה"י כתי' בן ישראל —
והכא מקשה הל"ל בן יעקב ומשי'
שהתפלל על עצמו :

ויקח קרח תרגום ואחפלו לקח עצמו
לחלוק, יראה כי מרע"ה ה"י
מוכתר בגי' כתר' תורה כהונה ומלכו'
ושם טוב עולה על גביהן והכוונה כ"ל
עפימ"ש ח"ה כל שרוח הבריות נוחה
סימן מובהק הוא שרוח המקום נוחה

הרבה — אך אמר תנו מנה לסיועת קיצון מעות שמקצין לס"ת ולבנין זה כולי עלמא עניינן נינהו שהרי אינם יכולי' על זה, אלא כל אי' לריך לסיועת חזרו :

אל תפן אל מנחתם נ"ל היינו הקטרת שהקריבו ר"ן איש שיפרע הקב"ה ממנו שאינו עושה צדן וכמו מנחת קנאות דסוטה שהיא קרבן לה' שיפגע מדה"ד בהסוטה ה"ז ה"י קטרת שיפגע מדה"ד בהמקטריגים, וע"כ אמר כי קדשו כי ה"י מחתות קדושי, ועכשיו אחר שאמרו דתן ואבירם מה שאמרו, גמר מרע"ה בלבו שיבלעו ולא ישרפו, ע"כ אמר אי נמי יקריבו קטרת אל תפן אל מנחתם, שלא ישרפו אלא יבלעו דוקא :

את משמרת תרומותי וגו' ויאמר ה' אל אהרן בארלס לא תחל וחלק לא יהי' לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך צ"י פירש"י פרשה זו מתוך שהבינה כלל בתחלה וכלל בסוף ופרט באמצע, ונ"ל הכוונה כי כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט כלומר מכל הדברי' לא יהי' לו אלא מנות כהונה הללו, ובפרט וכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט והכלל הוא ה' הוא חלקו ונחלתו והרי יש לו הכל והיינו קרא בארלס לא תחל זהו כלל ופרט — אני נחלתך הוא פרט וכלל :

וי' תשא עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואת קדשי צ"י לא תחללו ולא תמותו, יש לפרש הנה ל"ש קרא מכל אמתותיכם תרימו את כל תרומת ה' מכל חלבו את מקדשו ממנו, מרישי' דקרא ילפי' בן לוי שהקדים בכרי' לריך להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר מכל מתנותיכם תרימו את כל תרומת ה' — ומסיפי' ילפינן מקדשו ממנו שעולה באחד ומאה ממנו

שאמרו למרע"ה רב לכם ולא חששו לעצמם להקטיר קטרת זרה בכנופיה, ות"י רש"י לא שוטי' היו אלא רשעים כי מי שעושה צ"י קולות דסתרי' אהדדי לא נקרא שוטה וכסיל אלא רשע רשעתו ורע לבו הטהה, והיינו חטאים בנפשותם :

המעט מכס וגו' לעמוד לפני העדה לשרתם, ובקשתם גם כהונה, כי דרך העולם לדבר ולבזות המשוועדים תחתיהם ומשרתי' ועוד מליצים על מלך ושרים כמ"ש רמב"ן בפסוק ונשיא בעמך לא תאור, ואמר המעט מכס כי מליצין ופליכס כמליצין על משרתים כי העמיד ה' אתכם לפני העדה לשרתם ובקשתם גם כהונה לדבר עליכם גם כמדברי' על נשיאים :

וי' חמור אי' מהם תרגס חמורא דחד מנהון וכן פירש"י חמור של אי' מהם, והאריך החכם היידענהיים ע"ש, י"ל דכי' מנ"א בשם ס"ח אי' בנה ביה"כ ולא ר"ה לקבל סיוע משום אדם כדי שיקרא על שמו לצד וכלה זרעו כי מלוא לזכות הרבים, והיינו לא חמור של אי' מהם אבל אם ה"י של ליבור הייתי נועל כדי לזכותם — ואמרת' בנתינת ס"ת פי' חקת משחז"ל אמר תנו מנה לבני עירי אין מציאי' ראי' מאותה העיר ואין דניס צדייני אותה העיר, ופריך ולסלקו צ"י תרי מינייהו ולדיינו ומשני בס"ת דכ"ע לריכי' לו ואמאי קרו ל"י עניינן דלגבי ס"ת כ"ע עניינן נינהי — וכי' בתשובת הראש"ש, אם יש עוד ס"ת בעיר מותר' להעיד ואינם נוגעי' בדבר וקשה הא כל אחד מישראל מחוייב לכתוב לו ס"ת ואיך משכחת שלא יהי' ס"ת בעיר ונ"ל ס"ת של יחיד שכיחי' — אבל אנו מבקשי' ס"ת של ליבור דוקא ומשוי' קאמר תנו מנה לעניי' עירי ולן תנו ס"ת כי ס"ת של יחיד יש

קדשי צ"י לא תחללו בזה לומר שהישראל
הי' מפריש תרי ממאה והוא מחלל
זה קמ"ל לא תחללו בזה ולא תמותו:
בדפטר שבת ר"ח והי' מדי חדש
בחדשו — י"ל כשעולי
מגלות לא"י צ"ב מחעלי' על חד ארבע
כידוע חד מיין כד סליק להתם כחרי
מיניהו — נמלא מה שעלו לרגל ג"פ
בשנה יעלו אז ד' פעמים ג' שהם י"ב
חדש, ושז עוד יתעלו ויהי' בכל
חדש ד' פעמים והיינו מידי שבת
בשבתו — ויאלו וראו וגו' ועי' שילאו
למקום טומאה יחזרו לאחוריהם ד'
מדרגו' מה שעלו מידי שבת יחזרו
ויעלו רק מידי חדש בחדשו עד שלכסוף
יתעלו כמקדם ומידי שבת בשבתו:

ממנו מקדשו, וקי' הא קרא מיירי
שהפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר
ואם נפל לתוכו הוה צזיר הרבה
מק"א — עכ"ל נהי בעלמא איכא
במפריש תרומה צ' מע' מלות הפרשה
וסגי בחטה אחת ומלות נתינה לכהן
לריך כדי נתינה כ"כ ל"ה בפסחי' —
מ"מ הכא בהקדים בכרי סגי בחטה א'
ותו לא דלא כתיב אלא תרינו ולא
תתנו, והא"ש דליכא אלא א' מק"א
דחטה א' לא מתחשב — והנה סד"א
שיהי' חטא לבן לוי שהרי הישראל הי'
מפריש כשיעור ועי' שהקדמו בכרי
אינו מפריש אלא חטה א', קמ"ל ולא
תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו
ממנו כי סגי בהרמה בלי נתינה, ואת

בעוה"ת מה שחנני ה"ת לפ' חקת

טעם כדי שלא יתציישו הקוראי' —
והיינו וידבר הי' אל משה ואל אהרן
דבר אל צ"י לאמור זאת חקת החורה
שיאמרו הפרה היא חוקה בלי טעם,
ומ"ט אני מלוא זאת, הטעם לזה:
אשר לזה הי' לאמור יען לזה הי' לאמור
בדברים פי' פרה ויהי' גנאי לישראל
ע"כ אני מלוא שיאמרו בראשיתה זאת
חקת חוקה היא:

זאת החורה אדם כי ימות באוהל
כל הבא אל האהל וגו' אחז"ל
אין דברי תורה מתקיימי' אלא במי
שממית עצמו ר"ל ע"ד מה יעשה אדם
ויחי' ימית עצמו פי' לא יהנה מן
האהל עה"ז ע"כ מסיים כל הבא אל
האהל ונהנה ואינו ממית עצמו עלי'
אותו יעמא ז' ימים במותו, אבל לדיקי'
אינם מטמאים ומזה למדו חז"ל שבטלה
עומאת כהונה במיתת רבי וכמ"ש
תוס' סוף כתובות ורמב"ן פה:

ביום הג' וציוס הז' יעברו ואם לא
יתחטא ציוס הג' וציוס הז'
לח

זאת חקת החורה אשר לזה הי'
לאמור — י"ל דאמרי' פי' עגל
נקרא ומתרגם מהו דתימא ליחוש
ליקרא דישראל קמ"ל יתחא להו דלהוי
לזה כפרה ואמרי' א' ס"ד ראובן
חטא לא העמידו הקב"ה על הר עיבל
לומר ארור שוכב עם אשת אביו,
וכדי דלא לסתרו המאמרי' ל"ל פי' עגל
לא לזה הקב"ה לבייש בדברים ולקרותה
בדבי' ואם ירלו לא יקראו ולא יתרגמו
אך הם בעצמם רואים בכפרה משא"כ
בהר עיבל שצווי' הי' הוא ואין מדרכו
של הקב"ה לבייש אפי' עכן — והנה
פי' פרה מלוא לקרותה בדבי' אפי'
בלא קריאת ד' פרשיות מ"מ כיון אפי'
בזמן שבהמ"ק קיים נעשית פרה א'
למאה שנים, ע"כ מלוא לקרותה בכל
שנה ע"ד וגשלמה פרים שפתינו —
והנה פשטי' דקרא משמע כר"מ הדרשן
שפורט בו כל מעשה עגל ויהי' גנאי
לישראל — ע"כ כי בו חקה לומר
שאינו מטעם עגל אלא חק בלי

מדרש בבוֹא יעקב למלרי' פסק הרעב ובמותו חזר למקומו ואר"א בר"ש שם זהו קידוש השם שידעו במות הלדיק כי בזכותו נזונו — וה"ל צמיתת מרים נסתלק הבאר להודיע כי בזכות הלדיקים נזונים, וזהו יסוד וקיום, התורה, ועתה לז' יתן להם מים בחסדו בלי זכות לדיק יאמרו נא ישראל גם בלעדי הלדיקי' לא יעזבו הש"ת ומאי אולמיהו, ע"כ ראה הקב"ה שמשה ואהרן יוליאו מים בזכותם ועל שמם של עלמם כדי שידעו גדול כח הלדיקי' וחכמי ישראל ויאמינו בהם לעולם והיינו והשקית העדה וצפירם שידעו ויבינו כי הוא המסקה אותם, אך מרע"ה לרוב ענותותו ודכאות רוחו לא עזר כח לומר אני המוליא לכם מים, וזה ה"ל חטאו ג"כ במלריס בסירובו בשליחו' כמ"ש רמב"ן שם, ושבו אמר למה זה שלחתי ומאי באתי לדבר בשמך כי רמב"ן שתלה הדבר בחסרונו ושאינו ראוי לזה השליחו' ע"כ לא נתקבל והרע לעם, ונענש בעתה תראה ולא במלחמת ל"א מלכ"ס, וכן ה"ל עתה מרוב ענותותו אמר בהיפוך המן הסלע הזה מוליא לכם מים ופי' הרא"ע וכי אנחנו המוליאים הלא ה"ת כמו שאמרו בזמן ונחנו מה, ובשליח מאין לי בשר, כן אמרו האן לא אנחנו המוליאים, ע"כ ותשת העדה ולא הם השקום, ולא נתקדש השם שידעו כח הלדיקים לכן לא תביאו, ועי"ז יתוקן קל"ת כי בהסתלק משרע"ה ביומו נסתלק הענו והבאר והמן לא ירד עוד אלא שנסתפקו בזמן שבכליהם מי"מ נתקדש הש"ת :

במשנה כל המזכר את הרבים אין חטא בא על ידו משה זכה וזיכה את הרבים, וקי' אי"כ מ"ט בא חטא מי מריבה על ידו, וי"ל כל הטעם שאין חטא בא ע"י שלא יהא קול

לא יטהר — אינו תנאי כפול אלא רמז לן מי שמתחטא בתחלת ילדותו עד שעברו רוב שנותיו שהוא יוס הג' ר"ל שנות שלשי' שלו אז ממילא ביום ה' יטהר כיון שעברו רוב שנותיו ולא חטא שוב לא יחטא — היינו יוס ה' שנות שבעי' שלו — ואמנם אם לא יתחטא ביום הג' מ"מ עדיין יש לו זמן לשוב, אך אם גם ביום ה' לא יתחטא אז לא יטהר כי מנת מתוך רשעו, אבל זולת זה לא ידח ממנו נדח — ועל הראשוני' אומר אשרי ילדותינו שלא ביישה זקנתנו — ועל האחרוני' אשרי זקנתנו שכיפרה על ילדותנו :

ל מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשמות — הזכירו כל ז' המינים זרע היינו חטא ושעורה, תאנה גפן ורמון כמשמעו ומים אין לשמות במקום שמן ודבש כדכתי' ויניקיהו דבש מסלע ושמן מחלמית לור, אך יל"ד שהקדים תאנה לגפן ובמקרה מוקדם גפן לתאנה, וכן יל"ד בס' שופטי' גבי תוכחת יותם בן ירובעל הקדים ג"כ תאנה לגפן וי"ל דתאנה עדיף מגפן לזרכי העה"ז אך גפן מוקדם דמשמח אלקי' ואנשים שאין אומרים שירה אלא על היין והתם ביותם בן ירובעל עדיין לא אסיק אדעתיהו מעלמם שבגפן משמח אלקי' ואנשים ע"כ הלכו תחלה אלל התאנה החשוב, ואח"כ אל הגפן והשיב תירושי משמח אלקי' ואנשי' — וה"ל קיי"ל לא קרבו נסכים במדבר ח"כ אין חשיבו לגפן ותאנה עדיף כנלע"ד :

ל לא תביאו פירש"י בשבועה — ר"ל כי הגזירה כבר נגמרה סוף פי' שמות עתה תראה ולא מלחמת ל"א מלכים אך בלא שבועה ועכשיו נגמרה הגזירה בשבועה, ונראה ב' חטאים ה' בענין, א' כי רמב"ן ס"פ ויחי מיייתי

נפשים, וזהו רמז לגלות המר הזה
שלא נתגלה קלינו בעו"ה:

חמאנו כי דברנו בה' וכן, הנה
בפעם הזאת לא הודיע

הקב"ה למרע"ה וה"י מענישם בנחש
שרץ בלי הודעה למרע"ה והיינו מפני
שדברנו במרע"ה ולא נתגלה למרע"ה
זה, ולא רצה הקב"ה להיות דילטור
ח"ו לאמור למרע"ה דברו כך ישראל
ע"כ הענישם מיד עד שזאו הם למרע"ה
ואמרו והתודו דברנו בה' וכן, ואז
התפלל אל ה':

עשה לך שרף, חזקי' מלך יהודי' כיתת
וכו', יראה דורות שלפניו

ס"ל עשה לך משלך ולא נאסר דבר
שאינו שלהם ולא נעשית ע"ז ולא
נריכה ביעור, וחזקי' מלך יהודי' ס"ל
עשה לך משלהם ונאסרה הנחש, והיא
פלוגתא דתנאי פ"ק דיומא ע"ש ועיי'
בע"ז פ' אין מעמיד' דחזקי' הוה ס"ל
אין אדם חוסר לכן כיתת ולא שרף
ע"ש ויש להאריך בזה:

הוא צניהנס ותלמידיו צנ"ע והכא ה"י
עונשו לא תביאו אל הארץ, והרי גם
תלמידיו דור המדבר גם הם לא באו
אבל אלו לא חטאו הם וה"י נכנסים
לא"י לא בא חטא ע"י מרע"ה והיינו
יותעבר ה' כי למענכם:

אם נתן תתן את העם הזה בידי
וההרמתי את עריהם, ויתן ה'
את הכנעני בידם ויחרימו אתהם ואת
עריהם, ובכדר לא נדרו להחרים אתהם
רק עריהם ע' רמב"ן, לפענ"ד כי העם
הזה ה"י עמלקי' ומנזה דאורי'י
להחרימם מעולל ועד יונק ואין נדר
חל לקיים המנזה, ע"כ לא נדרו רק
על עריהם, ובשעת קיום הכדר החרימו
אתהם מד"ן תורה ועריהם מטעם נדר:
ותקצר נפש העם בדרך וכל מ'
שנה לא קלרה נפשו כי
ידעו שזמנם מ' שנה וסברו וקבלו
אך עתה חשבו שכבר כלו מ' שנה
ויעברו לא"י דרך אדום והושבו לאחור
ע"כ לא ידעו שום קביעת זמן עד
מתו, ע"כ אפי' עיכוב יום א' קלרה

לפ' בלק

בעדה"ת מה שחנני ה"ת

ישראל לא מחכמת מרע"ה אלא מעשה
אלקי' המה ע"כ נתיראה, וזהו ויגר
מואב מפני העם כי רב הוא צהייתו
עם במזרי' ולא נקראו עדיין ישראל,
ויקולו מפני בני ישראל מפני האותות
והמופתים הנורא'י ההמה:

קום לך אתה, לישב כל המקראות
גם מה שפרש"י בפי' מעות
כשנהרג בלעם שצא לטול שכר כ"ד
אלף שהפיל ע"י עלתו ונטל שכרו משלם
מאי לשון משלם, אומר כי קום לך
אתה ה"י מנזה מהקב"ה ועל כרחו
ילך אתה, וליישב ג"כ בתחלה א"ל
אך את הדבר אשר אדבר אליך אותו
תעשה, ועכשיו א"ל חסם וגוי אותו

חזק

ויגר מואב מפני העם כי רב הוא
ויקן מואב מפני בני ישראל,
יראה לפרש כי אעפ"י שראו כל האותות
והמופתים הרבים ההם עד שנמוג
לבדם מ"מ תלו הכל במרע"ה שכחו
בפיו ע"י חכמה, ואפשר שיה"י בלעם
כמותו או יותר ממנו, אך מה שנתרבו
העם במזרי' שלא כדרך הטבע, וכאשר
יענו כן ירבו וכן יפרונו ועדיין לא
ה"י מרע"ה, ועדיין לא נקראו ישראל
עד מתן תורה אלא עם בעלמא עברי'
למזרים ולא מפני ריבויים ייראו כי
ישכרו עליהם חיילות ממלכו'י אחרו',
אך מריבו'י מוכח כי האותות והמופתים
הגדולים שנעשו להם אח"כ כשנקראו

מכבוד, כי אעפ"י אם האמת אחת
שמחשבתך לקללם היית ראויה לתשלומי
כי נאנסת, אך מי יביט לפון לבך
אולי כפיך כן לבך ע"כ מנעך ה'
מכבוד, אמנם אי ה' מחשבתו לזכרם
ה' גם הוא מתנבך ואיך נכשל בעצמו
שלכסוף נהרג ע"ז וחין המבורכי
נכשליי אע"כ בלבו ה' לקללם ומחויב
בלק לשלם לו שכרו משלם, והיינו הוא
בא לקבל שכר כ"ד חקף שהפיל —
ולכסוף כשהנהג נחתייב לו שכרו משלם:
האמנם לא אוכל כבדך ויאמר לו
הלא גם למלאכך וגו' הנה
א"ע כי בשם הגאון שהקב"ה ח"ל
בפעם הראשון לא תלך עמם שרטה
לשנה שרים נכבדים, והרמזיץ טען
וכי הקב"ה רצה לכבד את בלעם,
אך הענין אין בהשלוהי כי די לו כבוד
שמלך מואב שלח אלי מאי חיכתת לו
בשלוהים, אך הקב"ה ח"ל לא תהי'
שלוהו של מלך מואב אלא שליח ידי
לדבר את אשר אשים בפיה, וא"כ
מפני כבוד שמים ראוי ללוותך
בשלוהי נכבדי, ע"כ כשואמר לו האמנם
לא אוכל כבדך פ' וכי אין לך כבוד
אם אני משלח אחרריך אפי' בשלוהי
הראשונים וח"ל הלא אמרתי למלאכך
שאתי שליח ה' ולא שלוחך ע"כ לריך
שרים רבים ונכבדי:

וְתִדְּוִי אחריתי כמוהו, כבר הארכתי
במקום אחר, כי לנדיקים
גמורים יש אחרית לאיש שלו, ולרשעים
גמוריי יש אחרית רשעים נכרתה
שהכריתה היא להם אחרית טוב
שנתקדש ש"ש ע"י פרעה והמן וקרח —
ואם לא יזכה להכרת צעוה"ז לעין כל
רע לו והיינו תמות נפשי מות ישרי'
אם יזכה שהישר' ימיתוהו כאשר
ה' לו במלחמת מדין שהרגוהו על
החללי, אמר אם ימות ע"י הישרים
אז יהי' אחריתו כמוהו שהי' לו ג"פ
אחרית

חדבר ולא תעשה, ובלעם אמר' לבלק
בכל פעם אותו אשמור לדבר, רק
במשל השני אמר אותו אעשה, —
י"ל דיבור היינו משפך ולחון בלבו
לקללם ובשפתיו יברכם כדבור האתון
צוה שהוא אינו המדבר אלא כמדבר
ע"י קנה חלול, אך אותו תעשה או
אותו אעשה היינו שפיו ולבו שוה, אז
מחשבתו משוי ל' מעשה, והנה חקדים
עוד כל המנבך ישראל מתנבך כדכתיב
ואזכרה מזכרך, אמנם ומקלך אזור
אפי' במחשבה דב"נ יורק למעשה,
ע"כ בפעם הראשון ח"ל הקב"ה לא
תלך עמם היינו על מחשבתן של
אלו כי לא תאור כי ברוך הוא,
ומה להם תועלת בהליכתך, בפעם
השנית ח"ל הקב"ה אם לקרוא לך באו
האנשים לטובתך ולהנאתך קום לך אתם,
ויהי' לך הנאה ושכר טוב, הא כ"זה,
אך את הדבר אשר אדבר אליך אותו
תעשה במחשבתך ורנוך כי אני אומר
לך לזכרם ותעשה כן בכל לבך ואז
תתנבך גם אתה — אך בליס גנב
דעת העליזוה והלך עמם לרעתם,
בלבו לקללם, ויחר אף ה' כי הולך
הוא ע"ד עצמו, ע"כ אמר קום לך אתם
על כרחך איני נותן לך רשות לחזור,
אפס הדבר אשר אדבר אליך אותו
תדבר, אני אברכם ואתה בלבך לקללם,
הם יתברכו ואתה תקולל בארץ חלקך.
ע"כ אמר חדבר ולא תעשה, וכשדיבר
בלעם עם בלק אמר לו בכל פעם
אשר ישים ה' בפי אותו אשמור
לדבר ולא לעשות כי כל כוונתי לקללם
ואני אונס בדבר, אך במשל השני
אמר לא הביט און ביעקב כי הרא"ע
משם למד ליעץ להכשילם כי נאמר לו
בתנאי לא ראה און, אבל אם יראה
און יהפך לאכזר ח"ו, ע"כ אמר זה
בלב שלם ואז אמר אותו אעשה,
הנה לבסוף אמר בלק הנה מנעך ה'

שמשתחווים לשמש מיד בלאתו נמלא
טמא במעשיהם כל השפע הנתון
בתוכה ונעבדה בו עבירה, נמלא כל
העו"ל מושפע מטומאת ע"ז — ואפי'
החסיד'י ואנשי מעשה כיצ"נ וחבריו
כולם חיים ונהגים ומוז"י מדבר
שנעבדה בו עבירה, ומה נשאר להקב"ה
בעולמו אח"ז ע"כ כועס כמו ויתעלז
אל לבו דמבול — אך במדבר ה' כל
עם מוז"י מן המן שהוא למעלה
מן השמש ולא מונו בהשתחותם לחמה
לא כעס, והיתה עלת בלק לקלס
בשעת כעס — וענה אותו בלעס
ח"ן הקב"ה כועס אלא המתן מן
השטים עד הגלגל ושם יפסק המן
בזואם אל ארץ נושבת ואז יכעוס
ויקלס, אך טרם בואם שם כבר
יכעס בלעס למען דעת לדקת ה' :

במה אקדם ה' וגו' הניד לך אדם
מה טוב וגו' עשות משפט
ואהבת חסד והלנע לכת עם חלקיך —
ענין מיעוט הלכנה והבאת כפרה
בר"ה כי קודם שניסת חוה מילה"ר
נחש הקדמוני ולא ה"י שום חטא
ומדה רעה בעולם, מ"מ קודם כל
זה נולד מדת הקנאה ע"י הלכנה
שאמרה ח"א לבי מלכים שימשו
בכתר א', וע"ז נמשכה המדה הזאת
בכל העולם כי הכל מושפע מהמאורות,
ולולי מדה זו לא ה"י הנחש יכול
לומר והיתם כאלק"י והוא מתקנא
בכם, אך מדה זו הקדמה לפיתוי
נחש וכל החטאים, וכל כך נחשטטה
בעולם עד שאפי' רוב כמו כל התורה
ומע"ט נעשים בקנאת סופרי' עכ"ם,
וזה אמר שהע"ה זה ענין דע וגו'
כל מעשה אשר נעשה קנאת איש
מרעהו, וא"כ ח"ן שום ענין גלוי
טוב אלא מה שבלבו של אדם והוא
הלנע לכת שזה לא מחמת קנאה
וא"כ עשות משפט ברשע"י אכל לא

נחיתה

אחרית, האחרית שלו נכרתה והאחרית
שלהם שלו :

לא הביט און ביעקב וגו' יש לפרש
עפ"י מה ששאלו מלאכי השרת
אחה נושא פנים לישראל והשיב
הקב"ה הם מדקדקי' עד כזית עד
כזית, פ"י מסתפקי' במועט וסובלי'
מדה"ד ע"כ ראויין לנשיאת פנים והיינו
לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל
בישראל פירש"י חינו מדקדק בעוונתם
מ"ט כי אעפ"י שה' חלקיו עמו שבעל
הרחמי מתנבא עמם במדה"ה, מ"מ
תרועת מלך בו הם ריע המלך
כפירש"י ואינם מתרעמים וסובלים :
א"נ כפשוטו ע"ד שויתי ה' לנגדי
תמיד כי מי שמבין שהקב"ה
דר עמו בחדר משכבו וכל פינות
שהוא פונה לא במהרה הוא חוטא
היינו לא הביט און ביעקב מפני כי
ה' חלקיו עמו בכל מקום ובכל זמן
ה' במחשבתו :

בחפזרה עמי זכר נא מה יען
עליך בלק מלך מואב
ומה ענה אותו בלעס בן בעור מן
השיטים עד הגלגל למען דעת לדקת
ה' אח"ל שלא כעסתי בזאת הימים
מ"מ לשון מן השיטים עד הגלגל ח"ן
לו שחר, הנה לריך לחקור ממ"כ אם
ראתה חכמתו ית"ש שמחויב לכעוס
בשעה שמלכי אר"ה משתחוו' לחמה
ח"כ ח"ך אפשר שבאותן הימים לא
ה"י כן, אבל הענין יש להסביר כך
דוקא כשמשתחווים לחמה כי השפעת
כל העולם דומם לומה חי ומדבר
הכל מושפע ע"י השמש ושרים
המנהיגים אותה וממנה לכל ככב
ומול ומהם לכל העולם, בזמן הקב"ה
ית"ש ואם כל העולם עע"ז ויש
לדיק ח' ומכ"ש אומה בעולם המכבדי'
ה' די לו ואינו כועס וסוף רשע'
לפורענות המניע להם, אך כיון

בחימה וכעס כ"ח אהבת חסד אבל מה אעשה והי' ליזוי :

בעזרת-מה שחנני ה"ת לפ' פנחס

בקנאו את קנאתי לשם ה' ע"כ יהי לו זרית כהונת עולם תחת אשר קינא לאלקיו ויהי שלוחא דרחמנא — והוי סד"ח אי הס שלוחא דידן לריכ"י להיות המימים ולא בעלי מומי משום הקריבהו נא לפחתך שאנחנו שולחי אותם, אבל השתא שנעשה שלוחא דרחמנא חפ"י בעל מוס כשר, הוצרך לומר כשהוא שלם ולא בעל מוס וק"ל : **צ"ר** את המדינים להרחות כמה גדול שכרו של פנחס —

שהרי מכת מדינים היתה מכה נפלאה שאחר כל ההרוגי נשאר נקבות אשר לא ידעו משכב זכר ל"ב אלף ושלל וז"ה הרבה מאוד לאין חקר, והנה מדה טובה מרובה על אי חמש מאות ומזה ישוער שכר קדושת כהונת פנחס :

ראובן שמעון נד קודם ליהודי יששכר וזבולן, ודגלני קדם דגל יהודי לראובן משום כי עתה חטאו ראובן במחלוקת קרח ושמעון בפעור והנותרים הי' בעלי תשובה וקדמו ללדיקי שלח חטאו :

ותקרבנה צנות אלפחד פירש"י ראוי היתה אותה פרשה שכתב ע"י מרע"ה אלא שזכו צנות אלפחד, ולא הודיענו כמה זכה וק"ל כי כתי' כה אמר ה' לסריסי אשר ישמרו את שבתותי ונתתי להם צדיתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומצנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת — ומקושש זה אלפחד ולשם שמים נתכוון כדי שישמרו ישראל שבת מכאן ואילך כמ"ש חוס' ב"ב קנ"ה ע"כ ע"כ ראוי לו שם עולם אשר לא יכרת הי' סי' נחלות והיינו דאמר הקב"ה למרע"ה נתן נתן להם שהוא יתן להם ע"י שהוא

פינחס בן אלעזר פירש"י שהי' שבטי מבזי שפיטס אבי אמו עגלי לע"ז, נראה כי עבודת העגל הוא ההיפוך מפעור כי עבודת פעור היא שהאדם בזוי ואין ממנו אלא נואה ואין לעליון עליו אלא שיפיל עצמו, ועובדי העגל הוא קרוב לאמונת ישראל שהקב"ה שוכן בתוכם אלא שמקללים בנטיעות ועושי' נורה להשכיך שכינה על הנורה כבוד בצורת גוי' — ע"כ כשאמר בנק לבלעם להעלותו בעל פעור וקצנו לי משם כתי' בבלעם ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו, הרגס אונקלס לעגל דעבדו במדברא — ר"ל כי בלק רצה לעורר עון פעור שעתידי להכשל ובלעם הבין אותם שעשו עגל ומאמינים שהקב"ה משכיך שכינתו בתחתונים — לא יקבלו עבודת פעור וכדאיתא בנז"ר באמת ד' ישראל לא עבדו לפעור אלא לבזוי כיונו והיינו שביחודו בלנות באמרס הואיל ואבי אמו פיטס עגליס לע"ז של עגל ע"כ הוא שונא עובדי פעור לא לשם שמים : **הנני** נותן לו את זריתי שלום כשהוא שלם ולא חסר למעוטי בעל מוס, וק' פשיטא הא כבר הזהיר על זה בפי' אמור, הנה יש כאן ב' כוונות או שחמל על ישראל שנפלו במגפה וע"כ הרג זמרי, וממילא נעלמה המגפה או שקינא קנאת ה' ועי"ז נעלמה המגפה ובין כך ובין כך שכרו על שכיפר על ב"י שיתכהן, אלא אי הי' עיקר טעמו לקנא קנאת ה' יהי' כהן שליחא דרחמנא — ואי עיקר טעמו משום ב"י הוא כהן שלוחא דידן, והדיע הקב"ה פנחס השיב חמתי

שְׁהוּא יִכְתּוּב פִּי זֶה בְּתוֹרָה עַל שֵׁם :
וְנִתְּנָה מִהוּדָךְ עָלָיו וְלֹא כָל הוּדָךְ פָּנִי
יִהְיֶה כְּפָנֵי לְבָנָה — לִמְעַן
יִשְׁמְעוּ אֲלֵיו כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְהַחֲכָם הַיִּידֶעְנָהִים מֵיָּתִי קוֹי בָּשָׁם
רַשְׁבָּרִי דִּהֲלִי לְמִימַר יִרְאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל
שִׁירָאוּ קִירוֹן עוֹר פָּנָיו וְלֹא יִשְׁמְעוּ
וְנִרְאָה פָנֵי מִרְעָה הִיא שְׂבַעֲתֵי כְּאוֹר
הַחֲמָה וַיִּירָאוּ מִגִּשְׁת אֲלֵיו רַק אֶהְרֶן
וְזִקְרִי הַעֲדָה כְּדִכְתִּי סוֹף פִּי תִשָּׂא
עֵי כֶּהֱקֵטִין הַקְּבָה פָּנֵי יִהְיֶה כְּפָנֵי
לְבָנָה לִמְעַן יִשְׁמְעוּ אֲלֵיו כָּל עַדְת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּכְלוּ לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וְלֹא רַק
הַזִּקְנִים, וְהֵייוּ דֹאחֻזִּל זִקְנִים שְׂבָדוֹר
אֲמָרוּ אֹי לֵאחֹתָה בּוֹשָׁה פִּי כָּל
יִשְׂרָאֵל שִׁמְחוּ בָּזֶה כְּדִי שִׁיכּוּלוּ לְשִׁמּוֹעַ
בְּעֹלָמָם מִפִּי רַבָּם, אֲבָל הַזִּקְנִים
שִׁנְתָּכֵלּוּ גַם בְּפָנֵי מִרְעָה הֵם לִנְטַעְרוּ:
רִיחַ נִיחּוֹחַ נַחַת רוּחַ לִפְנֵי שְׁאֲמַרְתִּי
וְנַעֲשֶׂה רִלּוּי אֲמָרוּ חֲזִיל הַקְּבָה
מִתְּפַלֵּל יֵהִי מִלְּפָנֵי שִׁיכְבְּשׁוּ רַחֲמֵי
אֶת כְּפָנֵי וְאֲכַנֵּם עִם בְּנֵי לִפְנֵים
מִשּׁוֹרֶת הַדִּין, וְהַמּוֹכֵן רִלּוּי לְכַנֵּם
לִפְנֵים מִשּׁוֹרֶת הַדִּין אֵךְ אֵיֹל אֲלֵל אֵיֹכ

אֵם יִשְׂרָאֵל מִדְּקִדְקֵי עַד כּוֹיַת עַד
כְּבִילָה הֵייוּ מִסְתַּפְקִים בְּמִיעוּט וּסְבִילֵי
וְעוֹבְדִים הִי וְדָבָר זֶה אֵין צִדּוֹ שֶׁל
הַקְּבָה אֲלֵל הַבְּחִירָה חֲפִשִּׁית צִדִּיו
עֵיֹכ הוּא מִתְּפַלֵּל וּמִבְּקֶשׁ מִמּוֹ שְׁנַעֲשֶׂה
וְנִבְחַר בְּחִירָה בְּאֹפֶן שִׁיכּוּל לְכַנֵּם
עִמּוֹ לִפְנֵים מִשּׁוֹרֶת הַדִּין — אֲחִכּוּזִל
כֵּךְ הִיא דְּרַכָּה שֶׁל תּוֹרָה פֶּת בְּמִלָּה
תֵּאֱכַל וְכוּי לֹא אֲמָר כֵּךְ הִיא דְּרַכָּה
שֶׁל לִוְמָדֵי תּוֹרָה אֲלֵל כְּמִשְׁאֲחִכּוּזִל
וְהַשְׁתִּי כְּדַת שֶׁל תּוֹרָה מֵה דַת שֶׁל
תּוֹרַת קְרַבְנוֹת אֲכִילָה מְרֻבָּה מִשְׁתִּי
וְכוּי עֵיֹשׁ — כֵּךְ הִיא דְּרַכָּה שֶׁל תּוֹרָה
כְּקְרַבְנוֹי פֶּת בְּמִלָּה תֵּאֱכַל כְּמוֹ שֶׁהַקְּבָה
מִקְבֵּל מִמּוֹ קוֹמָן מִנְחָה בְּמִלָּה לְרִיחַ
נִיחּוֹחַ כֵּךְ נִסְתַּפֵּק כְּשִׁיתֵן לָלוּ פֶּת
בְּמִלָּה — וּמִיֹּם בְּמִשּׁוֹרָה כְּמוֹ נִיסוֹךְ
הַמֵּיֹם, וְעַל הָאֲרֶץ חֵישָׁן כְּמוֹ מִזְבֵּחַ
אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִי עֵיֹכ כְּשִׁיִּשְׂרָאֵל מִקְרִיבִי
כֵּךְ וְלִוְמָדֵי מֵה לְהִיֹּת גַּם מִסְתַּפְקֵי
בְּמוֹעֵט אֹז נַעֲשֶׂה רִלּוּי יֵהִיֹשׁ לְכַנֵּם
לִפְנֵים מִשּׁוֹרֶת הַדִּין — וְהֵייוּ נַחַת
רוּחַ שְׁאֲמַרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רִלּוּי:

בְּעוֹדֵית פֶּה שְׁחַנְנִי הִיֹת רַפ' מִשּׁוֹת וּמִסְעִי

וַיִּמְסְרִן מֵאֲלָפֵי יִשְׂרָאֵל פִּירְשִׁיֹּם עַל
כְּרַחַן כִּיֹן שִׁשְׁמְעוּ מִיָּתֶת
מִשֶּׁה תִּלּוּי בּוֹ לְהַגִּיד שְׂבַחַן שֶׁל רוּעִי
יִשְׂרָאֵל שְׂבַחְתֵּלֵה נֹאמַר עוֹד מִעַט וּסְקִלוּי
וּבְשַׁעַת סִילּוֹקֵן הִיא קֶשֶׁה עֲלֵיהֶם
לְנִקּוֹס נִקְמַת מִדִּין וּבְשַׁלִּיָּה הַקֶּשֶׁה
מֵה שְׂבַח שֶׁל עוֹד מִעַט וּסְקִלוּי וְכִיל
כִּי רוּעָה יִשְׂרָאֵל חֲשׁוֹב כְּאֲלֹקִי מִמֶּשׁ
כִּי יוֹשֵׁב כֶּסֶף הִי בְּאֲרֶץ, עֵיֹכ רוּעָה
שְׁאִינוּ הַגּוֹן הוּא כְּמַעֲמִיד אֲשֶׁרֶה אֲלֵל
מִזְבֵּחַ כְּמִשְׁכּוּזִל וְהֵייוּ כִיֹן שֶׁהַגּוֹן
הוּא חֲשׁוֹב כְּאֵלֹהוֹת, אֵיֹכ הֵאִינוּ הַגּוֹן
הוּא כְּעִיֹ, וּבְשַׁעַת תִּלּוּנָה בְּמִסָּה
וּמִרְיָבָה חֲשָׁבוּ מִשֶּׁה לֵאִינוּ הַגּוֹן שְׁאִינוּ

מִסְפִּיק לָהֶם לְרַכָּם, עֵיֹכ הִיא צַעֲיִינָהֶם
כְּאֲשֶׁרֶה וְעִיֹ הִיא בְּסִקִּילָה עֵיֹכ עוֹד
מִעַט וּסְקִלוּי, וּמִיָּנָה כְּשֶׁהִכִּירוּ שְׁהוּא
הַגּוֹן וְרִלּוּי הִיא צַעֲיִינָהֶם כְּאֲלֹקִי מִמֶּשׁ
וְעֵיֹכ אֲעַפִּי שְׂגִדּוּלָה נִקְמָה מִרְשַׁעִי
שְׁנִיתָנָה בִּין בִּי שְׁמוֹת אֵל נִקְמוֹת הִי, מִיָּמָה
עֲכָבוּהוּ מִשִּׁים חַיּוֹתָה שֶׁל מִשֶּׁה, דְּגִדּוּלָה
דְּעָה שְׁנִיתָנָה בִּין בִּי שְׁמוֹת אֵל דְּעוֹת
הִי, וְחֲשָׁבוּ לְמִרְעָה לְדַעָה וַיִּדְעָה
וְהֵייוּ שְׂבַחַן — וְנִרְאָה הַקְּבָה הוֹדִיעַ
לְמִרְעָה שְׁמִיתָתוֹ תִּלּוּי בְּמִלְחַמַת מִדִּין,
פִּי שְׁנָגוֹר שֶׁלֹא יִמוֹת וְהִי צִיד מִרְעָה
לַעֲכָב עַד חִי אֲדָר וְלֹא הִיא מֵת בִּין
אֲדָר וּכִיֹן שְׁחַלְסָה שְׁעָה לֹא הִיא מֵת

שלא נכשלו הם שיניך כעדר הרחלי.
שלא נגעו בהשלו והביאו למשה, אך
נערי הם אותם שנשארו במחנה
שחטאו בפעור והם המתאווים לשלול
שלל ולבזוז, והנה י"ב אלף הלדיקיי
שיערו בנפשם שאין בהם שום הרהור
תאוה, ע"כ הביאו בנות מדין והחיו
כל נקבה והי' בעיניהם כי קאקי
חיורי אכל להנשארי' במחנה הנוטי'
אחר השלל שנראה שעדיין לא המיתו
המייית תאותם להם יהי' למכשול
ואין להאשים אנשי הנבא כי הם
שיערו בלדקת עלמם, אך פקודי החיל
כי המתנשא לראש לריך שיקיף כל
הדיעות ולשער כל אדם כפי דעתו
ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו
פי' לא תהי' דיין עליו עד שתשיג
מדרגתו של הנדון ע"כ קלף על פקודי
החיל דוקא :

וְלֹא נותר מהם איש בלתי כלב בן
יפונה, ומסיים ושחתם לכל
העם הזה פי' כיון שמדה טובה אין
הקביה חוזר ממנה וכיון שדבר טוב
על כלב ויהושע שיבאו לארץ סוף מי
שנה לא יחזור הקב"ה מטובה זו —
ואם יחטאו ישראל לא יאחרם עוד
מי שנה באופן שהי' כל אי' בן ששים
כי אי"א מפני טובתם של יהושע וכלב
וע"כ ימותו מיד בנוער והיינו ושחתם
לכל העם הזה לשון משחית ומגפה ר"ל:
וְאֵם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ
כנען, להורות נתן כי לא
יפסידו השבטי' אם יאחזו בתוכם כי
הארץ תוציא למחם מזכרת ה', ולא
יאמר אדם לר' לי המקום — ובהיפוך
לאותם שאינם חפזים ותאבדים לשבת
בארץ הקדושה, כמעט ישיבתה לפונש
לו כי תקיא אותם הארץ וען השדה
לא יתן להם פריה, ע"כ ונאחזו בתוככם
הוא לקנא ולעונש להם על כרחם
יאחזו בתוככם :

ואחר

עד ז' אדר שנה הבאה דהקב"ה ממלא
שנותיהם של לדיקים מיום אל יום
ובין כך הי' עובר את הירדן ביו"ד
ניסן ונתבטלה הגזירה, ואמנם מרע"ה
חזרו לכבוד זי שמות אל נקמות הי'
ואמנם ישראל חשבו כי קיומו של
מרע"ה הוא ג"כ כמוהו כדכתיב אל
דעות הי' ע"כ וימסרו על כרחם
שלא לרלוס, כשראו לקיים זי השמות,
וסימנך מפיקים מן אל זן כי
"אל יהו" "גמטריי" זן" ובקיום שניהם
הוא זן אל זן :

ויקצוץ משה על פקודי החיל וגו'
כי רמז"ן רהה שגטו אחר
השלל, אמר עכ"פ החיו לכם הקטנות,
רש"י סתר עלמנו, בתחלה כי שיניך
כעדר הרחלים אלו בעלי נבא שלא
עייבנו מהשלל כלום והביאו הכל
למשה, ושוב כי שראה משה נערי
ישראל חטפו מהשלל ע"כ ויאלו משה
ואלעזר — הנה במלחמת סיחון ועוג
פירש"י בסיחון כתי' בזונו לנו שהי'
רעבים אחר הביזה אכל בעוג שכבר
נתעשרו כתיב בזונו לנו שהי' מבזים
השלל ולא נחשב אללם לכלום, וקשה
אי"כ איך עתה נטו אחר השלל, אכל
באמת אין אדם מת וחצי תאותו בידו
יש לו מנה מתאוה למאחזים ועשירים
מקמלים, אם לא הלדיקיי ואנשי מעשה
המואסי' ברב עושר וכבוד שמא
יטרידם ע"כ מסתפקי' בכדי לרכיהם
וכן הי' ישראל אחר ששללו שלל סיחון
לא רלו יותר והי' מבזי' בזה [מדין]
מרוצ לדקתם והסתפקותם, אך אחר
זה שנכשלו בבנות מדין ונתגברה מדת
התאוה בעו"ה חזרה לטבע שלא
הסתפקו במה שהי' בידם, אמנם
רש"י פי' י"ב אלף חלוצי נבא כי רובם
של ישראל הי' עון פעור מרקד ביניהם,
ע"כ החלצו מאתכם רק י"ב אלף כולם
לדיקיי, והנה אותם י"ב אלף לדיקים

יקמלו ביניהם ויתנו להם חלקם בסוף החצר באופן שאם תסוב נחלה לנחלה אחר אין הפסד כי לא יהי הפסד באמצע השבט, אך בנות ללפחד בקשו תוך אחי אביהן לא על המילה, והקב"ה אמר כן דוברות שינתן להם בתוך אחי אביהן לא שיקמלו להן והטעם כי כתובה פי' זו לפני במרוס ולא הוה כאח הבא עתה אחר ההגרלה כי כבר כתובה כן לפני — והנה בני יוסף עתה אמרו למרע"ה אדוני למה נאמרו ונמכר ערס נאוי ההגרלה וא"א לנו ליתן להם על המילה אלא דוקא בתוך אחי אבינו וא"כ איכא להסבית נחלה באמצע נחלתנו:

בהפטרד הכהנים לא אמרו איה ה' פי' כי עובדים מלות אנשי' מלומדה כי הם כהנים וחו פרנסתם ומזונותיהם יעובדי' בהכרח לא ברזון ותופשי התורה לא ידעו אלא עובדי' בשרירות לבם, כי התורה והמלות חשבו לשכליות ולחכמת מה, והנה שני אלה קימו התורה אלה בהכרח ואלה בשרירות לבם, והרועים פשעו בה כי השרים עובדים על כל התורה בפשיעה, והנביאים נבאו בצעל ועצו' — הן אלה ד' כתות, ובסוף מסיים אס תשוב ישראל אלי תשוב לא בשרירות לבך ולא בהכרח כ"א לזהבתי ה' :

ואחר תשובו יל"ד מה ראה בזה, אחז"ל שלחי מלוא חין נחוקי' לא בהליכתן ולא בחזירתן דכתי' ופניתי בצוקר והלכתי לאהלך, פרה רועה באפר ותרנגולת מנקרת באשפה ואין שם מזיק, ובני ראובן וגד אמרו שיבנו ערי מבצר ואמר מרע"ה שלא יבנו רק ערים ולא מבצר ובזה יודע איפה אס כל כוונתם לשם ה' [ע"כ אמר] ואחר תשובו ותמלאו אהלכם בשלוי הכל שלוי — ולו ע"ז והייתם נקיים מה' ומישראל ע"כ בנו לכם ערים ולא מבצר, ואס לא תעשון כן דעו הטאתכם אשר תמלא אתכם כי יתחזקו טפכם ומקניכם :

את אדוני למה ה' וגו' ואדוני למה בנה' לתת נחלת ללפחד אחינו וגו' ואס יהי היוכל וכו' הנה לעיל כתי' כן בנות ללפחד דוברות פירש"י כך כתובה פי' זו לפני במרוס, מה ראה בזה, שכבר כתובה, גם הם דקדקו בתוך אחי אבינו וגם הקב"ה דקדק נתן תתן להם בתוך אחי אביהם, קילין סוף פי' בית כור אחין שחלקו ובא להם אח ס"ל לשמואל מקמלין ביניהם פירש"י שנותני' להם מקומן מחלקם באשר ירלו בלי גורל, ולפי' הכא שכבר גזר הקב"ה לחלק חלק כחלק לכל השבטי' בגורל וכאלו כבר זכו בחלקם, ועתה נתחדש דין בנות יורשות אשר לפנים לא ידעו, א"כ

בפ' דברים בעושה"ת מה שחנני ה"ת

מלך ישראל איש הישר בעיניו יעשה שהוא לחשיבו ולשבת ולא לגנאי כן ה"ו: **איכה** אשא לבדי טרחכם משאכם וריבכם כבר פי' רמב"ן משאכם הוא משא דבר ה' שעל הנביא והחכם להתפלל ולעסוק בכל לרכס, וטרחכם הוא ללמוד וללמד עם התלמיד' וריבכם

ד' חלקיכם הרבה אתכם פירש"י על דיי"כס שאין להם רשות לרדות במקל ולבניש בציונו' כשופטי חו"ה, ואפ"ה הנכם היום ככרבי השמים לרום, רובם לדיקי' וחסידי' ואנשי מעשה נמשלו בחשיבותם כככבים כמו שפירשתי במקומי' אחרי' הפסוק אין

לחכמי ישראל יהיה חכמה לדור
מבקש חכמה, ועץ השדה היינו התי"ח
יתן פריו קודש הלולי — ע"כ מגדולת
ת"ח שדור ניכר אהבת הדור לעמלי
תורה וזה רנו ומצני יששכר יודעי
דינה לעתים, לדעת מה יעשה ישראל
ע"י דינה של בני יששכר ה"י נודע
מה עשה כל ישראל שראו בקיומה של
תורה שאילולי כן לא זכו הם לדינה,
ע"כ אמר מרע"ה לבני דורו ה"ו לכם
הזמינו עלמכם לאהוב תורה וחכמה
שיהי' נמלאי בכ"מ אנשי חכמי
וגבונים וידועים לשבטיכם, אבל הם
רפו ידיהם מן התורה, ואקח מכם
אנשים חכמים ולא נבונים כי לא
הזמנתם עלמכם לכך כאשר לוית':

ובדבר הזה אינכם מאמינים וגוי
ההולך לפניהם וגוי לראותכם
הדרך וגוי ועל זה מיד שבו והתודו
חטאנו לך אנחנו נעלה ונלחמנו ונ"ע
מה חידש להם מרע"ה שחזרו והאמינו
— ומה עלה על דעהם מתחלה,
גם להבין משל הדיוט דמייתי רש"י
מה דבלנך על רחמך וכו' הם אמרו
בשנאת ה' אותנו כ"ל דעיקר תרעומתם
הי' על מה הסיבם ה' מפלשתים
שהוא דרך קרוב ולא חשדו עלמם
שהוא פן ינחם העם ושבזו מזרימה,
ע"כ הסיבם במקום שלא יכלו לחזור
כ"ה ע"י עוני כבוד ביום ובלילה,
והם חשבו בשנאת ה' אותם הסיבם
לאמורי להמיתם, כי מתחלה חשבו פן
ילחמו פלשתים שהם עם עו, ע"כ
הסיבם במקום אשר קל לכבוש, ועכשיו
שמעו שהערים בצורות והעם בני
ענק אי"כ אם ירצה להמיתם בנס,
ככה ה' יכול לעשות לפלשתים, אי"כ
בהיסוך ה' שפלשתים ה"י ככה עלמם
לכבשם ע"כ בשנאתם הסיבם למסור ביד
האמורי להמיתם, ומרע"ה הסיבם
לא הוא שונא אתכם אלא אתם שונאי

וריצכם הוא לשפוט בין איש לחברו
וכלם לטובה ור"ת מט"ר "משאכם
טרחכם ריצכם וכשחטאו פסק "מט"ר
בעו"ה כתי' ועל העב"י אלוה מהמטיר
פלו "מט"ר ואז יבש הנמטין ונקלץ
האילן היפך עץ שחול על פלגי מים,
אלא יזקין בדרך גופו בעו"ה ע"כ
אמר ישעי' איכה היתה לזונה קרי'
נאמנה ר"ת זקן "זונה "קריה נאמנה
— ושוב גברה הכחש ואמר ירמיה
"איכה "שבה "בדד "העיר ר"ת אי"ה
איכה ישבה בדד העיר כמ"ש בז"ח
והיינו איבה אשית בינך ובין האשה
ויתהפך לאהבה בז"ח:

דבר לכם אנשי חכמים פירש"י ה"ו
הזמינו עלמכם ונבונים לא מלא
ע"כ ואקח ראשי שבטיכם אנשי חכמים
וידועי, כי הכל תלוי בהזמנת ישראל
עלמם להרביץ תורה ולהקימה, אז
חכמי ישראל מלליהי צמלאתם מלאכה
שבתורה — וכתי' אם בחקתי תלכו
ואת מצותי תשמרו ונתתי גשמיכם
בעתם ועץ השדה יתן פריו פירש"י
אם בחקתי תלכו שתה"י עמלים בתורה
פי' העמל ונוניע בתורה עליו נאמר
כל ימי עמי רעים שאינו מולא עלמו
מבין שום דבר על דריו כי עמוק
עמוק מי ימלאנו ואין שום אדם זוכה
לעמוד על סוף דעת תורה אלא מי
שאינו עמל ויגע בה, עליו נאמר טוב
לב משתה תמיד אלו בעלי משנה.
ע"כ אם בחקתי תלכו שהולך תמיד
בחוקי ה' בלי טעם הגון ומובן, כי
יודע שלא עמד עד סוף הענין ומיגע
עלמו למולא תוכן הדבר ומי"מ את
מצותי תשמרו ועשיתם אותם, שלא
יאמר לא אקיים שום מצוה עד שאדע
ואבינה על צור"י, נמלא כל ימיו בלי
מעשי' — לא כן אלא הולך בחוקיו
ושומר מצותיו, אז ונתתי גשמיכם בעתם
היינו מער הג"ל "משא "קורח ר"ד

על ראש הפסגה, אבל הי' להם סימנים לאמת הדברים, כי בתחלה מכר להם לחם ומים, אך אחר מלחמת סיחון ועוג ויגר מואב וחשב מחשבות חולי אוכל וכה זה, אז פתאום העביר קול בכל מלכותו שלא למכור לישראל שום דבר מאכל שלא להחיותם עד אחר כל מעשה בלעם והי' תימה בציני ישראל מה הי' לו פתע פתאום, ושוב בסוף יען בלעם עלתו ופתח להם בבשר ויין וכל מיני מגדלי וגם הפקיר בנותיו ולבסוף במלחמת מדין מלאו בלעם שם, אז נחלמת להם כל המעשה אשר נעשה וכל זה רמז באשר לא קדמו אתכם ואשר שכר עליך וק"ל:

וחשב שתשובו למצרי, ע"כ הסיב אתכם במקום שא"ל לחזור בלא מן ובאר וענן לפניהם יומם ואש לילה ועי"ן יהי בטוח שלא תתנו ראש לחזרה, וזהו שרמזו להם משה באריכות דבריו ועי"ן שמעו והאזינו ושבדו והתודו אנחנו נעלה ונלחמנו וק"ל:

באשר עשו לי בני עשו היושבי בשעיר והמואבי היושבי בער, משמע שהמואבי מכרו להם לחם ומים וכת"י ע"ד אשר לא קדמו, ואשר שכר עליך, ונדחק רמזין שהעמוני לא קדמו ומואב קדם בלחם אך שכר בלעם, ולפע"ד הרי מקללת בלעם וכל מעשה בלעם לא ידעו ישראל אלא עפ"י נבואת מרע"ה שאמר להם מה שנעשה שם במדינת מואב

מדרוש ל' אב יום א' לעתותי ערב בבב"ב הגדולה תהצ"ה לפ"ה

פי' ואתחנן

בכלל ובכח מרע"ה, והקב"ה חפץ חסד כשחטאו אמר רד מגדולתך ותוכל לעטון לי לזית ולא להם, כיון שירד מגדולתו אינם כלולי בו ונפרדים ממנו והיינו לך רד מגדולתך, והטעם כי אליה יהי עמך אשר הולאת ממלכתי אבל אם תרד מגדולתך אינם עמך כ"א עמי לי לזית ולא להם.

והנה מזה למד משרע"ה להלל עצמו ע"כ טרם בקש ואתחנן כתי לעיל ואת יהושע לזית, וגו' הוריד עצמו מגדולתו ומסר הכל ליהושע ונשאר הוא הדיוט ואינו משה רבינו אשר נגזר עליו ועי"ן דין זה במס' הוריות ובכתובות פי' נערה בסוגי' דתני שילא בנשתנה דינו עי"ן, אך לריך לזה הסכמת הקב"ה שישתנה מנשיא להדיוט ע"כ אחר שמסר הכל ליהושע ואתחנן אל הי' צעת ההיא שמסרתי הכל ליהושע

ואתחנן אל הי' צעת ההיא יל"ד אמאי צעת ההיא —

לאמור פירש"י השיבני פשיטא שביקש שישיבו על תפלתו, אתה החילות פירש"י בעגל החילות להראות לי שאתה מבטל גזירה ע"י תפלה וזה דוחק, ויתעבר הי' כי למענכם בילקוט פי' כאשה מעוברת שאינה יכולה לשוח מפני עבודה, פירש ויתעבר לשון עוברה, והוא תמוה, וזית רענן לא פי' כלום, הנה בעגל כתי לך רד מגדולתך כי שחת עמך אשר הולאת ממלכתי ומרע"ה אמר להקב"ה למה יחרה אפך בעמך אשר הולאת ממלכתי, הקב"ה אמר למשה עמך והוא אמר להקב"ה עמך וחז"ל אמרו שאמר להקב"ה לי לזית ולא להם, ויש ליישב בודאי כשמרע"ה ממנה על כל ישראל וכח כלם בו אזי אמר הקב"ה למרע"ה בלשון יחיד לא יהי לך וכל ישראל

ברא"י שלך סני, ונכנסתי בדרוש
בהפסקת ט"ב בושנו כי עזבנו ארץ
השליכו משכנוחיו כי בושנו וכלימה
היא לנו אחר שכבר שזכינו והיינו שם
עזבנו ארץ והארכתי בזה:

ימך לפונה תמנה ומזרח, ויעקב
אבינו קדמה לפונה נגדה ימה,
הארכתי כי מסתמא נקרא מזרח קדמה
כי כל אדם פניו מועדות למזרח מקום
זריחת השמש, והיינו בענייני העה"ן
תחת השמש פניו מועדות לשמש ואז
דרום ימין ואפון שמאל, ע"כ כשבירך
יעקב ע"ה אמר ופראת קדמה לפונה ונגדה
וימה בסוף, אך בביהמ"ק הוא
בהיפוך, פניו למערב, כי כל זכא
השמים לך משתחווים למערב להקב"ה
ושם יש פנים ומזרח אחר ואפון ימין
ודרום שמאל, ע"כ הראה למרע"ה
בהיפוך ימה לפונה תמנה ומזרח,
והקדושים האלו מלפניו זהב יאתה
ממשיכי לימין ה' לקדושה, ומזורה
שבדרום ממשיכי לשמאל להמשיך אנשי
עוה"ל לעבודתו ויראתו כאחע"ה ועד"ן
יוצן לשון אס אשכח ירושלים תשכח
ימיני כי ימין שבירושלים אינו כימין
עוה"ל:

ואנב אפרש כל המזמור על נהרות
בבל ל"ל לא נחרלו השבאים
ששררו הלויים בלב נשבר ונדכה כ"א
בלב שמנה, ע"כ הקרינו הצבליים
קרבנו לה' ורלו שהלויים ישוררו שם
בשמחת מלוא כמו בליון, והנה בוצחים
ק"א ע"כ אימי דשבור מלכא שדרי
קורבנא לרבא שלחה ל"י אסקוי ניהלי
לש"ש ח"ל לרב ספרא ולרב"א בר"א
זילו ודברו תרי עולמי גולאי וחזו
היכא דמסקא ימא שירטון ושקלו
ליצי חדתי ואפיקו כורא ממלא חדתא
ואסקוה ניהלין לש"ש ע"ש ע"כ על
נהרות בבל דוקא על נהרות היכי
דמסקו שירטון ועל ערביי בתוכה דאמרי
הני

השיבני והסכס עמי שאני הדיוט כי
אתה החלות ללמדני כן בעגל לך רד,
ואמנם ה' אמר רב לך דייקא אתה
עומד ברבנותך ותאסף אל עמך
בגדולתך לא כהדיוט — והטעם לזה
באמת כי מה יעשו ישראל ח"ו לא
מיבעי בחיי אס יהי הדיוט לא יהי
להם לא מן לא באר לא עין גם כי
עתה אחרי סלוקו הלא כלנו חיים
מהשפעת תורתו וזכותו כדאמרי משה
שפיר קאמה, ואלו ה' מת כהדיוט לא
הי' לנו מכל זה כלום ע"כ ויתעבר
ה' למענכם ולא שמע אלי להורידני
מגדולתי, ולפ"ז דברי המדרש מדוקדקי
כי כתי' האנכי הרייתי העם הזה לתת
להם בשר באמת ה"ל כאלו הם עובדי
שלו בבטנו נשאם ורלא לשוה לפני
יהושע ליחן לו גדולתו ולא יכול מפני
העיבר שבמעיו והיינו ויתעבר לשון
עובר — למענכם וק"ל:

אעברה נא ואראה וגו' וראה
בעיניך כי לא תעבור
הירדן הזה, כבר אמר הקב"ה למרע"ה
בפ' פנחס עלה אל הר העברים הזה
וראה את הארץ, כי ע"י ראיית עין
יקדשו הארץ הקדושה ויקלטו עליו קדושת
זכותא דא"י שהי' חסר לו עדיין, אך
חשב מרע"ה כי כשהוא מתלבש
בחלאת ח"ל לא יועיל לו כל כך ראיית
א"י כמו שהי' לריך להתקדש בעין ששת
ימי ערס עלה להר סיני, הי' לריך
להתפשט תחלה לבוש לואת ח"ל, ע"כ
בעברו הירדן והדריכו ברגליו אדמת
קדש וכת' וכפר אדמתו עמו כל ההולך
ד' אמות בא"י מוחלין לו עוונותיו, ע"כ
בקש לעברה נא ואח"כ אראה, והקב"ה
השיב לו רב לך קדושה וכבוד ותוכל
לקבל קדושת א"י בראייתך בלי שתדרוך
אדמתה, והיינו שסיים וראה בעיניך
כי לא תעבור הירדן הזה, פי' תבין
בעצמך שלא תאטרך לעבור הירדן כי

ירושלם פי' כשזכור להם יום ירושלם זכור להם עוד עס זה אשר אמרו ערו ערו עד היסוד זה שעקרו גם עסק התורה מזנינו בעו"ה שהוא גמר החורבן :

אמר בר אבין סוף פי' ואלו מגלחין בכו לאובדי' ולא לאבדיה שהוא למנוחה ואנו לאנחה ויל"ד מי האובדים הרי אנו כמו שאמר אנו לאנחה אי"כ למה אמר לאובדים, אבל הוא בזמנינו זה דהרי בודאי ת"ח אין להם מנוחה בעו"ה ועי"ז גם לא לעוה"ב כי גם כי יסתלק מ"מ בית מדרשו לא יתבטל ויקום אחר והכל נקרא על הראשון עד מרע"ה, ועי"ז אין להם מנוחה בעוה"ב והולכים מחיל אל חיל, אך בעוה"ר בדור הזה במקום שנסתלק רב מבטלין בית מדרשו לגמרי ומושיבין דורש בלשון גוים במקומו ות"ח הנשארים בצרה גדולה והת"ח בעלמא דקשט במנוחה כשאנו הולך מחיל אל חיל, והו' בכו לאובדים אנחנו נבכה על אותן הקהלות שאבדו ת"ח שלהם ואינם מושיבים אחרים במקומם שהאבדיה למנוחה כי אין בבית מדרשו מי שיחזיק בתורתו, ואנו ת"ח הנותנים לאנחה כי חכמת סופרים תסרח בעו"ה :

בחפזרת ט"ז [ירמ' ח'] על מה אנחנו יושבים האספו ונבא אל ערי המצור וגדמה שם כי ה"א הדימנו וישקנו מי ראש, כי לשעבר יושבי כרכים כשהטיב ה' עמם חזרו ובאו לקהלות ישראל וימי זקנותם זכו לישיב במקלות ישראל כי בכרכים אינם יכולים לעבוד ה' כ"כ כדאמרין בעלמא [עירובין ז"א:] תדיני כיושבי כפרים ולא כיושבי כרכים נלינה בכפרים, ועכשיו בעוה"ר היושבים במקלות יושבים ומתקשים על ד"ת ומקשים קושי' .

הני ליתא דבכל משעת ימי בראשית ואין זה חשש ע"ז דלית זהו תפיסת אדם כמ"ש תוס' בע"ז מ"ו ע"א ד"ה מבהמה תמה וכו' — ואפ"ה גם בכינו בזכרנו את ליון, כי איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר אפי' לקרבן לה', ועוד אם אשכחך ירושלם תשכח ימיני כי הגוי מכון קרבני למזרח וימינו לדרום, והלוי' ישוררו יכוונו לירושלם למקום ק"ק למערב ואחוריהם אל מזבח ההוא של צבלי' וימינם ללפון ע"כ תשכח ימיני — ומסיים אשרי שישלם לך גמולך שגמלת לנו שיבטל קרבנותיך ולא יקבלם כאשר גמלת לנו לבטל קרבנותינו, אשרי שיאחו ונספן עולליך היינו תרי עולמי גולאי הנ"ל ונספן אל הסלע הוא המזבח במקום שהעלה שרטון :

ואמר תדבק לשוני לחכי וגו' בילקוט בהפטרות ט"ז כשיצאתי ממזרי' ואחם הדבקי' זה' אלקיכם בלאתי מירושלים דבק לשון יונק לחיך בעלמא, והמזבן בלאתי ממזרי' ואחם הדבקי' וכי אפשר לדבק בשכינה אלא ע"י תורה ות"ח והכל תינוקות של בית רבן, ובלאתי מירושלם בעו"ה כל כך הביאו המלכיו עד שהשכיחו תורה מישראל ואפי' תנוקו' של בית רבן צטלי' ועוסקי' בהבליהם בעו"ה כבזמנינו זה, והיינו דבק לשון יונק בחיכו בעלמא לשמוע דבר ה', והנה בעוסקי' בתורה כאלו אין בהמ"ק חרב כי בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי אלו ת"ח שבצבל, אך אדום השכיח התורה בעו"ה והיינו גמר חורבן בהמ"ק כי אין שיעור אפי' התורה הזאת היינו תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אזכור את ירושלם על ראש שמחתי פי' אם לא אזכור עכ"פ דברי תורה, אבל אם אזכור גם שניהם הרי דבק לשון לחיך ע"כ זכור ה' לבני אדום את יום

בתכלית [השנאה] ואינו מועיל להם כלל, ואומרים אבותינו חטאו לגוים ההם כי היו לדיקים גמורים וע"ז חטאו לגוים ושנאום שנאת הדת, וע"ז הדור הזה המתנהגים ככל הגוים, עוונותיהם של אבותם סובלים ונשנאים בעיני הגוים עד שעבדים משלו בהם כאלו הם ישראלים כשרים :

חשיבנו ה' אליך וגו' כי אם מאוס וגו' השיבו וגו' כי במלכים כשהיו קרוב לנפול בשער נ"ן שצטומאה מיהר הקב"ה וגאלם כי א"ל להפיל ח"ו לשער הנ"ן, אך בגלות הזה כתיב לא מאסתים ולא געלתים ולא יגיע ח"ו הצטומאה לזה השיעור ולעומת זה אין הגאולה בטוחה במהרה כ"כ, וע"כ כתי' ואף גם זאת כי אעפ"י שהוא טובה, מ"מ יש בה קלת אף שאין מהירות הגאולה בטוחה, וזה שאמר למה לנחש תשכחנו תעזבנו לאורך ימים השיבו, כי אם היית ממאס אותנו וקלפת עד מאוד בשער נ"ן אז היינו בטוחים כי השיבו וגו' ועכשיו שאין אתה ממאס לגמרי מ"מ למה תעזבנו לאורך ימים, השיבו וחדש ימינו כקדם אמן :

קושי' לחלקינו ומשה עבדו וממאסים ומתחרטים במה שיטנו בקהלות וסוף ימיהם מזלים בזכרים לעבור עבירות גדולות, והיינו על מה אנחנו חשבים כי קשות מיושב והם יושבי' ומתקשי' על תורת ה' בקושיות של אפיקורסים נכוח ערי המצור ונדמה שם מתורה ומנאות, ומסיים ה' הדימנו כי השקנו מי ראש ר"ל כי הם האנשים האלו הם מאותן שאמר מרע"ה בפי' ללצים שרש פרה ראש ולענה ופי' רמז"ן מאותו השרש שנימים ההפ' יפרה לבסוף ראש היינו בניהם יהיו אפיקורסים והיינו כי השקנו מי ראש של אבותינו ע"ד אבותינו חטאו ואינם באמנם אז בשרירות לבו ילך, ואנחנו עוונותיהם סבלנו, כי העווינו ע"י אותם השרש הפורה בדור האחרון הזה :

א"ל יש לפרש אבותינו חטאו ואינם, ולפני זה מקוקו מלרים נתנו יד ולאחריו עבדים משלו בזה, ובאמנע מתרעם על הקב"ה אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עוונותיהם סבלנו, י"ל דקאי על המייפס עולם אל מלרים ואשור וכל הגוים כדי למלוא חן בעיניהם לשבוע לחמם טמא ועושים ככל מעשי הגוים ואפ"ה שונאים אותם

בעזה"ה מה שחנני היית

לפ' ואתחנן

כמו שנדר יעקב אם יהי' חלקי עמדי וגו' וגם זה אינו נכון אלא מבקש מתנת חנם, ושם גם הוא נותן מתנת חנם מעט ומלות להקב"ה וזהו חונן ואח"כ נותן הוא מתנת חנם להקב"ה וק"ל :

אתה החלות להראות וגו' אשר יעשה כמעשך וכגבורתך, אעברה נח ואראה — ויתעבר ה' בי למענכם וגו' יש לפרש והארכת במשל, וכאן חקלר ואומר כי אעפ"י שמרעיה כבר השיג

ואתחנן פירש"י אעפ"י שיש לחלות במעשיהם הטובים, אינם מבקשים אלא מתנת חנם, הנה כי כן כתי' לזה רשע ולא ישלם ולדיק חונן ונותן, כי הרשע אוכל והולך ונהנה מעוה"ז ולזה מהקב"ה ואינו משלם כדתן החנוני מקיף והגבאי מחזירי' תדיר בכל יום וכו' ואמנם הלדיק יש לו לחלות במה שסיג מעוה"ז ואמר נחמי' זכרה לי חלקי לטובה וענש על זה, חומר ילזה ע"מ לפרוע אח"כ

"ת"ר"א"ה דייקא ע"י אשר תראה אתה עי"ן הוא יציא :

לא תוסיפו על הדבר פירש"י על הדיבור שלא יוסיף הכהן על ברכת כהני' יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים, והוא מש"ס פ"ד דר"ה, וא"כ לא תגרעו נמי גריעה מן הדיבור, וגם לרקדק לשמור, דהל"ל לא תגרעו שלא לשמור, אבל מרע"ה אמר יוסף עליכם אלף פעמים אלא שהתנה תנאי ויברך אתכם כאשר דבר לכם במתן תורה שהי' חירות משאור שבעיסה ותערובות גוים, אבל זולת זה איכא למיחש ח"ו רס לצנך ושכחת — וע"כ גם הכהן המצריך יצרכך בממון דואג פן ח"ו הממון שמור לרע כי יאה עניותא לישראל, ע"כ יראה להוסיף על הדיבור יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם, קמלי"ן לא תוסיפו על הדיבור, וס"ד יגרע ממנו ולא יאמר יצרכך בממון אלא יתחיל ברישומך קמלי"ן לא תגרעו, ואמר לשמור מעפ"י שהתוספי' והגרעון באופן זה הוא לשמור מ"מ בע"י דוקא תיבות אלו: **ויפדך** מבית עבדים ע"כ צ"ח לעשות את יום השבת, פירש"י עפ"י

תרגום מבית עבדותא, וכל כי גוי ששבת חייב מיתה, כי ביום השבת שבת הקב"ה והתחיל עבדות העולם כלו וכלם משועבדים זה לזה, הארץ תו"א נמחה ואין פירותיו לבעלי היים ובעלי היים משועבדים לעבדות הארץ ומלך לשדה נעבד ולא ישבותו מעבודתם כי לעמל יולדו, אך אדם מישראל נפדה ממלרים לחירות עולם ממש ועמדו זרים ורעו לאונסם ולא נשתעבדו כ"א להי' לתורתו וחירות על הלוות כתי', ע"כ נלקו לשבות והיינו ויפדך מבית עבדותא שלא תהי' עבד לעולם ולטבע עולם ע"כ צ"ח לעשות את יום השבת היפך מגוי שמחזר מלשבות :

ישמח

השיג [השנה] גדולה ונפלאה, ותחסרהו מעט מאלקיו, מ"מ דימה כי השגתו בא"י יעלה מעלה עד אין חקר כאשר יהי' באמת לע"ל, עין לא ראתה יעשה למחכה לו — והי' נראה כן דדעת מרע"ה בראותו ההכנות הגדולות הנפלאות ההמה בליאת מלרים וקריעת י"ס מן ובאר וענני כבוד ומורא גדול גילוי שכניה במתן תורה לעין כל ומשכן ה', וזה הי' הכל רק הכנה לציאת הארץ, אם כן ההכנה מה יהי' גוף הקדושה בבהמ"ק ולזה התאזר מרע"ה ואמר אתה החלות לשראות לי ההכנה הרבה ההיא אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשך וכגבורותיך והכל הכנה לציאת הארץ, א"כ לעברה נא ואראה המראה הגדולה הזאת הארץ הטובה וההר הטוב והלבנון — והי' הדין עמו, אך כאשר ע"י שמעו נא המורי' נתקלקל עיני' אי אשר עי"ן לא נגמרה האמונה שלמה בישראל כדכתיב לא האמונתם להקדישיה, ועי"ן שלא נגמרה האמונה כאשר תהי' לע"ל ה' אחד ושמו אחד ע"כ לא נתקדש אי' בכל אותן הקדושות, ולפי גדלו של מרע"ה חיינו צריך לקדושת אי' של עכשיו כי כבר עלה ליותר מזה, והיינו ויתעבר ה' כי למענכם כי לא נגמרה האמונה שלכם ויאמר ה' אלי, רב לך גדולה וקדושה יותר מאשר חשיג בא"י — ולפי"ז אני אומר מה שצוהו הקב"ה עלה ראש הפסגה וראה בעיניך לא לאורכו של מרע"ה שזכה לראות קדושת הארץ כי מה נחשב הוא בעיניו, אך הי' בראיית מרע"ה תועלת לכיבוש אי' כמו הילוכו של ארע"ה לארצה ולרחצה ושכיבת יעקב ארע"ה שתהא נוחה לכבש לבניו, הי' בראיית מרע"ה תועלת ליכ"נ להיות נוחה לכבש לבניו, והיינו עלה ראש הפסגה וגוי' ולו את יהושע וחזקוהו וגוי"כ הוא יציא וגוי' אל הארץ אשר

ירעבו יחלשו, ע"כ הותר כתלי דחזירי
 וכו"ס יין שנתסך אעפ"י דבעלמא חין
 מתרפאין מעלי אשירה הכא מפני
 סכנת הליכור הותר, ותדע שהרי כתי'
 רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל
 הוא אותו תשחית וכרת וכוית מלוא,
 וקשה הא קי"ל כל מקום שזאת מולא
 הר גזיה וגבעה נשאה ועץ רענן בידוע
 שיש שם עץ — ואיך יבנה ממנו מלוא
 אע"כ לנורך כיבוש הותר, וא"כ מזה
 גופי' הוכיח הרמב"ם דפסוק מיירי
 ברעבון ולימאון דאל"ה מ"ט הותרו
 בורוי חלוצים של י"י שהוא ע"ז :

כי ישאלך בןך מחר מה העדות וגוי'
 ואמרת עבדים היינו וכו' ולדקה
 תהי' לנו פי' שבר עוה"צ ג"כ עיי' —
 וי"ל ישאלך בןך מחר ממש — כי עשו
 כשראה אברהם אבינו מה, אמר גם
 בזמן הזה פגעה מדת' א"כ לית דין
 ולית דיין, כי אותו רשע לא האמין
 שיש שבר עוה"צ חסר מיתה, ועוד
 נהגו בלח"ה נמי מחויבים, ויתן להם
 חרות גוים בעבור ישמרו חקיו —
 והיינו דלמנר מרע"ה מחר ממש אחר
 מיתתו של מרע"ה ישאלך בןך אם משה
 רבינו מה, מה העדות והחקים מה
 תועלת, ואתה תשיב אמריך אפי' לא
 יהי' בהם תועלת אנהנו מחויבי' בהם
 כי עבדים היינו לפרעה ויוליאו משם
 להביא אותנו לתת לנו את הארץ, א"כ
 ויתן להם חרות גוים בעבור ישמרו
 חקיו — ועוד ולדקה תהי' לנו לעוה"צ:
בי יתן והי' לבדם זה להם ליראה
 וגוי' לטוב להם ולנביהם, כי מרע"ה
 אמר התשחש כחי כנקבה, היינו צמה
 שאמרו למה נמות כי הי' להם לשכוח
 אימת מות מרוב אהבת הדביקות
 ואפי' ימותו כמו השרץ הידוע הפורה
 סמוך לאור עד שנשרף — אך הקציה
 עשה כן להניח להם טבע יראת מות
 ויראת עונשי עוה"צ כדי לחנך בהם
 בניהם

ישמח משה במתנת חלקו וגוי' ושני
 לוחות אבנים הוריד בידו וכי'
 בהן שמירת שבת וכ"כ בתורתך ושמרו
 צ"י את השבת וכו' וגיוס השביעי
 שבת וינפש, אהו"ל כיון ששבת וי' אברה
 נפש נשמה יתירה, אמרו גספרי' כי
 ס' רבוא כתר'י שסורידו עדים נוהר
 חורב ניתנו למרע"ה קירון עור פניו
 ומרע"ה נהג טובת עין ונותן מהם
 נשמה יתירה לכל אחד מישראל ביום
 שבת קודש והיינו ישמח משה במתנת
 חלקו, והנה בראשונ' הי' כתי' זכור
 אך שמור נאמר עמו ובאחרונ' כתי'
 שמור ואך זכור נאמר עמו כנו"ש
 רמב"ן, ונראה הענין כי בראשונ' שהי'
 מעוטרי' בסי' רבוא כתר'י והי' חירות
 מעול מלכות וד"א וגם בחול הי'
 להם שבתה ולא ייכר שבת אלא
 בקדושה ואבדלתא ע"כ זכור עיקר
 ושמור טפל, והסיפק באחרונ' שכבר
 נטלו הכתר'י והטל עליהם עול מלכות
 וד"א, ע"כ שמור עיקר וזכור טפל לו,
 והיינו ישמח משה במתנת חלקו היינו
 אחר שניטלו כתר'ינו וזכה הוא לקירון
 אור פנים ואז צי' לוחות אבנים הוריד
 בידו וכי' בהם שמירת שבת דייקא —
 וכן כתוב בתורתך ושמרו צ"י את
 השבת ולא וזכרו אלא ושמרו — ע"כ
 מסיים וינפש וי' אברה נפש נשמה
 יתירה :

בורות חלוצי' אשר לא חלבת פי'
 רמזים מי"י, והקשה רמב"ן
 אע"צ דהותר כתלי דחזירי מי"מ ע"ז
 ותקרבוי לא הותר דכתיב לא תהמוד
 כסף וזהב אשר עליהם, ולפע"ד מהבא
 הוליא רמז"ם אשר פסק עוד דלא
 הותרו איסורי' אלא ברעבון ולימאון,
 ואין כוונתו ברעבון שמסתכנים מחמת
 רעבון דא"כ כ"ע נמי שרי, אלא רעבון
 בעלמא והותרו מחמת סכנת מלחמה,
 כי אם חלוצים יאכלו וישבעו והם

קריאה של חבה, והדר מפרש דיבור קשה היינו כי מלאה זבאה צומנה כי לא ישובו עד זמן אחרון והיינו בעתה, וקריאה של חבה כי נרלה עונה בתשובה מעולם היינו אחישה, כי לקחה מיד ה' כפליים בכל חטאתי כי אחר שסבלו יסורי ונתכפרו עונות הראשונים אח"כ יעשו על שגרמו לעולם יסורים ועניות כנוה שנים ושהו לשון מעולם והי' נגאלי' כבר כמה שנים נהולה שלימה :

בניהם להדריכם לאט לאט לעבודת ה' והיינו הטיבו אשר דברו והי' לבדם זה להם ליראה אחתי למען יעב לבניהם דייקא וק"ל :

נחמו נחמו עמי בכפלי' יאמר אלוקים אמירה רכה לא קשה ולא לשון חבה, אך הקב"ה חומר בלשון רכה נחמה כפולה הו' דברו על לב ירושלם דיבור קשה הוא נהולה ביד חזקה וחימה שפוכה הו' קראו אלי'

רפ' עקב

בעה"ת מה שחנני ה"ת

דהתם כתיב אם שמוע תשמעו והאזנת ושמרת ואח"ז רק כל המחלה לא אשים עליה, והכא משום שמירת משפטים לחוד זוכה לכל הברכות, היינו משום דמיירי שמשמר כל התורה רק חלי' התנאי בקבלת עול דייני ושופטי ישראל על עולמו :

יידעת עם לבדך כי כאשר ייסר אים את בנו ה' אלוקך מיסרך, כתי' אתה ראית אשר עשה ה' אלוקך לעל פעור כי כל האים אשר הלך אחר בעל פעור השמידו ה' אלוקך מקרבך ואתם הדבקים בה' אלוקים חיים כלכם היום, ויש לפרש כיון דחזוין במקום חיוב מיתה ואשמידם ואכלם. החליף הקב"ה לנו עם מי שנה במדבר ח"כ ה"ז ה"י לו לעשות לעובדי בעל פעור לא להמית כ"ד חלק מישראל אך אהבן כ"ד חלק יניעם מי' שנה, ולא עשה להם כן אלא השמידם ואתם הדבקים הטאתם ג"כ ונתחייבתם ומי'ם חיים כלכם היום וסבלתם עונשכם בטלול במדבר, והטעם על דרך משל מי שנתחייב מיתה למלך ורולה שיתחבר עמו להחליף מיתה בשב"י מי' שנה, אם יש לו קרובי שרולי' לפרנסו ולכסותו ולשמרו ממזיקי כל

יודי' עקב פירש"י שחדש דש בעקביו י"ל על ב' עיניו הו' מלות שמקיים בדישת עקב הו' שעובדי' עליהם בדישת עקב, והנה בשבת חסור לפסוע פסיעה גסה, וכתי' אם תשיב משבת רגליך, ושכרו והאכלתיך נחלת יעקב חב"ד, והסיפך מלוה לרון לבד"כ ובהמ"ד כי הוא חי"ך וחורך ימיד ואמר' בגמרא חפ"י בשבת ולכאורה בד"ה מי'ם חזורי' ונפרעי' ממנו חטא חילול שבת ולא יזכה לנחלת יעקב חב"ד, ע"כ חמר והי' עקב תשמעון שמלוה שדש בעקביו לרון לבד"ה יקיים חפ"י שעובד על מלות שבת שדש בעקביו, מי'ם ובמר ה' אלוקך את הצרית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך היינו נחלת יעקב חב"ד ועוד ואהבך בשכר בהמ"ד :

תשמעון את המשפטי' האלה פי' שב"ד עושים משפטים, שופטים על דברים שחדש דש בעקביו שלא מן הדין כמו שסקלו על שרכב סוס בשבת לעשות משמרת לתורה, וזהו ושמרתם ועשיתם אותם, ח"י יאמר ימשפטים אם יסבול משפטים ושופטי', אבל הממרה פיהם חפ"י שומר כל התורה מרלוגו וחפלו, ה"ז הולך בשרירות לבו, ומשויה כי הראשונים

ובא"ו"ה ורשעים היא בהיפך לילה אחר היום, אך בקדשים ג"כ יום ואח"כ לילה כדאי"ס פ' ח"ב — כי בלדיק' גמורי' קדושים עליונים יפה להם שעה אי בתורה ומצ"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב אי"כ תחלה יום בעוה"ז עולם העבודה ואח"כ לילה בעוה"ב אי"ג דרב שכרם מ"מ שם ינוחו מתוספת מע"ט, ע"כ במ' יום ראשוני וכן אחרונים שהי' ברוזן ונחשבו ישראל ללדיק' וקדושים הי' יום ולילה כקדשים, אך אמלעים הי' ג"כ יום ואח"כ לילה אבל לא כימים הראשוני אלא כרשעי על כן חטאתכם אשר חטאתם והבן זה:

ולמדתם את בניכם לדבר בם בשבתך וגו' ופ' ראשונה כתי' ודברת בם, כי פ' ראשונה בעושי' רזונו של נקום כדאי"ר ר"פ כי"ד מנצרכי' ושם לא נאמר ואספת דגניך אלא ועמדו זרים ורעו לאנכם, והאז וגם הבן יושבי' ועוסקי' בתורה ושונתם לבניך וגם אתה ודברת בם, אך פ' שני' כתי' ואספת דגניך אי"כ די שהאז ההולך לעסקי' רשות שלו והבן יושב בירכתי' הבית לעסוק בתורה היינו תינוקו' של בית רבן ולמדתם את בניכם כדי לדבר בם בשבתך אתה בביתך בחנות ופרקמטי' או בלכתך בדרך אז בניכם יושבי' בביהמ"ד לדבר בם ובזכותם תלליחו ותשכילו:

כל אותן מ' שנה יתראה לו המלך אבל אי לאו הכי הלא יאמר לו המלך וכי חוטא נשכר לאכול מפתי וללבוש כסותי, אז ימות ברעב באותן הימים, והי' ישראל הם עם קרובו פרחם מן ובאר והקיפם עוני כבוד מ' שנה לשמרם מנחש שרף ועקרב ע"כ הי' יכול להחליף טלטול מ' שנה במיתה וכליון משאי"כ אנשי צעל [פעור] לא זכו לכך אי"כ ימותו ברעב במדבר ויכלם נחש שרף ע"כ השמידם וזה טוב להם, והיינו דקאמר ויאכינך את המן מ' שנה שמלתך לא בלחה וגו' הכל על הולאותיו של מלך ית"ש וידעת עם לבדך כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מייסרך והוא מפרנסו בן ע"כ לא השמידם וכנ"ל:

בימים הראשונים פירש"י אבל אמלעי' בלער הי' והנה באמלעי' ג"כ כתי' כראשונים אבל לא כתיב כימים הראשוני' וכתיב על כל חטאתכם אשר עשיתם, והנה בשלשתן כתיב ארבעים יום יום ולילה לחם לא אכלתי, כתי' יום קודם לילה כי באמת כן הי' כי ביום הארבעי' בהשכמה ירה, נמלא הי' בזה מ' יום ומי' לילה, מתחיל בעמוד השחר בעלותו ומסיים בעמוד השחר בירידתו, כבר כתבתי במקום אחר בישראל היום הולך אחר הלילה כי עוה"ז להם לילה ועוה"ב יום,

בעוה"ז פה שחנני הית **לפ' ראה**

ומאמינו בשכר הזה באמת ותמי' מ"מ אינו עובד ע"מ כן ורואה בחיי העה"ז בתשובה ומע"ט מכל חיי העה"ב כי מה לו שכר יותר ממה שזכה להיות עבד ה' ולעשות נחת רוח ליוצרו, והיינו אנכי נתתי לבניך החיים בעוה"ז והטוב לעולם שכלו טוב וחית וגם ורצית כי רב שכרך, ומי' אתה תבחר בחיים למען .

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, כתי' אנכי נותן לפניכם היום את החיים ואת הטוב וגו' וחית ורצית ובחרת בחיים למען תחיי אתה חרעך — ר"ל הן חמת שכר לדיק' רב מאוד לפון לעוה"ב ופריו מחוק לחיך בעוה"ז וסופן שלום וגדולה, ומי' הלדיק האוהב ה' אחר שיודע כל זה

אין שלוי אמר חלקי לרשעים ויעקב
אע"ה התפלל זממו אל תפק עפיק
דמגילה ע"כ וישם לך שלוי :

כי ירחיב ה' את גבולך ואמרת
אוכלה בשר בכל אות נפשך וגוי
רק קדשך אשר יהי לך תשא ובאת
וגוי י"ל ע"ד דאחז"ל מפני מה לא
הי' פירות גנוסר בירושלם שלא יאמרו
אלו לא עלינו אלא לאכול פירות גנוסר
דיינו, נמלא עליי שלא לשמה, הי' אלו
הי' בשר תאווה אסור כמו במדבר ולא
יכולי לאכול בשר אלא בביאת מקדש,
הי' שמחי בעלייתם לרגל כדי לאכול
בשר ולא הי' עליי לשמה, ע"כ אמר
והקדים להם בכלל אות נפשך תאכל
בשעריך והטמא והטהור יחדיו, ורק
קדשך יהי לך טורה גדול תשא ובאת
ומי"מ תבוא לשם מזה יראה עליי
לשם הי"ת :

הישמר לך פן תעזוב הלוי כל ימך
על אדמתך פי' כי אעפ"י
שנזמין הלוי על שלחנו ומאכילו מבשר
מנותיו ומשנתו בכבוד גדול, מי"מ
הלוי סמוך על שלחן אחרים והוא הבעל
הבית והלוי האורח, אמנם אם הבעה"ב
לדיק גמור הוא חושב עצמו כאורח
מכניס אירח כי גר אנכי בארץ ואין
הלוי אוכל על שלחנו וביתו, כי אם
על שלחן גבוה ובית ה' היינו השמר
לך פן תעזוב הלוי כל ימך על אדמתך
דייקא אלא לא יהי נחשב כאדמתך,
כתיב גר אנכי בארץ תושב ככל אבותי
כי אבותי הקדושים המה תושבים
בחלקם בג"ע ואנכי אעפ"י שאני
בעוה"ז בארץ הלזו מי"מ אני מחשב
עלמי גר בארץ הלזו, ותושב בעוה"ב
ככל אבותי השוכנים שם :

בהפטרך ורב שלוי בניך אל תקרי
בניך אלא בוניך, כי
לכאורה אין שייך רב שלום כי אין
שלום אלא אחדות גמור ולא רב, וכן

קשה

למען תחי' לצד לא למען תרבה ויטיב
לך, והיינו נמי ראה אנכי נותן לפניכם
היום ברכה והברכה וכל תכליתת תחי'
אשר תשמעו כי היא עלמה הברכה
והתכלית האחרון :

רשום שמו שם לשכנו תדרשו ובאת
שמה, ולהלן לקמן בירושלם
כתי' לשכן שמו שם, מי"ש גבי שילה
כתי' לשום שמו ובירושל' כי לשכן
גם הכא כתי' לשכנו תדרשו ופי' רמב"ן
מזה על ישראל לשאול לנביא היה
מקום הנבחר לבנוי ביהמ"ק לשכנו
תדרשו, וי"ל כי הנה לשון שימה הוא
במקום אחד כמשחז"ל גבי תה"ד ושמו
אלל המוצת ושמו שלא יתפזר, אך
שכינה הוא הנאיר במקומו ומאחיל
ומתפשט אורו לכל הדרדי לכן בשילה
כתיב לשום שמו שם כי לא נתפשטה
משם הנבואה כל ימי שילה כתי' אין
חזון נפרץ, אך אמנם בבהמ"ק כתי'
לשכן שמו שם כי משם יתפשט אור
הנבואה ורה"ק לכל ישראל כדכתי' כי
מליון תלך תורה וכתי' משא גי חזיון
ע"כ כשהי' בשילה כתי' לשכנו תדרשו
תדרשו לנביא"י מתי נזכה לבוא לשכנו
למקום המקדש הנקרא משכ"ן, ואחז"ל
משמר היו"א אומר למשמר הנכנס מי
ששיכן שמו בבית הזה הוא ישיכן ביניכם
אהבה ואחווה ושלוי וריעות כי ת"ח
מרב"י שלום בעולם כי השלום שרשו
אלל עבדי ה', הי' עוז לעמו יתן הי'
יברך את עמו בשלום, וממס מתפשט
השלום לכל האומה הקדושה, ע"כ אמר
מי ששיכן שמו בבית הזה, שייך"ן ודיקא
שמתפשט אורו לכל ישראל הוא ישיכן
ביניכם אהבה ואחווה ושלום וריעות,
ישכ"ן דוקא שמתפשט השלום והריעות
מכס לכל ישראל, אך כשהכנינו מברכי'
את ישראל אומרי' וישם לך שלוי ולא
ישיכן ביניכם שלוי אלא וישם שלא
יתפזר ויתפשט מכס אל אחרי' כי

תורה שבע"פ וכדומה וכולה אמתיים
הכל נתנו מרועה א' ע"כ יתענגו על
רב שלו והיינו ורב שלו בדרך הס
התירולים הצורים סתרי הקוסיות
והמרב' שלו :

קשה ויתענגו על רוב שלו אך כל
קושי' היא סתירה ובין מחלוקת וכל
ישוב ותירון היא בין הסתירה ועשיית
שלו, ויעז על כל קושי' יש כמה טעמים
ותירולים בכמה עולמות עפ"י סתרי
תורה ועפ"י מקירה ועפ"י טבע ועפ"י

בפזמון מה 'שחנני הית' **לפ' שופטים**

למה שחז"ל בזכות שהקטין דהמט"ם
את עלמו ואמר מפיושת רבי יפה
דנתי יפה הייבתי, זכה וילא ממנו
כלאז שהי' מכלים פני מפיושת
בהלכה, והנה במדרש כלאז נכנס
לחיים בג"ע וגמלא דוד מלך ישראל
הי וקיים וכלאז בנו חי בגן עדן
והיינו לבדתי רוס לבדו למען יאריך
ימים על ממלכתו הוא ובניו כי הוא
קיים ובניו קיימים כמו כלאז הכ"ל:
כי הי' חלקך ההולך עמכם להלחם
לכם להושיע אתכם מחויביכם,
ל"ע לשון ההולך עמכם והל"ל הולך
עמכם או הל"ל הוא יושיע אתכם
מחויביכם, עכ"ל הכוונה בהיפך כי
הכהן העפ"י שמהזק לבס שלא יהי'
יראים מפני החויבים אבל מפחד אותם
מפני יראת הש"ת ההולך עמם,
והוא ע"ד דכתיב צפ"י כי תלא ונשמרת
מכל דבר רע כי הי' הולך בקרב
מחוק, וע"כ אמר הכהן אל תערנו
מפניהם כי הם מפני הי' ההולך עמכם
להושיע אתכם מפניו תיראו ומשוי"ה
סמוך אמר מי האיש אשר בנה בית
וכו' פן ימות במלחמה כי יחטא חטא
קל ויענש כפירש"י פי' תלא הכ"ל
שהשטן מקטרג בשעת הסכנה:
לי' האמתני לראות בטוב הי'
בארץ החיים פי' ע"י ארץ
החיים של עוה"ז שנהנה מהעובד'
וכשישוב בתשובה מתהפך לזכות ומלאה
נמלא בארץ החיים עלמו רוחה בטוב הי':

אשימה עלי מלך ככל הגוים וגו'
רק לא ירבה לו קוסים
ולא ישיב העם מנצרימה למען הרבות
קוס, י"ל דהא אין איסור אלא לקבוע
ישיבתו במלך' אבל לסחורה ובאקראי
בעלמא מותר, ונלע"ד שהי' לדיקי
ישראל רגילי' לילך למלרים כדי לראות
מקומות שטעשו נסי' לישראל ונעצרות
הם ולדרך ולהודות לה', ואמנם הם
ירבה לו קוסים ויהי' נסחר הסוסים
ומולאם ממלרים כמו שהי' בימי שלמה,
אז והי' נסיעתם למלרים למען הרבות
קוס לא לשם שמים, ולא ישיב העם
מלרים למען הרבות קוס אלא ישובו
למלרים להודות לה':

וירא ירבה לו נשים ולא יסירו לבדו
וגו' למען ילמד ליראה וגו'
בפ"ק דע"ז אמרי' דהוי עברי אפתחא
דעבירה והרברו בדברי תורה לבקו יל"ר
דכתיב מזמנה ת"מור עליך וקבלו אגרה
ע"ש וגילי התם דלא הוה אפשר להו
אלא למיעבר אפתחא דעבירה ועל
כרחם הוררכו להרבה בתורה להגלל
מיל"ר, יותר טוב שלא יבי' עלמו
לידי כך ויעסוק בתורה להוסיף יראת
הי' ולא רנן ללחוס עם היל"ר והיינו
ולא ירבה לו נשים כדי לבקו יל"ר
שלא יסירו לבדו ויקבל שכר זה לא
יעשה אלא ילמוד ליראה את הי' ולא
שח"ה החורה כלי זין למלחמת היל"ר:
למען יאריך ימי' על ממלכתו הוא
ובניו בקרב כל ישראל, רמז

לפי תצא

וסביבותי מטעי כרמי היינו יסבתי
על תילה :

למען ייטב לך והארכת ימים,
וסמך לי כי תבנה בית
חדש, ואח"כ לא תזרע כרמך כלאים
ואגב כל דיני כלאים ואח"כ כי יקח
איש אשה ואגב כל דיני נשים, ועכ"פ
בסדר המסודר בית כרם ואשה,
וכאשר סידר משיח המלחמה ולא
כמו"ס הרמב"ם בהלי דעות כרם
קודם לבית כמו שמסודר מהוסף
בתורה אשה תחלה בית תבנה כרם
תיטע, וכבר כתבתי במקום אחר
כשעושי כרש"י ואינו משגיח על
פרנסתו ומי"מ איכא מלוה בנטיעת
כרם לישב א"י ע"כ בית קודם
ובש"ר"י לפרנסה כ"י ישמעאל אז
כרם קודם, והכא בשילוח הקן למען
ייטב לך בכל מיני טובת עוה"ז ואפ"ה
והארכת ימים ליום שכלו ארוך ולא
תבעט מרוב טוב ולא יפסידך טובת
העוה"ז אריכות ימים בעוה"ז, ע"כ
סמוך לו כשהזכיר למדריגה זו אז
הזכיר לבית והדר כרם ואשה :

אשר קרך בדרך ויזנב פירש"י
שהיקר את האמבטי בפני
חו"ה ע"ש ויזנב שהתך המילות וזרקן
כלפי מעלה ואמר טול מה שבחרת,
ג"ל מנשם דאליה לא ה"י מקרר
האמבטי כי ה"י חו"ה אומרי שאני
זרע עמלק כי העפ"י שה"י עמלקי
עושי כל החושבו מי"מ זכות המילה
שה"י אבות אבותיו נימולים מזרע
יחזק זה עומד להם כדאיחא גבי
עוג אל תירא אותו כי בזהר כי
ה"י מרע"ה מתירא מאותיו ר"ל אות
ברית שלו שה"י נימול בכלל בית
אברהם, וה"י יש לתלות בזכות המילה
ועמלק כל בנותו ה"י לקרר האמבטי,

ע"כ

כי יהי לאיש בן סורר ומורה ואח"כ
לא ה"י ולא יהי ואר"י אני יסבתי
על קברו, וכי רבינו בחיי ר"ל קבר
אבשלו — והענין בזה אלו ה"י בן
סורר ומורה נהרג ה"י כל ההדיוט
מרננים ומערערי על משפטי ה' מה
עשה העלם הזה ולמה יומת מי ירד
לסוף דעתו הלא ימים ידברו וה"י בל
בימים ה"י טובי מאלו וכהנה, ע"כ כי
הקצ"ה בתורתו הקדושה דינו של סורר
ומורה כי הוא ית' יורד לסוף דעת
בנים לא אמו, ומי"מ תלה הדבר
בתנאים הרבה באופן שקרוב לודאי
לא יזדמנו כל התנאים באיש אחד,
ובפרט כמה שחלה אמו אינה רוצה
אילו נעשה בן סו"מ, והנה אמו היא
יפ"ת בודאי לא תרצה כמו אמו של
אבשלום, ואינו נעשה בן סו"מ —
ולכסוף ילד לתרבות רעה וגרם מה
שגרם, מה הבדליות אומרים הלא
טוב ה"י כשה"י נהרג בקטנותו ולא
יבוא לידי מדה זו ורואים כל העם
אמיתת תורתנו הקדושה ונתקדש ש"ס
ע"ז — בל וראה הילד שמת לדה"י
בקטנותו לא בכה עליו כי אמר אני
הולך אליה כי ידע שהילד מת זכאי
ובמיתתו כיפר עון אבותיו ומהל
העוה"ז ע"כ השתוקק דהע"ה לבוא
אליו במחלתו והסיפוך אבשלום מת
בהמרותו ובכה והתאונן עליו בני
בני ז' פעמים להעלותו מו"י מדורי
גיהנם, מזה יראה אמתת התורה,
ואר"י אני יסבתי על קברו של אותו
שה"י ראוי למות זכאי ומת חייב היינו
אבשלו — וכן אמרו בעיר הנדחת
לא ה"י ולא יהי ואר"י אני יסבתי על
תילה היינו שומרון אלו ה"י נידויות
בעיר הנדחת לא נדחו עשרת השבטי
ולא גלו מארצם, וסוף היא חל עולם

ע"כ ויזכר כך כל הנחשלי חורק המילות כלפי מעלה וזיה אותם כי כשיצינו אותם שאין זכות המילה עומדת

בעזה"שית מה שחנני הית לפ' תבוא

כי תכלה לעשר יל"ד לשון תכלה הרי לא הפרש כלל בג' שנים — גם לא שכחתי מלזכרך למה ישכה, לא חלתי באוני וגו' ונסיים היום פירש"י בת קול מזכרו הבאת בכורי היום חזכה לשנה הבאה, מה ענין בכורים לכאן הא מומעשר משתעי, ויל"א אעפ"י שהעשירי הניחו תבואתם עד סוף ג' שנים ולא עשרו, מ"מ חששו שמא בתוך הזמן יבשל אי ויאכל ממנו בטבלס ע"כ אמרו בתחלת כל שנה עשור שאני עתיד להפריש בסוף ג' שני י"י מעשר וכו' כדאיתא בהלוקח יין מבין הכותים ולבסוף ג' שנים כשמופריש אגלה מילתא למפרע שמה שנאכל היי חולין מתוקן וזה היא המעשרות וע"כ אמר כי תכלה שהרי כבר החל בכל שנה לומר מה שאני עתיד להפריש וכלה בסוף ג' שנה, ויען אין כאן זמן נכון וקבוע לזכרה או בשעת חמירה מה שאני עתיד להפריש או בשעת הפרשה ע"כ אמר אפ"ם לא שכחתי מלזכרך, ואמרת אעפ"י שעשיתי כהלנועי וכו' דוסא ב"ק ס"ה להנצל ממכשול עשיתי כן ליתר שאת אבל לא סמכתי על ברירה ולא חלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא — דאין ברירה להחמיר אך אולי ע"י יפטור מזכורים דאי אין ברירה אין בכורי אלא חד בר חד לכן מצטוו בת קול תביא בכורים לשנה הבאה:

בשנה השלישי החז"ל בע"ט אחרון של פסח, והיינו משום דמחפליי השקיפה ממעון קדש ונפסק

ובאת אל הכהן אשר יהי צימים ההם ארמי אובד אבי ונלעק אל ה' אלקי אבותינו, ועתה הנה הבאתי ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה', ושמתה בכל הטוב אשר נתן ה' אלקיך, ולביתך, י"ל כי התורה מדבר עם לדיקי גמורים שאינם אוכלים בזכות אבות כי הם עלמס כדאי והכהן הוא מעלמו ראוי בלי זכותו ויחסו של אהרן, ע"כ ובאת אל הכהן אשר יהי צימים ההם לא מימים קדמונים מימי אהרן אלא צימים ההם הוא ראוי להיות כהן וכן ענין מקרא בכורים שמספר חסדי ה' כי בהיותם במצרים בלי שום זכות ומנוח רק ונלעק אל ה' אלקי אבותינו ובזכות זה נגאלנו, ועתה זכיתי כי הבאתי ראשית פרי האדמה אשר נתת לי ה' בזכות עלמי בלי זכות אבותינו, ושמתה בכל הטוב אשר נתן ה' לך דייקא:

ארמי אובד אבי ולא אבד כי עודנו עומד במדרו ומחשבתו לאבד כי בכל דור עומדי עלינו לבלותינו והקב"ה מילינו מידם — ואמר ארמי אובד אבי ולא אמר את אבי כדי שיתפרש גם ההיפוך אבי איבד את ארמי ואח"כ ירד מלרימה — פי' אחר שהוליא יעקב כל הנילוות הקדושות שהי' בארץ ארם והוליאום אבותינו ע"י רבקה רחל ולאה וי"ב שבטים שוב ירד מלרימה להוליא משם כל הנילוות עד כי ילאו כל לבאות ה' מארץ מלרים, רק בעמון ומואב נשארו ב' פרידות והוליאום מלכות בית דוד:

ונתנך ה' לראש ולא לזנב תרגום
אונקלס לתקיף ולא להלש,
פ"י ב' מיני גבור', גבור בגופו ממש
וגבור לכבוד עצמו ועזין שבאומות
ישראל אך המה חלשי בעויה כחם
וגבורתם, ואויה חמילי כח וחלשים
דעתם, ואך בברכתם של ישראל תהיי
לתקיף מכל נד ולא לחלש כלל והיינו
לראש ולא לזנב, ולכן בתוכה לא
כת' לזנב ולא לראש, כי חלילה לנו —
כי אעפ"י שנחלש כח גופינו מ"מ עזין
שבאומות ישראל לעמוד על דתנו
ולתתך עליון על כל גוי הארץ:

ובפסח ועזרת נדוני על תבואה ופירות
האילן, אבל בכל השנה אין תפלה
מועלת לרי יהודה עיי' תוס' שבת
י"ב ע"ב :

השקיפה פירש"י עשינומה (שגזרת)
עלינו, ר"ל לא כמחזיק
טובה לעצמו כי נחמ"י נענש ע"ז שאמר
זכרה לי חלקי לטובה, אלא הכי קאמר
עזרתני לקיים מצותך מה שאינו בידי
שמי' כי הכל בידי שמים חוץ מיראת
שמים ואפיה עזרתני כש"כ שיש לך
להשקיף ממעון ולדרך את עמך וגו' :

דרוש רפ' נצבי בבה"כ צוקרמאנטל תהצה"ל

לפי שכלו אותו מקבל ואידך אינו נראה
לו, ואם אחר החקירה בשכלו הכל
טוב ויפה יקבל הכל, אבל הכל משרירות
לבו ודמונו, נמנע הוא חולה הכריתות
הברית לאם ארצה ואזין אז חכנס
בברית למפרע, וזה תלי' בביריה,
ועין ק"ל אין ברירה א"כ לא אמרי'
הוצר למפרע שכןס בברית ונידון
באף ובחימה ככל ע"ז הגוים אם
יעבור על התורה לבסוף, אמנם הרין
כתב הטעם דאין ברירה שאין דבר
חל על הספק ער"פ השותפין, וא"כ
לגבי הקב"ה דנגלו כל תעלומות
הברית חל, והרי הוא מתקנא בו
כבישראל העע"ז הרי הוא נידון בשני
דינין בקנאה כישראל ובאף וחמה
כגוים, והיינו אז יעשן א"ף ה' וקנאחין
באש ההוא תרתי, וע"כ יתמי' על
זה הדור האחרון היינו ישראל וגם
הנכרי אשר יבוא מארץ רחוקה יתפללו
מה חרי האף הגדול אם גוי אינו
ישראל ואם ישראל אינו גוי, ואמרו על עזם
את ברית אשר כרת עמכם בהולילו אותם
מארץ מזרים פ"י אי ה' הברית
עכשיו לא שייך ברירה אך בהולילו
אותם

אתם לנבי' היום כלכם לפני ה'
אלקיכם ע"ז שובה ישראל עד ה'
שהוא ברחמים ואם לאו חלקיך ר"ל
שישובו בימי אלול טרם יבואו ימי דין
כי לרוב קדושת הימים הזמן ההוא,
הוא זמן שהקב"ה מתנהג בדין כתחלת
מחשבת ברית, עולם בראשית ברא
חלקי' במה"ד וכי עשרה מאמרו'
שנתקיימה מחשבה זו בקדושי' עליונים
כגון מרע"ה ודהע"ה וכדומה, ה"ע
מתקיימת בזמן ימי' הקדושי' וכן
במקום ארץ הקדושה וירושל' נדק
לין זה ע"כ אמר אתם לנבים היום
בפתחה של א"י לפני ה' חלקיכם טרם
שיהי' יח"י חלקיכם, להקים אותך לו
לעם להיות לך לחלקים דייקא דין :
פן יש בכס וגו' כל הפרשה, ידוע
אין הקב"ה מקנא בע"ז אלא
בישראל כמו אשה זונה תחת אישה
תקח זרים אבל באו"ה אין קנאה,
ובעונש בישראל אין אף וחימה כל כך
כי לא יעיר כל חמתו והרבה להשיב
אפ"ו משא"כ באו"ה, והנה זה המתנבך
בלבבו שילך בשרירות לבו פ"י מה
שנראה לו מדיני תורה ראוי ונכון

מעבר לים ליושבי חו"ל מדינות הים
לא כן אלא קרוב אליך גם בחו"ל :

הקהל וגוי דרש ראב"ע טף למה
באו ליתן שכר למביאים
ובמדרש אשריך אלע"ה שראב"ע יולא
מחלליך י"ל דהא כתי' אח"כ וצניכם
אשר לא ידעו וגוי וכבר כתי' טף,
יראה ע"ד שחמרו בפסח"י פ"ט ע"א מי
שיעלה נכס ראשון לירושלים ומסיק
כדי לזרז בנאות אמר כן ועפירש"י
שאמר כל שאר הבנים יהי' נגדרים
אחר זה הזרז וכשכר ואמרו שם
מעשה וקדמו בנות לבני' נמלאו בנות
וזרזו וצניס שפלים וכן אמר כאן
גם הטף יבואו לשמוע פ' הקהל,
והאז יתן שכר לאותו מן הטף המבי'
אחרי' כלומר הזרז יותר ומקדים
עלמו יהי' לו שכר כך וכך ושאר
בנים יהי' נגרי' אחרי' ודבר זה
למדנו מפרשתו של אלע"ה שזרז שרה
מהרי שלש סאים קמה, ואל הבקר
רץ ויתן אל הנער, וממילא ומהר
הנער לעשות כדי שלא תקדים שרה
לו ותבי' שרה זרזה והוא שפלי ע"ד
בנות זרזות ובני' שפלי, ע"כ אשריך
אלע"ה שראב"ע יולא מחלליך :

ובניהם אשר לא ידעו וגוי כל הימים
אשר אתם חיים על האדמה,
י"ל הטף של מעלה שכבר הגיעו
לחניוך ודברים היוצאים מן הלב וכנסים
ללכות לעד ולעולמי עולמים ודבר
אלקינו יקום לעולם בלב השומע,
אך בניהם אשר לא ידעו פ"י רמב"ן
שלא הגיעו לחניוך הם זעירי דעירי'
אין דבר נכנס ללכותם אבל עכ"פ
יעשו מלות אנשי' מלומדה כל זמן
שהאבות חיים אללס המה נסרכים
אחריהם, ויהיינו ישמעו ולמדו כל הימים
אשר אתם חיים על האדמה, ואם
בין כך יגיעו לחניוך יורש היראה
גם אללס, אבל החניוך של עכשיו

חינו

אותם מארץ מצרים ונריך לומר אגלתי
למפרע שהוא רוצה לנכס בבית אחר
שישרו בעיניו דברי תורה וכיון דתלי'
בצריה והנסתרות להי' אלקינו ויש
צריה אפי' בספק משו"ה מנתקל
בו והנגלות לנו ולבנינו ואין צריה
ע"כ נידון גם באף וחמה.

כמהפכת סדום ועמורה, לולי
דמסתפינא הוה אחינא
הא דנ"צ שנה נתקיים בא"י גפרית
ומלה, לא מחטאם של ישראל אלא כך
נתחייבו האמורי' כמו הסדומי' שנתמלאו
סאתם קודם לשאר אמורי' וידונו
בשריפת ארנב גפרית ומלה ומיתת
עלמם כן נתחייבו כל האמורי', אלא
שהקנה הקב"ה א"י לאלע"ה ובניו
והגינו על הארץ — ואנשים נדונו
בלא תח"י כל נשמה, וא"כ ישראל
כשקבלו הבית וירשו הארץ נשתנה
דינו של הארץ ואלע"ה ששוב יחטאו
ישראל ויענשו מ"מ לא יגיע ענשם
לשרוף הארץ בגפרית ומלה אך באשר
מיד בשעת הבית הי' שרש פורה ואלע"ה
דדברי' שבלב אינס דברים, מ"מ הקב"ה
יודע מחשבות וא"כ לא ירשו הארץ
לגמרי ולא נשתנה דינה וכשאר עלי'
חוב הראשון מחטא אמורי' לשרוף
בגפרית ומלה, והיינו שיתמחו מדוע
עשה ה' ככה לארץ, הזאת כמהפכת
סדום ועמורה ואמרו בטעות על כי
עזבו ברית וגוי' וז"ל כי אלו הי'
מקבלי' הבית ברזון לא הי' נענשי'
כסדום ועמורה, אך הנסתרות להי'
אלקינו שידע כי אמרו בשרירות לבי
אלך וגוי' :

כי המלוא הזאת וגוי' לא בשמים —
קאי אמ"ע של תשובה שאמר
ושבת עד ה' אלקיך בכל הגוים אשר
נפולו אמר מ"ע זו לא בשמים היא
היינו בשער השמים בירושלי' דוקא
ולא מעבר לים היינו בכל א"י שהיא

איננו מושיב אלא כל זמן אשר אתם חיים על האדמה :

ל'א האמנתי לראות בטוב ה' בארץ החיים פי שיש בידו הבחירה שזה נקרא לראות מה שאני בורר לי כדכתיב ראה נתתי לפניך וגו' והיינו לולא האמנתי זה הייתי מקוה אל ה' אבל עכשיו איננו מקוה לה כי לא יכול בזה כלום, אך חזק ויאמן לבך לברור לך לעבוד ה' ואז קוה אל ה' שסייעך כי הצא לעשר מסייעי' לו לגמור הדבר אבל לתחלת ביאתו לעשר אין סיוע, והיינו דאמר הלל אם אין אני לי לברור דרך החיים מי לי כי אין בביכול יכול בזה מאומה, וכשכבר אני בעלמני שבחרתי, מה אני כי לגמור הענין לריך עזר מהי"ת ; **וה' אלהינו** עלינו אתה ה' לבדך פי' אדם נעבד למלכים רבי' היינו כל לרכי העה"ז הוא נעבד לתאוות ולכבודו ולנאח אויביו אבל אנו מתפללי' שלא כה"י נעבדי' לכל אלו הדברי' אלא ליראת ה' לבד והיינו ומלוך עלינו אתה ה' לבדך, שזה תהי' כל דאגותינו ובקשתנו, ואז אח"כ נדקנו בנשפט למלאות בקשתנו הלו — והיינו דשמואל אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות הגיל כי אז יתבטלו כל התאוות וימול לבנינו לאהבה וליראה שמו ית' :

ע"ינו לשבח לאדון הכל לתת גדולה ליוצר בראשית, כי אחר כל

השבח הזה שאנו משבחי' על שזכינו להיות נבדלי' מאו"ה שוב אנו מתפללי' וכל בני בשר יקראו בשמך ויהיו גם הם כמונו וזה מורה להבנתנו להי"ת ואין אנו חסים על כבודינו שנהי' מובדלי' ועליון על כל גוי הארץ לא איכפת לך. כדי להרבות כבוד שמים, וזה מיושב מה שקשה לכאורה ה' ישראל נקראו ראשית וקיי"ל העושה כל גרנו תרומה לא אמר כלום דכתי' ראשית ששירים יכרי' ואם כל או"ה נקראו בשמו שוב אין כאן ראשית, וי"ל שראיתי בס' באר הגולה להגאון מהר"ל מפראג זל"ל שכי' הטעם שלא יעשה כל גרנו תרומה משום דהקב"ה נתן לו גורן תבואה, והוא מחזיר לו ממתנתו ולא חפץ בה, אבל כשמשייר לעצמו ומכבד ממנו בוראו ג"כ זהו כבודו ית"ש, וכי עוד שזה הטעם הנותן כל זרעו למולך אינו חייב משום שלא הי' דרך עבודתו בכך להשליך הזמורה לאפו להקריב לו כל בניו ע"ש, ודפח"ה, וא"כ אנו שמתפללי' שיהפכו כל בשר לעבוד הי"ת הוא להגדיל כבודו ית"ש שפיר הוה תוספות כבוד והיינו דאמר' עלינו לשבח לאדון הכל לכשיהי' אדון הכל, כל באי עולם יכירוהו וזה אנו אומר' כדי לתת גדולה ליוצר בראשית ולא לפחות כבודו כמי שעושה כל גרנו תרומה לא כן אלא אדרבא לתת לו גדולה ית"ש :

בעזרי"ת מה שחנני הי"ת **דרוש ז"ך אלול** תקצ"ה דפ"ק
יום ב' לעתות ערב בבית"ג

המדרש שהי' ישראל אז מתרשלים מלעלות למשכן שילה, ואלקנה עלה וסיבב עיירות ישראל להביאם עמו בכל שנה ושנה, וידוע כי "עולם שנה" נפש שבס' יצירה והי' מנחם המקום הרמתי

בפסוקי חנה ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה לזכות ולהשתחו' לה' זבחות בשילה ושם שני בני עלי חסני ופנהם כהנים לה', לא אחריו בדקדוקי' ידוע

תרמי כעס הלה בעלי בית ה',
ונראה כי חלקה אעפ"י שהעלה שם
כל בני ביתו ושתי נשיו גם חנה גם
פנינה, מ"מ פנינה שהיתה בת בנים
והבנים השבו קיני הנשי אפי'
כמה שנים או חדשים ופנינה הלא
הי' לה ז' בנים, בז' שנים וא"ז לא
היתה עתה לעלות בית ה' וחנה
עלתה והיתה פנינה מתקנא בזה שחנה
עלתה והיא תשב בציהה ע"כ מכח
תגבורת הקנאה היתה מכניסה לומר
כבר קייתי מנעלים לבניך וכדומה
ויולדק יותר באמרס חז"ל פנינה לש"ש
נכוונה שתתפלל חנה ג"כ על בנים
כדכתי' בעבור הרעימה, כי היתה
מכונת חנה תתפלל ותלד, ואז גם עלי'
תעבור כוס הזה שלא תוכל לעלות
בית ה' :

כ"י מרוב שיחי וכעסי דברתי עד
הנה, נראה עלי ידע את חנה
מאז מעולם וגם ידע בקשתה ולורכה
וחנה עלמה כבר התפללה מכמה
שנים ביום ר"ה המסוגל לכך, אך
עיקר זמן תפלה בשית שעי קמייתא
ואח"כ שכבר נתעורר המלאך ע"י
התקיעות אז מלוא לאכול ולשתות
כמאמר עזרא חרות ה' היא מעוזכם,
ואח"כ עת שכרות היא ואין נכון
לעלות בית ה', ואמנם חנה מידי
עלותה בית ה' כן תכעסה לרעה
מטעם ה"ל ונתבלבל מחשבתה
וכהתפללה ולבה עלי' דוה על דברי
נרנן פנינה לא יכלה לכוון כוונה
הראוי, ע"כ התחכמה חנה דר"ה
האחרון ולא אכלה ולא שתתה, ואחרי
אכלה ואחרי שתה של בני בית אז
לא הרגישה פנינה שתעלה חנה בית
ה' כי עת שכרות היא — אז הלכה
חנה בישוב הדעת ותתפלל אל ה'
דייקא בכוונה הראוי, ועלי ידע כי
עתה עת שכרות ואין אורחת לדיקי'
לעלות

הרמתיי שגידל מאתיי לופים, ומנחר
שנה המה ימים הקדושי הללו, ומנחר
נפש הי' אז חלקה הלו, ואפ"ה הניח
כל זה ועלה האיש דייקא מעיריו
דייקא מימים ימימה בזמן ר"ה
ויה"כ ועלה לשילה אעפ"י שהי' שם
חפני ופנחס שלא הי' הגויי מ"מ
כיון שזאת העיר אשר נחר ה' אז
למושב משכנו ע"כ עלה האיש מעירו
ימים ימימה, אך כמה יכול לזכר לכל
עם המון ישראל שכנים דבריו, ע"כ
זכר להם זה בהשתחוי שעמדו
לפופי והשתחוו רוחים בזה ידעו כי
דוקא פה אזה ה' למושב, ואלו הי'
מסבב העיריו להעלות מרבית העם
לא הי' הנס ניכר כי לא הי' לפופים,
אך הוא השתדל להעלות שם רוב אז
כל ישראל להשתחות לה' לזאת
בשילה :

חפני ופנחס כהנים לה' אחכז"ל לא
חטאו אלא ששיבו קיני נשי'
ומעלה עליהם הכתוי כאלו שכבסו,
ופירש"י במס' שבת ר"ה ע"כ על שלא
הי' זריזי בהקרבת קדשים ע"י ה'
מתעללים מלהקריב הקינים ונשתחו
הנשי שם עד שידעו שנקרבו קרביהם
והותרו בקדשי וע"י נפרשו מצעליהן
ע"ש, וי"ל לדונס לזכות גם בזה כי
הי' עוסקי בתורה ומצות ומאי חזית
להניח עסקיהם בתורה ולהקריב
קיניהם של אלו ימתינו עד עת
הפנאי, אך לא יפה עשו בזה כי גרמו
ביטול פ"ו וצנות ישראל גורשו מבית
תענוגיהם, והיינו חפני ופנחס כהנים
לה' ולא לצריות (ורמו זה כאן
להבין מ"ש להלן, מידי עלותה) כי
אלו הי' מקריבי הקינים הי' טוב לה'
וטוב לצריות אכל הי' רק כהנים
לה' ולא לצריות, ורמו זה כאן להבין
מ"ש להלן מידי עלותה בית ה' כן
תכעסנה וקי' מ"ש עלותה בית ה' ומאי

לעלות בית ה' ע"כ חשבה לשיכורה. אמנם חנה אמרה יין ושכר לא שתיתי ואשפוך נפשי לה' כג"ל כי מרוב שיחי וכעסי דברתי עד הנה פי' עד הנה בשנים שעברה אעפ"י שהתפללתי אך ה' התפלה מרוב שיחי וכעסי אבל עתה התפללתי מישוב הדעת וע"כ ופניו לא ה' לה עוד כי עתה נתקבלה תפלתה :

במס' ערכין מפני מה אין ישראל אומרי הלל ברה"ס ספרי חיים וספרי מתי פתוחי, כתיב השמים שמי' לה' והארץ נתן לבני אדם לא הממים יהללו י' ולא כל יורדי דומה ואנחנו נברך י' מעתה ועד עולם, כי אחז"ל חזקי' מלך יהודה י' אמר שירה על מפלת סנחריב ופתחה הארץ מכנף הארץ וזמירות שמענו נראה הכוונה כי הנילול בזכות עלמנו י' אמר שירה אבל הנילול בזכות אבות מה לו ולשירה וע"כ כתיב וי'אמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר כי כל זמן שנעשו הנסי' בזכות אבות לא אמרו שירה, אך עתה וי'אמינו בה' ואמר הקב"ה כדאי האמונה שהאמינו בי ע"כ אז ישיר משה ובני ישראל, והנה אחז"ל חזקי' אמר הנה לשלוי' מר לי מר כי לא נייל בזכות עלמנו דכתי' וגנותי על העיר הזאת למעני ולמען דוד עבדי ע"כ לא אמר הוא שירה, אלא מכנף הארץ וזמירות שמענו היינו שמכנפי ארץ ה'דיקים שכבר נתן שבזכותם נייל הם אמרו שירה, והנה ר"פ כיצד מצרכי מצואר והארץ נתן לבני אדם כשעושי' רצונו והם לדיקים כרש"י ואז ניזוני' בזכות עלמם ואז לא הממים יהללו י' ולא כל יורדי דומה כי אנחנו נברך י' — והנה ברה"ס אעפ"י שאנו בטוחי' ללאות צדימוס והי' ראוי לומר שירה אך ספרי מתיס פתוחים שבזכותם ניילולו הקיים ע"כ אין מקום לונגר הלל :

חדות ה' היא מעוזכם, ואחז"ל אמר הקב"ה המליכוני עליכם כדי שיעלה זכרוניכם לפני לעובדה, כי הנה יום ראש השנה אפי' חמשה עשר בשבט שהוא ר"ה לחניטת אילנוי מ"מ הוא יום שמחה וי"ט, כ"כ הגי' מיי' רש' ה'י ר"ה ע"ש והסברא נותן שהוא כעין יום כתר מלוכה שבו חזר תחלת הבריאה שחינוטו האילנוי בפעם הראשון בצריאת עולם והוא כיום גנוסי' של מלכיה, ומכ"ש אי' בתשרי שהיא יום גנוסי' לכל עולם כלו, אך לעומת זה הוא יום חרדת הדין ותחלה לימי התשובה ואם לא עכשיו אימתי וראוי לבכות ולהתפלל ולבקש רחמים ותחנונים, אך אמור אומרי' עם ה' אלו אנחנו נשליך נפשינו מגד שלא להחזיק ביום חדות ה' אלקי ישראל ויום גנוסי' שלו נשמח עמו ויעבר עליו מה, אמנם זה הוא גופי' גורם רחמים יותר מכמה תעניתי' בנאות הקב"ה שהם אינם חסים על בקשת חייהם, מפני כבודו ית"ש והיינו המליכוני עליהם ביום תחלת מלכותי כדי שיעלה זכרוניכם עי"ז לפני לעובדה, והיינו אל תחזקו כי חדות ה' היא גורם מעוזכם :

יבבן תן פחדך וכן תן כבוד, כבר הקשיתי לשאל אם אנו אומרי' עלינו לשבח על שהבדלנו מן העמים איך מתפללים אח"כ וכל בני בשר יקראו בשמך, א"כ אין אנחנו ראשית — וניל ליישב הוא אלקינו, אמת מלכינו הוא כפל עי"ן ועוד מה לשון אמת מלכינו, די באומרו הוא מלכינו אפס זולתו, אבל תואר מלך הוא על ב' אופנים אי' רק לשון מושאל ואינו מלך באמת והוא מכח תוקפו וגבורתו ע"כ נכנעים לפניו ומקבלי' עולו על לוואריהם והוא דיין ואלקים באמת, אך לא מלך באמת אלא ע"ד

ע"ד שאלה, אך יש שמקבלי מלכותו מחמת שהוא ראוי אפי' בלא יראת עונש ולפני שכר וזהו מלך באמת וזהו החילוק בין מלכות נמרוד וחבריו ובין מלכותו של האע"ה שהמליכוהו עליהם וקראוהו נשיא אלקי' אתה בתוכינה, והנה השי"ת אנו מכירי' משני נדדי' הוא אלקינו אין עוד מטעם שהוא אלקי' דיין שופט וכל יכול, וגם אמת מלכינו באמת ולא ע"ד השאלה כי לא הבחינו אותו ית"ש אנו מקבלי' מלכותו לא לעול כ"א לשבע רנון, ובתחלה אנו

מקבלי' עול מלכות שמי"ם באמרנו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואחר שקבלנו עול חזרי' ואומרי' והבנת את ה' אלקיך לא לעול כ"א להבנה ורנון, וע"כ אנו מסיימי' על כן נקוה לראות מהרה וגו' לחקן עולם במלכות שדי היינו מלכות של כח וגבורה לא שיזכו הם להכיר אהבת ה' כאלע"ה חרעו והיינו מה בינינו לבין אהב"ע וזהו ובכן תן פחדך על כל מנה שבזאת לא מלכות של אהבה ובכן תן כבוד לעמך כי הם אהבי ה' באמת :

שמות דובר ענומער אנטען

באדען שווייטץ

לשובה יזכר על הספר כבוד מו"ה ש"ב המנוח הרה"ג המפורסם משה בונם קרויס ז"ל רב ור"מ בקי' באדען שווייץ אשר פעל ועשה לטובת הדפסת ספר זקנינו רש"י בעמח"ס זי"ע ונפטר במנחת שנותיו בעשרה בטבת לדלוי"ג כל המנשפה וקהלתו הקדושה אשר השריש בקרבם תורה ויראה והעמיד תלמידים הגוים במדינה ה"ל — ש"ב הנגידים המופלגים מו"ה יונה כ"ה מו"ה הרש ליב כ"ה ומו"ה שלמה שמחה כ"ה הכי' המופלג עקיבא כ"ה והכי' יעקב כ"ה כולם בני הגאון מו"ה משה בונם קרויס ז"ל, ש"ב הנגיד המפואר מו"ה משה דוד כ"ה בן הקלין המרומם הירא והשלם מו"ה אליעזר שליט"א בק"ק אמסטערדאם תע"א, הנגיד חוב"ב מו"ה משה כ"ה בן הירא והשלם המפורסם מו"ה ישראל באללאג ז"ל בקי' באדען, והנגיד המרומם מו"ה לבי נייפעלד כ"ה כולם חתני הרה"ג מי' משה בונם ז"ל :

ציריך

הנגידים מו"ה חיים ישראל אייז כ"ה מו"ה שמעי' צינדער כ"ה בית המדרש מחזיקי הדת, מחוי' מו"ה יוסף באללאג כ"ה מו"ה יוסף ראטשילד כ"ה ולטובת יזכר על הספר כבוד הרה"ג מו"ה דוד לבי ערנפעלד כ"ה, ובנו כש"ת מו"ה שמואל כ"ה בקי' שוראני תע"א. — לטובת יזכרו על הסק"ק ש"ב הנגידים הראשי' והראשונים לכל דבר שבקדושה מו"ה הרש כ"ה בן דודי הלדיק מו"ה שלמה ז"ל, והדומה לו מו"ה הרש בן דודי הלדיק מו"ה ישעי' ז"ל אבי"ק בקי' טאפאלטשאהי ודודי היקר והנעלה מו"ה יעקב ישראל גרינוואלד כ"ה בפרעסבורג תע"א, וש"ב משה כ"ה במוהרי' ז"ל, וש"ב מו"ה משה כ"ה במוה"ש ז"ל, והאחים מו"ה הרש ומו"ה משה בן דודי, מו"ה בנימין כ"ה פראנקל כולם אבי"ק בקי' פרעסבורג ואחרון אחרון חביב וזכות כ"ק מרן זקנינו יעמוד לכל החותמים בפרט לכבדו אחי המרומם במומ"ד כש"ת מו"ה שמואל בנימין פריעדמאן כ"ה ולב"ב שיחי' ולחיו הדומה לו מו"ה יונה יחזקאל כ"ה ולב"ב שיחי' מנכבדי' הק"ק במ"ק במקום מושבותם :

ה' אֱלֹקֵי בֶךְ חִסִּיתִי אֶל אֲבוֹשָׁה לְעֵוִלִים
 הַיּוֹם יוֹם ד' צוֹם גְּדֹלִי לְפָרֵט "ר"ח"יט "ל"ב"י דְּבַר טוֹב
 אוֹמֵר אֲנִי מַעֲשֵׂי לַמֶּלֶךְ רִשׁוֹנִי עַתָּה סוֹפֵר מִהִיר :

"אִפֶּר לִירֵה, "נֶפֶשׁ מֵרָה, "יִלִּיל כְּמִזְכִּירָה, דָּמַע לִהְגִּירָה,
"הוֹדִי כִּהְשַׁחִיתָם, "שִׁנְעוּ כְּמִרְעִיתָם, "פָּנָה לַחֲרַפְתָּם, "לְמַלְאוֹת סָאֲתָם :

"מִרְבֵּן קִרְיָתִי, מִקֹּס מִקְדָּשִׁינִי, מְרֹב עֻוְוֹתִי, עֲשָׂקוּ לְעֵינֵינוּ, מִחֲמַדִּי
וּתְאוֹתַי, בְּלַתִּי גֻוִּיתֵינוּ, וְזֹאת הִתְוַרְדָּה, אִפֶּר וְכו' :
"שִׁפְעַי יָמִים, יִנְקָתִי מִקֹּדֶשׁ, בְּגִבְהַי מְרוֹמֵינִי, בְּסֶךְ אֲדָדָה, וְעַתָּה בְּעַמִּים,
לְעִיר רוֹדֶם, יִהְיֶה רִגְמָתָם, הוֹדִי וְכו' :
"הִיִּיתָה כֹּזֶאֱת, בְּנִים יִקְרִים, מִבְּנֵי חֲזוֹת, מִפְּרָקֵי הָרִים, הִנֵּם לְעוֹת,
אִימָה מִחֲדָרִים, חֲפֹנֵי תְוַרְדָּה, אִפֶּר וְכו' :
"בְּלִבִּי יְקוֹד, כֹּאֵשׁ הַתְּבַעְרָה, דִּמְעָתִי בְּכֹאֵד, בְּסִפְרָתְךָ לְשַׁעֲרָה, תִּרְחַם עוֹד,
עֵינִי סוֹעֶרָה, אֲזִי אִיתָם, הוֹדִי וְכו' :
"רָשַׁע הָעוֹ, לֹאֲחֹז גְּדִיִּים, לְהַחֲלִיף לְעוֹ, בְּמִים חִיִּים, עִמָּךְ הָעוֹ לְיוֹנָה
וּמִירוֹשָׁלַיִם, תֵּלֵא תְוַרְדָּה, "אִפֶּר וְכו' :
"בְּנִים אֲתָם, לְפָנִים נִקְרָאוּ, הָרִי נִסְתָּם, וְעַמִּים יִקְרָאוּ, פּוֹעֲלֵי מִאֲסָתָם,
וְדַבְרִי לָאוּ, שֶׁקֶר תִּרְמִיתָם, הוֹדִי וְכו' :

"יִסְרַתִּי אֲתָכֶם, בִּידֵי הַנְּבִיאִים, בַּחֲרַתֶּם בְּמוֹעֲזָתְכֶם, מִאֲסָתָם בְּחִיִּים,
מִדְּדַתִּי כְּמִדְּתָכֶם, שְׂרִי בְּגוֹיִם, אִין תְּוַרְדָּה, אִפֶּר וְכו' :
"שִׁוֹא וּתְפִלָּה, שְׁנֹאֲתִי וּבַחֲרַתִּי, לִקְחַת כְּפִלָּה, וּלְאַרְצִי מִגִּרָתִּי, בְּאַרְצִי מִאֲפֶל, מִשָּׁךְ
גִּרָתִּי, הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם, הוֹדִי וְכו' :
"מָה אֹמֵר וְמָה אֲלֻטְדָק, בְּהָרִי נִמְרָה, נִשְׁחַקְתִּי הִדָק, עֲלִיךְ הַשּׁוֹמֵר, לְהַחֲזִיק
בְּדָק, קוֹר עֲרָה, אִפֶּר וְכו' :
"יִחְיֵי בְּגוֹלָה, בְּלִי מִשְׁעָנָה, קוֹרֵא בְּחִילָה, לֵאלֹל הַעוֹנָה, מִה מְלִילָה,
עַתָּה תִּדְרַשְׁנָה, שְׁלוֹמֵם וְשִׁבְתָּם, הוֹדִי וְכו' :
"אֵל תִּחְרַם לְלַעֲקַת דָּל, לְבֹו הַחֲרָם, וְאַבְרָם מְדוּלָּל, מִלֵּךְ הַחֲרוֹם
וְלֹא חֵדֵל תַּחַת גִּעְרָה, אִפֶּר וְכו' :

"לְהוֹדִי אֲנִי, מִנְפֶּס וּמִיחָל, אֲתָה אֲדוֹנִי, סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, אֲמֹר הִנְנִי לְבִנִּי
רַחֵל, אֲשִׁיב שִׁבְתָּם, הוֹדִי וְכו' :
"סִלְסֵלָה וּתְרוֹמָמָה, יוֹנָחַךְ תִּמְחַךְ, מִנְפִּילָתָה תְּקוֹמָמָה, סוֹכֶת טִירְחָךְ,
מִיָּמִים יָמִיתָה, קוֹוֶה לִישׁוּעָתְךָ כּוֹסֶם וּמִנְתָּם

"יְהוֹאֵל וּמִדָּשׁ, זֹאת בְּרִיתָם, שְׂכִינַת קֹדֶשׁ, נִאֲוֹה בְּלִצְוֹתָם, וְאֵל יִתְחַדֵּשׁ
דוֹר כְּאִצְוֹתָם, סוֹרֵר וּמִרְדָּה, אִפֶּר וְכו' :

"פֶּאֶר

"פֶּאֶר יֶכֶן, חֶתֶן דְּמִיִּם יַעֲמִיד כֶּהֱן, לְאֹרִיס וְתוֹמִיס, תִּשְׁבִּי מִכֶּהֱן, זֶהֲרִי
 בְּשִׁמְסִים, קוֹרֵא בְּשִׁמּוֹתֵם, הוֹדִי וְכוּ' :
 "רְוַעַה אֲוִיל, הִזִּירִי יַעֲרָה, תַּחֲלוּף כְּלִילִי וְתַפִּיל הַשְּׁעָרָה, וּבִתְחֻנּוּיִם יוֹבִיל
 יִשְׂרָאֵל נַעֲרָה, שִׁי לְמִוְרָדָהּ, אֶפֶר וְכוּ' :

"חֲדָשׁ יִזְיוּ "קְרִיתִינוּ "יִסְרָאֵלִינוּ "אֵת "מַלְכִּי "צִדֵּק וּמִרּוֹה יוֹרֵה, "אֲזֹר "מִן־פֶּסֶן
 נִשְׁמַתִּינוּ סִגְל לְהַסִּיר הַחֲדָק, מִמּוֹל פִּנֵּי הַמִּנְרָה.

"אֶרֶצָה "בְּבִכִּי "גִּילָה "דְּוִמִּי, "דּוּפֶךְ "יֵהִי לְרִינִים,
 "זִלְזֹלָה "חֲדוּפְתִי "מְזוּבִי "יוֹפִיפְתִי "בְּנִכְעֵלָה "לְזוֹלָתִי אֲדוֹנִים,
 "מֶהֶר "נַעֲוֹל, "סוֹבֵלָת "עוֹל, "פִּנִּיךְ "צִהּוֹל, לְבָנִים,
 "קְרוֹאִים "יֵרֵעִים, "שְׁחוֹרָה וְנַעֲסִים "תַּעֲלֵלָה מוֹשִׁיעִים לְגֵאִיוֹנִים.

"תִּשְׁבִּיחַ "יִשְׁאֹן "רְוַע, כְּ"מִים "צֶאֱחָךְ "פִּזֹּר "עִזּוֹר "סְמִים, "נִהְלִינוּ מֶהֶר
 "לְמַחֲלָת "בְּרִמִּים "יֹוִרִיד "בִּגְל "חִיִּים "זְעוּמִים "יִיוֹס "הֶבֶל "דִּינֶךְ
 "גִּלָּה "בּוֹעֵר "אֶשְׁמִים :

נִמְסַר לִידֵי שִׁיר זֶה מִכְּזוֹר ר' שְׁמוּאֵל בֶּן אֶסְתֵּר נִי
 מִפֶּה שֶׁהֶעֱתִיקוּ מַעֲלָם כְּתִי"ק שֶׁל זַעֲחָח"ס זִי"ע שֶׁזָּא לִידוֹ מִרְבוֹ הִרְבּוּ
 הַגְדוֹל הַלְדִּיק ר' נִפְתָּלִי לִיבֶעֶרמָאֲנָן נִי מִפֶּה :

ת"י"ש"ל"ב"ע

לוח התיקון יבא בעזה"ת בחלק שני לשנת תקל"ו לפ"ק.

ואפריזון נמטי' להרה"ג מו"ה ר' רפאל בלום בן מו"ה שמואל נִי
 שהשגיח בעינא פקידא בבית הדפוס :